R.P. RICHARDI ARSDEKIN ... THEOLOGIA TRIPARTITA SIVE...

Richard Archdekin

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
35 1
11

47 C 28
Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

47.4.3.
47 D 3

TOMUS TERTIUS THEOLOGIÆ TRIPARTITÆ SIVE

APPARATUS DOCTRINÆ SACRÆ

Complectens Materiam, & Formam pro quavis Dictione, & Catechesi facilè ac copiosè paranda, & proponenda.

Cum Praxi solida & expedita Assistendi per omnia Ægris, ac Sanis in quolibet statu, & quovis Sacerdotis Ministerio publico, aut privato.

Pro Missionariis, & Curatoribus animarum potissimum elaborata.

OPERA

P. RICHARDI ARSDEKIN

Soc. Iesu S. Theol. Professoris

Editio Quinta, auctior in multis, & emendatior.

Biblio. SACV. Coll. Soc. Nost. Vega

ANTVERPIÆ,
Apud Michaelem Knobbaert, sub signo S. Petri.
Anno 1682.
Cum Gratia, & Privilegio.

INDEX GENERALIS

Titulorum Præcipuorum hujus Tomi tertii.

BIBLIOTECA WAZ
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Apparatus & praxis Formæ pro Doctrina sacra proponenda. Pag. 1
Caput primum, *Praxis pro artificio Memoriæ, & dispositione dictionis.* ibid.
Cap. 2. & 3. *Pro Voce. Pro Gestu.* 3. & 4.
Cap. 4. *Pro Exordio Dictionis formando, & efferendo notanda.* 6
Cap. 5. & 6. *Pro Narratione, Pro Confirmatione ejusque amplificatione & ornatu.* 7. & 8
Cap. 7. *Pro Dictionis Epilogo, sive Peroratione.* 10
Apparatus Materiæ ad Doctrinam Sacram, redactus ad Titulos particulares per totum Alphabetum: à pagina 13. usque ad pag. 145
Praxis Dictionem totam conficiendi ex Apparatu præcedenti, & sequenti in Doctrina Christiana. 147
Evangelia, Conceptus, puncta, & Matera disposita per singulas Dominicas totius Anni. pag. 155
Idem per omnia Festa totius Anni. 182
Summa Doctrinæ Christianæ. 189
Cum Elucidatione, & selectis Exemplis nunc primum adjectis, à pagina 189. ad pag. 191
Praxis tradendi Doctrinam Christianam, & obligatio Curatorum. 194
Exempla moderna Constantiæ Christianæ inter perpetuas pro Fide persecutiones. 313
Quibus adduntur recentia in fine Tomi primi.
Praxis Assistendi Ægris & Moribundis, & aliis in quovis statu. 345
§. 1. *Quid Confessario in primo ad ægrum accessu curandum.* ibid.

§. 2. Remedia inducentia ad Resignationem contra nimium mortis horrorem. 337
§. 3. Incitamenta ad patientiã contra morbi dolores. 340
§. 4. De Exercitio Fidei, Spei, & Fiduciæ in Deum. 343
§. 5. De Exercitio Amoris in Deum, & perfectæ Contritionis. 346
§. 6. Actus varii Contritionis & Amovis Dei super omnia. 351
§. 7. Praxis eadem per breves Interrogationes, quando æger loqui vix potest. 354
§. 8. Ad sacram Viaticum præparatio. 355
§. 9. Ad extremam Vnctionem dispositio. 358
Testamentum Hominis Christiani, complectens actus ad salutem securrissimè disponentes. 361
Praxis Assidua, Meditationum pro Sacerdote ad vitæ & Functionum suarum perfectionem. 365
Pro die Dominico: Considerationes de dignitate & Obligatione Sacerdotis. 366
Die Lunæ. De virtutibus, zelo, & scientia quæ debent inesse Sacerdoti. 370
Die Martis. De Charitate ad imitationem Christi Sacerdoti necessaria. 373
Die Mercurii. De puritate vitæ & Castitate in Sacerdote maximè requisita. 375
Die Iovis. Praxis devotè Missam celebrandi. 378
Die Veneris. Praxis Horas Canonicas devotè recitãdi. 384
Die Sabbathi. Considerationes & Exempla divinæ vindictæ in Sacerdotes indignè celebrantes. 389
Praxis varia, ac selectissima assistendi cuivis Proximo in quovis statu. 395
Cap. 1. Remedia & Documenta contra singula peccata in particulari: per 5. titulos. 396
Cap. 2. Praxis Conversationis & Instructionis pro quovis hominum Statu ac necessitate: per 14. titulos. 401
Cap. 3. Ritus necessarii pro Administratione singulorum Sacram. pro Curatore animarum: per 6. titulus. 457

APPARA-

APPARATUS
ET PRAXIS
FORMÆ
PRO
DOCTRINA SACRA
In Concione proponenda.

CAPUT I.

Praxis pro artificio Memoriæ, & dispositione Dictionis.

1. COnsultum est, si otium suppetat, præsertim pro incipientibus, totam Dictionem scripto deducere, & in tria aut plura puncta dividere: & memoriæ causâ singula puncta concludere cum aliqua sententia quæ habeat aliquam connexionem cum initio puncti sequentis. Pro concionatore impedito, aut multum exercitato, necesse est puncta saltem summatim annotare, scribendo breviter præcipua capita & membra sui discursus; ut est sententia, exemplum, similitudo, & scopus sive fructus ad quem intendit Auditores permovere.

2. Artificium autem memoriæ consistit in Imagine quadam rei dicendæ certo loco per imaginationem constituenda, quæ dum recolitur, materiam, cum qua similitudinem habet, facile in memoriam reducit. Exempli gratiâ: Concipis Aulam aliquam cujus omnes partes, & partium ordinem optimè notum & perspectum habes. Si prima pars tuæ dictionis agat v. g. de navigatione huius vitæ ad portum salutis æternæ, ponis per imaginationem in primo loco istius aulæ, Anchoram è tenui filo pendulam, ut eâ cognitâ, materia tua quæ est de navigatione, memoriæ occurrat. Si secunda pars sit v. g. de militia hominis contra tentationes mundi, pro ea secundo loco statuis militem Gladium vibrantem. Si tertia pars sit, de victoria tentationum, tertio loco appendis Coronam: & sic pro reliqua materia, apponenda est Imago aut signum, quod judicas maximè idoneum ad suscitandum vivam sequentis materiæ memoriam. Et ideo utendum est Imaginibus vividis, & aliquid agentibus, quæ possint animum tuum vivaciter ferire.

3. Alia praxis est, In margine dictionis descriptæ, quinque aut sex locis appingere quales dixi notas, cum diversis materiæ partibus connexas; aut, quod facilius est: Vocabula diversa in margine scribere, quæ ordinem, & diversitatem materiæ significent. Possuntque ea vocabula in unam sententiam, aut versum redigi, ut, sicubi memoria fallat, sententia illa indicet quousque ventum sit, & quid sequi debeat.

CA-

CAPUT II.

Pro Voce.

1. CUrandum ut vox accommodetur loco, ut in parvo non sit nimis alta, aut in magno nimis demissa, utrumque displicet.

2. Si vox nativa sit imbecillior, oportet rarò assurgere, aut affectui violento indulgere, sed familiari tono oratio varianda est.

3. In exordio utendum voce clara, & æquabili, sed sine affectatione, aut cantillatione. In narratione magis attollitur & variatur. In confirmatione fit acrior, & incitatior, docendo, interrogando, disputando, increpando, ad varios affectus vocem inflectendo, quantum vires ac materia patietur.

4. Epilogus si instituatur ad deprecandum, vel placandum, vox sit suavis, & lenis. Ad miserandum flexanimis. Ad lætandum plena & sonora. Ad hortandum aut terrendum concitatior esse debet.

5. Ut hanc vocis varietatem discas & exerceas, optimum est consulere ipsam naturam, & observare quo tono passim utantur homines dum irascuntur, dum rogant, dum dolent, dum lætantur &c. & quæ magis placent, tuæ voci quantum fieri potest accommodare.

6. Maximâ dictionis parte consultum est uti voce mediâ, ac moderatâ, sic facilius dabitur ascensus, descensus, ac vocis mutatio; nunquam enim in eodem tono diu persistendum est, sed observanda sedulò crebra vocis mutatio, ut evitetur monotomiæ vitium ingratissimum.

7. Porrò hæc summatim observanda. Ut caveatur nimia tarditas, quæ dictionem reddit languidam: Nec minus cavenda nimia linguæ volubilitas, quæ verba truncat, & confundit ne singuli sensus debitè intelligantur. Curandum quoque diligenter ut ultimæ syllabæ exprimantur, quæ à multis absorbentur, aut indecorè conglobantur.

8. Denique ad evitandam confusionem, singulos sensus dicendo interpungat, & in fine periodi semper modicè respiret, & spiritum colligat, ac vocem mutet: quod plurimum & dicentem reficiet, & audientem afficiet.

CAPUT III.

Pro Gestu.

GEstus, vox quædam est totius corporis, ideoque pro gestu moderando accomodari possunt ea quæ de voce diximus.

1. In principio dictionis stet erectus & immotus, spectet modestè auditores, manus in pulpitum protendat, ordiatur modestè auditoribus honorem, de more, cum quadam corporis inclinatione, exhibendo. Manus autem non nisi leniter, ac paululum ultra sinum protendat, oculis manum, ac gestum sequentibus.

2. Gestum non semper ad unam partem, sed nunc ad hos, nunc ad illos dirigat, tum ad gratam varietatem, tum ut Orator à pluribus videri, & audiri possit.

3. In Narratione adhibendus gestus liberior: in Confirmatione acrior & pugnacior: in Epilogo vehementior, & accommodatus affectibus, de quibus infra. 4. Vul-

4. Vultus quoque, oculus, & aspectus nunc sit erectus & alacer, nunc demissus & tristis, pro rerum varietate.

5. Uti cavenda est gestuum nimia lentitudo & tarditas, ita etiam nimia celeritas, aut levis gesticulatio; aut etiam nimia vastitas, quâ manus ultra humeros, & caput attollatur.

6. In supplicando, utraque manus protensa vel attollenda, vel submittenda est, quod etiam fieri potest manibus iunctis instar orantis.

7. In aversando, aut negando, capite ad dexteram partem conversо, & manibus ad sinistram, rem quasi à se propellet. Vel etiam capite leniter concusso per modum renuentis.

8. Interrogabit, manu paululum elevatâ, & ad seipsum conversâ. Instabit vehementius, summo indice manus sinistræ apprehenso, & nonnihil concusso: nec desunt gestus alij.

9. Demonstrando seipsum, manum vel dexteram, vel utramque ad pectus suum convertet. Demonstrabit res alias, manu plerumque protensâ, & sursum, vel deorsum, vel aliò conversâ, prout est supra, vel infra situs rei quam cupit designare: rarò id solo digito faciet.

10. Timorem exprimet, manu dexterâ pectori applicatâ.

11. Irascetur, pugno compresso, voce & vultu aspero: pulpitum manu, vel terram pede percutiendo: sed bene cavendum ne percussio illa fit nimis crebra.

12. Pœnitebit, digitis pressis, & pectori admotis. Dolebit verò manibus inter se complicatis, vel utrimque deorsim dejectis, & expansis.

13. Vocabit aut sibi sistet alium, manu sursum elevatâ, & ad se inflexâ. Dimittet, aut repellet, manu aversâ cum digitis explicatis. Minabitur,

indice erecto, & concusso. Alios denique affectus exprimet eo manus, oculi, capitis, aut aliorum membrorum motu, quem observabit ex impetu naturæ inter homines benè moratos decorè exerceri, modò vitet sequentia.

14. Cavebit ne sit nimis diuturna omnium gestuum intermissio; & è contra, ne gestus idem, præsertim in eadem sententia aut periodo, nimis sæpe repetatur.

15. Solâ sinistrâ ratissimè gestus exhibendus: non rarò tamen in gestu formando sinistra dexteræ sociari poterit, ut cum ostenditur rerum multitudo, aut magnitudo: vel quando ad summos affectus ascenditur, in quibus quasi totus Orator abripi videtur.

16. In fine debet ordinariè, uti vox & dictio, ita gestus esse vivacior & vehementior, ut Orator affectum quem intendit, altius infixum relinquat; si tamen, uti in meditatione, ad tristitiam, metum, aut compassionem oratio dirigatur, gestu etiam leniori, ac tardiori dictio absoluetur.

CAPUT IV.

Pro Exordio dictionis formando, & efferendo notanda.

1. IN Exordio Auditor debet reddi benevolus, attentus, docilis. Hæc fient, *à persona dicentis*, commemorando animum & affectum suum pro salute, utilitate, aut profectu auditorum. Vel ostendendo rem ipsam de qua dicet, esse necessariam, utilem, aut præsenti tempori multum idoneam. Docilis erit auditor, si materia tractanda

da clarè proponatur, & in sua membra vel puncta distinctè dividatur, indicando quid primo, quid secundo, quid tertio loco dicere intendat. Et hæc erit *Propositio* rei dicendæ, quæ in fine exordij locari solet.

2. Desumi potest exordium, ab aliqua sententia Authoris sacri, aut etiam profani. Vel à Proverbio, Vel à Similitudine, Vel ab Historia evangelica, aut aliâ quæ avidè audiatur. Quandoque etiam proponitur quæstio, aut problema, de quo quasi varia auditorum sententia exquiratur, & cui tandem inopinata responsio depromatur.

3. Vitanda autem sunt exordia nimis communia, nimis prolixa, & nimis longè extra materiam quæsita.

CAPUT V.

Pro Narratione.

1. DEbet narratio esse clara, brevis, & ordinata, ut nempe res eo ordine narrentur quo gestæ, aut dictæ fuerunt.

2. Concilianda est narrationi vita, v.g. interrogando quid hic factum, quid responsum putatis? quid vos hic ageretis? audite quid sequatur, &c.

3. Sic narranda est res præterita, ac si in præsenti, & coram ageretur. Ad hoc juvat uti verbis præsentis temporis: magis enim movet narratio Christi quasi ante oculos actu patientis, quam si tantum dicas talia olim passum fuisse.

4 Cavendum ne bis, aut sæpius in narrationis decursu idem repetatur.

5. Cavenda etiam crebra digressio ad alia extra rem gestam, aut longæ parentheses, quæ rei seriem interrumpunt.

6. Affectus, etsi breviter misceri possint, non debent tamen in narratione esse nimis frequentes, sed magis pro confirmatione & epilogo reservari.

CAPUT VI.

Pro Confirmatione, ejusque amplificatione, & ornatu Dictionis.

1. IN Confirmatione quæruntur argumenta ad suadendum virtutem, vel dissuadendum vitium, aut aliud quod sibi Orator tractandum proposuit. Argumenta hæc primò summatim excogitanda, colligenda, & annotanda: postea fusius deducenda, amplificanda, & exornanda.

2. Pro inventione argumentorum sive discursuum, inspiciendus est Apparatus materiæ quem ordine alphabetico infra tradimus. Deinde ad istius, vel alterius materiæ amplificationem, & ornatum, considerari poterunt Loci topici, sive sedes argumentorum, quibus quævis materia deduci & inculcari potest. Exempli gratiâ, si de Charitate agatur (idem est de ceteris) expendi poterit locus à Definitione. Quid est Charitas? est unio animæ cum Deo, quanti momenti est illa unio, quam iucunda, quam utilis, quam honorabilis, ideoque omni labore comparanda. 2. Locus à partium enumeratione: Charitas alia est interna affectuum, alia externa operum; alia erga Deum, alia erga proximum propter Deum.

3. Locus

3. Locus à genere : Si omnis virtus amanda est, ut justitia, temperantia, continentia, humilitas, mansuetudo, fides, spes &c. quanto magis Charitas quæ est suprema, & Regina omnium virtutum. 4. Locus à simili : Sicut elementum non potest requiescere nisi in suo centro, ignis in cælo, lapis in terra, ita anima in sola charitate & unione cum Deo requiem habet. 5. Locus à Dissimili : Sicut separatio membri à corpore est violenta, ita animæ à charitate Dei. Locus à Contrario : Si odium, & aversio à Deo summum sit hominis malum. sic debet amor Dei summum esse hominis bonum. 6. Locus ab Adjunctis est in quo considerantur omnes circumstantiæ cum re conjunctæ, ut locus, tempus, actus, & modus, & finis quo res exercetur &c. quæ continentur hoc versu ; Quis,quid,ubi &c. quem infra explicamus in exemplo dictionis ex Apparatu formandæ. 7. Locus est à Causis, in quo res comprobatur, vel improbatur à sua Causa materiali,aut formali qua constat,à finali ad quam dirigitur, ab exemplari cui assimilatur. 8. Locus ab Effectis, sive effectibus bonis, aut malis, qui rem faciunt amore, aut odio dignam, uti quod Charitas faciat hominem filium Dei, hæredem cæli, pium, benignum,patientem,Deo & hominibus acceptum. 9. Locus à Comparatione, sive à majori,minori,& paritate rationis, Ut, si sponsa gaudet connubio cum nobilissimo sponso, qui tantum est creatura ; quantò magis gaudere debet anima per charitatem uniri Deo, qui est omnium creator. Et hic locus ad amplificandum latissimè patet. Uti & locus ab Authoritate, Testimonio, & Exemplis, quæ infra in Apparatu latius deducimus.

Pro Exornatione dictionis, faciunt Tropi, &

Figuræ sive verborum, sive sententiarum, per quas sermoni varietas, copia, & elegantia conciliatur. Præcipuas hic recensebimus ut Orator, non omnes simul, sed modò has, modò illas, instar condimenti, dictioni aspergat, prout materiæ suæ convenire judicabit. Tales Tropi in verbis sunt Metaphora, synecdoche, metonomia, antonomasia, Onomatopæia, Catachresis, metalepsis. In Oratione sunt Allegoria, periphrasis, hyperbaton, hyperbole. Ex Figuris præcipuæ sunt, Repetitio, Conversio, Complexio, Gradatio. Item, Similiter cadens, Contrapositum, Commutatio. Figuræ quæ non in vocibus, sed integris sententijs usum habere possunt precipuè sunt, Interrogatio, Responsio, Subjectio, Occupatio, Correctio, Dubitatio, Prosopopeia, Apostrophe, Hyporyposis, Sustentatio, Prætermissio, Ironia, Permissio, Deprecatio, Exclamatio. Modum quo hæ figuræ, aut tropi in oratione formantur, si non meminerit Orator, consultum est ut ex Rhetorica eum recolat, & singulorum exempla annotet, quæ illic breviter & commodè ex probatis Authoribus exprimuntur.

CAPUT VII.

Pro Dictionis Epilogo, sive Peroratione.

1. ARs quæ tradita est pro Confirmatione amplificanda, & exornanda, valet etiam pro Peroratione formanda. Imo hic potissimum omnes eloquentiæ fontes & affectus expri-

exprimendi erunt, ut auditori motum quem intendit Orator impressum relinquat.

2. In hunc finem debet ipse orator dicendo ostendere se penitus permotum esse. Nihil enim incendit, nisi ipsum prius incensum fuerit. Uti Cicero perorando pro commiseratione erga Milonem, profitebatur se non posse lachrymas continere.

3. Conficitur autem Peroratio magna parte, ex brevi enumeratione argumentorum quibus in tota oratione rem à se intentam orator probavit, ea animis auditorum altius ac vehementius inculcando, hoc fere modo: Si jam ostenderimus primò quam sit virtus Charitatis jucunda, quia hominem Deo conjungit; quam sit utilis, quia reddit regni cælestis hæredem: quam sit necessaria, quia sine ea anima à Deo perpetuo separatur &c. quis eam totis viribus non quærat, & complectatur.

4. Hæc autem enumeratio argumentorum non debet esse simplex & jejuna repetitio, sed novis subinde sententijs, ac figuris cum pondere inspersa, ac variata. Cavendum tamen ex altera parte, ne argumenta illa iterum prolixè deducantur; sed compendio absoluantur, sic enim non esset enumeratio, sed potius altera oratio.

Consultum autem est, ut claudatur oratio per aliquam brevem, ac neruosam sententiam, quæ menti ac memoriæ auditorum quasi aculeum infixum relinquat, ut est illa S. Bernardi de mala conscientia peccatoris: Manet anxietas non relictura, Fugit voluptas non reditura.

PRO PRAXI EXPEDITA INVENTIONIS MATERIÆ.

PRimò, Sequitur hic Apparatus Materiæ, ex sacris potissimum Litteris ordine alphabetico breviter & commodè digestæ.

Secundò, Sequitur brevis Index ejusdem Apparatus, ad quem facile recurritur.

Tertiò, Postea sequuntur Puncta dispositа per omnes Dominicas & Festa ex eodem Apparatu, & alijs quæ adducuntur in Catechesi, nec non ex Controversijs, ceterisque materijs quæ supra in Theologia Tripartita pertractantur.

Quartò, Traduntur partes singulæ Doctrinæ Christianæ selectis Exemplis ac Documentis illustratæ; quibus succedunt alia ad Functiones sacras pertinentia.

APPA-

APPARATVS MATERIÆ AD DOCTRINAM SACRAM

Ex ſacris Litteris præcipuè depromptus.

NOta primò, Excogitatum eſſe à me hunc brevem & commodiſſimum materiæ Apparatum præcipuè in gratiam Miſſionariorum, quibus ad doctrinam ſacram variis locis prædicandam, præter ſacras Litteras, pauci ſunt ad manum libri: vel etiam in gratiam aliorum, quibus ſi non deſint libri, otium tamen deeſt ad prolixam plurium voluminum inveſtigationem: quibus nihil gratius eſſe ſolet, quàm ſi in modico ſpatio multùm aptæ materiæ collectum inveniant, quam facilè poſſint deducere, & ſuo uſui accommodare.

Nota ſecundò, In hoc Apparatu potiſſimum contineri ſelectiſſima Exempla, Comparationes, ac Similitudines ad idoneos Titulos alphabeti ordine redacta, ac ſingulos titulos in varia puncta diſtribui, ad meliorem Dictionis formandæ ordinem ac varietatem. Nulla enim alia eſt materia, quæ commodius poſſit pro Dictione in varia membra cum ornatu dilatari; aut facilius memoriâ retineri, aut utilius ad auditorem permovendum

dum accommodari, quam similitudines, comparationes, exempla, ut testatur tritum axioma, Verba movent, exempla trahunt. *His ad communem captum maximè accommodatis, & rudes optimè instituuntur, & eruditi plurimum delectantur, dummodò solida sint, & sacrarum litterarum authoritate nitantur, qualia sunt illa, quæ in hoc Apparatu assignantur, quæ, ubi opus erit, ex citatis Scripturæ locis fusiùs deduci poterunt.*

Nota tertiò, Praxim ex hoc Apparatu conficiendi integras Dictiones per totum annum, infrà assignari in fine, cum applicatione materiæ ad certa puncta per totius Anni Evangelia.

Ad extremum observa, dum ex his Titulis pro tuo conceptu materiam uberiorem inquiris, si contingat illam sub uno titulo non reperiri, legendum esse Indicem, & quærendum alium titulum significatione similem, aut etiam contrarium: exempli causâ, si non inveniatur Charitas, *vide* Amor: *si non reperiatur* Amor, *vide* Odium, *& sic de cæteris: quæ omnia tibi frequenti usu & propriâ observatione magis innotescent, observatâ præsertim praxi in hujus Apparatus calce assignata.*

A.

ABNEGATIO.

QVi cupit servire Christo debet abnegare mundum, & omnia quæ in munda sunt. Patet ex verbis Christi *Luc.* 14. Qui non renunciat omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus. Exemplum est in duodecim Apostolis qui relictis omnibus, bonis, parentibus, amicis, secuti sunt Christum, & ejus doctrinam. Sed

ecce

ecce quantum abnegantibus promissum præmium: Centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis. *Matth. 19. v. 27.* Hæc est liberalis Christi promissio, quæ Claustra tot Religiosis, & Cœlum tot Sanctis implevit.

Post hæc, S. Bartholomæo Apostolo Evangelium prædicante, Polemus Rex Indiæ potentissimus ad fidem Christi conversus & Baptizatus, relicto Imperio amplissimo, & suâ patria, & omnibus amicis, S. Bartholomæo, quocumque pergeret, constanter adhæsit, & maluit esse pauper Apostoli discipulus, quam dives Indiæ Dominus. *In vita S. Bartholomæi per Abdiam.* Gallicanus Dux supremus Romani exercitus post ingentes victorias, & Imperatoris filiam nomine Constantiam in uxorem oblatam, abnegato omni honore, & opibus, & Imperatoris filiâ, humilem & pauperem pro Christo vitam susceptit, clariorem de se, quam de hostibus victoriam reportans. *In vita Ioannis & Pauli.*

Alexius nobilis Romani Euphemiani filius, ut rebus omnibus nudatus, Christum nudum sequeretur, primâ nocte nuptiarum abnegavit ditissimam sponsam, & domum paternam, & post multam peregrinationem, tanquam pauper & ignotus delituit per multos annos in angulo domus paternæ, donec post obitum divino monitu à suo parente & à Pontifice Romano cum ingenti stupore agnitus, & summo in honore habitus fuit, *ita Metaphrastes, & alii in ejus vita.*

Abneganda est etiam propria voluntas. Matth. 16. Si quis vult venire post me abneget semetipsum. Exemplum dedit Christus in horto dicens: Pater, non mea sed tua voluntas fiat.

Et

Et S. Paulus à Christo vocatus, nullâ carnis aut sanguinis, nullâ propriæ voluntatis habitâ ratione statim respondit, Domine quid me vis facere?

Abneganda sunt vitia, & cupiditas rerum temporalium. Abnegantes impietatem & sæcularia desideria sobriè, justè, & piè vivamus in hoc sæculo. 2. *Tim.* 3. Nempe sobriè erga nos, justè erga proximum, piè erga Deum. Exemplum est in primis Ecclesiæ Christianis, qui nihil suum esse dicebant, sed deponebant bona sua ad pedes Apostolorum, ut omnibus essent communia. *Act.* 4. *v* 33. E contrario Ananias cum Sapphira uxore, quia pecuniæ, quam Deo devoverunt, partem postea absconderunt, subitaneâ morte à Domino puniti fuerunt, *Act.* 5. Abraham à Deo vocatus, statim exivit de terra sua, & de cognatione sua, & de domo Patris sui: & ideò Deus benedixit ei, & multiplicavit semen ejus sicut stellas cæli &c. *Gen.* 12. Et iterùm abnegavit Abraham amorem paternum erga filium suum primogenitum Isaac, quando Deo jubente ascendit in montem cum gladio & igne ut filium suum Domino immolaret, & in holocaustum offerret. *Gen.* 22. Job omnium bonorum, quæ habuit affectum abnegavit dicens, Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum, *Iob.* 1. *v.* 21. Christus Dominus cœli & terræ, cùm esset dives, factus est pro nobis egenus, & nudus in cruce mortuus non habuit ubi caput reclinaret. *Mat.* 27. *Luc.* 23.

Sicut athleta qui in stadio currit, debet omnia impedimenta abjicere, ita nos ut perveniamus ad bravium vitæ æternæ debemus mundi bona abnegare, juxta Apostolum 1. *ad Cor.* 9.

Om-

Omnis qui in agone contendit ab omnibus se abstinet, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.

Ex Breviario, habetur exemplum S. Francisci, qui pro Christo omnia abjecit usque ad calceos, 4. *Oct.* S. Antonii, qui omnia deseruit usque ad speluncam, 17. *Ian.* S. Bartholomæus omnia exuit usque ad pellem vivo detractam, alii Martyres usque ad sanguinem & vitam. Vide *Abstinentia. Amor Dei. Humilitas.* A contrario, vide infra *Avaritia. Luxuria. Superbia.*

ABSTINENTIA. JEJUNIUM.

Abstinere dicitur primò, qui usum alicujus rei à se rejicit: Secundò, qui rei noxiæ affectum & desiderium in se cohibet & refrænat. Hoc modo Tobias docuit filium suum, *Ab infantia timere Deum, & abstinere ab omni peccato.* Tobiæ 1.

Abstinentia ciborum à Deo præcepta est ad obedientiam, ad meritum, ad virtutis exercitium. In paradiso præcepit Adamo ut à fructu arboris scientiæ boni & mali abstineret. *Genes.* 2. Filiis Israël varia ciborum genera à Deo interdicta fuerunt, *Levitici* 11. Uxori Manuæ conceptura Sampsonem Angelus abstinentiam indixit, *Iudic.* 3. Eleazarus ætate grandis & venerabilis maluit occidi quam carnem vetitam manducare, aut cum aliorum scandalo id simulare. 2. *Machab.* 6. Septem fratres Machabæi elegerunt potiùs per varios cruciatus mortem sustinere, quam esu carnis sacrilegio se contaminare 2. *Mach.* 7.

Abstinentia mentem illustrat, & sapientiam confert. Moy-

Moyses postquam 40. diebus à cibo abstinuit, meruit à Deo in monte Sinai accipere Legem populo explicandam, *Exodi* 24. Danieli propter singularem abstinentiæ amorem ostendit Deus visiones cœlestes. *Daniel.* 12. Imò post jejunium eidem revelatum est mysterium Incarnationis, *Dan.* 9. Quia Anna Prophetissa serviebat Domino die ac nocte in jejunio & orationibus, meruit in templo de Christo prophetare, *Luca* 20. Eodem spectat exemplum Joannis Baptistæ Præcursoris & præconis Christi, cujus cibus tantùm erant locustæ, & mel sylvestre, *Mat.* 11.

Abstinentia à carnibus hominibus religiosis, & piè viventibus maximè propria. Dominus ipse Danieli per Habacuc pulmentum & panes, non verò carnes transmisit, *Dan.* 14. Uxor Jeroboam ad Prophetam Achiam panem & mel, non autem carnes attulisse legitur, 3. *Reg.* 13. Christus sæpiùs multiplicavit panes & pisces, carnes nunquam, *Matth.* 14. *Marc.* 6. *Ioan.* 6. Salvatorem nostrum non legimus comedisse carnes, nisi in Agno Paschali, piscibus verò in alimentum sæpiùs usum esse patet. *Luc.* 24. *Ioan.* 21.

Abstinentia sive jejunium confert victoriam contra hostes tam animæ, quàm corporis. Christus cum dæmone præliaturus 40. diebus jejunavit, & in tribus quas oppositit tentationibus illum debellavit, *Matt.* 4. Josaphat Rex Juda jejunavit ipse, & aliis jejunium indixit, atque ita victoriam de hostibus obtinuit, 2. *Paral.* 20. Postquam Judith diururnum jejunium & orationem præmisit, præclaram de Holoferne victoriam reportavit, *Iudith.* 8. & 13. Filii Israël bis debellati, posteà ad jejunium confugerunt, &

& de filiis Beniamin triumpharunt, *Iudicum* 20. Iterùm debellantur filii Iſraël à Philiſtæis 1. *Reg.* 4. Sed poſtquam fleverunt & jejunaverunt victoriam obtinuerunt, 1. *Reg.* 7. A contrario, quia Jonathas contra præceptum patris comedit favum mellis, Iſraelitæ ab hoſtibus profligantur. 1. *Reg.* 14. Et in deſerto cæpit populus manducare & bibere, & ira Dei deſcendit ſuper eos.

Iejunio cum oratione Deus ad largiendam gratiam & miſericordiam maximè movetur. Et ideò dicitur *Tobiæ* 10. Bona eſt oratio cum jejunio. Sic Eſther miſericordiam populo ſuo petitura ab Aſſuero, jejunavit cum ancillis ſuis & Mardochæo, *Eſther.* 4. Dominus Achab pœnam comminatus fuit, ſed propter jejunium quo ſe humiliavit eam temperavit. 3. *Reg.* 21. Ninivitarum civitas intra quadraginta dies ſubvertenda fuit, ſed propter jejunium quo ſe Ninivitæ omnes à minimo uſque ad maximum afflixerunt Deus illis pepercit, & pœnam remiſit, *Ionæ* 3.

Sicut Naves leviores facilius mare percurrunt, & nimis onuſtæ ſubmerguntur; ita abſtinentia reddit hominem expeditum ut facile currat per viam ſalutis & mandatorum Dei, crapula autem in barathrum demergit. Et ſicut in tempeſtate nautæ exonerant navem, ita in tentatione faciendum per abſtinentiam.

Sicut Febres, & alii morbi corporis curantur per cibi & potus abſtinentiam, ſimili etiam modo curandi ſunt morbi animi ut libido, ira gula &c. *Mar.* 9. Hoc genus dæmoniorum non ejicitur niſi in oratione & jejunio. Abſtinentia enim optima eſt animæ medicina. Hinc Auguſtinus: Hoc me docuiſti Deus, ut quemadmo-

admodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. *lib.*10. *Conf. c.*11.

Sicut Equis fræna sunt imponenda, ne nos præcipites agant; sic corpora nostra jejuniis & vigiliis sunt refrænanda, ne animam per vitiorum præcipitia abducant.

Sicut in Navibus sentina sæpius est exhaurienda, ita corporibus nostris sæpe subducendus est cibus & potus, ne in vitiorum sentina putrescant.

Sicut contra Incendium aut ollam nimis ebullientem ligna foco subtrahimus, sic contra ardorem carnis, tumorem superbiæ, ac dæmonis, oportet per abstinentiam subtrahere fomenta & alimenta vitiorum. Nam de Satana dicitur, *Iobi* 41. Halitus ejus prunas ardere facit.

Sicut nullum Castrum est adeò forte, ut si rebellet non possit jejunio expugnari excludendo ipsi alimenta, sic quando corpus rebellat spiritui & rationi, optimè potest spiritus corpus sibi per abstinentiam subjugare. Nam Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem.

Non tantum Corpus, sed etiam Anima debet abstinere, & sobria esse. Quid enim juvat Currum levem & agilem esse, si Auriga insaniat? Quid prodest navis solida & expedita, si ebrius sit navis gubernator?

Qui à cibis abstinent, & mala agunt dæmones imitantur, quibus culpa adest, & cibus deest. *S. Isidorus.*

Vide ex BREVIARIO, effectus eximios jejunii & abstinentiæ, Dominica 3. Adventus *Lect.*4. 5. Domin.4. Quadrag. l.4. 5. Domin.4. Sept. l.5. 6. Domin.3. Novemb. l. 2. 3. 4. 5. 6. Jejunium con-

confert formæ præstantiam in Daniele, Judita &c. Dom. 3. Novemb. l. 2. 3. 4. 5. 6. Abstinentia facit longævos, in festo S. Pauli Erem. 15. *Ianuar.* l. 4. & festo S. Antonii 17. *Ian.* l. 5. Vide *Ebrietas. Gula.*

ACEDIA, OTIUM.

SIcut equus tardus indiget stimulis, ita acedioſi maximè indigent reprehensione ut pergant in via salutis.

Sicut Dominus odit servum ignavum & otiosum, ita Deus aversatur desidiosos in exercitio virtutis: otium enim est pulvinar diaboli.

Otiosus est instat aquæ stagnantis, quæ non movetur, ac proindè putrescit, & noxiis vermibus, id est, vitiis repletur.

Rectè comparatur otiosus paralytico, qui non potest manus, aut pedes ad operandum movere. De his *Psal.* 13. Manus habent, & non palpabunt, pedes habent, & non ambulabunt.

Similis est otiosus agro neglecto, & pleno spinis & urticis, *Proverb.* 24. Per agrum hominis pigri transivi, & ecce totum repleverant urticæ. Nec male assimilatur Ferro, quod absque usu & motu contrahit rubiginem. Et cum Veste pretiosa, quæ nisi gestetur, à tineis corroditur.

Otium affert homini animæ & corporis egestatem. Ideò dicit Sapiens. Qui sectatur otium replebitur egestate, *Proverb.* 28. *v.* 19. Maledictus qui facit opus Domini negligenter. *Ierem.* 41. *v.* 10. Propter frigus Piger arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi. *Prov.* 20. *v.* 4.

Otium sæpè est causa damnationis. Ideò dicit Christus, Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur, *Matth.* 7. *v.* 19. Et ibidem iterùm dicit, Inutilem servum ejicite in tenebras exteriores ubi erit fletus & stridor dentium.

Acedioſos Deus graviter punit. Exemplum est in populo Israëlitico, quando cæpit in deserto tædere itineris & laboris, & de manna cœlesti dicere: nauseat anima nostra super cibo isto levissimo, ideo immisit Dominus in illos serpentes ignitos, qui eos laniabant & occidebant. *Numer.* 21. Quinque Virgines fatuæ quæ dormitaverunt, & sine oleo boni operis in lampadibus ad Sponsum seriùs venerunt, exclusæ sunt, & audierunt, Amen dico vobis nescio vos, vigilate itaque &c. *Matth.* 25. Sizara in lecto jacens clavo perfossus est à Jahel, ita acedioſus à dæmone. Sampson dormiens inter genua Dalilæ fuit captus, catenatus, excæcatus. *Iudicum* 16. *v.* 15.

Acedia est causa multorum peccatorum. David belli tempore manens domi otioſus commisit adulterium cum Bersabea, & postea homicidium. 2. *Reg.* 11. Cùm dormirent homines venit inimicus homo & in medio tritici superseminavit zizania, id est, vitia & peccata, *Matth.* 13.

Redarguit Christus in parabolis otioſos, & operantibus præmium addicit. Quid statis hic toto die otioſi, ite & vos in vineam meam & quod justum fuerit dabo vobis. *Matth.* 20. Dormiebat Jonas sopore gravi, & ideò gubernator navis redarguit eum, & propter eum orta est tempestas. Sed quid secutum? Projectus est in mare & balena devoravit eum, ita acedioſi incidunt in laqueos & fauces diaboli. *Ionæ.* 1.

De-

Denique Christus in horto redarguit discipulos dormientes, dum orandum esset, dicens, non potestis unâ horâ vigilare mecum. *Mat.*26. Servus piger qui noluit negotiari, sed talentum defodit in terram objurgatur, & talento spoliatur. *Mat.*25. Quomodò brevem laborem æterna requies consequatur. v. ex BREVIARIO in festo S. Bonifacii 14. Maji. lect.2.& in festo S. Matthiæ 24. Febr. lect.7. Vide à contrario *Obedientia, Zelus, Amor &c.*

ACCUSATIO.

F*Alsæ accusationis exempla detestanda*, proponit Scriptura in castissimo Josepho, qui à sua Domina iniquè accusatus est, ac si vim illi inferrè voluisset, & ideo in vincula conjectus est, quibus Deus illum cum honore liberavit. *Gen. cap.*39.

Injustè accusatus, & lapidatus est Naboth ac si Deo & Regi maledixisset, & ideò Jesabel à canibus devorata est. 3.*Reg. cap.*21. *v.*11.

Abimelech iniquè accusatus est à Doëg apud Saulem eo quod davidem benignè excepisset, & cum pluribus occisus. *lib.*1. *Samuelis, cap.* 22. *v.*9.

Christus à Judæis sæpius falsò accusatus tanquam seditiosus, hostis Cæsaris, potator vini, commercium habens cum dæmone, destructurus templum &c. *Matth.*26. *Marci.*14. *Lucæ* 23. *&c.*

S. Stephanus protomartyr falsò accusatus, & lapidatus. *Act.*6. *v.*11. Contra Paulum Apostolum iniquæ accusationes. *Act.*16. *v.*20.

Accusatio falsa à Deo graviter punitur, cujus exemplum est in Aman qui Mardochæum accusans,

sans, suspensus est in patibulo quod Mardochæo iniquè paravit, *Esth.7. v.10.*

Duo Senes qui Susannam adulterii accusarunt, ipsi loco Susannæ à populo lapidati fuerunt. *Daniel,13. v.36.* Alcimus, cum iniquis fratrum accusatoribus, punitur, 1. *Machab.7. v.5.* Et in simili crimine periit Simon. 2. Machab.4. v.6.

Vtile est homini seipsum potius quam alium accusare. Justus prior accusator est sui. *Proverb.* 18. Sic fecit Magdalena coram Pharisæis, & remissa sunt illi à Christo peccata. Sic fecit S. Petrus, & resipuit postquam Christum negavit.

Sic fecit David post adulterium, cum Bersabea, & homicidium Uriæ, & sæpius in Psalmis, *2.Samuel.12. v.1. Et paral. p.21. Et Psal.32. v.5. Psal.41. v.5. Psal.50. 51. &c.*

Sic Jonas coram nautis accusavit fugam suam à facie Domini. *Ionæ 1. v.12.* Filius prodigus, Peccavi in cælum & coram te &c. *Lucæ 15. v.17.* Publicanus percutiens pectus suum &c. *Luc.18. v.13.* Zachæus, Si quem defraudavi reddo quadruplum. *Luc.19. v.8.* Latro in Cruce, Nos quidem justè digna factis recipimus. *Luc.23. v.41.*

Accusatio proprii criminis est instar incisionis venæ, aut apostematis, aut salubris vomitorii, quo corpus à corrupto sanguine, & pravis humoribus, & suis morbis liberatur: ita fit in anima per humilem delicti sui accusationem.

Aliorum accusatores importunos comparat Cicero *orat. pro Roscio*, vel cum Anseribus, qui tantummodò clamant, & non nocent; vel cum Canibus qui clamant, & nocent ac mordent bonos ac pios, non minus dum tendunt

ad

ad templum, quàm si irent ad prostibulum. *V. Iudicium iniquum. Invidia. Inimicitia.*

ADULATIO.

ADulatores comparantur cum Corvis, qui oculos effodiunt, nempe excæcando & decipiendo eos quibus adulantur.

Et cum Hirundinibus, quæ comparent tantùm tempore æstivo & læto, fugiunt tempore frigido & adverso.

Et cum Venatoribus qui fistulâ dulciter canunt ut volucrem decipiant ac deplument.

Et cum Histrione qui omnem vultum induit, & nullam partem seriò agit. Ideò monet Sapiens, melius est à sapiente corripi quam stultorum adulationibus decipi. *Eccles.* 7.

Quomodò adulatores aliis noceant, Exemplum est in amicis Aman, qui volentes ei complacere suaserunt ut pro Mardochæo erigeret altissimum patibulum, ex quo tamen Aman ipse suspensus est. *Esther* 5. Prophetæ adulantes dicebant Achab prospera de bello futuro, quod ei pessimè cecidit. 3. *Reg. c.* 22. Populus adulando acclamabat Herodi, quod loqueretur voces Dei: & ecce confestim percussit eum Angelus Dei & consumptus à vermibus interiit. *Actor.* 12.

Adulatores etiam nocent sibi. Exemplum est in Absolone qui in curia singulis adulabatur, dicens, videntur mihi sermones tui recti, at ipse cum populo in bello prostigatus & occisus est. 2. *Reg. c.* 15. Adolescens narrans Davidi mortem Saulis inimici ejus à se acceleratam, jussus est à Davide statim occidi 2. *Reg.* 1. Duo Sicarii qui caput Isbosethi occisi ad Davidem

detulerunt ut ei complacerent, simili modo pro sua mercede trucidati fuerunt. 2. *Reg.*4. Pharisæi per adulationem voluerunt Christum decipere, Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces &c. sed ipsi potiùs decepti fuerunt. *Matth.*22. *v.*16.

VIDE EX BREVIARIO *quomodò dedeceat Adulatio maximè præconem verbi Dei.* Dom.4. Epiph. lectione 5. & lect.3. *quæ suavis quidem appareat, sed acerbè ladit.* Psal.54. fer.4. *adeoque plus nocet, quàm sapientum correptio.* Sabb. Dom.2. August. lect.2.

Vide infrà *Astutia, Mendacium.*

AMOR DEI CHARITAS.

EST virtus quâ diligitur Deus propter seipsum, & proximus propter Deum. Primum & maximum præceptum est Dei dilectio, datum Moysi à Deo in monte Sinai.

Amor sive Charitas est illa Vestis nuptialis, candida, & pretiosa, sine qua Anima non potest esse sponsa Christi, vel admitti ad convivium, aut ad aulam celestem. Quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? *Matth.*22. Amor Dei est Oleum quod Prudentes virgines habuerunt in lampadibus, & sine quo dictum est Fatuis, Nescio vos. *Matth.*25.

Charitas perfecta comparatur cum Muliere casta, quæ uti nullum amat præter suum virum, ita charitas nihil præter Deum. Amor Dei similis est Auro, quia facit opera nostra tam splendida & pretiosa ut mereantur vitam æternam. Comparatur cum Igne, quia omnia peccata consumit, & animum purificat. Charitas similis est Stellis, quæ magis in nocte, quam in die apparent, ita amor Dei magis in ad-

adversis quàm in prosperis dignoscitur. Charitas patiens est, benigna est, non inflatur, non est ambitiosa, & reliquæ ejus proprietates exponuntur. 1. *ad Corinth.* 13.

Opera quæ non fiunt in charitate aut gratia non sunt meritoria vitæ æternæ, etsi appareant maxima. Si linguis hominum loquar & Angelorum charitatem autem non habeam factus sum velut æs sonans, & reliqua. *ibid. v.* 1.

Amor Dei facit omnia quantumvis ardua apparere levia. Sicut Jacobo septem anni videbantur dies pauci præ amoris magnitudine. *Genes.* 29. *v.* 20.

Fortis est ut mors dilectio: Quod patet exemplo D. Pauli Apostoli. Certus sum, inquit, quia neque mors, neque vita, neque creatura alia poterit nos separare à Charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro, *ad Romanos fusè c.* 8.

Charitas operit multitudinem peccatorum. 1. *Petri c.* 4. Exemplum est in S. Magdalena, cui cum ingenti amore Christi pedes lachrymis irrigaret, dictum est, Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multùm.

Exemplo suo ad charitatem Deus nos provocat. Sic Deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret, *Joan.* 3. Item exemplum Christi qui dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis & lavit nos in sanguine suo. *Breviar. in Nat. Dom. Lectione* 6.

Quanta charitate Apostoli & alii Deo conjuncti fuerunt. Abrahæ unicus filius erat Isaac, & cum unicè illum amaret, manibus propriis mactare voluit, quia Deum magis amavit quam suum filium. *Genes.* 22.

Perfectæ charitatis exemplum fuit in tribus

pueris in Babylonem abductis, qui numquam Religionis erga Deum observationem deserentes, in fornacem, septuplum quam solitum erat accensam missos, flamma non adussit, quia majori intus ardebant flammâ charitatis erga Deum. *Danielis* 1.

Machabæi quoque septem fratres neque ingentibus Regis promissis corrupti sunt, neque minis territi, contra Dei legem aliquid agere voluerunt. Sed potius crudeli morte consumpti, plus Deum quàm se diligendum esse, illustri documento fuêre. 2. *Machab. c.*7.

D. Petrus ter interrogatus, An Christum amaret, Respondit, Domine tu nostri omnia, tu scis quia amo te: & ideo Christus illi oves suas pascendas & regendas commisit. *Ioan.*21.

Hæc charitas Sanctos Dei non modo divitiarum, dignitatum, atque honorum, verum etiam vitæ hujus contemptores effecit. Apostoli omnes nullis tyrannorum minis suppliciisve absterreri potuerunt, ne dilectissimum Jesu nomen ubique palam prædicarent & extollerent. Petrus, Andreas, & Philippus pro Christi amore crucifigi non recusarunt: Jacobus & Paulus capite truncari optavit: Jacobus alter de pinna templi dejici, & fullonis fuste mactari: Joannes in bullientis olei dolium nudus dimitti: Thomas & Matthæus lanceis confodi: Mathias securi percuti: Simon & Judas irruente Sacrilegorum impetu se elidi atque obteri gaudebant. Quid post illos de tot millibus Martyrum dicemus? quibus dulcia fuerunt tormenta, & pro nomine & amore Jesu quamlibet contumeliam pati.

Plura motiva ad amorem Dei, Vide in fine in praxi assistendi ægris & moribundis.

Eximia

Eximia eluxerunt exempla charitatis in plurimis Sanctis, ut in S. Petro: Paratus sum tecum in carcerem & in mortem ire. S. Dominicus moriens charitatem fratribus suis tanquam testamentum reliquit, *in Breviar. die* 4. *Aug.* Idem de S. Francisco legitur. S. Ignatius Dei amorem & majorem gloriam semper in ore, in opere habebat, adeò ut diceret se malle gloriam Dei cum periculo suæ salutis promovere, quàm securum de salute in cœlum migrare: *in Breviario die ultimo Iulii.*

De amore Dei plurima occurrunt loca & sententiæ in Scripturis, ut, *Deuter. c.* 6. 7. 10. 11. 30. *Psalm.* 17. 46. 109. 114. 118. 144. 146. 148. *Proverb. c.* 3. 50. *Eccles.* 13. 43. 45. *Mat.* 17. 22. *Luc.* 6. 7. *Ioan.* 2. 3. 4. *Apostolus passim ad Rom. cap.* 5. 8. 9. 12. *& ad Cor.* 1. *cap.* 2. 13. 14. *& ad Corinth.* 2. *cap.* 5. 6. 12. *&c.*

AMOR PROXIMI.

SIcut Membra corporis inter se connexa sunt, & se invicem juvant, oculus dirigit manum, manus defendit oculum, & sic de cæteris; sic quisque proximo suo charitatis vinculo conjungi, & auxilio esse debet, uti pulchrè ostendit Apost.

Sicut Navis submergitur nisi tabulæ sint inter se firmiter conjunctæ, ita Respub. & familia privata perit, in qua non viget unio charitatis. Hinc secundum præceptum à Deo hominibus datum est, Diligere proximum sicut seipsum. Et Christus sæpiùs idem inculcavit, Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. *Ioan.* 15. *v.* 12.

Charitas excusat defectus proximi: Quid vides

festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non consideras? *Mat.7. v.3.*

Ignoscendum igitur proximo ut Deus nobis ignoscat: Si dimiseritis hominibus peccata sua, dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra, *Matth.14.*

Amandi sunt etiam homines mali & inimici, & pro iis orandum: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus, *Matth.5. v.44.* Sic fecit Christus in Cruce; Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. Et S. Stephanus pro lapidantibus oravit, *Act.7.* Et Abraham apud Deum multùm intercessit pro sceleratis Sodomitis, ut fusè habetur *Genesis 18.*

Joseph à suis fratribus in cisternam conjectus, & Ismaelitis venditus fuit, sed ipse eosdem in Ægypto postea convivio excepit, frumento donavit, & singulos osculatus est &c. *Genesis 37.* Moyses pro Maria sorore contra ipsum murmurante Deum oravit, & eam à lepra curavit. Jacobus Apostolus de pinnaculo templi præcipitatus, & occisus, pro occisoribus oravit. *Euseb. lib.2. c.23.*

Amoris studium est amicis benefacere. Hoc appareret in amore fideli Jonathæ erga Davidem: Saul enim ejus pater sæpe vitæ Davidis insidiatus est, semper filius detexit insidias patris, frequenter iratum placavit, & à persecutione Davidis avertit, *1. Reg.18. 19.*

Tobiæ charitatem Babilonica captivitas probatiorem fecit. Quippe in eadem captivitate constitutis, quo modo potuit, opitulari non cessavit, nunc verbis consolando, nunc rebus juvando & eos qui ab impiis hominibus occidebantur, sepeliendo. Hinc cum & ipse Regis

Sen-

Sennacherib jussu necandus perquireretur, Deo favente, unâ cum suis periculum semper effugit. *Tobiæ* 1.

Beati Job charitatis opera percensentur, dum illi dicitur : Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti, vacillantes confirmaverunt sermones tui, & genua trementia confortasti, *Iob.* 4.

Paulus quoque Apostolus, qualem erga proximos charitatem haberet, ostendit, *ad Romanos* 9. dicens : Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. Et 2. *ad Corinth.* 7. In cordibus nostris estis ad commoriendum, & ad convivendum. Et ad *Philip.* 1. Testis mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos esse in visceribus Jesu Christi.

Apostolorum postremò omnium, & eorum qui illos secuti sunt, unum hoc Charitatis propositum & documentum fuit ; Neque rerum præsentium, neque vitæ mortalis ullam habere rationem, dum consulitur spirituali saluti proximorum.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodò per effectum probetur.* Pentec. lect. 2. & Dom. 3. Sept. fer. 6. l. 3. *ejus præceptum tale, ut si solum fiat, sufficiat.* F. S. Joan. Evang. n. 2. l. 3. *fons plurimarum virtuum* 28. Octob. l. 3. *plenitudo legis.* die 4. Epiph. n. 1. l. 3. *omne mandatum de eo solo.* Plurim. Mart. num. 3. *ejus ordo.* Dom. 27. Pentec. num. 3.

Vide *Liberalitas.*

ASTUTIA.

Astuti sunt imitatores dæmonis. Quia dæmon primus Magister astutiæ & calliditatis

fuit; & in Serpente, qui erat callidior cunctis animantibus terræ, primam mulierem seduxit, & callidè non est aggressus virum, in quo major prudentia residebat, ut dicitur, *Genes.* 20.

Astuti sunt deceptores sociorum, & semper novas vias subtilitatis ad decipiendum inveniunt. Sic Laban multoties voluit Jacobum deludere, nunc in uxore, nunc in mercede, & semper novas astutias exquirendo. *Genes.* 29. & 30. Filii Jacob voluerunt patrem astutè decipere mittentes ei tunicam intinctam sanguine, ut crederet Joseph filium a bestiis devoratum. *Genes.* 37.

Astuti sunt crudeles & tyranni, qui per fraudes subditos & alios deprimunt & occidunt. Sic fecit Pharao, qui novas adinvenit astutias ut filios Israël extingueret. *Exod.* 1. 2. & 5. Callidè voluit Saul occidi David, simulans se velle dare filiam ei in uxorem. 1. *Regum* 18. Sceleratam & novam Jezabel invenit astutiam, ut vineam auferret Naboth, & eum occidi faceret sine culpa. 3. *Regum* 21. Athalia Regina ut regnare posset, omne semen Regium callidè interfecit. 4. *Regum* 11. Herodes tyrannus impius callidè cogitavit Christum occidere, procurando innocentes pueros occidi. *Matth.* 2.

Astuti nituntur sua scelera occultare; aliquo velamine bonitatis. Sicut David astutè voluit celare adulterium pietate, quando misit pro Uria ut cum uxore quiesceret. 1. *Regum* 11. Amon volens violare sororem, sub specie ægritudinis iniquitatem celavit. 2. *Regum* 13.

Astuti similes sunt Venatoribus qui ponunt occultos laqueos & retia, ut aviculas simplices

ces

ces & innocentes capiant & decipiant. Similes & sunt Piscatoribus qui tegunt hamum parvis escis, quasi muneribus, ut sic magnos pisces capiant.

Astuti sunt sicut Serpentes & Angullæ, quas dum putas te manibus retinere, statim sua lubricitate è manibus elabuntur.

Similes etiam sunt Jano, quem Poëtæ dicunt duas facies, unam ante, & alteram retro habuisse; sic astuti habent duplicem vultum, duplicem linguam, verba duplicia, quæ pro suis lucris, tempori & loco accommodant.

Sed sicut piscis piscem, & lupus lupum devorat, sic justo Dei judicio, unus astutus ab altero astutiore decipitur.

Vide supra *Adulatio*: & infra *Mondacium*, & *Hypocrisis*.

AVARITIA.

Avaritia solet esse insatiabilis, & impia. Infernus & perditio nunquam replentur, similiter & oculi hominum insatiabiles. *Proverb.* 1. Avarus non implebitur pecunia: & qui amat divitias fructum non capiet ex eis. *Eccles.* 4.

Quam sit avaritia impia docet ibidem *cap.* 10. Avaro nihil est sceleſtius. Et *cap.* 14. Qui aurum diligit non justificabitur. Et ideo monet *Eccles. c.* 4. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. Et *cap.* 14. Væ qui prædaris nonne ipse prædaberis. Videte & cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujusquam vita ejus est. *Luc.* 12. Et ideo *Luc.* 18. divitiæ dicuntur Spinæ, quæ suffocant bonum semen gratiæ, & vitæ spiri-

tualis, & avarum potius pungunt & lacerant, quam satiant aut recreant.

Avari cupiditate ducti pervertunt judicium, & veritatem in falsitatem commutant. Vinea Naboth fuit causa quod falsi testes contra eum producti fuerunt. 3. *Regum* 21. Per pecuniam corrupti custodes sepulchri, mentiti sunt dicentes, Corpus Christi per discipulos sublatum fuisse, *Matth.* 28. Felix Præses quia à Paulo pecuniam non recepit, ipsum non restituit libertati. *Act.* 2. Giezi ex avaritia accepit pecuniam pro curatione Naaman, quam Heliseus fecerat gratis, & ideò leprâ percussus. 3. *Regum* 5. Menelaus propter pecuniam quam promisit Andronico, habuit Sacerdotium. 2. *Machab.* 4. Sacerdotes propter avaritiam permittebant vendi in templo oves & columbas. *Matth.* 21.

Avari propter suam cupiditatem multoties incurrunt mortem Nam Achior cupiditate ductus tulit de Anathemate Jericho; ideò fuit morti adjudicatus, ut habetur *Iosue* 7. Nabel qui nunciis David fuit nimis avarus, substantiam & vitam perdidisset, nisi ob largitatem & prudentiam uxoris evasisset. 1. *Reg.* 25.

Avari ob pecuniam proditiones exercent, & amicos supplantant. Nam Dalila propter pecuniam Samsonem tradidit, quem priùs se diligere ostendebat, ut dicitur *Iudicium* 16. Judas propter cupiditatem Christum tradidit & vendidit, à quo tot & tanta receperat beneficia, ut habetur. *Matth.* 26.

Avari sunt corrigendi à Prælatis, & à Deo gravius puniuntur. Nam præcipua occasio reprobationis Saul videtur fuisse cupiditas; quam habuit in præda Amalech, ut habetur 1. *Regum* 51. Opprimentes alios per usuras & exactiones

Nec-

Neemias graviter increpavit, *Neem.*1. Acerbè est punitus dives Epulo, qui de micis panis erga Lazarum avarus fuit. *Luc.*16. Emptores boum & villarum ob avaritiam sunt excluſi à Cœna magna quam Dominus præparavit. *Luc.*14. Graviter punita est avaritia Ananiæ & Saphiræ per Apoſtolum Petrum. *Actor.*5.

Avari ſimiles ſunt Ebrioſis, qui quo plus ſunt poti plus ſitiunt. *S. Baſil. Homil.*7. *hexam.* Sicut Mare nunquàm est ſine fluctibus, ita avari nunquam ſunt ſine cura & turbatione, inquit *Chryſoſt. Hom.*29. Sicut Ignis & infernus nunquam dicunt ſufficit, ita avari. *Auguſt. epiſt.*5. *ad Bon.* Sicut ex mala Radice tantùm creſcunt mali fructus, ſic ex avaritia pullulant omnia vitia: quia teſte Scripturâ, Radix omnium malorum est cupiditas.

S. Bonaventura, *in dicta, de peccat cap.*6. non illepidè, ſordidè avarum Porco comparat, qui dum vivit nec lac, nec lanam, nec aliud bonum ulli præbet, ſed dum moritur totus est hominibus utilis, ita avarus nihil in vita, ſed omnia quæ collegit poſt mortem aliis diſpertit, animam cogitur dare dæmoni, corpus in alimentum vermibus, veſtimenta pauperibus, debita creditoribus, loculos hæredibus *&c.*

Comparat eundem avarum Talpæ, quæ cæca cælum non videt, & ſemper cumulos terreos congerit, & ſibi foveas multiplicat, & intra illas ſe libenter abſcondit, & vix pedes habet ut ex tenebris prodeat, aut in luce ambulet. Similis etiam est Pixidi teſtaceæ undique clauſæ, quæ ad pecuniam recipiendam ſuperius perforata est, ſed receptam pecuniam nunquam reddit, niſi frangatur, uti nec avarus niſi dura morte ſoluitur & conteritur, de quo rectè dicitur

citur Isaiæ 30. Comminuetur, sicut conteritur lagena figuli.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodò avarus non impleatur pecuniâ.* Dom. 2. Aug. fer. 5. lect. 3. *illo nihil scelestius.* Dom. 5. Aug. fer. 5. l. 2. *regnum Dei non consequitur.* Dom. 1. Epiph. fer. 4. l. 2. *vitium negotiantium.* Dom. 1. Quadr. fer. 3. l. 3. *causa proditionis Christi.* Sabb. S. n. 2. l. 3. *Iustitiam inflectit.* Dom. 3. Aug. n. 2. l. 1. *radix omnium malorum.* Dom. 17. Pentec. n. 3. l. 2.

Vide *Liberalitas.*

B.

BEATITUDO.

BEatitudo consistit in stabili possessione boni, quod per se possit perfectè satiare omnem appetitum sive desiderium humanum. Non potest ergo beatitudo nostra consistere in opibus, aut honore, aut voluptate rerum creatarum, quia hæ non sunt stabiles, nec possunt constanter satiare nostrum appetitum. Id testatur sapientissimus Salomon *Eccles. cap.* 1. Consideravi universa quæ fiunt sub sole, & vidi quia omnia sunt vanitas & afflictio Spiritus; Et ideo dixit David *Psal.* 16. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Nulla est ergo beatitudo in *Superbia, Avaritia, Luxuria.* Vide illa suis locis.

Quantus futurus sit splendor & fulgor Beatorum in cælo, patet ex eo, quòd Moyses etiam in hac vita ex colloquio divino sic radiabat, ut filij Israel non potuerint oculos in ejus faciem intendere. Quanto lucidiores erunt Beati, quorum corpus induet

induet immortalitatem, & incurruptionem, jam facti cives Sanctorum, & domestici Dei, & cohæredes Christi.

De Beatis illis dicitur *Danielis* 12. Fulgebunt justi quasi splendor Firmamenti, & sicut Stellæ in perpetuas æternitates. Cum Sole autem illos comparat ipse Christus *Matthæi* 13. Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Quod & Dominus in seipso manifestare voluit, quando in monte Thabor nive candidior, & sole splendidior apparuit, & tantâ dulcedine Apostolos perfudit, ut Petrus expetierit sibi & alijs construi tria tabernacula, quasi illic perpetuò permansurus.

Verumtamen pro meritorum mensura claritas ista singulis impertitur, teste Apostolo, 1. *ad Corinth.* 15. Alia, inquit, clarias Solis, alia claritas Lunæ, alia clarias Stellarum, stella enim à stella differt in claritate, sic & resurrectio mortuorum. Et 2. *ad Corinth. c.* 3. Nos verò omnes revelatâ facie Dominum speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu. Et *Ioannes* 1. *cap.* 3. Scimus quoniam cum apparuerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est, & omnis qui habet spem in eo sanctificat seipsum, sicut & ille Sanctus est.

Erunt quoque Beati Impassibiles, Sicut scriptum est *Apocal. cap.* 7. Non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos sol, neque ullus æstus, quoniam Agnus qui in medio throni est reget illos, & deducet illos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultrà non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt: & dixit qui sedebat in

Throno,

Throno, Ecce nova facio omnia. Idemque dicitur Isaiæ c. 49. Non esurient, neque sitient, neque percutiet eos æstus & sol, quia Miserator eorum reget eos.

Habebunt quoque corpora Beatorum donum agilitatis & subtilitatis. Per hæc poterunt in momento penetrare corpora etiam solidissima, sicut radij solares per vitrum nec fractum, nec læsum momento transeunt. Sic corpus Christi gloriosum clauso sepulchro resurrexit *Ioan.* 20. Sic etiam ad discipulos clausis januis intravit, dicens, Palpate & videre, quia Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere, *Luc.* 24.

Habebunt etiam Beati summum gaudium ex ipsius Cæli pulchritudine & præstantia. Videmus enim illa etiam quæ sub Cælo sunt ingentem habere decorem & pulchritudinem quæ animos mirificè oblectant, qualis est species & pulchritudo, Solis, Lunæ, Syderum, ac totius Terræ, & Maris; quanto illustrius est supremum illud Cæli empyrei palatium, quod Deus sibi, suisque Sanctis ad perpetuam eorum oblectationem fabricavit? Hinc cum stupore exclamat Propheta, *Baruch.* 3. O Israel, quam magna est Domus Dei, & ingens locus possessionis ejus. Et David *psal.* 86. Gloriosa dicta sunt de te Civitas Dei: Domum tuam, Domine, decet sanctitudo in longitudinem dierum. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. *psal.* 85. Cælestis illa Hierusalem *Apoc.* 7. fusius describitur.

Sed majus erit gaudium in clara Dei visione, & in Societate Christi, & omnium Angelorum, ac Sanctorum. Hoc spondet ipse Christus. *Ioan.* 17. Pater quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam quam dedisti

dedisti mihi. Et Apostolus 1. *ad Cor. c.* 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Denique incomprehensam istius felicitatis magnitudinem declarat 1. *ad Corinth.* 2. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descendit, quanta præparavit Deus diligentibus se.

Cælestis gloriæ magnitudinem Deus quibusdam aliquo modo in hac etiam vita ostendit. Exemplum est in Iacob, *Geneseos* 18. Vidit Iacob scalam de terra ad cælum usque extensam, & Angelos per eam ascendentes & descendentes, & exclamavit, Quam terribilis est locus iste, non est hic aliud nisi domus Dei & porta cæli. Et iterum *Geneseos* 32. Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea. Eodem modo Dominus se Moysi ostendit, *Exodi* 33. Elias curru igneo per turbinem in sublime raptus fuit, & aliquid cælestijs gaudij saltem à longè prælibavit. 4. *Reg.* 2. Ezechiel Propheta vidit super firmamento sedentem in Throno: & hæc, inquit, visio similitudinis gloriæ Domini. *Ezechielis* 1. Si ille tam stupenda fuit gloriæ similitudo, qualis quæso est ipsa gloria. Stephanus, etiam cum lapidaretur, Intendens in cælum vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris virtutes Dei. *Actor.* 7. Paulus Apostolus raptus est in tertium cælum, & audivit arcana verba quæ non licet homini loqui 2. *ad Corinth. c.* 12. Ioannes Evangelista *Apocal. cap.* 3. testatur se in cælo fuisse, non corpore, sed spiritu, ubi vidit sedentem in Throno, voces cælestes audivit, conspexit lampades & tonitrua, & quatuor animalia Deum laudantia, & viginti quatuor Seniores adorantes sedentem in Throno, & alia plurima.

Multa quoque cælestis gloriæ signa ostensa

sunt

sunt in vita & morte plurium Sanctorum, ut videre est nominatim in Vita S. Pauli primi Eremitæ, S. Odilonis, S. Augustini, S. Francisci, S. Martini, S. Patricij, S. Thomæ Cantuariensis, S. Alexij, S. Dorotheæ, S. Margaretæ, S. Agnetis, S Catharinæ, S. Cæciliæ, S. Eulaliæ, quod & in pluribus alijs factum est, ut cælestibus hisce signis & Sanctorum beatitudo ostenderetur, & nos ad ardentem beatitudinis futuræ spem & amorem incitaremur.

Futura hominis Beatitudo post hujus vitæ labores, rectè comparatur Auroræ, quæ post nocturnas tenebras nobis subito eluceſcit. Comparatur fragrantibus Rosis quæ ex spinis emergunt. Comparatur lætis & amænis Fructibus, qui ex vili semine in terram depresso, cum multo fervore consurgunt. Seminatur, inquit Apostolus, corpus animale, resurget corpus spirituale: seminatur in corruptione, resurget in gloria &c. 1. *ad Corinth. c.* 15. V. Gloria cælestis.

BAPTISMUS.

Baptismus præfiguratus fuit in figuris antiquæ Legis. Nam per mare rubrum filij Israël liberati sunt, id est Christiani, & Pharao, id est diabolus cum suis sequacibus, est submersus. *Exodi* 14. Signabatur Baptismus per aquam in quam Helizæus misit sálem, id est, Christus gratiam. 4. *Reg.* 20.

Septena lotio Naaman in Iordane quæ eum mundavit à lepra, signat septem dona Spiritus sancti, mundantia hominem baptizatum. 4. *Reg.* 5.

Baptismus prædictus fuit à Prophetis antiquis & novis: Namde eo dici potest illud *Ezechielis*, effundam

dam supra vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. *Ezech. 36.*

Ioannes Baptista cæpit Baptismum aquæ, sed Baptismum Christi cum gratia & Spiritu sancto propheticè prænunciavit. *Matth. 3.* Baptismum approbavit Christus, quando baptizatus est à Ioanne, & Spiritus sanctus apparuit in Columbæ specie, ut aquis virtutem tribueret salutarem. *Matth. 3. & Luc. 3.*

Præcepit Christus Baptismum de necessitate, cùm dixit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cælorum. *Ioan. 3.* Prædicari etiam voluit Christus Baptismum, & formam baptizandi, dicens. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. *Matth. 28.* In Baptismo & Fide ostendit Christus esse salutem nostram dicens: Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit. *Marci ultimo.* Vide de Baptismo supra in part. 3. de Sacramentis, & infra in Catechesi.

VIDE EX BREVIARIO. *Quæ inter Christi Baptismum & Ioannis differentia.* Dom. III. Adv. Sabb. l. 3. *Baptizatorum encomia, & vita* Dom. in Alb. n. 2. *Baptismi necessitas non solùm quoad gentilium sed & Christianorum infantes.* 28. Iul. n. 2. l. 3. *ejus virtus quoad peccata.* Dom. III. Adv. Sab. l. 3. *& maculas animæ.* Dom. III. Quad. fer. 2. l. 3. *& sanitatem Corporis.* F. Silvestri P. n. 2. & 9. Novemb. n. 2. l. 2. *ejus cæremoniæ.* Sabb. ante Pent. n. 2. & Dom. II. n. 3. *ad eum præparatio priùs in anima.* fer. 6. Pasch. *necessaria baptizatis & baptizandis.* ibid. *promissa in eo servanda* fer. 6. Ascens. n. 3. l. 2. *vis & usus ejus.* 28. Ian. l. un. 14. April. l. 1. 4. Maij l. 1. & n. 2. 2. Junij l. 1. 2. Julij n. 3. l. 3. *& sæpiùs.*

BENIGNITAS DEI.

B*Enignus est Dominus tribulationem sustinentibus.* Ideò fugienti Jacob iram fratris sui Esau Dominus benignè apparuit, & revertentem benignè defendit. *Genes.* 33. Heliæ in necessitate corvus panes & carnes jussu Dei cum benignitate ferebat. 3. *Reg.* 17. Eidem Heliæ fesso & dejecto Deus panem & aquam per Angelum destinavit. 3.*Reg.*3.*&* 19. Cum Azaria & socijs ejus in fornace vidit Nabuchodonosor similem filio Dei, ad probandum, quod Deus tribulatis adesse soleat. *Dan.*3. Danieli existenti in lacu leonum, Deus benignè misit prandium per Abacuc de longinquo.*Dan.*14. Discipulis de Christi recessu dolentibus ipse Spiritum paraclitum promisit, & dedit. *Ioan.* 14.*Act.*2. Petrum fluctuantem in mari Dominus benigue de fluctibus liberavit.*Matth.* 14. Stephano posito in tribulatione Martyrij Dominus benignè cœlum apertum & seipsum ostendit, cujus aspectu Stephanus recreatus, spiritum suum illi cum lætitia commendavit. *Actorum* 7. Latronem clamantem in suis tribulationibus consolatus est Dominus dicens; Hodie mecum eris in Paradiso. *Lucæ* 23. Jonam devoratum à balena Dominus misericorditer liberavit. *Ionæ c.* 2.

Benignus est Deus iustis & rectè viventibus. Ideò Ezechias Rex dixit: Dominus propitiabitur cunctis, qui in toto corde quærunt Deum. 2. *Paralip.* 30. Misit Dominus benignè Angelum Raphaelem, qui Tobiam duxit incolumem & reduxit. *Tob.*5.*usque ad* 12. Magdalenam pio operi intentam Christus benignè, discipulis murmurantibus excusavit. *Matth.* 26. *Marci* 14. Exaudivit

vit Dominus innocentem Susannam,& benignè eam ab injustis senibus liberavit. *Dan.*13. Discipulos Christus benignè defendit tempore Passionis, dicens ; Si me quæritis , sinite hos abire. *Ioan.* 18.

Benignus est Dominus præliantibus pro justitia , eos confortando , & adjuvando. Ideò obedivit Dominus voci Josue dicentis , Sol contra Gabaon non moveatur. *Iosue* 10. Gedeoni dedit bis signum in vellere, quod de hostibus victoriam obtineret.*Iudic.6*.Machabæus & qui cum eo erant, bis à Deo auxilium acceperunt. 1.*Machab.* 10.

*Benignus est Dominus peccatoribus , volentibus pœnitere.*Ideò benignè pepercit David confitenti peccatum cùm à Nathan fuit reprehensus. 2.*Reg.*12. Exemplum Christi de filio prodigo , maximam Dei benignitatem in peccatores ostendit. *Luc.*20. Zachæus Publicanus qui Christum desiderabat videre , benignè fuit à Domino visitatus. *Luca* 19. Latroni petenti sui à Christo memoriam , promisit brevi tempore Paradisum,*supra Luc.*23. Magna pietas Christi quâ Petrum ter negantem non abjecit , sed potiùs benignè respexit. *Luca* 22. Thomam non credentem non repulit, sed se ab eo tangi & palpari permisit. *Ioan.*20. Saulum persecutorem prostratum & excæcatum benignè erexit & illuminavit. *Actor.* 9.

Benignus est Dominus ægris & infirmis. Nam circumibat Jesus totam Galilæam, sanans omnem languorem & infirmitatem. *Matth.*4. & 9.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodò benignus Deus vocet ad pœnitentiam.* F.Silvest.n.1.l.2. *omnia disponit in mẽsecordia.* Dom.III.Aug.Sab. *plena est eâ terra.* fer. 2.pſ.32. *unica causa redemptionis.* Dom. IV. Advent.n.2.l.2. V.Consolatio divina.

BLAS-

BLASPHEMIA.

Blasphemi in Deum graviter puniuntur, etiam in hac vita. Nam filius mulieris Israëlitæ, quia blasphemaverat Deum, jussus est à Domino lapidari. *Levit.* 14. Vir Dei dixit ad Regem Israël, qui dixerat: Deus montium Dominus, & non Deus vallium, dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua. 3. *Reg.* 20. Multùm displicuerunt Domino blasphemiæ servorum Senacherib Regis Assyriorum, propter quas percussit Deus 185. millia hominum de exercitu ejus. 4. *Reg.* 19. Multùm aggravavit Nathan peccatum David, quod fecerat inimicos blasphemare nomen Domini. 2. *Reg.* 12.

Blasphemia ex magna superbia oritur. Undè Nabuchodonosor dixit tribus pueris, quis est Dominus qui eripiat vos de manu mea? Quia statuam ejus adorare nolebant. *Dan.* 3. Holofernes indignatus, quia Achior Dei potentiam commendavit, dixit: Ostendam tibi quod non sit Deus in terra nisi Nabuchodonosor. *Iudith.* 6. Dicentibus Judæis Nicanori: Est Deus potens in cœlo, qui jubet custodiri Sabbathum, Respondit, & ego potens in terra, qui jubeo sumere arma. *Machab.* 15.

Blasphemant Deum increduli & infideles detrahendo operibus Dei. Undè cùm Jesus ejecisset dæmonem Pharisæi clamabant. In Beelzebub Principe dæmoniorum ejicit dæmonia. *Matt.* 12. *Luc.* 11. Pendente Christo in Cruce prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes; Vah! qui destruis templum Dei, & in triduo reædificas illud. *Matt.* 22.

Sicut Canes dicuntur contra lunam latrare, ita

ita impij sicut canes rabidi contra Deum & Dominum suum blasphemant. Linguam habent blasphemi instat Serpentis, quæ non novit aliud quàm venenum evomere, etiam contra Deum, qui omnes quasi in suo sinu fovet.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodò blasphemia flagellet Christum* Dom. IV. Quad. f. 2.l.3. *frequentior vitæ quàm linguæ.*7. Aug.n.2. l. 1. *blasphemi regnum Dei non possidebunt.* Dom.I.Epiph fer.4.l.2. *qui diligit maledictionem veniet ei.* Sabb.Ps.108.

C.

CASTITAS & CONTINENTIA.

Castitas servatur in societate bonorum, & perditur in consortio malorum. Quamdiu Dina fuit cum fratribus suis & patre, mansit casta, sed exiens mulieres peregrinas curiosè videre, corrupta est. *Genes.*34.

Castitatem violantes graviter puniuntur. Nam cùm Sichem violasset Dinam filiam Jacob, fratres ejus Sichem & patrem & populum occiderunt. *Gen.* 39. Amon propter defloratione Thamar ab Absolone in convivio est occisus, 2. *Reg.* 13. Post violationem uxoris Levitæ plusquam sexaginta millia hominum sunt occisi. *Iud.* 20.

Castitas cara res est, & multùm diligenda. Ideò Joseph licet esset juvenis & sollicitaretur à domina, maluit incarcerari & diffamari quàm perdere castitatem. *Genes.* 39. Sic diligebat Sara castitatem ut diceret; Tu scis Domine quia nunquam concupivi virum. *Tobiæ* 3. Graviter fuit Susannâ molestata à senibus; sed nec famam, nec vitam præposuit castitati. *Dan.* 13.

Virgo

Virgo Maria non est oblita votum castitatis servare, licet Angelus diceret ei, quod de ea filius Dei nasceretur. *Luc.* 1.

Castitatem maximè servare debent, Sacerdotes & ministri Dei. in cujus figura dicitur quod mundi debeant esse à mulieribus qui panes sacerdotales manducarent, ut habetur. 1. *Reg.* 24.

Argumentum est castitatis Prælatis & Clericis, quod Stephanus in primitiva Ecclesia tam castus fuerit, ut non dubitaverint eum mulieribus præficere. *Actor.* 6.

Castè debent vivere relictæ, & viduæ, quibus castitas est difficilior. Ideò Iudit post mortem viri sui non cognouit alium virum, sed cum puellis suis clausa morabatur, habens cilicium supra lumbos, & jejunans cunctis diebus. *lib. Iudith.* Anna vidua fuit usque ad annos octoginta quatuor; quæ non descendebat de templo, jejunijs, & orationibus vacans. *Lucæ* 2.

Castitas debet alijs virtutibus adornari. Quod ostenditur in Parabola de decem Virginibus, ubi tot Virgines fatuæ excluſæ, licet castæ erant, oleum tamen bonorum operum non habebant. *Matth.* 25.

Castitas similis est purissimo Speculo, quod minimo halitu obscuratur. Similis est Rosis, & floribus, qui si tangantur marcescunt, intacti fructum gratissimum ferunt. vide *Luxuria.*

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodò faciat amabiles.* Dom. III. n. 2. l. 2. *sinè bonis operibus non est magna.* Com. non Pontif. n. 3. l. 2. *Servanda maximè Ecclesiasticis.* 28. Aug. n. 2. l. 3. *per vim violata, duplicat coronam* 13. Decemb. n. 2. l. 3. *Virginitati juncta valdè sublimis.* 22. Novemb. n. 3. l. 1. *summis laudibus extollitur.* 2. Com. Virg. n. 2. l. 2. *fluxit de cœlo.* ibid. l. 3. *æternum Patris Verbum è cælo traxit.* ibid *conjugio præ-*

valet

valet. Dom.II.Epiph.n.3.l.2. *&* fer. 5. ibid. *Deo charos facit.* 6. Maij. n.2.l.3. *Angelis similes.* Com. Virg.n.2.l.2. *Præmium ejus summum erit.* 5. Febr. n.3. *non est servatu impossibilis.* 5. Febr. n. 3. *sola ad salutem non sufficiens.*Com.Virg.n. 3.l.3.

CALUMNIA, vide *Detractio.*

CHARITAS. V. AMOR.

AMor Dei *facit misericordiam obtineri.* Ideò datus Dominus Legem Moysi dixit: Ego Dominus facio misericordiam his qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea *Exod.*20.

Amor Dei principium & finis est omnium mandatorum. Ideò dixit Movses: quid petit Deus à te, nisi ut ambules id vijs ejus, & diligas eum. *Deuteron.* 10. Paulus etiam dixit: Si quis non amat Deum anathema sit; ac si diceret defectu charitatis hominem à Deo separari. 1.*ad Corinth.* 16. Hoc est etiam quod Paulus dixit; Si linguis hominum loquar & Angelorum, Charitatem non habeam factus sum sicut æs sonans, aut cymbalum tinniens *&c.* 1. *ad Corinth.*13.

Vide suprà fusius *Amor Dei, & Amor proximi.*

CHRISTUS.

CHristi vita, virtutes, doctrina, miracula exponuntur in toto Evangelio, in quo ut singula facilius inveniantur, præcipua mysteria & loca breviter audiamus. Christi Conceptio, Nativitas, Divinitas, *Matth.*1.*Lucæ* 1. *&c.* Baptismus Christi & vox de cœlo.*Matth.*3.*Marci.*1. Ieiunat 40. diebus & tentatur à dæmone. *Matth.* 4. Vocatio Apostolorum. *Matth.* 4. Sermo Christi in monte, octo beatitudines, & excellentia legis Evan-

Evangelicæ enarratur. *Matth.* 5. Mittit Apostolos ad prædicandum, & dat ipsis virtutem operandi miracula. *Matth.9.v.37.Luc.10.v.2.* Transfiguratio Christi gloriosa, & vox de cœlo audita. *Matth.* 17. *Luc.* 9. *v.* 29. Instituit cœnam Eucharisticam sui corporis & sanguinis. *Matth.* 26. *Marc.*14.*Luc.*22.

Christi miracula & misericordia in curandis infirmis. Sanat decem leprosos & dæmoniacum. *Lucæ* 17. Illuminat cœcum, *Marc.* 10. & plures alios infirmos. *Matth.* 15. Sanat undecim infirmos & socrum Petri. *Matth.* 8. Paraliticum per tectum demissum. *Matth.* 9. Hydropicum *Luc.* 14. Manum aridam. *Marc.* 3. Languidum ad piscinam *Ioan.*5. Servum centurionis. *Matth.*8. Filium Reguli. *Ioan.*4. Mulierem à fluxu sanguinis.*Matth.*9.

Christi doctrina in variis parabolis eleganter ab eo proposita. In parabola seminantis explicat effectum varium, verbi & gratiæ divinæ. *Luc.* 8. In zizanijs exponit malitiam dæmonis, hæreticorum, & improborum hominum. *Matth.* 13. In grano synapis vim doctrinæ Evangelicæ. *Matth.* 13. In negotiatore emente pretiosam margaritam, studium regni cœlestis præ rebus terrenis.*Matth.*13. In ove perdita ostenditur charitas Christi in quærendis & recipiendis peccatoribus, *Luc.* 25. Eadem declaratur in filio prodigo, *Luc.* 5. Et in homine à latronibus sauciato & à Samaritano benignè curato.

Charitatem erga proximum in remittendis injurijs, explicat in servo qui debeat 100. talenta, *Matth.* 18. *Humilitatem & superbiam* in Publicano & Pharisæo. *Luc.*18.*Diligentiam* in exercitio bonorum operum commendat in operarijs in vineam missis. *Matth.* 20. *Vocationem* variam ad gloriam regni cœlestis aptè exponit in parabola de invita-

tis

tis ad nuptias, & ad cœnam magnam, *Matth.*22. *Luc.*14. Et de decem Virginibus, & quinque talentis, *Matth.*25. *Luc.*19.

Christi pro salute hominum passio, mors, & sepultura, Matth.27. Marc. 15. Luc.23. Ioan.

Christi Resurrectio à mortuis, & Apparitio varia, Matth.28. *Ejus gloriosa in cælum Ascensio.* Marc. 16. Lucæ 24. Ioan.13. *Christus in cœlo noster mediator & advocatus.* Ioan.6. & 14.

VIDE EX BREVIARIO. Christus *Agnus,* 23. Novemb. nocturno.2.l.3. & 30.n.2.l.2. & fer.3.Maj. hebd.n.1.l.1. & 14.Sept.n.3.l.3. *Angelus.*20.Mart. n.2.l.2. *Aquila.*fer.3.infra Tom. Ascens.n.2. *Avis* ibid.fer.4.n.3.l.3. *Flos.* Tom. II. Adv.n.2.l.2. *Gallina.* fer.6.Tom.III.Quadr.l. 3. *Granum frumenti.* 1. Febr. n. 3. *Lux.* Sabb. Tom. IV. Quadr. *Mons* Tom. Palm. n. 3. l. 2. Com. Doct. n. 3. l. 3. *Stella.* die 6. infra Epiph. n. 3. l. 2. *Sol.* Octav. Ascens. n. 3. l. 1. *Via.* Dom. Quinquag. n.3.l.3. *Vitis.* Com. plur. Mart. temp. Pasch. n.3. *Caput Ecclesiæ.*Dom.IV. Epiph.fer.3.n.1.*Medicus.* Dom. infra Asc. n. 2. *Pater.* Sabb.ante Pentec.n.3. *Paraclitus.* ibid.*Pascha nostrum.* Dom.I. Epiph. fer. 3. l.2. *Propitiatio nostra.* Fest. Joan. Evang. n.1.l.3. *Dominus.* Dom. VIII. Pentec. n.2. l.3. *Rex.*Sabb. ante Dom. Palm. *Sacerdos.* fer. 3. infra Corp. Christ. n. 2.l. 2. Virtutes ejus: *Charitas.* Octav. Innocent. n. 1. l. 3. *Humilitas per quam nostram superbiam increpavit.*12. Maij. *Justitia, quam cum mansuetudine exercuit.* Dom. III. Quadr.Sabb.l.3 *Obedientia.* Dom.infra Epiph.l.3.*Oratio.* fer.6. Pent. l.1.25.Aug.n.3.*Paupertas.*Com.non Pontif.n.3.l. 3.Passio ejus.*Nec solus Deus, nec solus Homo pati potuisset.* Octav.Ascens.n.3.l.3. *In cruce extendens manus, contradicentes expectabat.*fer.5.Maij.hebd. n. 2. l. 3. *Vulneribus suis nostra sanare voluit.*fer.3.Pasch.l.2. &

Dom. II. Pasch. n. 2. l. 3. *Extra portam passus est.* Dom. 6. Epiph. Sabb. l. 3. *Neque attendebat à quibus, sed pro quibus pateretur.* Dom. Pasch. fer. 2. l. 3. Resurrectio. *Per hanc majorem gloriam acquisivit.* Com. Evang. n. 3. l. 3. *Est spes nostra.* Dom. infra Ascens. n. 2. l. 2. Ascensio. *Fecit varios saltus.* Octav. Ascens. n. 3. l. 2. *Ejus Ascensio nostra glorificatio.* Dom. infra Ascens. n. 2. l. 2. Majestas *in facie ejus occulta relucebat.* 21. Sept. n. 3. l. 1. *Honor ei debitus.* Dom. II. Adv. n. 3. l. 1. *Imitandus.* 12. Aug. n. 3. l. 2. Figuræ ejus *Jacob.* Dom. II. Quadr. n. 2. l. 2. *Jonas.* Dom. I. Quadr. fer. 4. *Salomon.* Dom. VIII. Pentec. n. 2. *David.* Dom. IV. Pentec. n. 2. l. 1. & 3. *Elias.* Dom. n. 2. l. 2.

CONFESSIO PECCATORUM.

Placet Deo humilis peccati confessio. Reprehensus David à Nathan peccatum suum patenter & humiliter est confessus dicens, peccavi Domino, & confestim veniam obtinuit. 2. *Reg.* 12. Veniebat ad Joannem omnis populus Juda, Confitentes peccata sua, *Matth.* 3. *Marc.* 1. In cujus figura dixit Christus leprosis. Ite, ostendite vos Sacerdotibus, *Lucæ* 17. Prædicante Paulo multi veniebant Confitentes peccata sua, *Actor.* 19.

Confessio peccatorum debet esse cum spe veniæ, & non cum desperatione. Ideò Confessio Cain Deo non placuit, nec ipsi profuit, quia cum desperatione dixit; Major est iniquitas mea quam ut veniam mereat, *Genes.* 4. Judas confessus est peccatum suum, dicens; Peccavi tradens sanguinem justum &c. Sed ipsi non profuit, quia cum desperatione fecit. *Matth.* 26.

Confessio peccatorum debet esse cum proposito ulterius non peccandi. Ideò Pharaoni dicenti, Peccavi, non profuit illa confessio; quia non intendebat desi-

desistere à peccato & duritiâ cordis sui, *Exod* 10. Simile accidit Sauli, cùm reprehenderet eum Samuel de inobedientia erga Deum, 1. *Reg.* 15. Sed quia David agnovit suum peccatum cum intentione ulteriùs non peccandi, dixit ei Nathan, Transtulit Dominus peccatum tuum 2. *Reg.* 12.

Confessionem inducit aliquando tribulatio & afflictio. Ideò dicit Psalmista; Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt, scilicet ad confessionem, *Psal.* 15. Afflicti Israëlitæ per serpentes dixerunt Moysi: peccavimus, quia locuti sumus contra te, *Num.* 21. Oppressi filij Israël à Philistæis & filijs Amon confessi sunt, dicentes, peccavimus. *Iud.* 10.

Confiteri debent homines quantumcumque iusti & se peccatores reputare. Exemplo Neemiæ dicentis; Ego & domus Patris mei peccavimus, iniquitatem fecimus, *Neem.* 1. Orans Daniel, qui erat vir perfectus dicebat, Peccavimus, iniquitatem fecimus, *Daniel.* 9. Sextus illorum septem fratrum, qui pro Domino sustinebant Martyrium dixit: Hæc patimur quia peccavimus, 2. *Machab.* 7.

Vide in Catech. c. 4. de Sacram. Pœnit. Et in Resol. Theol. Tripart. part. 3. cap. 1. &c.

VIDE EX BREVIARIO. Confessio, *Qui ejus effectus.* fest. Joan. Ev. n. 1. l. 2. *Ad salutem necessaria.* Com. Dedic. n. 3. l. 3. *initium bonorum.* fer. 2. Pentec. l. 3. *& vulnerum animæ ruptio.* Dom. II. Quadr. fer. 5. Absolutio *quantæ efficaciæ.* Dom. 1. Quadr. Sabb. l. 2. *Non erubescendum confiteri.* Dom. IV. Aug. Sabb. l. 2. *&* fer. 2. Pent. l. 3.

CONSILIUM BONUM.

Consilium Sapientum servandum est. Ideò docebat filio Tobias; Consilium semper à sapiente perquire, *Tobiæ* 4.

Qui non credit Consilijs Sapientum perit: Sicut filij Israël, qui noluerunt credere Moysi sapienti & experto dicenti, non ascendatis, ideò victi fuerunt, *Numer.* 14. Roboam quia non tenuit Consilium Seniorum ad clementiam, sed consilium juvenum ad jugum durissimum subditis imponendum, magna pars populi ab illo defecit, 3. *Reg.* 12. Daniel plenus sapientiâ dedit bonum consilium Nabuchodonosor, ut peccata sua eleëmosynis redimeret, sed ipse non credidit, ideò ad bestias esi transiatus. Daniel. 4.

Consilijs amicorum est credendū. Nam fidele consilium dabat Achior Holoferni cum quo erat in exercitu, sed quia non credidit, occisus fuit, *Iudith.* 5. Godolias qui non credidit Consilijs Ioannan ut sibi caveret, mortem incurrit, *Ierem.* 41. Iudas cum paucis pugnaturus contra multos noluit acquiescere consilijs amicorum, ut meliorem opportunitatem expectaret, ideò in prælio interijt. 2. Machab. 9. Consilia octo Evangelica ad beatitudinem obtinendam præbuit Christus in monte. *Matth.* 5.

Consilium bonum simile est optimæ medicinæ, quâ homines ad salutem perducuntur, & à morte conservantur: consilium verò perversum simile veneno aut pesti, quâ homines inficiuntur & pereunt.

VIDE EX BREVIARIO. Consilium. *Malè vivitur sinè bono consilio* Dom. IV Aug. n 2 l 2. *Malorum Consilium dissperdet Deus* fer. 2 Ps. 32. *Manente*

nentè consilio Domini in æternum. ibid. *Consilia Evangelica, custodiunt præcepta divina.* 2. Com. Virg. nocturno. 2. l 2.

CONSILIUM MALUM.

Consilium malarum mulierum detestandum est. Nam Eva malè consuluit & persuasit viro, ut de ligni vetiti fructu manducaret; quod & fecit, ideoque amœnissimum locum paradisi perdidit, *Genes.* 2. Domina cui serviebat Ioseph malè consulebat ei, ut castitatem perderet, cui non acquievit, & factus est Dominus Ægypti. *Genes.* 39. Mulieres persuasionibus perverterunt cor Salomonis, ut adoraret idola, ut habetur. 3. *Reg.* 11. Nefandum consilium dedit Herodias filiæ, dicens, nihil aliud petas nisi caput Ioannis, *Matth.* 14. *Marc.* 6.

Consilium malum aliquando dant subditi Principibus & Prælatis. Sic populus Israel malè consuluit Aaroni ut faceret ijs vitulum aureum quem adorarent; quibus Aaron stultè credidit, & scandalum incurrit, *Exod.* 32.

Malum consilium consultori pessimum. Sic Aman consilium dedit ut suspenderetur Mardochæus, & ideò ipse suspensus fuit. *Esther.* 7. Achitophel videns suum consilium contemni laqueo se suspendit 1. *Reg.* 17.

Triplicem similitudinem consilij dolosi adducit sapiens *Eccles* 29. Qui foveam fodit, incidet in eam: & qui stravit lapidem proximo suo, offendet in eo: & qui laqueum alteri ponit peribit in illo.

CONSOLATIO DIVINA.

Consolatur Dominus obedientes mandatis suis. Ideò Abraham postquam exivit de terra sua ad mandatum Domini, Dominus consolatus est eum diversis apparitionibus: *Gen.* 12.15. & 37. Filijs Israël qui obedientes Deo exierunt de Ægypto ut sacrificarent in deserto, misit Dominus consolationes quando pluit eis in deserto manna, &c. *Exod.* 16.

Consolatur Dominus tribulatos post tempestatem tribulationis; Iuxta illud Psalmi, secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Ideò fugiente Iacob à facie fratris suis Deus eum multipliciter consolatus est in somno. *Genes.* 28. Moysi exulanti apparuit Dominus in deserto Consolans eum, quod non accidit ei in domo Pharaonis. *Exod.* 3. Luctum Judæorum convertit Dominus in gaudium, quando per Estherem fuerunt à tanto periculo liberati. *Hester.* 9.

Consolatur Deus obsessos, carceri mancipatos, &c. Sic filios Israël obsessos ab Holoferne in Bethulia consolatus est in victoria per manum fæminæ Judith. *Iud.* 10. & 13. Petrum inclusum in carcere Herodis consolatus est per Angelum suum liberans eum. *Act.* 12. Paulum & Silam positos in carcere Dominus misso terræ motu consolatus est frangens vincula & liberans eos, ut habetur. *Act.* 16.

Consolatur Dominus iustos in operibus bonis. Sic consolatus est Tobiam & Saram liberando à dæmonio, qui viros eius occiderat, ut habetur *Tob.* 8. Danielem justum bis positum in lacu leonum,

leonum, Dominus consolatus est per Angelum, & Habacuc. *Daniel 6. & 14.* Susannam quæ adulterio nolebat consentire, morte damnatam Dominus per Danielem liberavit. *Daniel. 13.* Implevit Dominus promissam consolationem, quando in Pentecoste Apostolis Spiritum sanctum misit. *Act. 2.*

CONSTANTIA & FORTITUDO.

Fortem, strenuum, & audacem reddit hominem puritas conscientiæ, Moyses purus & innocens audacter & constanter stetit coram Pharaone arguens eum. *Exod. 5. & seq.* Gedeon fortissimus in trecentis viris maximum populum viriliter superavit, Dixerat enim ei Angelus, Dominus tecum virorum fortissime. *Iud. 6.* In illa fortitudine liberavit Israël. *Iudicum 8.*

David fortiter superavit leonem, & ursum, & Goliatum. *1 Reg. 17.* Judas Machabæus viriliter transivit Iordanem, & irruit in hostes suos. *1. Machab. 5.* Eleazar audacter irruit in Elephantem & occidit, licet ipse posteà sit mortuus. *1. Machab. 6.* Machabæus & socij more Leonum irruentes in hostes, occiderunt multitudinem inimicorum. *2. Mach. 11.*

Fortitudo perfectissima est tolerantia adversorum. Tali fortitudine toleraverunt fornacem 3. pueri dicentes Regi; Deus potest nos eripere de camino ignis. *Dan. 3.* Stephanus plenus gratiâ & fortitudine, viriliter sustinuit lapides; & sic de alijs Martyribus.

Non debet homo dimittere opus bonum, licet contingat eum tribulationem incurrere. Nam Tobias remansit in timore Domini, licet plaga cœcitatis evenisset ei, Tob. 2. Ridetur in Evangelio

homo inconstans qui cæpit ædificare, & non potuit consummare. *Luc.* 14.

Perseverandum est in bono proposito, nec respiciendum retrò post egressum de societate malorum, ne accidat homini sicut uxori Loth post egressum de Sodomis, quæ retrò aspiciens, in statuam salis est conversa. *Gen.* 19. Socij Danielis multùm constantes & perseverantes fuerunt, ne statuam quam erexerat Nabuchodonosor adorarent, *Dan.* 3.

Eleazer multa tormenta constanter sustinuit, ne ad impietatem declinaret. 2. *Machab.* 6. Christus laudavit constantiam Ioannis Baptistæ, quod non similis esset arundini, quæ facilè in omnem partem movetur. Salutem denique æternam constantiæ promittit, dicens, Qui perseveraverit vsque in finem hic salvus erit. V. infra *Fortitudo. Perseverantia.*

CORREPTIO FRATERNA.

PErfectam Regulam dedit Dominus Petro, dicens: Si peccaverit in te frater tuus corripe eum &c. Si audierit te, lucratus es fratrem tuum. *Matth.* 18. Ioannes Baptista cum magno fervore corripiebat Pharisæos, quod essent progenies viperarum. *Matth.* 3. *Luc.* 3. Multâ audaciâ & zelo arguebat Herodem, dicens, Non licet tibi habere uxorem fratris tui, *Matt.* 14. *Marc.* 6. Unus de latronibus qui pendebat in cruce cum magno zelo alterum reprehendebat, dicens, neque tu times Deum &c. *Luc.* 23. Stephanus in Concilio Iudæorum ferventer & audacter increpavit eos quod essent duri corde, & Deo resisterent. *Act.* 7.

Corrigere debent Prælati subditos suos, & eos de vitio arguere.

arguere. Sic Sacerdotes restiterunt Oziæ Regi volenti offerre incensum, quod non erat sui officij, dicentes; Non est tui officij adolere incensum. 3. *Paralip.* 26. Sic reprehendit Esdras filios transmigrationis, qui duxerunt contra legem filias alienigenarum. 1 *Esd.* 9. & 10.

Item debent eos reprehendere de violatione Festorum, Sic arguebat Neemias portantes munera Sabbatho, dicens: quæ est hæc res mala quam vos facitis & prophanatis diem Sabbathi, ut habetur *Neem.* 14.

Item debent eos reprehendere de mendacio & prava exemplo, sic Petrus Ananiam & Zaphiram. *Actor.* 5. Sic Paulus Elymam magum durè reprehendit qui nitebatur à fide avertere proconsulem. *Actor.* 13. Et S. Petrus Simonem magum volentem emere Spiritum sanctum *Act.* 8.

Item de peccato carnis: Sicut Apostolus graviter reprehendit Corinthios de fornicatione. 1. *Corinth.* 5.

Item de irreverentia circa Sacramenta: Sicut Paulus eosdem arguit de irreverentia erga Eucharistiam. 1. *Cor.* 11. v.

VIDE EX BREVIARIO. Correptio *Sapientis melior, quàm adulatio stultorum.* Dom. II. Aug. fer. 5. l. 2. *Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris.* Dom. V. Aug. fer. 6. l. 2. *cùm quis à Deo corripitur, non deficiat.* Dom. I. Aug. fer. 2. l. 5. *Correptio debet fieri ex amore proximi.* Dom III. Quadr. fer. 2 l. 1. *perversi difficulter corriguntur.* Dom. II. Aug. n. l. 3. & Sabb. ibid. l. 3. *Nullius desperanda.* fer. 5. Maj. hebd. n. 2. l. 2. *Debet fieri in spiritu lenitatis.* 17. Sept. in fest. Stigm. n. 1. & Dom. VIII. Pent. fer. 5. & *per dulcedinem charitatis.* Dom. III. Pentec. n. 3. l. 2.

Vide *Exhortatio.*

CURIOSITAS.

Curiosi desiderant semper nova scire, & illâ scientiâ majores apparere. Ideò prima mulier, quæ desideravit sicut Deus scire bonum & malum, pomum curiosè aspexit, & divinum præceptum contempsit. *Genes.* 3. Discipulorum curiositatem scire volentium tempus secundi Adventus reprehendit Dominus, dicens; Non est vestrum nosse tempora vel momenta. *Act.* 1. Athenienses, quia erant curiosi, non vacabant saluti, sed ut semper nova scirent. *Act.* 17. Iudæi videntes miracula à Christo fieri, adhuc signa de cœlo curiosè quærebant. *Lucæ* 11. Herodes curiosè desiderabat videre Christum, non ut crederet, sed ut videret ab eo signa fieri. *Lucæ* 23.

Curiosi debent admoneri à prudentibus ut utilia sectentur & curiositatem relinquant, Ideò prædicante Apostolo in Epheso multi qui fuerunt curiosa sectati congesserunt libros, & combusserunt coram discipulis. *Act.* 19. Reprehendebat Apostolus quosdam Thessalonicenses curiosè ambulantes, & nihil operantes. 2. *Thessal.* 3. Adolescentiores viduas monet Apostolus esse vitandas, quæ sunt frequenter vagæ & curiosæ, 1. *ad Tim.* 4.

Similes sunt curiosi piscibus & volucribus, quæ per loca aliena & peregrina perpetuò vagantur, nec corpore aut mente secum habitant. *August. in Psal.*

Vide ex Breviario. Curiositas. *Altiora te nè quæsieris.* Dom. IV. Aug. fer. 5. *est enim occupatio pessima.* Dom. II. Aug. u. 1. l. 3.

D.

D

DEIPARA.

DEiparæ laus & imitatio deducenda est ab æstimatione virtutum quæ in ea eluxerunt, ut est humilitas, Amor Dei, Liberalitas, Oratio perpetua, Abstinentia, Castitas, Compassio sive misericordia erga homines &c. quæ omnia in Apparatu invenies, & harum virtutum exempla in alijs quidem magna, in Deipara autem maxima fuisse ostendes.

2. Exponitur Deiparæ excellentia ex varijs eius Figuris ex Scripturâ desumptis. *Genesis c.* 3. Est secunda & melior Eva, & mater cunctorum viventium per gratiam, quæ serpentis caput contrivit.

Exodi 3. Est Rubus ardens & incombustus, quia Christum ut ignem cœlestem concepit. & virginitatis florem non amisit.

Iudic. 6. Est vellus Gedeonis, quia sola Deipara mansit nullo peccati imbre madefacta.

Numer. 17. Est virga Aaronis, quæ sola floruit absque germine, & Christum peperit absque semine.

Ezech. 44. Est Porta clausa, et vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israël ingressus est per eam, in Christi nativitate, &c.

Comparatur etiam appositè cum Rebecca, cum Iuditta, cum Esthere, cum Susanna, et alijs mulieribus in Scriptura laudatis.

Item cum Arca Noë, quia per Deiparam à diluvio mortis æternæ salvatum est genus humanum.

manum. Vocatur etiam propter eximiam castitatem Hortus conclusus, Fons signatus.

Item ob Pulchritudinem dicitur Columba formosa, lilium inter spinas, oliva fructifera, Rosa in Iericho. Propter Gloriam et potentiam dicitur etiam pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata, et mulier amicta sole, lignum vitæ in paradiso Ecclesiæ. Tanquam mediatrix inter Deum et homines dicitur scala Iacob, per quam ascendit oratio et descendit misericordia, Civitas refugij, et propitiatorium. Plures alij conceptus percurrendo Litanias Lauretanas facilè occurrent, ut turris Davidica, fœderis Arca, Ianua cæli, Stella matutina &c. Quæ prudens Concionator facilè Virgini applicabit, v. g. considerando proprietates Stellæ, et eas in dotibus Deiparæ demonstrando. Vide de cultu Deiparæ et SS. contra Novatores part. 1. pag. 234.

Vide ex Breviario. Figuræ Deiparæ *Eva*. 8. Sept. noct. 2. l. 2. & 9. ejusd. n. 2. & 13. ejusd. n. 2. & Offic. de B. V. in Sabb. in Martio, Maj. Jun. *Virgo Sacerdotalis, Vellus Gedeonis*. 11. Sept. n. 2 l. 3. *Porta orientalis*. ibid. *Mulier Apocalyptica*. Vigil. Pentec. n. 2. l. 2. 11. Sept. n. 2. *Mater Dei vera*. 20. Mart. n. 3. *Anima Arca Dei viventis*. 15. Aug. n. 2. *Cœlum animatum*. ibid. l. 2. *Thalamus Sponsi cœlestis*. Dom. 19. Pentec. n. 3. l. 3. *Radix Iesse*. Dom 2. Adv. n. 1. & 2. *Flos campi & lilium*. 8. Sept. n. 2. *Novum quod fecit Dominus*. 11. Sep. n. 2. *Miraculum*. 12. Sept. n. 2. l. 2. *Ecclesia decus*. ibid. l. 3. *Causa vitæ nostræ*. 13. Sept. n. 2. l. 2. *Margarita pretiosa, & Lampas ardens* 15 Sept. n. 2. *Templum indissolubile*. ibid. *Mons sublimis*. Offic. B. V. in Sabb. in Aug. *Speculum & forma omnium virtutum*, 8. Dec. n. 2. 21.

Novemb.

Novemb. n. 2. l. 2. Dom. III. Adv. fer. 4. l. 2. *Exemplar Castitatis.* 12. Sept. n. 2. l. 1. *Humilitatis.* Dom. 3. Adv. fer. 4. l. 3. *Verecundiæ.* 21. Novemb. n. 2. l. 2. Offic. B. V. in Sabb. in Decemb. *Parsimoniæ, & Vigiliæ.* 21. Novemb. n. 2. l. 2. De virtitibus ejus in commani *vide* 25. Mart. et in omnibus ejus festivitatibus, et Offic. in Sabb. de B. V. *Apparet suis cultoribus.* 5. Aug. n. 2. *Mediatrix nostra* Offic. in Sabb. in Octob. *Ejus beneficia cœlum & terra experiuntur.* 15. Sept. n. 2. l. 2. *Potestatem ejus etiam dæmones sentiunt.* 15. Sept. n. 2. l. 2. *Patrocinium ejus invocandum.* 9. Sept. n. 2. l. 3. et 12. ejusd. n. 2. l. 1. *Præsentia ejus magnum bonum adfert.* 2. Jul. n. 3. l. 2. *Imago ejus servos suos alloquitur.* 17. Jul. fest. Alexij. *item dignitatem ejus negantes.* 20. Mart. n. 2. l. 3. *Stellis coronata in cœlis.* 11. Sept. n. 2. l. 2. *quò cum corpore & anima assumpta est* 18. Aug. n. 2. l. 2.

DETRACTIO, & CALUMNIA.

Detrahunt homines pessimi viris bonis solum ex malitia, falsa imponentes. Sicut uxor Putipharis, cui inserviebat Ioseph, iniquè detraxit ei apud virum suum, imponens ei quod eam voluisset opprimere. *Genes.* 29. Senes illi pessimi Susannam turpiter infamaverunt, crimem adulterij falsò imponentes. *Daniel.* 13. Simon malè loquebatur de Onia provisore civitatis, et defensore gentis. 2. *Machab.* 4. Falsi testes detraxerunt Stephano dicentes: Homo iste non cessat loqui contra Deum. *Actor.* 7.

Detractio vitium est invidorum, qui alios infamant, ut eos infra se deprimant. Sic Principes detraxerunt Davidi apud Achis, ut amoverent eum. 1. *Regum* 29. Satrapæ Darij invidentes fœlicitati Danielis,

Danielis, detraxerunt ei apud Darium, *Daniel. 6.* Pharisæi invidentes Christo multoties detraxerunt ei, quia cum Publicanis conversabatur. *Matt. 9. Luc. 5.*

Detractores graviter puniuntur à Deo in præsenti & in futuro sæculo. Nam Maria soror Moysis contra eum locuta est detrahendo ex modica occasione, sed citò est secuta lepræ pœna. *Num. 12.* Filij Israël detraxerunt terræ promissionis, sed in malum suum; quia nullus eorum intravit eam, sed mortui sunt ab hostibus & bestijs consumpti in deserto. *Num. 13. & 14.* Etiam propter detractionem Chore & multi complices ejus fuerunt occisi. *Numer. 16.*

Detractio à superbia & ambitione procedit. Sic Absolon ambiens regnum patris, detrahebat ei, singulis dicens: Non est qui audiat te constitutus à Rege. *2. Reg. 15.* Aman superbus, quia non adorabatur à Mardochæo detraxit omnibus Iudæis coram Rege, *Hester. 3.* Alcimus qui volebat fieri summus Sacerdos detrahebat Iudæ coram Demetrio. *1. Machab. 7.*

Detractoree non debent audiri, nec verbis eorum est adhibenda fides. Nam Siba servus Miphiboseth nequiter detraxit Domino suo coram David, & David temerè fidem adhibuit verbis ejus, & ideò perversum dedit judicium, *2. Reg. 16.* Sapiens fuit Alexander Rex, qui viros pestilentes qui venerunt adversùs Jonatham detrahentes ei, & interpellantes Regem adversùs eum, nullatenùs audire voluit, *1. Mach. 10.*

Detractor vertit semper bona in mala, vel tanquam malâ intentione facta. Nam si ieiunas, dicit te hypocritam, si comedis voracem, si quiescis pigrum, si rides inquietum, si taces stultum, si loqueris, præsumptuosum, si tua pauperibus

das

das vel erogas, dicit te esse vanum & gloriosum, si non erogas, avarum, si sapiens es, superbum, si religiosus, dicit te hypocritam. Ideò de Ioanne *Baptista* multùm ieiunante dicebant quidam detractores, dæmonium habet; De Iesu autem comedente dicebant: Ecce homo vorax, & potator vini. *Matth.* 11. Viso miraculo de cœco nato detraverunt Pharisæi, dicentes, Nos scimus quia hic homo peccator est, & maledixerunt ei. *Ioan.* 9. Ejecto dæmonio & loquente muto, quidam detrahentes Christo miraculum perverterunt, dicentes, in Beelzebub principe dæmoniorum ejcit dæmonia, *Luc.* 11. *Matth.* 12.

Comparat Scriptura detractionem cum morsu serpentis, & gladio acuto. Serpens qui non edito sibilo mordet, detractori per omnia similis est, *Eccli.* 10. Filij hominum dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus.

Detractores similes sunt Canibus, qui contra omnes prætereuntes latrant, & nemini parcunt.

Sicut porticus olympiæ acceptam vocem per rosonantiam septies remittebat, ita detractores & contumelioſi uno verbulo offensi sexcenta convitia ingeminant. *Plinius.*

VIDE EX BREVIARIO. Detractio *nocet velut gladius acutus.* fer. 4. Pſ. 56. et 63. ad Matut. *Ad eam obsurdescendum.* fer. 2. Pſ. 37. et fer. 3. Pſ. 38. *Qui detrahit proximo, detrahit legi.* Jac. 4. fer. 6. Dom. 4. Pasch. l. 3. *Hinc David detrahentem proximo persequebatur.* Pſ. 100. in Sabb. *& varia mala tali optabat.* Pſ. 108. ibid.

DIS-

DISCORDIA.

Discordiæ multoties oritur ex invidia etiam inter fratres. Patet in prima discordia inter Cain et Abel, quam movit ex invidia Cain, quia munera Abel Deo placebant. *Genes.* 4. Occiso à David Philisthæo, et auditis cantantibus, *Saul percussit mille, & David decem millia,* Saul invidia motus, quia minùs dederant sibi, persecutus est Davidem. 1. Reg. 18.

Discordiæ fiunt aliquando ex avaritia. Nam propter multam substantiam quam habebat Abraham et Loth, facta est discordia et rixa inter eorum Pastores, *Genes.* 13. Quia Iacob decepit Esau in hæreditate et benedictione paterna, facta est discordia inter eos. *Genes.* 27. Propter avaritiam et tenacitatem Nabal facta est discordia cum Davide, sed per liberalitatem Abigail uxoris fuit sapienter sedata, *Reg.* 1. *c.* 25.

Discordiæ oriuntur multoties ex superbia & ambitione. Hinc orta est discordia inter Absolon et David, 2. *Reg.* 15. Propter superbiam, et duram Responsionem quam Roboam fecit populo, divisum est ejus Regnum. 3 *Reg.* 12. Contentio inter discipulos facta est quis eorum esset major, quæ per humilitatem sedata fuit. *Lucæ* 22.

Discordiæ sunt frequenter propter mulieres, & luxuriam. Occasione Dinæ quam Sichem oppressit, facta est discordia, et secuta sunt homicidia, *Genes.* 33. Quia Thamar violata est ab Amon fratre ejus, facta est discordia inter fratres, ex qua frater jussit interfici fratrem, 2. *Reg.* 12. & 13 Propter uxorem Sampsonis alteri traditam, dissensio facta est cum Philistæis, *Iudicum* 15.

Discordiæ oriuntur aliquando ex vitio gulæ. Sicut accidit

accidit de filijs Israël: qui jurgati sunt contra Moysen ductorem eorum, propter defectum cibi et potus. *Exod.* 16. & 17. Iterùm filij Israël recusantes manna cibum cœlestem, rixati sunt contra Moysen petentes carnes. *Numer.* 21.

Discordes & rixantes debent Prælati & Majores corrigere: Sicut Moyses corripuit rixantes Hebræos contra invicem, *Exod.* 2. Mulieres rixantes propter infantem vivum, Salomon cum vera justitia prudenter sedavit. 3. *Reg.* 3. Contentionem discipulorum, quis esset major, Christus sedavit, de sua humilitate exemplum præbens, *Luca* 22.

Sicut inflando, ex scintilla unica excitatur incendium, ita ex modica rixa magnæ discordiæ oriuntur. *Nazian.*

Sicut Mare, quod ex se tranquillum est, ventorum vi agitari & turbari videmus, sic populus in pace tranquillus, turbulentorum hominum vocibus concitari solet.

Quemadmodùm singula hastilia seorsim separata facilè franguntur, conjuncta verò frangi nequeunt, sic cives inter se dissidentes facilè superantur, concordes verò insuperabiles manent. *Plutarchus.* Vide, *Pax, Concordia.*

VIDE EX BREVIARIO. Contentiones *aboleantur à Christianis.* Dom. I. Epih. n. 1. & *scissuræ.* fer. 5. Maj. hebb. Bellum *trahit ex malis concupiscentijs originem.* fer. Dom. IV. Pasch. *Malum pridem usitatum.* Dom. Quinquag. fer. 3. l. 2. Com. plur. Mart. n. 3. l. 1. *Non à quovis geri debet, aut potest.* Dom. II. Octob. fer. 4. *Deus per hoc maximè punit peccata.* Dom. V. Novemb. n. 1. & fer. 3. ibid. *propterea dicitur vocare fortes in ira sua.* Dom. II. Adv. fer. II. l. 1. *In hoc plerumque nulli parcitur.* ibid. fer. 6. *sed omnia vastantur.* Dom. V. Novemb.

vemb. n. 1. & Dom. IV. fer. 3. *etiam Templa.* Dom. 1. Octob. Sabb. l. 2. *Exactiones insuper extorquentur.* Dom. II. Adv. fer. 3. l. 2. Ante *ejus congressum, auxilium à Deo (magna cum fiducia.* Dom. II. Oct. Sabb. l. 2.) *postulandum.* 14 Sept. n. 2. *qui justè bellantes protegit.* Dom. V. Oct. fe 6. l. 1. *Bellum tunc justum, quando pro gloria Dei suscipitur.* Dom. I. Oct. Sabb. l. 3. *quamvis etiam ex alijs motivis geri possit.* Dom. III. Oct. n. 2. Quamdiu *durat bellum? cùm placuerint viæ hominum Domino.* Dom. I. Aug. Sabb. l. 2.

Vide *Pax, Concordia, Amor.*

DURITIA CORDIS.

Duri & obstinati in malo per verba, & prædicationes non emolliuntur: Sunt enim sicut duri lapides, super quos si cadat aqua interiùs non molleſcunt. Sic Heli filios verbo corripuit, sed non profuit, ideoque interierunt, ut habetur 1. *Reg.* 2. Nabal fuit ita durus ut ad dulcia verba nuntiorum David flecti non potuerit, 1. *Reg.* 25. Iudas ita fuit durus, ut oſculo Chriſti emolliri non potuerit.

Duri manent obstinati quantumcunque viderint signa & miracula fieri. Sic induratum fuit cor Pharaonis, qui ad nulla ſigna quæ Moyſes de mandato Domini faciebat, emolliebatur ad credendum Domino. *Exod.* 6. 18. & 19. Iudæi qui apprehenderunt Ieſum fuerunt duriſſimi, qui neque per ſanationem auriculæ, neque per alia ſigna moti fuerunt, *Luc.* 22. *Ioan.* 18.

Duri & obstinati non solùm non quiescunt, sed etiam si reprehenduntur peiores fiunt. Sic tam durus fuit Cain poſt admonitionem Domini, ut fratrem occiderit, *Geneſ.* 4. Obſtinati Iudæi Zachariâ increpante

increpante & admonente, eum crudeliter occiderunt, 2. *Paralip.* 24. Stephanum increpantem judæos de eorum duritia, ipsi eum impiè lapidaverunt *Act.* 7. Vide *Avaritia*; & è contra *Pœnitentia, Obedientia, Liberalitas.*

VIDE EX BREVIARIO. Obstinatio *vitium est maximè Iudæorum.* fest. Epiph. n. 3. *Ejus causa etiam in alijs est neglectus Verbi Dei* Dom. III. Pentec. n. 2. l. 3. *& inspirationis internæ.* Dom. III. Sept. Sabb. l. 3.

Vide *Pœnitentia, Obedientia, &c.*

E.

EBRIETAS.

EBrietas *& gula in tentatione obtinent primum locum.* Prima tentatio filiorum Israël fuit de potu, secunda de cibo, *Exod.* 17. *&* 18. Volens diabolus Salvatorem tentare, priùs ipsum gulâ, quam alio vitio aggressus est, *Matth.* 4.

Ebrietas vitium luxuria nutrit. Hinc est quod Loth qui in Sodomis bonus fuit, inebriatus cum proprijs filiabus peccavit, & duplicem incestum commisit *Genes.* 19. Sicut enim pinguia facilius flammam concipiunt, ita ebriosi flammam libidinis.

Ebrietas hominem dementat. Nam Noë qui erat vir perfectus, inebriatus sic dementatus est, ut sine verecundia denudatus jaceret; *Genes.* 9. Fatuus & demens factus est Esau, qui propter lentis edulium vendidit primogenituram fratri suo, *Genes.* 25. Propter vesaniam in epulis dives Epulo in siti & flammis cruciatur, *Luc.* 16.

Gula

Crapula vitium in Clericis & religiosis est maximè detestabile. Ideò dixit Dominus ad Aaron; Vinum & omne quod inebriat non bibetis tu & filij tui, quando intrabitis tabernaculum. *Levit.* 10. *Numer* 16.

Crapula & ebrietas multoties causa vel occasio est mortis. Undè Philisthæis epulantibus & lætantibus domus cecidit super eos, *Iudicum* 16. Amon in convivio temulentus, fuit ab Absolone occisus. 2. *Reg.* 13. Comedit Ionathas modicum mellis contra præceptum patris, & fuit condemnatus ad mortem; sed populus ipsum liberavit 1. *Reg.* 14. Benedab Rex Syriæ temulentus per principum provinciarum pueros ad mortem fugatus est, 3. *Reg.* 20. Filijs Iob vescentibus & bibentibus vinum, domus cecidit, & eos oppressit, *Iob.* 1. Propter ebrietatem Holofernis Iudith habuit oportunitatem eum occidendi, *Iudith* 12. Reversus Aman à convivio lætus, statim fuit cum duabus filiabus & cum decem filijs occisus, *Hester* 9. Fecit Prolomæus convivium Simoni, & eum cum duobus filijs interfecit. 1. *Machab.* ultimo. In convivio natalis Herodis innocens Baptista propter veritatem impiè decollatus fuit, ut habetur *Marc* 6. *Matth* 14.

En quibus *S. Chrysost.* comparat ebriosos: Homo, inquit, ebrius est mortuus animatus, dæmon voluntarius, morbus veniam non habens, ruina excusatione carens, commune generis nostri opprobrium. *Homil.* 1. *ad pop. Antioch.*

Ebriosus similis est Anseri, qui amat semper os in liquido habere, clamare, & otiari; sed sicut Anser in fine deplumatur, & ad ignem assatur, ita ebriosus tandem omnibus bonis

deplumatur

deplumatur à creditoribus, & posteà in inferno assatur à dæmonibus.

Ebriosi sunt sicut Paludes, in quibus tantùm generantur ranæ, & serpentes, & noxia animalia, ita & in ebriosis otium, & luxuria; & insania, & omnia vitiorum genera aluntur.

VIDE EX BREVIARIO. Ebrietas, *huic acclamatur væ!* Dom. III. Adv. fer. 2. *Ejus varia mala*, Dom. I. Adv. n. 2. Dom. 4. Sept. n. 2. Dom. Sexag. fer. 5. l. 2. Dom. IV. Sept. n. 2. *pessimum est, quod etiam Regno Dei privet.* Dom. I. Epiph. fer. 4. *hinc Propheta prædicit, quòd ebrij ululabunt.* Dom. IV. Novemb. fer. 3. *Cavenda ergo, maximè Ecclesiasticis.* Dom. I. Adv. n. 2. *& detestanda.* Dom. I. Pentec. fer. 3. *utique sùm diabolus illè delectetur.* Dom. III. Novemb. n. 2. l. 3. *& legem divinam per jejunium acceptam*, cassaverit. Dom. IV. Quadrag. n. 2. *non cogendum ad potum.* V. Sept. n. 1. l. 3. Vide *Gula.*

ECCLESIA.

Ecclesia cum sollicitudine & fervore debet à fidelibus ædificari. Ideò fervent*ior* fuit Salomon in ædificatione templi, quam domus suæ; quia templum in septem annis, domum verò in duodecim perfecit, 3. *Reg.* 3. Magnam curam habuit Dominus de ædificatione Ecclesiæ quando præcepit Cyro ut ædificaret ei domum in Hierusalem, quod priùs prædixerat per Esaiam, *Esaiæ* 2. *&* 1. *Esd.* 3.

Ecclesia ædificata debet solenniter & cum gaudio consecrari. Ideò magnam solemnitatem fecit Salomon in dedicatione templi. 3. *Reg.* 8.

Ecclesiam debet homo intrare mundus à peccato. In cujus figura dixit Dominus Moysi; facies labrum æneum ad lavandum, & missâ aquâ lavabant Aaron

Aaron & filij ejus manus suas & pedes cùm ingressuri erunt tabernaculum. Per manus significantur operationes, per pedes affectiones, *Exod.* 30. Non licebat nisi paucis & mundis intrare templum & tangere vasa ejus. *Numer* 4. Sæpè mundavit Dominus templum ejiciens vendentes, & ementes, et mensas, et boves, et columbas, quæ templum reddebant immundum. *Mat.* 21. *Luc.* 19.

Instruendi sunt tam pueri quàm provecti, ut Ecclesiam visitent. Exemplo Christi, qui die 40. à nativitate voluit ad templum deferri: & duodennis in templo, in medio Doctorum, fuit à Matre sua inventus, *Lucæ* 2. Petrus & Joannes ascenderunt in templum ad horam orationis nonam; & tunc claudum Petrus sanavit, *Act.* 3. Eunuchus Candacis Reginæ Æthiopium veniebat in Hierusalem ad visitandum templum, *Act.* 8. Vide infra, *Fides.*

Quam firmiter oporteat credere veræ Ecclesiæ, vide exempla in Catechesi de Symbolo cap. 1.

Argumenta octo pro Ecclesia Romana, & contra Sectarios &c. vide supra in Controv. part. 1. cap. 3. pag. 52. &c.

VIDE EX BREVIARIO. Ecclesia *Columna & firmamentum veritatis.* Dom. V. Epiph. fer. 2. l. 3. *Sanctorum varietate ornatur.* 1. Novemb. n. 2. *habetque status diverf.* Dom. VI. Epiph. n. 3. l. 3. *Comparatur Sagenæ.* Dom. V. Epiph. n. 3. l. 3. *vineæ.* Dom. Sep. n. 3. *Lunæ.* Octav. Ascens. n. 3. *Ipsi B. Virgini.* Sabb. ante Pentec. n. 3. *Corvis.* Dom. IX. n. 2. l. 3. *Regno Dei.* Dom. XIX. n. 3. & Com. Virg. n. 3. *Pusillo gregi.* 2. Com. non Pontif. n. 3. *Decem Virginibus.* Com. Virg. *Agno.* 3. Com. Virg. n. 2. *Fundamentum ejus est Petra.* 18. Jan. n. 3. l. 2. *licèt prematur, non opprimitur.* Sabb.

Sabb. infra Dom. Quinquag. *potiùs augetur.* 3. Jul. n.2. l.1. *Cura ejus Petro commissa.* Dom. 2. Pasch. n.2. *supra quem ædificata.* 18. Jan. n.3. *Romana omnium Ecclesiarum primatum tenet.* 16. Jan. n.2. l.3. *Cujus Episcopus universalis etiam Ecclesiæ Episcopus.* 12. Mart. n.2. l.2. Dedicatio *Ecclesiarum jam olim consueta.* Dom. II. Octob. fer.2. *ejus origo, modus, & tempus celebrandi.* Octav. Dedic. n.2. *Dedicatio templi materialis, est figura spiritualis in nobis.* Com. Dedic. n.2. & fer.6. n.2. Templa *principaliter ad Dei honorem (in quibus singulariter habitare vult.* Dom. VIII. Pentec. n.1.) *construuntur. die 6.* Dedic. n.2. l.3. *& ad Verbum Dei prædicandum, Sacramenta administranda, Missamque celebrandam.* 2. Aug. *Consecratio eorum.* 9. Novemb. n.2. & 18. n.2. l.2. *item eorundem Dedicatio.* 5. Aug. n.2. l.3. V. supra hic. *Templa ædificare Deo gratum.* Dom. VII. Sabb. l.3. Dom. V. Novemb. fer.5. l.2. 5. Aug. n.2. *atque laudabile.* die 6. Dedic. n.2. *quamvis propter peccata populi eadem deinde DEVS abominetur.* Dom. VIII. n.1. l.2. *Templa etiam Angeli ædificarunt.* 8. Maj. n.2. l.3. 23. Novemb. n.2. l.3. *possunt etiam ex ædibus profanis fieri.* 6. Jan. n.2. l.2. *Frequentanda.* Dom. II. Pentec. fer.2. *& negligentes puniendi.* Dom. V. Novemb. fer.5. l.2. *Veneranda propter SS. Reliquias.* 18 Novemb. n.2. die 6. Dedic. n.2. l.3. *sæcularia in his non tractanda.* Dom. 1. Quadr. fer.2. *Augenda muneribus & donis.* 8. Octob. n.3. l.3. 18. Novemb. n.2. l.3. *Spoliatores eorum non erunt impunes.* Dom. IV. Octob. fer.4. *Destructa restauranda.* Dom. II. Octob. n.1. *Prophanata reconcilianda.* 27. Maji. l.2.

EX-

EXHORTATIO.

Exhortatio retrahit à peccato. Sicut exhortatio Abigail Davidem à peccato homicidii retraxit. 3. *Reg.*25. Quamdiu vixit Sacerdos Jojada, qui exhortabatur Joas Regem Juda, tamdiu Joas probus fuit, sed eo mortuo factus est pessimus, 4. *Reg.* 12. Ad exhortationem Neemiæ Usurarii reddiderunt usuras, & ulteriùs non acceperunt, *Neem.*5. Baptistâ exhortante populum multi baptizabantur confitentes peccata sua, *Matth.*3.

Exhortatio bona confortat in tribulatione. Ideò Tobias adibat omnes in captivitate positos exhortans eos, ut habetur *Tobiæ* 1. Tribulato Job venerunt amici ejus ad confortandum eum. *Iob.*2. Primum septem fratrum Machabæorum, cùm in sartagine torqueretur, cæteri cum matre hortabantur, ut pro lege fortiter moreretur, ut habetur 2. *Machab.*7.

Exhortatio bona parentum filios facit probos. Sicut parentes uxoris Tobiæ monuerunt eam honorare soceros, maritum diligere, & gubernare domum, & seipsam irreprehensibilem exhibere, *Tobiæ* 18. Moriturus Mathatias filios efficaciter hortatus est ad agendum viriliter pro lege Domini; quod ipsi optimè servaverunt. 1. *Machab.*2.

Vide infra, *Filiorum educatio.*

Exhortatio bona excitat alios ad virtutem. Sicut Judith suâ exhortatione animavit cives Bethuliæ ad viriliter resistendum Holoferni, & placandum Deum. *Iudith.*8. Judas Machabæus hortabatur & armabat populum sermonibus bonis, 1. *Machab.*3. & 4. & 2. *Machab.*8. 10. Paulus & Bar-

Barnabas hortabantur fratres & animabant ut permanerent in fide, *Act.* 14.

Exhortationes Dei nomine debent Prædicatores liberè & libenter præstare. Propterea dixit Dominus, *Esaiæ* 1. Clama nec esses, quasi tubâ exalta vocem tuam & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum. Joannes Baptista prædicando monuit Herodem de incestu, & Christus Judæos de incredulitate, etiamsi ideò se morituros præviderent.

Exhortatione oportunâ peccatores & infideles ad Deum convertuntur. Sicut prædicatio Ionæ convertit Ninivitas, qui propter peccata subverti debebant. *Ionæ* 3, Petrus in Pentecoste sic prædicavit ut circiter tria millia hominum converterit ad fidem, *Act.* 2, Iterum ad prædicationem Petri tot crediderunt, ut factus sit numerus credentium quinque millia, *Act.* 4, Prædicantibus Paulo & Barnabâ Iconijs crediderunt multi Iudei, & Græci, *Actor.* 14.

VIDE EX BREVIARIO. Prædicatio *Verbi Dei præmittenda. ut sequatur Christus*, Com. Evang. n. 3. l. 2. *Prædicatores Verbi Dei debent magnâ libertate id facere*, 30. Sept. n. 3. l. 2. 14. Octob. n. 3. l. 2. *Charitate tamen bene se munire debent*, Com. Evang. n. 3. l. 2. *& dicta bono exemplo confirmare*, fer. 3. Pf. 49. 12. Mart. n. 3. l. 2.

Vide supra, *Correptio, Consilium bonum &c.*

EUCHARISTIA.

IN hoc Sacramento verè Deus *memoriam fecit mirabilium suorum.* Res mira, solo Dei verbo cœli formati sunt, magis mirum Christum solo verbo è cœlo in terras adduci. Solo verbo dixit Deus, *Fiat lux*, & facta est lux; *fiat firmamentum*,

& factum est firmamentum : Solo verbo jussit Iosue solem stare & stetit. Sed magis mirandum Christum Filium Dei, Solem justitiæ, cœli terræque Dominum, solo verbo *Hoc est Corpus meum*, è cœlo descendere, sub panis & vini speciebus collocari, & hominibus in alimentum præberi.

Mysterium hujus Sacramenti varijs *figuris* in Scriptura adumbratur, & explicatur, *Exodi* 12. Deus jubet offerri & manducari *Agnum Paschalem*, in Eucharistia manducatur Agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

Exodi 16. Deus in deserto filios Israël pavit *manna cœlesti* per 40. annos, Deus in deserto hujus vitæ pascit Christianos sacrâ Eucharistiâ, ut non deficiant in via patriæ cœlestis, & in alimentum vitæ æternæ, ut apertè dicitur *Ioan*, 6. *Non sicut manducaverunt Patres vestri Manna in deserto & mortui sunt, qui manducat hunc panem vivet in æternum.*

Exodi 40. Offerebatur Domino *Panis propositionis*, qui solùm à puris & sanctificatis sumi poterat, ita ad hoc Sacramentum nemo debet nisi purus accedere, alias ut ait *Apost*, *Iudicium sibi manducat & bibit non dijudicans Corpus Domini.*

Genesis 14. Melchisedech in gratiarum actionem pro victoria per Abrahamum obtenta *Obtulit panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altissimi*; sic panis Eucharisticus offertur Deo in Sacrificium pro victoria obtenta vel obtinenda contra carnem, mundum, & dæmonem.

Ad Communionem Eucharistiæ accedens debet priùs *sordes peccatorum* per Pœnitentiam aut Confessionem abluere. Sic enim Christus ante institutionem Eucharistiæ discipulorum *pedes lavit*, *Ioan*, 13. Et Apostolus monet 1. *ad Corinth.* 11. v. 27. *Probet autem seipsum homo & sic de pane illo edat & de calice bibat*, id est, examinet se an sit dignus

dignus tanto Sacramento. Narratur *Matth.* 27. Joseph ab Arimathia acceptum Christi jam defuncti corpus involvisse in Syndone munda, & collocasse in monumento novo, quantò magis oportet Christi viventis corpus in animam mundam suscipere, & cum novo affectu charitatis.

Hujus Sacramenti institutio, fructus, & effectus tribus potissimùm locis in Scriptura exprimuntur. *Ioan,6, v,* 48, *Ego sum panis vitæ &c,* fusè. *Matth,26,v,17,* de ultima cœna. Et 1.*ad Corinth,* 11, ubi exponitur institutio, & dispositio requisita ad Eucharistiam.

De hoc Sacramento contra hæreticos vide tradita in controversis.p.1. Varia exempla &c.

Vide infra in Catechesi cap,4, de Eucharistia, & Sacrificio Missæ.

VIDE EX BREVIARIO, Exchariſtia *est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi*, fest. Corp.Christ. n.1.*&* fer.3,infr.Octav.n. 2.l.1.*&* 3.Maij, l.2.*&* 2.Aug.*&* Octav. ejusd.Corp.Christ.n.2.*illo nihil pretiosius.* fest. ejusd.n. 2.*nihil mirabilius.* ibid. *nihil salubrius.* ibid. l. 3. *Miraculorum omnium maximum,* ibid. *De hac nihil carnale sapiendum,* fer. 6. ejusd.n. 3.l.2.*&* fer.2.infr.Dom.ejusd.n.2.*Conficitur verbis Christi,* fer.2 ibid.n.2.l.1.*&* fer.4.ibid.n.2.*sub una specie exhibita.*7.Dec.n.2.l.3.2.Aug.l. 2. *Cujus frequentatio cœpit non longè post Pentecosten.* fer. 6. infr. Corp.Christ.n.2.l.2.*sumenda ab omnibus,*22.April, n.2.*sed Baptizatis,* 3, Maij, n.3.l.2. *à morituris,* 7. Dec.n.b,n,3,27,Ian,n,2,l,3, *sed non nisi à bene dispositis,*fest,Corp,Christ.n,1,l,3, *& mundis,* ibid,n, 3,l,2,12,Aug, n, 3, *Exhortatio ad Communicaturos,* Dom,infr,Octav,Corp,Christ,n,2,l,2, *&* fer, 2, ibid,n, 2,l, 2. *Pœna indignè communicantium non parva,* ibid,l,2. *Communio unit nos Christo.*Sabb, infra Octav,Corp,Christ.n,2,*&* fer,4,ejusd,n,2,l.2,*&*

Octav,n, 2, & 3, *etiam corporaliter vitam conservat*, 30,April,n,2,l,1. *morbos pellit, sævientemque membrorum nostrorum legem sedat.* Octav,Corp,Christ,n,3, l,3, *hostésque corporales fugat.* 12,Aug,n,3, l,3. Reverentiam *illi exhibendam Angeli docent.* Dom,infr, Corp,Christ,n,2,l,2.

F.

FIDES IN DEUM. FIDUCIA.

Fidem magnam habentes in Scripturis frequentissimè commendantur. Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad justitiam, *Genes.* 15 Moysen ex magna fide commendat Apostolus : Fide Moyses magnus effectus est, *Ad Hebr.* 11. Mariam Virginem ob magnam fidem commendat Elizabeth, dicens : Beata es quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino, *Luc.* 10. Commendat Salvator fidem Centurionis, dicens, non inveni tantam fidem in Israël, *Matth.*8. Credentes Dominus dicit Beatos, Beati qui non viderunt & crediderunt, *Ioan.*20.

Fides aliquando acquiritur ex miraculis. Ideò postquam filij Israël transierunt mare rubrum miraculosè divisum, & viderunt Pharaonem submersum, timuerunt Deum, & crediderunt Deo, *Exod.* 14. Magi videntes Stellam in Nativitate Christi miraculosè refulgentè, novam in Christum fidem receperunt, firmiter credentes ipsum esse Deum, *Matth.*2. Viso miraculo de claudo sanato per Petrum & Ioannem, factus est numerus credentium quinque millia, *Act.*4.

Fidei attribuitur victoria : Sancti per fidem vicerunt regna, *Heb.*11. Hæc est victoria quæ vincit mundum fides nostra. Ideò dixit Ionathas cum magna

magna fide armigero suo ; non est Deo difficilè salvare in multis vel paucis, qui posteà victoriam obtinuit, 1. *Reg.* 14. Cum magna fide dixit David ad Goliath: Tu venis ad me cum gladio, hasta, & clypeo : Ego autem ad te venio in nomine Domini ; & sic de eo triumphavit, 1. *Reg.* 18. Magnâ fide dixit Aza : Domine non est apud te ulla distantia utrum in paucis auxiliaris, an in pluribus, & bellando victoriam habuit. 2. Paralip. 14. Iudas Machabæus idem dicens de hostibus triumphavit. *Machab.* 3.

Fides sapiùs operatur miracula. Ideò Christus dixit, Si habueritis tantam fidem, sicut granum sinapis, & dixeritis huic monti tolle & mitte te in mare, fiet ei. *Matth.* 21. *Marc.* 11. Signa autem eos qui in me credent: hæc sequentur, in Nomine meo eijcient dæmonia &c. *Marc. ultimo.*

Fides sæpè confert salutem animæ & corporis. Ideò mulier patiens fluxum sanguinis ait intra se : Si tetigero fimbriam vestimenti ejus salva ero, & sanata est, *Mat.* 9. Magna fuit Magdalenæ fides, propter quam dixit ei Christus, Fides tua te salvam fecit. *Luc.* 7

Ex fide sanavit Christus cœcum, dicens, respice, fides tua te salvum fecit. Beneficia ex fide accepta enarrat Apostolus plurimis Patrum exemplis, *ad Hebræos cap.* 11.

Fidem modicam habentes à Deo reprehenduntur, & puniuntur. Ideò Zachariâ verbis Angeli fidem non adhibente, eum taciturnitate percussit, dicens, Non poteris loqui quousque hæc fient, pro eo quod non credidisti, *Lucæ* 20. Reprehendit Salvator Petrum, dicens, Modicæ fidei quare dubitasti. *Matth.* 14. Thomam etiam non credentem Dominus arguit, dicens : Noli esse incredulus sed fidelis. *Ioan.* 20.

Homo confidens in Domino comparatur in Scriptura, *Ierem.* 17. Cum arbore plantata juxta aquas, quæ immittit radices suas, & non timebit cùm venerit æstus, scilicet tentationum aut injuriarum, quia spes illius in Domino firmissimè radicata est.

Sicut spes futuri emolumenti omnes Artifices alit, & ad labores animat, ita ad arduum virtutis studium excitare debet spes gloriæ & regni æterni.

Sicut Nautæ in gravibus procellis jactâ anchorâ navim securam & tranquillam faciunt, sic spes & fiducia in Deo debet esse achora quâ homo Christianus in omni periculo intrepidus efficitur.

Argumenta pro viva Fide erga Deum, & in veram unicamque Christi Ecclesiam &c. vide in controversiis cap. 1. 2. 3. Exempla plura de Fide, vide infra in Catechesi cap. 1.

VIDE EX BREVIARIO. *Non cuivis spiritui credendum.* Dom. infr. Ascens. fer. 3. *Fides in miraculis olim probata.* Dom. 8. Sabb. *etiam hodie miris Dei operibus.* Dom. in Alb. n. 3. l. 2. *& signis.* Sabb. infr. Ascens. post Octav. n. 3. *probatur etiam per fidelium patientiam.* Dom. IIII. Pasch. n. 1. Fides *si non sit ficta.* Dom. 5. Epiph. l. 2. n. 1. *reputabitur ad justitiam.* fest. Circumcis. n. 1. l. 2. *sinè operibus nulla est.* fer. 2. Pentec. *adeòque mortua.* Dom. 4. Pasch. fer. 4. *ad fidem veram opera requiruntur.* Dom. 5. Epiph. fer. 6. l. 3. *&* fer. 6. infr. Ascens. n. 1. l. 3. 8. Aug. n. 3. l. 2. *credit, qui moribus non contradicit.* Sabb. infr. Ascens. n. 2. 8. Aug. n. 3. l. 2. *sed operando exercet.* 21. Decemb. n. 3. l. 3. *Vera fidei effectus, illuminare sicut lucerna.* 11. Novemb. n. 3. *montes transferre.* 17. ejusd. n. 3. l. 2. *Vitam dare.* Dom. III. Epiph. fer. 2. *sinè fide*

fide impossibile est placere Deo. Dom. 4. Epiph. fer. 6. l. 2. *per eam cognoscimur à Deo.* Com. Evang. n. 2. *quam qui non habet, est in regno diaboli,* Dom. III. Quadr. n. 3. l. 3. *propter quam Martyres tanta passi sunt,* Sabb. infr. Ascens. n. 2. l. 1.

FILIORUM EDUCATIO.

Filij instruendi sunt, & erudiendi in Lege Domini Præcepit Dominus filijs Israël, ut docerent filios magnalia quæ fecerat eis, ut eum magis honorarent, ut habetur *Deut.* 10. Sollicitus erat Job de filijs suis, ne fortè Deum offenderent, ideò pro eis quotidie Sacrificium offerebat. *Iob.* 10. Mater septem fratrum strenuè instruebat eos, in his quæ fidem & Deum spectabant, 2. *Machab.* 7.

Filij corrigendi, & increpandi sunt de vitijs quæ committunt. Sic Jacob increpabat Joseph filium suum revelantem somnia, ne superbiâ & ambitione videretur Patri, Matri, et fratribus dominari, *Genes.* 33. Quia Heli malè corripuit filios suos, ipsi cum eo graviter sunt puniti, 1 *Reg.* 4. Adonias quia non fuit correptus à patre volens superbè regnare, fuit à fratre occisus. 3. *Reg.* 2.

Parentes debent filios & filias bonis moribus instruere. Sicut David appropinquans ad mortem instruxit filium suum Salomonem de bono regni regimine, 1. *Paralip.* 28. & *Reg.* 2. Tobias optimis monitis instituit filium suum ab infantia, *Tobiæ* 1. et posteà in juventute, *Tob.* 4. posteà in morte, ut habetur *Tobiæ ultimo.* Parentes Saræ monuerunt eam in omnibus seipsam irreprehensibilem exhibere, *Tob.* 18. Quia Parentes Susannæ fuerunt justi, et optimè eam erudierunt, ipsa noluit adulterio consentire, *Dan.* 13.

Similes sunt pueri molli ceræ, quibus parentes instar sigilli quamlibet formam, sive Angeli, sive dæmonis, imprimere possunt.

VIDE EX BREVIARIO. Filij, *seu liberi, à Deo aliquando impetrantur.* Dom. I. Pentec. fer. 3. l. 2. 2. April, n. 2. 7. Maij, n. 2. *Filius sapiens lætificat Patrem; stultus contristat matrem.* Dom. I. Aug. fer. 5. Com. Pontif. n. 2. l. 1. *non semper sequuntur suos, etiam sanctos parentes.* fer. 6. Dom. II. Pentec. l. 1. *mali filij genimina viperarum.* Dom. IIII. Adv. n. 3. *Parentum monita audiant.* Dom. IV. Aug. fer. *& eos honorent.* ibid. l. 2. *atque obediant.* Dom. IV. Epiph. fer. 4. l. 2. Dom. III. ejusd. Sabb. *nec correctionem eorum spernant.* Dom. I. Aug. n. 1. l. 2. *multò minùs in contumelia eorum glorientur.* Dom. IV. Aug. fer. 4. l. 3. *Liberorum, seu filiorum copia, est plerumque signum benedictionis divinæ.* Psalm. 127. fer. 4. vesp.

FORTITUDO.

FOrtem *& audacem reddit hominem puritas conscientiæ.* Moyses purus et innocens audacter et constanter stetit coram Pharaone arguens eum. *Exod.* 5. Judith quia puram et bonam intentionem habebat, contra Holofernem strenuè fecit, *Judith.* 12. *&* 13. Gedeon fortissimus in trecentis viris maximum populum viriliter superavit. Dixerat enim ei Angelus; Dominus tecum virorum fortissime, *Judicum* 6. Et post hoc in illa fortitudine liberavit Israël. *Jud.* 8.

Vnus formidolosus dissipat, unus fortis roborat totum exercitum. Ideò dicit Gedeon; qui formidolosus est, revertatur, *Jud.* 7. Dauid fortiter superavit leonem et ursum in eremo, et Goliat, 1. *Reg.* 17. Judas Machabæus viriliter transivit

Jor-

Jordanem & irruit in hostes suos, 1. *Machab.* 5. Eleazar, audacter irruit in elephantem, & occidit, licet videret se casu elephantis opprimendum, 1. *Machab.* 6. Machabæus & socii more leonum irruentes in hostes occiderunt multitudinem inimicorum, 2. *Machab.* 11.

Fortitudo perfectissima est tolerantia rerum adversarum. Undè teste Philosopho; fortitudo est considerata periculorum susceptio, & laborum perpessio. Tali fortitudine toleraverunt fornacem 3. pueri dicentes Regi, Deus potest nos eripere de camino ignis, *Dan.* 3. Stephanus plenus gratiâ & fortitudine viriliter sustinuit lapides: & sic de aliis Martyribus.

Fortes comparantur altis & firmissimis Rupibus, quas nullæ maris procellæ, nullæ res adversæ commovere valent. Item Turri munitissimæ, quæ nullis telorum ictibus expugnari potest.

VIDE EX BREVIARIO. Fortitudo *quorundam insignis.* Dom. I. Octob. n. 2. *quæ in adversis maximè probatur.* Dom. 3. ibid. n. 2. *est clavis ad cœlum* 2. Novemb. n. 2. l. 2. *Martyrum magnanimitas in tormentis, & fortitudo; Non tantùm viri, sed & fœminæ, imò pueri, teneræque Virgines, imperterriti usque ad effusionem sanguinis decertârunt.* Sabb. infr. Ascens. n. 2. *gratias egerunt.* 14. Maji. l. 1. 18. Aug. n. 3. l. 3. *hymnos decantârunt.* 15. Jun. l. 2. & 18. ejusd. 9. Novemb. n. 3. l. 3. *lictores osculati, pacem comprecantes.* 25. Jul. n. 2. l. 3. *velut ad epulas.* 18. Jun. *vel ad thalamum accurrerunt.* 2. Jan. n. 2. l. 3. *tormenta flores reputant.* 11. Aug. n. 3. l. 3. *bestias allîciunt.* 1. Febr. n. 2. l. 2. *tyrannis insultant.* Dom. V. Octob. fer. 2. 10. Aug. n. 1. *simulacra conspuunt.* 30. Aug. *instrumenta salutant.* 30. Novemb. n. 2. l. 2. *ultrò in tormenta*

ruunt, 9. Febr. 23. Sept. n.3. l.3. *tormenta non sensisse*, 17. Aug. n.2. l.2. *spectaculum Angelis & hominibus*, Com. Apost. n.1. l.2. *Eorum miracula, & virtutes magicis artibus attributæ*, 11. Aug. n.3. l.3. & 30. ejusd. 19. Sept. n.2. l.2. 27. ejusd. n.2. l.2. *Martyrium potius vitam dat, quàm eripit.* 22. ejusd. n.3. l.3. *dum crescit pugna, crescit & pugnantium gloria*, 1. Novemb. n.2. l.1. *non temerè ei se injiciendum*, 2. Maji, n. 3. l. 3. *Martyrii crudelitate primùm perterriti; sed dein animosiores effecti*, 26. April, n.2. l.2. & 28. 20. Jan. n.2. l.2.

Vide *Constantia, Patientia, Perseverantia.*

G.

GLORIA CÆLESTIS.

Gloriæ æternæ magnitudo. Illam exponit Apost. 1. *Cor.*2. *v.*9. Oculus non vidit, nec audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum.

Pro gloria cœlesti calamitates tolerandæ. Quia, inquit Apostolus, Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis, *ad Rom.*8. *v.*18. Momentaneum & leve tribulationis nostræ supra modum in sublimitate, æternum gloriæ pondus operatur, 2. *Cor.*4. 17. Omnis qui reliquerit domum, vel fratres &c. centuplum accipiet & vitam æternam possidebit, *Matth.*14. Lazarus pauper in sinu Abrahæ, id est, in statu gloriæ, vidit à longè divitem in tormentis.

Beati carebunt omni miseria. Dicitur enim *Apoc.*11. *v.*4. Absterget Deus omnem lachry-

mam

mam ab oculis eorum, neque erit luctus, neque dolor erit ultra. Ideò clamat Propheta, ô Israël quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis ejus, *Baruch.* 3. *v.* 24.

Comparat sæpè Scriptura cœlestem gloriam cum Jerusalem, civitate sancta, & ornata auro, saphyro, smaragdo &c. ut *Apocal.* 21. *v.* 2. 18. & 21. Vide supra *Beatitudo*, & infra in Catechesi alia exempla *cap. ultimo.*

VIDE EX BREVIARIO. Beatitudo *non consistit in sola oculorum visione*, Dom. 12. n. 3. *nec in voluptatibus corporalibus*, 2. Com. Apost. n. 3. l. 3. *Nec in numero annorum*, ibid. *ejus speciem Christus proposuit*, 6. Aug. n. 3 l. 3. *quæ perjucundè describitur*, 2. Novemb. n. 2. l. 3. & 3. & 4. ejusd. n. 2. *Habet verò suam diversitatem*, 5. ejusd. *propter retributionem variorum laborum*, 8. ejusd. n. 2. l. 3. *Cujus contemplatio meritò Martyres confortavit*, ibid. *gaudia ejus ineffabilia*, ibid. n. 2. l. 3. & n. 3. l. 1. *quæ non sinè labore acquiruntur*, ibid. & 14. Novemb. n. 2. l. 3. Ps. 23. fer. 2. ad prim. *est portus tranquillitatis cœlestis*, Com. non Pontif. n. 2. *Beatus est qui multis virtutibus ornatus est*, Ps. 1. Dom. Offic.

GRATITUDO ERGA DEUM.

GRates sunt agendæ generaliter pro multitudine beneficiorum quæ à Deo recepimus: Ideò Jacob à Deo abundanter ditatus gratias agebat Domino, dicens: Domine memor sum omnium &c. *Genes.* 32. Audiens David multa beneficia sibi promissa, gratias humiliter egit. 2. *Reg.* 7. Daniel pro multis beneficiis quæ à Deo acceperat, benedixit Dominum, dicens: Sit nomen Domini benedictum, *Dan.* 2. Paulus Apostolus gratias agebat pro beneficiis fratribus collatis,

& omnes homines ad agendas gratias inducebat, dicens; semper gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite, *ad Ephes.* 5. *& Prima ad Thessal.* 5.

Gratiæ reddendæ sunt Deo singulariter pro liberatione à periculis: Ideò voluit Dominus ut liberatio filiorum Israël de servitute Pharaonis nunquam recederet ab eorum memoria, dicens: Erit quasi signum in manu tua, *Exod.* 13. Postquam filii Israël liberati sunt, transito mari rubro dixerunt; cantemus Domino gloriosè, *Exod.* 15. Tres pueri benedicebant Deum de ignis incendio liberati: *Dan.* 3.

Gratiæ reddendæ sunt Deo pro triumphis & victoriis: Ideò post mirabilem victoriam filii Israël obtulerunt Domino dona, *Num.* 31. Similiter post victoriam de Sisara, Barach, & Debora Domino gratias cecinerunt, *Iud.* 4. Habitâ victoriâ, & mundato templo per Judam Machabæum benedixerunt in cœlum, 1. *Machab.* 4.

Gratiæ referendæ sunt Domino pro bonorum filiorum impetratione: Post Conceptionem Filii Dei in se, Beata Maria Virgo laudavit Dominum, dicens: Magnificat anima mea Dominum &c. *Luc.* 1. Nato Joanne Zacharias laudavit Dominum, dicens: Benedictus Dominus Deus Israël, *Lucæ* 1.

Gratias debet homo agere pro sanitate à Deo recepta: Nam cùm Tobias recuperasset visum, ipse & uxor ejus, & Nati glorificabant Deum: *Tob.* 11. Turbæ videntes Paralyticum curatum à Domino, glorificabant Dominum, qui dedit talem potestatem: *Matth.* 9. *Marc.* 2. Unus de decem leprosis curatus reversus est cum magna voce magnificans Dominum *Luc.* 22.

Homo gratus similis est terræ bonæ & fœcundæ, quæ ex Dei donis, tanquam semine, gra-

gratitudinis fructum copiosum Domino reddit.

VIDE EX BREVIARIO. Gratitudo *erga Deum*, Dom. III. Sept. fer. 5. *l.* 1. *Tobiæ*, *Iudith*, Dom. IV. Sept. Sabb.

Vide *Ingratitudo*.

GRATITUDO ERGA HOMINES.

Gratus debet esse homo ei qui eum juvit, vel à periculo liberavit: Sic gratus fuit Abrahæ Rex Sodomorum, qui eum & populum suum à captivitate liberavit, offerens ei omnia spolia, *Genes.* 14. Benè remuneratus est Josue Raab, conservando totam ejus familiam, quia exploratores ejus ab hostibus liberavit, *Iosue* 6. Cùm Gedeon liberasset populum, gratus populus dixit, Dominare tu nobis, *Iud.* 8. Tobias gratus fuit Raphaeli qui liberaverat eum à cœcitate, uxorem à dæmonio, & filium à devoratione piscis, offerens ei multa munera, quia hominem credebat esse, *Tob.* 12. Naaman liberatus à lepra, multa dona obtulit Helisæo, licet ipse renueret, 4. *Reg.* 5. Helias ut gratus esset propter beneficia recepta à vidua, ejus filium à morte resuscitavit, 3. *Reg.* 17. Helisæus benè remuneratus est mulierem Sunamitem, apud quam transire & habitare consueverat, impetrans ei filium, & suscitans mortuum, 4. *Reg.* 4.

VIDE EX BREVIARIO. *Gratitudo erga homines*, Dom. 3. Sept. fer. 6.

GULA.

Gula ab initio mundi semper hominibus graviter nocuit: Primos parentes Adamum & Evam

in

in Paradiso gula perdidit, dum fructum vetitum comederunt quamvis alimentum licitum ipsis in copia suppeteret, *De omni ligno paradisi vescimur:* Genesis c. 3. Esau ex inordinato appetitu erga lentem sive pulmentum, vendidit sua primogenita Jacobo fratri. Quanto pejus pro esca vetita ex gula animam dæmoni divendere *Geneseos c.* 15. Populus Israeliticus cui non deerat manna, & alimentum necessarium, inhiabat tamen ad ollas carnium quas habebat in Ægypto, & ideo à Deo graviter punitus fuit: *Numerorum c.* 15. Dum Philistæi securè epularentur, & indulgerent genio, per Sampsonem ruinâ domus appressi fuerunt, & in sua gula sepulti, *Iudicum cap.* 16. Quoniam Heli sacerdos permisit filiis suis contra morem carnes crudas populo extorquere, ut illas sibi lautius præpararent, uno die uterque filius occisus est, & ipse Heli collapsus cervices fregit, 1. *Regum c.* 2.

Dæmon graviter homines ad gulam tentat: Ideò Job pro filiis epulantibus consurgens diluculo sacrificium offerebat per singulos dies, ne filii per epulas in gulam & alia peccata prolaberentur, *Iobi* 1. Prima tentatio qua diabolus Christum in deserto aggressus est, ad gulam pertinebat. Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant, *Lucæ* 4.

Illustre est exemplum gulæ graviter punitæ in Divite Epulone, *qui epulabatur quotidiè splendidè*, sed sicut ipse in vita sepultus erat in suis epulis & deliciis, sic post mortem, sepultus est in inferno, & frustra quærebat unam guttam aquæ pro refrigerio suæ linguæ gulosæ, quæ inter flammas cruciabatur, *Lucæ* 16.

Epulæ multum impediunt orationem, & pietatem:

Hinc

Hinc ipsi discipuli post cœnam sopore gravati non poterant in horto cum Christo orare, & à Christo increpantur, *Non potuistis una hora vigilare mecum*, *Matthæi* 16. Est enim gula & crapula instar fumi, aut nebulæ densissimæ, quâ homo popletus non potest lucem divinam videre, aut oculos mentis ad cælum & res cæleſtes elevare, ut notat S. Basilius *homil.* 1. *de jejunio.*

Gulosi similes sunt porcis, qui toto die ventrem replent, & in triclinio tanquam in hara versantur, aras, & templa, & pietatem nihil curant. Sunt etiam gulosi instar muscarum, quæ cadaveribus inhærent, & de uno cadavere ad aliud volitant. Sunt etiam sicut Sepulchra quæ foris apparent speciosa, sed intus repleta sunt cadaveribus animalium quæ devorant. Gulæ deditus habet cor in ventre, instar piscis qui græcè dicitur Onos, id est, asinus, quem Aristoteles dicit solum ex omnibus animantibus cor suum in ventre habere.

Homo qui epulis inhiat solet esse similis militi ignavo, qui horret audire sonitum tympani aut tubæ ad bellum evocantis, sicut neque iste potest audire sermonem de abstinentia aut jejunio, & maximè in Quadragesima. Sed remedium optimum gulæ est, quærere gustum & oblectationem in rebus divinis, & animum illis explere, habent enim se epulæ spirituales & carnales instar bilancis, quantum una pars elevatur, tantum altera deprimitur.

Vide, *Ebrietas.*

H.

HOMICIDIUM

Homicidium procedit aliquando ex invidia. Sicut Cain motu invidiâ fratrem suum occidit, *Genes.*4. Tanta erat cupiditas Saulis ad occidendum Davidem propter invidiam, ut occiderit Abimelech, & alios Sacerdotes, cum mulieribus, & parvulis, 1. *Reg.*22. Judæi occiderunt Salvatorem solùm moti invidiâ, sciebat enim Pilatus quod propter invidiam tradidissent eum, *Matth.*27.

Homicidia aliquando committuntur propter superbiam & ambitionem: Sicut Abimelech occidit septuaginta fratres suos, ut ipse solus dominatum obtineret, *Iudic.*9. Zambri occidit Elam Dominum suum temulentum, ut regnaret post eum, 3. *Reg.*16. Athalia tantâ libidine exarsit dominandi ut omne semen Regium interfecerit, 4. *Reg.*11.

Homicidium valdè Deo displicet, & graviter punit. Nam homicidium Cain punivit acerbè, dicens, vox sanguinis clamat ad me, *Gen.*4. Deus noluit ut David qui sanguinem innoxium effuderat: sed potiùs Salomon templum sibi ædificaret, 3. *Reg.*7. Quia Joas fecit Zachariam injustè occidi, graviter fuit punitus à Domino, neque in sepulchro Regio conditus fuit, 2. *Paralip.*24.

VIDE EX BREVIARIO. Homicidium *est grave peccatum*, Dom. Sept. fer.5. Dom. Sexag. fer.4. l.3. Dom. V. Pentec. Sabb.

Vide, *Inimicitia*, *Invidia.*

HO-

HONOR PARENTUM.

Honorare debet homo parentes eis exhibendo reverentiam : Sic Salomon honoravit Bersabee matrem suam, & surrexit de solio suo in ejus occursum, & posuit eam super sedem suam, 3. *Reg.*2. Tobias justus inter alia quæ dedit filio documenta, & hoc fuit, Honorem habe matri tuæ, *Tob.*4.

Honorare debet homo patrem & matrem, in præceptis omnibus obsequendo : Ideò filii Heli, quia non obedierunt Patri, ut desisterent à rapina in Sacrificiis, divinam sententiam gravissimè incurrerunt, 1. *Reg.*2. Jonathas quia non obedivit præcepto patris, comedendo modicum mellis, mortis sententiam incurrit, 1. *Reg.*14. Puer Jesus ascendens in Nazareth cum parentibus, erat subditus illis, *Luc.*2. Et moriens matrem Joanni dilecto discipulo commendavit, *Ioan.*19.

Honorare debemus parentes propter præmium & pœnam consequentem : Undè ait Dominus : Honora patrem & matrem, ut sis longævus super terram : & sequitur : Qui maledixerit patri vel matri, sit ille maledictus, & morte moriatur, *Exod.*20. & 11. Quia Sem & Iaphet patrem denudatum honoraverunt, ideò benedictionem acceperunt. Quia verò Cham patrem non honoravit, sed derisit, ejus maledictionem incurrit, *Genes.*9. Filio Ruben incestuoso dixit Iacob : Non crescas, quia ascendisti cubile patris tui, *Genes.*49. Absolon impiè persecutus est patrem suum, ideò fuit morte pessimâ interemptus, 2. *Reg.*18.

VIDE EX BREVIARIO. Honorandi Parentes *ore*

& opere Dom. III. Quadr. fer. 4. l. 2. Dom. IV. Aug. fer. 4. l. 3. *cùm filios laudabiles habent, ipsi laudabiliores sunt.* 24. Jun. per totum, *eorum negligentia erga filios castigatur,* Dom. I. Pentec. fer. 4. & 6. & Sab. *Moneant diligenter filios dum vivunt,* Dom. III. Sept. n. 1. l. 2. *etiam morituri,* Dom. VIII. Peutec. fer. 3. Dom. I. Octob. fer. 5. *Qui honorat Parentes, multis bonis replebitur,* Dom. IV. Aug. fer. 4.

Vide Obedientia.

HOSPITALITAS.

Deus multum commenddat erga peregrinos hospitalitatem, Deuteronomij cap. 10. Deus amat peregrinum; & dat ei victum & vestitum, ergo & vos peregrinos amate, quia & vos advenæ fuistis. Christus testatur seipsum in suis discipulis hospitio recipi, *Lucæ* 10. Qui vos recipit me recipit. Paulus Apostolus impensè commendat hospitalitatem. *ad Hebræos cap.* 13. Hospitalitatem nolite oblivisci, talibus enim hostijs promeretur Deus. Inter opera misericordiæ recensetur etiam hospites esurientes pascere, recipere, & eorum pedes lavare.

Hospitalitatem sæpe remuneratur Deus etiam in hac vita. Loth in specie peregrinorum Angelos hospitio recepit, necessaria ministravit, & ab injurijs defendere voluit. Et ideò Deus illum per eosdem peregrinos liberauit ab incendio Sodomæ & Gomorrhæ, *Geneseos cap.* 19. Abraham etiam in specie peregrini Angelos susçipere meruit, *Geneseos c.* 18. Elias hospitio benignè exceptus, mulieris filium apud quam hospitabatur à morte suscitavit, 3. *Reg. cap.* 17. Eliseus etiam dum transiret sæpius à muliere Sunamite hospi-

tio

tio exceptus, grandi sane mercede filium illi à Deo impetravit, quem postea mortuum resuscitavit, 4. *Reg. c.* 4. Martha & Magdalena Christum cum discipulis hospitio excipientes, meruerunt ut earum frater Lazarus qui iacebat quatriduanus in sepulchro ad vitam excitaretur, *Lucæ* 10. Zachæus qui Christum & discipulos in domum suam gaudens recepit, meruit ex publico peccatore fieri filius Abrahæ, & amicus Dei, *Lucæ* 19.

Vide *Misericordia*, & *Liberalitas*.

HUMILITAS.

Cum humilitate debent homines alijs respondere. Quia juxta Sapientis sententiam; Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem. Iacob fratri Esau humiliter respondebat, ideò compescuit iram ejus, *Gen.* 33. Si Roboam humiliter Respondisset, nequaquam decem partes populi perdidisset, 3. *Reg.* 12. Quia mulier Chananæa respondit humiliter verbis Christi, quæ aspera videbantur, asserens se esse quasi Catellum qui comedit de micis mensæ Domini, sanitatem integram filiæ procuravit. *Matth.* 15.

Juxta Salvatoris sententiam, qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. In cujus figura Saul qui quærebat asinas, fuit à Domino super regnum Israël exaltatus, 1. *Reg.* 1. Petrus humiliter dixit Christo: Exi à me, quia peccator sum ego; et postea officium Apostolatus ipsi Dominus benignè commisit, *Luc.* 5. Optimam regulam humilitatis ostendit Salvator, dicens: Cùm invitatus fueris ad nuptias, recumbe in novissimo loco, *Lucæ* 14.

Humiles

Humiles debent esse homines ne in factis suis quærant ventum vanæ gloriæ Nam Christus publica sua miracula prohibebat dici, uti patet in leproso mundo, *Matth.* 8, Et de duobus cœcis liberatis, *Matth.* 9. Et de surdo et mutuo sanato. *Marc.* 7. Et similiter de transfiguratione, *Matth.* 17. Ad fugiendam jactantiam et vanam gloriam, de bonis quæ agimus, multum valet exemplum de superbo Pharisæo, et de humili Publicano, *Luc.* 18.

Humilitas meretur Indulgentiam peccatorum. Achab nequissimus imponens sibi pœnam debitam pro peccatis humiliatus est, et Deus ipsi pœnam temperavit 3. *Reg.* 21. Roboam et Principes ejus humiliati sunt, et Dominus mutavit sententiam per Prophetam suum. 1. *Paralip.* 12. Ezechias humiliatus est: idcircò non venit ira Dei in diebus ejus, 2. *Paralip.* 19. Nabuchodonosor humiliatus recognovit statum suum, et reductus est ad statum pristinum, *Daniel.* 4. Quia viri Ninivitæ humiliati sunt, non est eorum civitas subversa, *Ioan.* 3. Magdalena quia ad pedes Christi humiliter accessit peccatorum veniam impetravit, *Luc.* 7.

Humilitatis exemplum à Christo accipiendum est. Humilis fuit in statu Nativitatis, vitæ, et mortis. In Nativitate concipi voluit in civitate ignobili Nazareth, *Ioan.* 1. Item de humili matre, *Luc.* 1. Collocari in humili præsepio, *Luc.* 2. Quomodò humiliter vixit, humiliter docuit, plena sunt omnia Evangelia. De morte autem, fuit vestibus spoliatus, in carne vulneratus, insipiens reputatus, à discipulis derelictus, hostibus traditus flagellis cæsus, spinis per ludibrium coronatus, et inter duos latrones crucifixus.

Sicut quo profundius est in terra fundamentum

tum domus, aut radices arboris, eo altius domus, et arbor ascendunt ad cœlum, ita fit in ijs qui se profundè humiliant.

Sicut Rami arboris quantò plures fructus habent, tantò magis se incuruant ad terram, ita faciunt humiles multis virtutibus præditi.

Sicut Aurum et gemmæ in arca abscondunturne abripiantur, ita optima virtutum custos est humilitas.

VIDE EX BREVIARIO. Humilitas *facit membrum Christi.* Dom. 3. Adv. n.l.1. *justificat.* Dom. IV. n. 3. l. 3. *Debet esse fundamentum nostræ fabricæ.* 4. Oct. n. 3.l.2. *Humilia respicit Deus.* Pſ.112. Dom. Vesp. & Dom. infr. Ascens. n.2. l. 2. *humilitatem singulariter requirit.* 24. Febr. n. 3. *præferenda opibus.* 5. Febr. n. 2.l. 1. *meritò discenda* 15. Jan. n. 3.

Vide, *Superbia.*

HYPOCRISIS.

Hypocritæ & simulatores intendunt semper aliquam alijs deceptionem inferre. Sicut Ammon simulavit se languere, ut sororem suam Thamar deciperet, et oprimeret, quod et fecit. 2. *Reg.* 13. Giezi simulavit Dominum suum vestibus indigere, ut Naaman deciperet, et ipse acciperet vestimenta, 4. *Reg.* 5. Pharisæi placida verba Salvatori dicebant, Volentes eum capere in sermone, *Matt.*22. *Marc.*12.

Hypocritæ cavent sibi à peccatis minoribus majora non curantes. De quibus dicit Dominus, *excolantes culicem, & deglutientes camelum, Matth.*23. Pharisæi noluerunt intrare in Paraſceve Pilati Prætorium, ut non contaminarentur, et dicebant, sibi non licere interficere quemquam; Christum

Christum tamen innocentem eâdem die occidere non dubitârunt, *Ioan.* 19.

Hypocritas punit Dominus maledictionibus, & flagellis. Nam uxori Jeroboam quæ de viri consilio, mutato habitu, se aliam simulavit, Achias Propheta Domini mandato multas maledictiones, et flagella, simul cum nece filij nunciavit, 3. *Reg.* 14. Cum Scriptura divina generaliter impium detestetur, tamen singulariter hypocritis comminatur, dicens; Væ vobis hypocritæ, *Matth.* 26. Manifestè Hypocrisim Ananiæ et Saphyræ Petrus acriter increpavit, et morte punivit, *Act.* 5. Elymam magum Paulus graviter de hypocrisi increpavit, *Act.* 13.

Christus comparat hypocritas *sepulchris dealbatis:* quæ foris apparent pulchra et candida, intùs plena sunt tantùm ossibus mortuorum, spurcitia, et fœtore, *Matth.* 23. S. Chrysost. Hom. 30. Simulatorem comparat meretrici, quæ ad decipiendum, vultum deformem fictis coloribus depingit. Et S. Theophil. comparat Histrioni qui semper personam mutat, et nunquam seriò agit.

Vide ex Breviario. Hypochrisis *veritate fraudat.* 26. Jun. n 3. *fermento comparatur.* 9 Octob. n. 3. l. 3. *Deum, quem fictè quærit, nunquam invenit* die 2. Epiph. n. 3. *eò periculosior, quòd sub nomine servitutis Dei decipit.* fer. 4. Ciner. et fer. 6. ibid. *in negotio salutis declinanda.* Dom. V. Oct. n. 1.

Vide, *Mendacium.*

I.

INFERNUS, DAMNATIO.

Animæ impiorum sepeliuntur in inferno. Sic Christus dicit de Epulone divite et avaro: mortuus

tuus est dives, & sepultus in inferno &c. *Luc.* 16. *v.* 22. Et alio loco monet: Timete eum qui postquamoccciderit, habet potestatem mittere in gehennam.

Ignis inferni in æternum durabit. Quia Christus in judicio reprobis dicet: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo et Angelis ejus, *Matth.* 25. *v.* 41. Et posteà additur, Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.

Homines ex delitijs transeunt ad pœnas inferni. Via peccatorum complanatur lapidibus, et in fine illorum inferi, et tenebræ, et pœna, *Eccl.* 11. *v.* 10. Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt, *Iob.* 11. *v.* 13. Quantum glorificavit, et in delitijs fuit, tantùm date ei tormentum et luctum, *Apoc.* 18. *v.* 7.

In inferno erit ignis, & luctus, & tenebræ, & vermis conscientiæ. Ideò interrogat Propheta peccatores; Quis poterit habitare cum igne devorante, aut quis habitabit de vobis cum ardoribus sempiternis? *Esaiæ* 30. *v.* 14. Et Christus dicit de obstinatis Iudæis: Filij autem regni ejcientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus et stridor dentium, *Matth.* 8. Et iterùm, monet melius esse luscum, vel claudum introire in regnum Dei, quam duos oculos, vel duos pedes habentem mitti in gehennam ignis, ubi vermis eorum non moritur & ignis non extinguitur, *Marc.* 9. *v.* 47.

Comparat S. Chrysost Infernum cum carcere ex ferro ardenti, undè nullus unquam dabitur egressus. Alij cum stagno profundissimo ex ardenti sulphure & pice, undè nullus datur ascensus, Alij cum exilio longinquo, ex quo nullus dabitur in patriam regressus. Contra omnem peccandi

peccandi tentationem semper cogitanda est hæc sententia: Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat.

VIDE EX BREVIARIO. *Certa damnatio,* Dom. D. Pentec. n. 3 l. 3. *Ejus pœna æterna,* Dom. I. Quadr. fer. 2. l. 3, *In tentationibus carnis meditanda,* Dom. V. n. 2.

INGRATITUDO.

Ingrati sunt homines Deo, ipsius beneficia oblivioni tradentes. Sic filij Israel educti à Domino de servitute Ægypti, fecerunt vitulum aureum, adorantes eundem, ut habetur *Exod* 32. Citò etiam obliti sunt beneficiorum Dei, quando fastidiebant manna, & murmurabant, *Num.* 21, Reprehendit Angelns Judæos ingratos, divina beneficia recolendo, *Iud.* 2. Sublimavit Deus Jeroboam super decem tribus, & ille avertit populum à cultu Diei, 3. *Reg.* 12, Ingratus fuit Iudas Christo qu post tot beneficia pro 30, argenteis illum inimicis tradidit, *Matth.* 27. *v.* 3.

Ingrati sunt aliquando homines erga eos qui sibi fideliter serviunt. Sic ingratus fuit Præpositus pincernarum adversùs Ioseph, qui succedentibus prosperis sui interpretis est oblitus, *Genes.* 40, Laban multoties voluit fallere Iacob, sibi fideliter servientem, *Genes.* 29, Multa servitia receperat à David Saul, & tamen eum occidere sæpiùs nitebatur, 1. *Reg.* 18, Valdè ingratus fuit David Uriæ sibi fidelissimo, cui tradidit litteras mortis, 2. *Reg.* 11.

Homo ingratus similis est Serpenti, qui illum à quo fovetur veneno inficit.

Ingratitudo est quasi Ventus urens, qui exsiccat fontem gratiæ divinæ, ne plura beneficia profundat. Ingrati

Ingrati sunt sicut pessimi debitores, qui quo plus debent, eo minus solvunt.

Vide. Gratitudo.

INIMICITIA.

I *Nimici quærunt bona corrumpere.* Sicut diabolus qui dormientibus hominibus superseminavit zizania, ut corrumperet triticum, *Matth.* 23.

Inimicitia surgit ex invidia. Nam invidentes fratres Iosepho quod à patre cunctis fratribus plus amaretur, oderant eum, nec poterant ei quicquam pacificè loqui, *Genesis* 37. Ægyptij oderant filios Israël, quia creverunt & multiplicati sunt, & affligebant eos, *Exod.* 1. Videns Saul, quod David prudenter ageret, & populus eum diligeret, factus est ejus inimicus, 1. *Reg.* 18.

VIDE EX BREVIARIO. Hostis *(per quem Deus punire solet) propter insolentiam etiam punictur.* Dom. II. Adv. fer. 3. & 16. ejusd. fer. 4. & Dom. III. Adv. fer. 5. Dom. IV. ejusd. fer. 6. Etiam *hosti servanda fides.* Dom. III. Aug. n. 2. l. 2. *Occultus aliquando plus nocet quàm apertus.* Dom. V. Quadr. n. 2. l. 3. *Filius iræ idem est ac gehennæ.* Dom. IV. Quadr. fer. 4. *Ira viri, justitiam Dei non operatur.* Dom. IV. Pasch. fer. 2. Odium, *suscitat plerumque rixas.* Dom. I. Aug. fer. 5. l. 3. *In via Domini contrarios, suo modo odisse licet.* Com. un. Mart. n. 3. l. 3. *& peccatoribus ex bono zelo indignari.* Dom. III. Pentec. n. 3. *Diabolum unicum serio odisse licet.* fer. 5. Maj heb. Dom. n. 2. l. 2. *Non verò inimicum; potest enim esse ut sit frater tuus.* ibid.

Vide *Invidia, Discordia.*

INTENTIO BONA, AUT MALA.

EX intentione opus judicatur. Judas dixit, peccavi, nec tamen veniam meruit, quia erat intentio ejus depravata, *Matth* 27. David dixit, peccavi, & Deus illi perpercit, quia rectam intentionem habuit, 2. *Reg.* 12. Ex turbis quidam sequebantur Christum, ut eum nequiter observarent, & hi graviter peccaverunt, ut habetur, *Luc.* 14. Quidam ut de panibus ejus saturarentur, & hi nec merebantur, nec peccabant, *Ioan.* 6. Alij ut audirent verba ejus, & indè ædificarentur, & hi multùm merebantur, *Luc.* 5.

Intentio & voluntas pro facto sæpè reputatur. Nam commendavit Dominus bonam voluntatem Davidis de ædificando templo, licet ipse noluerit ut ædificaretur per eum, 2. *Reg.* 7.

Intentio sæpè dissimilis est operi externo. Nam David misit ad Uriam ut veniret & quiesceret, non propter ejus quietem, sed ut suum peccatum celaret, 2. *Reg.* 21. Ornavit se Judith, uti solent se ornare lascivæ mulieres, sed ille ornatus non ex libidine, sed ex maxima virtute patriam defendendi processit, *Judith.* 11. Herodis intentio erat Christum occidere, sed eam sub adorationis pallio abscondit, *Matth.* 2. Sic orationem, jejunium, eleëmosinam præcepit Dominus fieri, non intentione placendi hominibus, sed placendi Deo, qui in abscondito videt, & juxta intentionem remunerator operantem, *Matth.* 6.

Intentio bona similis est Auro, quod omnia quibus applicatur splendescere facit. Comparatur etiam virgæ Midæ, quæ dicebatur omnia quæ tangebat in aurum convertere.

Intentio mala similis est Vermi, qui fructum operum

operum nostrorum rodit & corrumpit.

VIDE EX BREVIARIO. *Per hanc soli Deo placere debemus*, 3. Com. Virg. n. 3. l. 2. *sit ergo occulta*, fer. 4. Cin. l. 1.

Vide *Astutia*, *Adulatio*, *Hypocrisis*.

INVIDIA.

Invidia occasio est spiritualis & corporalis mortis. Nam, ut scribit Sapiens, invidiâ diaboli mors introivit in orbem terrarum. Cain motus invidiâ Abel fratrem suum occidit, quia ejus munera & non sua Dominus accepit, *Gen.* 4.

Non miseris sed positis in divitijs & honoribus invidetur. Nam quia Dominus benedixerat Isaac, & multiplicatus est, ideo invidebant ei Palæstini, *Genes.* 26. Propter honorem quem dabant Davidi canentes, Saul percussit mille, & David decem millia, invidere cæpit Saul, & persequebatur Davidem, 1. *Reg.* 18. Videntes Satrapæ & Principes quod Daniel eos honoribus superabat, quærebant occasionem contra eum, ut dicitur, *Dan.* 6. Principes Sacerdotum audientes à pueris Christum honorari, Osanna filio David, & videntes miracula, sunt contra Christum per invidiam indignati, *Matth.* 21. *Luc.* 19. Audientes Pharisæi Lazarum suscitatum, & videntes turbam sequentem Christum, invidentes contra eum collegerunt Concilium, *Ioan.* 11.

Invidi non parcunt etiam propinquis. Nam Rachel Lyæ sorori suæ invidebat propter fœcunditatem, *Genes.* 30. Fratres Joseph invidebant ei videntes quod à patre plus amaretur, *Gen.* 37. Frater filij prodigi videns fratrem suum cum honore receptum indignabatur ei, & noluit intrare, *Luc.* 15.

Sicut in sole ambulantes comitatur umbra, sic homines virtute illustres sequitur invidia.

Sicut vermis qui nascitur in ligno, ipsum lignum corrodit; sic invidia ipsum invidum consumit, *Chrysostomus.*

Invidi similes sunt pessimis Canibus, qui non desinunt contra omnes latrare. Similes etiam sunt Vulturibus, qui amant cum fœtidis cadaveribus, id est, cum hominum vitijs occupari, *Basil. Hom. de invid.*

VIDE EX BREVIARIO. Invidia. *Hanc Deus aspernatur.* Dom. 3. Quadr. fer. 2. l. 1. *sibi nocet.* Dom. 2. Aug. fer. 4. *etiam cum suo incommodo cavenda.* ibid. Æmulatio *parit invidiam.* Dom. IV. Pentec. fer. 4. l. 2.

Vide Inimicitia, Amor proximi.

JUDICIUM JUSTUM.

Judex debet causam priùs diligenter examinare ut rectè cognoscat, quam sententiam ferre debeat, Ideò dicitur, causam quam nesciebam diligenter investigabam, *Iob.* 29. Deus quem nil latere potest, ut de hoc Judicibus exemplum demonstraret, descendit videre civitatem quam ædificarunt filij Adam, antequam eos puniret divisione linguarum in Babylonia, *Genes.* 11. Noluit Dominus de Sodomitis judicare antequam diceret: Descendam & videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverunt, *Genes.* 19. Salomon subtiliter & diligenter investigavit causam duarum mulierum, quæ de infante contendebant, & sic justum judicium protulit, ut patet, 3. *Reg.* 3. Diligenter & distinctè examinavit Daniel duos senes de falso crimine in Susannam, *Dan.* 13. Noluit Festus Præses subitò Paulum judicare,

judicare, sed dixit: Non est Romanis consuetudo aliquem judicare antequam accusatus fuerit, & detur locus defendendi ad objecta crimina, *Act.* 25.

Iudex ut rectè judicet, consulere debet Consilium divinum, pariter & humanum. Sic Moyses Consilio Iethro acquievit, ut Dei populum salubriter judicaret, *Exod.* 28. Ob hanc causam constituit Moyses majores judices, & minores, ut simul haberent Consilium, *Exod.* 18.

Sicut bilanx sive statera, ut sit bona & justa, non debet ex se magis in unam partem quam in alteram pendere, ita judex æquus non debet ex suo affectu uni parti præ altera favere, sed debet sequi pondus rationis.

Sicut qui ad metam jaculatur non debet supra vel infra sed directè ad scopum collimare, sic qui vult esse justus debet omninò contendere ut causæ veritatem & justitiam attingat.

VIDE EX BREVIARIO. Iudex *debet esse virtute potens.* Dom. V. Aug. fer. 2. l. 2. *& pater, maximè erga pupillos.* Dom. IV. Aug. fer. 6. l. 3. *Sedulò studendum, nè in hoc causæ pauperum negligantur,* 25. Aug. n. 2. l. 3.

JUDICIUM INIQUUM.

IVdex tunc iniquè judicat, quando, signis & relationibus citò credit. Dominus Iosephi nimis citò credidit verbis conjugis, Ioseph falsò accusantis, & ipsum sine examine carceri mancipavit, *Genes.* 39.

Iudicat injustè qui per avaritiam corruptus pervertit judicium. Sicut dicitur de filijs Samuelis: Declinaverunt post avaritiam, & perverterunt judicium, 1. *Reg.* 8. Injustè protulit David senten-

tiam in Miphiboseth propter munera quæ dedit ei Siba, 2. *Reg.* 15. De judicibus malis dici potest quòd de judicibus & Principibus Israël : Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, aurum sequuntur, ut dicitur; *Esaiæ* 1.

Iudicat non rectè, qui judicat cum ira & furore. Sic Nabuchodonosor malè judicavit quando in furore & ira præcepit ut omnes Sapientes Babylonis interficerentur, quia eius somnium ignorabant, *Dan.* 2. Herodes iniquè judicium protulit quando iratus occidit omnes pueros qui erant in Hierusalem & omnibus finibus eius, *Matth.* 2.

Iudex non rectè judicat quando amore vel timore à via veritatis deviat. Licet Darius Rex Persarum sciret Danielem innocentem, tamen ad petitionem Satraparum fecit eum mitti in lacum leonum, ut ibi à leonibus devoraretur, *Dan.* 6. Ad unius saltatricis petitionem jussit Herodes Ioannem justissimum decollari, *Matth.* 14. *Marc.* 6. Iniquum judicium dedit Pilatus, qui ad petitionem Iudæorum, volens eis placere, Barabam seditiosum dimisit, & Iesum innocentem tradidit morti, *Matth.* 27.

Sicut oculo respicienti per vitrum rubrum omnia videntur esse rubicunda, etsi sint maximè candida; sic qui erga alium habet animum malè affectum, judicat ejus opera pessima, etsi in se sint optima & æquissima : habet enim suum judicium, quod est mentis perspicilium, odio, aut invidiâ aut aliâ passione infectum.

Sicut aliqui laborant vitio oculorum, quo fit ut res vicinas vix videant, objecta verò remota ipsis maximè appareant, sic aliqui ad sua vitia non respiciunt, sed in aliorum operibus improbandis

bandis pluſquam lyncei eſſe volunt. Quos etiam Chriſtus pulchra comparatione perſtringit: Vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non conſideras, *Matth.* 7.

VIDE EX BREVIARIO. *Iudicium impiorum eſt fallax,* Com. non Pontif. n. 1. *Recidit communiter in ſuum Iudicem,* feſt. Silveſt. n. 1. *Et plerumque quando alios judicamus, nos ipſos condemnamus,* Dom. 6. Pentec n. 1. & feſt. Silveſt. n. 1.

Vide Inimicitia, Invidia.

JURAMENTUM.

Jurare poſſunt homines licitè ad ſervandum promiſſa. Sic Abraham juravit Abimelech quod non noceret ei, *Geneſ.* 22. Pepigit fœdus amicitiæ Ionathas cum David, & juraverunt ambo, 1. *Reg.* 20.

Faciunt aliqui temerè juramentum perverſum obſervando. Sic temerè jurabat David deſtruere Nabal, & omnia quæ habebat, 1. *Reg.* 25. Simile juramentum fecit Iezabel, quod occideret Heliam Prophetam, 3. *Reg.* 19. Nabuchodonoſor juravit per thronum ſuum quod vindicaret ſe de filijs Iſraël, *Iud.* 1. Malè juravit & peſſimè ſervavit juramentum Herodes, dare ſaltatrici quicquid volebat, & conceſſit ei caput Ioannis Baptiſtæ, *Marc.* 6. *Matth.* 14.

Sicut in judicijs hominum non licet perſonam Regis in teſtem adducere, utpotè majorem illis qui citant & inducunt, quanto minus licebit temerè & irreverenter Deum in teſtem advocare.

Sicut qui habet veſtem valdè pretioſam non vult eâ abuti quotidie illam geſtando; ſic maximus eſt abuſus per conſuetudinem jurandi pretioſum Dei nomen quotidie in ore habere.

JUSTITIA DIVINA.

IUstitia exigit ut malis retribuatur eadem mensurâ quam ipsi alijs retribuerunt. Adonibozeth justè amputatæ sunt manuum summitates, sicut ipse amputaverat Septuaginta Regibus, ut habetur, *Iud.* 1. Agab qui sine liberis fecerat mulieres, remansit sine liberis mater ejus, 1. *Reg.* 15. Superbus Aman suspensus est in eodem patibulo, quod paraverat Mardochæo, *Hest.* 7. Hostes Iudæorum eodem die occisi sunt, quo ipsi Iudæos occidere decreverant, *Hester.* 9. Viri qui Danielem fecerunt mitti in lacum leonum, missi sunt in eundem & devorati sunt, *Daniel.* 14. Duo senes qui voluerunt injustè occidere Susannam, à populo interfecti sunt, *Dan.* 13. In eodem loco in quo Andronicus occiderat Oniam, fecit eum Eunuchus occidi, 2. *Machab.* 4. Iason qui multos interfectos & insepultos abjecerat, insepultus ipse abjectus est, 2. *Machab.* 5. Antiochus blasphemus & homicida, pessimo ulcere interfectus est, 2. *Machab.* 9. A servo nequam qui noluit conservo dimittere, repetijt Dominus debitum jam dimissum, *Matth.* 18.

Sicut præsente sole maculæ etiam minimæ apparent, sic coram justitia & judicio divino omnia hominum peccata quantumvis occulta detreguntur.

Sicut per ventum paleæ à tritico separantur, sic justitia divina in extremo judicio separabit malos de medio justorum, & mittet eos in caminum ignis, *Matth.* 13.

VIDE EX BREVIARIO. *Iudicium Dei est pondus & statera,* Dom. I. Aug. l. 3. Sabb. *& secundum veritatem,* fest. S. Silvest. n. 1. *Iudicia Dei non scrutanda,*

tanda. Oct. S. Joan. Ev. n. 3. l. 2. *Sed potiùs timenda,* die 2. Epiph n. 2. l. 3. *& 6* ibid. n. 2. l. 3. *Quamvis punitionis divinæ causa non semper sciatur.* Dom. VI. Pentec. fer. 6. l. 2. *tamen ut plurimùm propter peccata fit.* Dom. IV. Nov. fer. 2. *cum impio aliquando etiam justus involvitur.* Dom. II. Nov. n. 1. l. 1. *Deus in punitione non aufert omnem misericordiam,* Dom. V. Pentec. fer. 5. l. 3. Ps. 88. fer. 6. *&* Cantic. ad laudes ibid.

L.

LIBERALITAS.

Liberalitatis exemplа nobis præbuit Christus. Nam relinquenti temporalia promisit æterna : Centuplum in præsenti, & vitæ æternæ gloriam tribuens in futuro, *Matth.* 19. Non debet liberalis procrastinare beneficia : Sicut Christus non dixit latroni, cras mecum eris in paradiso, sed hodie, *Luc.* 23.

Major virtus reputatur liberalitas erga pauperes, quam divites. Job liberalis fuit ad pauperes qui ait ; Cor viduæ consolatus sum, Pater eram pauperum, *Iob* 29. Liberaliter magi Christo pauperi pannis involuto in præsepio stabuli reclinato, munera obtulerunt, *Matth.* 2. Salvator liberaliter pavit pauperem turbam, quia non habebat quod manducaret, ut habetur, *Matth.* 13. *Marc.* 8. Multùm largus erat Zachæus, qui dicebat, dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus, & si quem defraudavi reddo quadrupium, *Luc.* 19. In Evangelio valdè liberalis fuit ille Rex qui nuptias fecit filio suo, & misit vocare invitatos ad nuptias, donec mensæ discumbentium implerentur, *Matth.* 22.

Liberalitas debet esse reciproca. Regina Saba multa attulit Salomoni, & Salomon dedit ei omnia quæ petijt, 3. *Reg.* 10. Julius liberaliter recepit Paulum & socios ejus, & Paulus uxorem ejus ægram restituit sanitati, *Act.* 27. Quia viri Sochot & Phanuel non fuerunt liberales Gedeoni, ab eo graviter sunt puniti, *Iudicum* 8. Nabal in maximo, propter tenaciratem suam, fuit periculo, nisi largitas Abigail suppleviſſet, 1. *Reg.* 25.

Similis est homo liberalis uberrimo Fonti, qui suas aquas sibi non servat, sed eas alijs profluere & prodesse permittit: è contra avarus est instar stagni in quo aquæ semper manent, & putrescunt.

Sicut sol circuit orbem ut lucem suam diffundat, & homines lætificet, nec tamen per hoc obscuratur; sic homo liberalis quærit occasionem alijs benefaciendi, & omnes ejus aspectu lætantur.

Sicut vas plenum & vas vacuum, si pulsentur, optimum concentum præbent, ita optimè convenit inter divitem benignum & pauperem vacuum & egenum.

VIDE EX BREVIARIO. Liberalitas *non habet gratiam, si injuria perseverat,* Dedic. die 1. n. 3. l. 2. Eleemosyna *habet Deum inspectorem,* Dom. VI. Aug. fer. 5. l. 3. *Omnibus dictum est: Oculos à paupere non avertas,* Dom. IV. Aug. fer. 6. l. 3. *Sic danda, ut abstinentia jejunantis, sit refectio pauperis,* Dom. III. Adv. n. 2. l. 3. *idque ex compassiva charitate,* Dom. III. Sept. fer. 6. l. 3. *peccata redimit,* Dom. Novemb. fer. 4. l. 3. *Sicut ignem aqua extinguit,* Dom. IV. Aug. fer. 5. l. 3. *non facit pauperem,* 2. Com. non Pontif. n. 3. l. 2. *horrea replet,* Dom. I. Aug. fer. 2. l. 2. *multis bonis in vita beat,* Ps. 40. fer. 3. & *æternis post mortem,* 2. Com. non Pontif. n. 3. l. 3.

liberalis

liberalis Regis Hungariæ manus post mortem incorrupta, 20. Aug. n. 3. l. 3, 22. Nov. n. 3. l. 3. Exempla *liberalis Eleemosynæ*, 17. Jan. n. & 30. ejusd. n. 2. 26. Jun. n. 2, 12. Aug. n. 3. l. 3, 16. Sep. n. 2. l. 3, 21. Oct. l. 1, 22. Novemb. n. 2. l. 3.

Vide Avaritia, Hospitalitas.

LUXURIA.

Luxuria causa vel occasio est homicidiorum. Nam propter violationem Dynæ habitatores civitatis Sichem sunt occisi, *Genes.* 34. Amon propter violationem sororis suæ Thamar, ab Absolone in convivio fuit occisus, 2. *Reg.* 13. David pulchritudine Bersabeæ captus, cum adulterio homicidium perpetravit, 2. *Reg.* 11. Propter luxuriam Herodis & Herodiadis fuit Ioannes Baptista decollatus, *Matth.* 6. *Marc* 14.

Luxuria dejicit potentes. Sic dejecit Sampsonem Dalila, *Iud* 16. *Decipit prudentes.* Sic decepit Salomonem per mulieres, quibus adhæsit: 3. *Reg.* 11. *Diminuit viribus pollentes*, sic diminuit Holofernem capite & vitâ, propter Iudith quam concupivit, *Iud.* 12. & 13.

Destruit ætate senescentes. Sic destruxit duos senes propter Susannam, ejus pulchritudinem aspicientes, *Dan.* 3.

Luxuriam sequuntur graves pœnæ. Nam causa diluvij videtur fuisse luxuria, quia omnis caro corruperat viam suam, dixit Deus ad Noë: Delebo hominem, *Genes* 6. Quia in animam quæ libidini vacat, habent potestatem dæmones, petierunt dæmonia intrare in porcos, id est luxuriosos, *Matth.* 8. Duo senes luxuriosi volentes Susannam opprimere, à populo sunt lapidati, *Dan.* 13. Mulier in adulterio deprehensa jubetur

à Moyse lapidari, *Levit.* 20. Sodoma & Gomorra ob libidinem delata sunt.

Sicut filius prodigus vivendo luxuriosè dissipavit substantiam suam, & inter porcos vesci & vivere debuit, *Lucæ* 18. Sic alij per luxuriam dissipant & perdunt patrimonium regni cœlestis, & digni sunt ut potiùs inter immundos porcos, quam inter homines vivant.

S. Benedictus ut luxuriæ tentationes superaret in vepribus se tamdiu volutavit, donec voluptatis sensus dolore opprimeretur, ut narratur in Breviar. die 21. Martij lec. 4.

Sicut nemo nisi insanus vellet haurire venenum mortiferum, etsi modico melle condiatur, ita insanum est luxuriæ peccato animam perdere, propter modicam & momentaneam voluptatem quæ in ea continetur.

Sicut qui ardenti febri laborant, præ sensus stupore, suavitatem cibi non sentiunt, sic libidinosi veræ virtutis gustum non percipiunt, *Cic. Phil* 2.

Ut favus distillans labia meretricis, novissima autem ejus amara quasi absynthium, *Proverb.* 5.

Sicut duobus modis ignis extinguitur; subtrahendo ligna, vel inspergendo aquam; sic flamma luxuriæ suffocari debet subtrahendo carnis incentiva, vel certè infundendo aquam lachrymarum.

VIDE EX BREVIARIO. Luxuria, *hanc etiam mortuorum casti oculi aversantur,* 29. Aug. l. 2. Adulterium *est iniquitas maxima.* Dom. II. Sept. fer. 4. *lapidatione olim puniebatur,* Sabb. Dom. III. Quadr. l. 2. *defactò privatione regni Dei,* Dom. I. Epiph. fer. 4. l. 2. Dom. III. Epiph. fer. 6. Fornicatio *fuginda,* Dom. I. Epih. fer. 3. & fer. 4. ibid. l. 3. Dom. IV. Epiph. fer. 6. l. 1. *imò, nec nominetur in vobis,*

bis. Dom. III. Epiph. fer. 6. l. 1. *Fornicatores regnum Dei non possidebunt*, Dom. I. Epiph. fer. 4. l. 2. *Qui etiam singulariter judicabuntur*, Dom. VI. Epiph. Sab. l. 1. *Item, molles regnum Dei non consequentur.* Nom. I. Epiph. fer. 4. l. 2.

Vide *Castitas.*

M.

MATRIMONIVM.

Debet uxor viri esse socia, non domina, nec ancilla. Ad quod designandum Dominus formavit Evam de costa viri, quæ est in medio, non de capite, nec de pede, ut eam diligat sicut cor suum, *Genes.* 2.

Matrimonio juncti debent habere unitatem. Vir enim unam solam debet habere, & è converso: ideò dixit Deus, Erunt duo in carne una. *Genes.* 2

Honestissima causa ducendi uxorem: Est illa quam exposuit Angelus dicens: Accipies uxorem cum timore Dei, & amore filiorum magis quàm amore libidinis, ut habetur, *Tob.* 6. Propter hanc causam novi conjugati priùs deberent vacare orationi, quam operi conjugali, sicut Tobias, qui primâ nocte, secundâ & tertiâ, docuit uxorem orare antequam conjungerentur, *Tob.* 8.

Matrimonium in novo testamento & veteri Deus multipliciter honoravit. Nam ordinem matrimonialem in Paradiso constituit, quando mulierem homini sociavit, *Genes.* 2. Destruente Domino mundum per aquas diluvij, solos Matrimonio conjunctos salvavit, scilicet Noë & uxorem ejus, & tres filios ejus cum uxoribus eorundem, *Gen.* 7. Matrimonialibus nuptijs Christus cum matre & discipulis voluit interesse

resse, & ibi primum manifestum miraculum operari, ut ipsum Matrimonium honoraret, *Ioan.* 2. Cœleste & spirituale convivium, matrimonialibus nuptijs à Domino assimilatur, *Luc.* 14.

Sicut corpus nihil potest operari absque anima nec anima sine corporis adjutorio, sic ut res familiæ rectè gerantur, vir & uxor inter se concordiam habere debent.

Sicut meritò suspectus est de morbo qui multum agit cum medicis, sic infirma judicatur fidelitas viri aut uxoris, si nimiùm affectat consortium cum personis alienis.

VIDE EX BREVIARIO. Matrimonium *est indissolubile.* Vig. Epiph. n. 1. & Dmo. I. Epiph. fer. 5. l. 3, 5. Febr. n. 3. l. 1. *adeòque non solvendum,* 2. Com. Virg. n. 3. *Divortium est à diabolo,* Dom. I. Epiph. n. 3. l. 2. *Matrimonium à Christo ad Sacramenti dignitatem elevatum,* Dom. II. Epiph. n. 3. l. 3. *etiam inter Virgines esse potest,* 8. Decemb. n. 3. l. 2, 14. Jul. n. 3. l. 3. *magnum est ejus debitum, seu obligatio,* Dom. I. Epiph. fer. 5. Nuptiæ *Christiani comparantur nuptialibus servis.* Com. non Pontif. n. 3. l. 3. & *Christus habet suas nuptias,* Dom. XIX. n. 3. & *Virgines ipsæ,* Dom. II. Epiph. n. 3. l. 3.

MENDACIUM.

Mendaces iniquè quærunt decipere audientes. Sic primum mendacium fuit à diabolo prolatum, scilicet: Nequaquam moriemini, ut hominem decipiendo traheret ad peccatum, quod & fecit, *Gen.* 3. Gabaonitæ callidè cogitantes, Iosue mendacio voluerunt decipere, sed ille bono usus Consilio pactum initum non fregit, sed eos ut meruerant in servitutem redegit, *Iosue.* 9. Proditoriè Triphon mentitus est Simoni, quando

quando argentum & obsides pro Ionathæ liberatione recepit, qui postea Ionatham & filios ejus interfecit, 1. *Machob.* 13.

Mendaces pessimi sunt testes falsi. Sic duo falsi testes producti contra Naboth injustè lapidari fecerunt, eum blasphemasse Deum mendaciter asserentes, 3. *Reg.* 21. Contra Susannam falsum testimonium protulerunt duo iniqui senes, & falsi judices, *Dan.* 13. Duo falsi testes qui locuti sunt contra Stephanum, injustè eum lapidari fecerunt, uti patet, *Act.* 7.

Os illius qui mentitur occidit animam, & aliquando corpus. Sicut Ananias & Saphira excusantes se mendaciter coram Petro, diræ mortis sententiam incurrerunt, *Act.* 5. Christus sæpè exprobravit Pharisæis mendacia, ut *Ioan.* 8. *v.* 44. Vos ex patre diabolo estis: Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit. Propter quod, inquit Apostolus, Deponentes mendacium, Loquimini veritatem unusquisque ad proximum suum.

Mendaces similes sunt Nocti & tenebris, quæ ortâ veritatis luce statim disparent. Item Latronibus qui libenter in tenebris ambulant. Denique similes sunt Araneis quæ magno labore retia effingunt ut muscas capiant, sed facillimè rumpuntur.

VIDE EX BREVIARIO. *Os quod mentitur occidit animam,* Dom. III. Aug. n. 1. l. 3. *ideò fugiendum,* Dom. V. Aug. fer. 2. l. 3. *mendax est, qui dicit se nosse Deum, & mandata ejus non servat,* Dom. infr. Ascens. n. 1. l. 3.

Vide Astutia, Adulatio.

MORS

MORS.

Mortis sententiam homo pro peccato incurrit. Invidiâ enim diaboli mors introivit orbem terrarum, *Sapient.* 2. Non solùm secundùm corpus sed & secundùm animam homo moritur certo modo per peccatum. Nam dictum fuit homini à Deo: quacumque horâ comederitis, id est mandatum transgressi fueritis, moriemini, *Gen.* 2.

Mors bona, & in statu bono homini appetenda est. Tobias justus desiderabat mortem, dicens: Præcipe in pace deponi spiritum meum, *Tob.* 3. Apostoli sic sunt post adventum Spiritus sancti confirmati, ut mortem & verbera non timerent, *Act.* 5. Desiderabat Paulus mortem cùm dicebat: Non solùm ligari, sed & mori, *Act.* 21. Et cupio dissolvi, & esse cum Christo: *ad Philip.* S. Martinus multùm desiderabat ex hac vita migrare: in Breviar. die 11. Nov. lect. 6. S. Laurentius dolebat quod Sixtus se ad mortem præcederet; in Breviar. 10. Aug. lect. 4. die 3. infra ejus Octavam.

Mortem desiderant homines, cùm graves sustinent dolores, ut ab eis citiùs eruantur. Sic Elias sedens sub Junipero, quem persequebatur Iesabel, petijt ut moreretur, 2. *Reg.* 29. Post contumeliam ab ancilla receptam Sara dixit, Peto Domine, ut de vinculo improperij hujus eripias me, *Tob.* 3.

Christianus debet pro justitia mortem libenter sustinere. Sic Christus factus est obediens usque ad mortem crucis durissimam, *Matth.* 27. Post Christum pro fide & justitia lapidatus est Stephanus, & mortem libenter subierunt Martyres innumeri, de quibus in Breviario.

Mors omnibus certa. Nam sicut omnia flumina currunt

currunt ad mare à quo profluxerunt, ita omnes homines tendunt ad mortem, & ad terram ex qua formati sunt

Hora autem mortis incertissima. Hinc Christus adventum mortis comparat nocturno furi: Et jubet nos vigilare, quia nescimus diem, neque horam.

VIDE EX BREVIARIO. *Pro fide & justitia lapidatus est Stephanus, & mortem subierunt libenter Martyres innumeri.* videndi eorum dies. *Impij cum morte videntur fœdus inijsse,* Dom. III. Adv. fer. 2. l. 3. *Mors peccatorum pessima,* Ps. 33. fer. 2. *Hæc à Christo est destructa,* Dom. V. Epiph. fer. 3. l. 3. *mors* corporis *comparatur somno,* 22. Novemb. n. 3. l. 3. *non adeò timenda,* 27. Jan. n. 3. l. 3. *Sanctorum mors pretiosa in conspectu Domini,* Ps. 116. fer. 2. Vesp. *eos cœlo parturit,* 24. Iun. n. 2. l. 1. *Mors aliquando optari potest; præsertim quando melius est mori, quàm enormia mala videre,* Dom. I. Sept. fer. 4. Dom. I. Oct. Sabb. l. 3. & 21. Jul. l. 1. Com. non Pontif. n. 1. *Mors eligenda potius, quàm Deum offendere.* 11. Aug. n. 3. l. 1. Præparatio, *feria præmittenda; cùm etiam Sanctis sit terribilis,* Dom. II. n. 2. l. 3. *& à dæmone tum maximè homines tententur,* 11. Novembr. n. 2. l. 3. *Hinc meritò admonentur: Ante obitum operare justitiam,* Dom. V. Aug. fer. 5. l. 3. *virtutis operatio est ad mortem dispositio* Dom. V. Aug. n. 2. Morituri, *eos, quos sub sua cura habuerunt, piè adhortentur ad perfectionem Christianam,* 17. Jan. n. 2. l. 3. *ad charitatem mutuam,* 18. Aug. n. 2. l. 3. *ad pietatem,* ibid. *Crucis signo se muniant,* 27. Ian. n. 2. l. 3. *cœlum inrueantur;* 11. Novemb. n. 2. l. 3. *inimicis maximè condonent,* Octav. Steph. n. 1.

Vide *Timor Domini.*

OBE-

O.

OBEDIENTIA.

OBedire debemus Deo magis quam hominibus, qui nobis præcipiunt saluti contraria. Undè Mathias dixit nuncio Regis Antiochi, & si omnes obediant Regi Antiocho, ego & filij mei obediemus Deo, 1. *Machab.* 2. Unus illorum septem fratrum qui noluerunt obedire Regi, ut carnes contra præceptum Domini comederent, dixit, Parati sumus mori prius, quam transgredi Legem Dei, ut dicitur 2. *Mach.* 7. Petrus & Joannes Principibus Sacerdotum præcipientibus ne in Nomine Jesu loquerentur, Respondérunt, Si justum est vos potiùs audire, quam Deum, judicate, *Act.* 4. eindè cùm arguerentur à Principibus dixerunt, Oportet obedire Deo magis quam hominibus. *Act.* 5.

Obedire oportet Prælatis, sive sint boni, sive mali, dummodò bona præcipiant. Ideò dixit Christus; super cathedram Moysi sedebunt Scribæ & Pharisæi, omnia quæcunque dixerint vobis facite, *Matth.* 23. Paulus electus in socium Barnabæ perambulabat confirmans omnes Ecclesias, & præcipiens obedire præceptis Apostolorum, *Act.* 15.

Obedire debet homo parentibus, si non præcipiant quæ impediant salutem. Ideò dicit Paulus, Obedite filij Parentibus vestris in Domino, *ad Ephes.* 6. *ad Coloss.* 2. Tobias junior dixit Patri: Omnia quæ præcepisti faciam Pater, *Tob.* 5. Descendit puer Jesus cum Maria & Joseph in Nazareth, & erat subditus illis. *Lucæ* 2.

Obediendum est promptè & non procrastinandum. Sic obedierunt illi Apostoli, qui statim relictis retibus

bus secuti sunt Salvatorem, *Matth.* 3. Simile etiam legitur de Matthæo, qui relictis omnibus, secutus est eum, *Matth.* 9. *Luc.* 5. Paulus audiens vocem Iesu, promptè respondit dicens: Domine quid me vis facere?

Obedire debet homo quantumcumque mandetur difficilè. Nam Abraham mandatum circumcisionis licet esset difficilè non distulit adimplere, *Genes.* 17. Grave erat Abrahæ de filij immolatione præceptum, quod tamen nisi Deus aliter ordinasset sine mora voluit implere, *Genes.* 22. Propter hanc causam exemplum obedientiæ in Salvatore nostro proponit Apostolus dicens: Factus est obediens Patri usque ad mortem Crucis, & ponit fructum obedientiæ sequentem, dicens: Propter quod & Deus exaltavit eum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen. *Ad Philip.* 2.

Obedire nolentes graviter puniuntur. Nam prima præcepti transgressio in primis parentibus gravibus maledictionibus est punita, *Genes.* 3. Quia mandatum Iosue transgressus est Achior, ideò fuit à populo lapidatus, & Iosue & populus ex illa inobedientia in bello fuerat superatus, *Ios.* 7. Saul qui contra præceptum Samuelis Sacrificium obtulit, & Agag Regi contra præceptum Domini parcere voluit, fuit à Domino reprobatus, ut habetur 1. *Reg.* 15. & 16. Dixit Dominus Salomoni quod si non custodiret mandata Dei, deleret de terræ superficie thronum ejus, 2. *Paralip.* 7. Ionas qui refugiebat Domino obedire, præcipienti ut in Ninive Verbum Dei prædicaret, in mare Domino disponente conjectus fuit, *Ionæ* 2.

Sicut Lutum in manu figuli, aut Lignum in manu fabri permittit se scindi, poliri, & in omnem formam mutari, sic homo obediens debet permittere

mittere à manu sui Creatoris se dirigi, disponi, & in omni fortuna ab ejus voluntate gubernari. Aliam similitudinem veri obedientis assignat S. Ignatius de Baculo in manu senis, qui ad omnem usum ei inseruit qui eum manu tenet.

Sicut optimus est Equus qui obtemperat fræno, ita obediens, qui se legibus accommodat. Sicut nos volumus ut lumenta & creaturæ nobis serviant & obediant, ita debemus nos Deo per omnia obtemperare.

VIDE EX BREVIARIO. *Est iter regni cœlestis.* Dom. VII. Pentec. n. 3. l. 2. *ideò inculcanda.* Dom. V. Epiph. fer. 6. *Alia est erga Deum; & hæc præponenda omnibus hominum madatis.* 11. Aug. n. 3. Com. Apost. n. 2. l. 3. *Alia filiorum erga Parentes.* Dom. infr. Epiph. n. 3. l. 3. *Alia servorum erga Dominos.* Dom. III. Epiph. Sabb. Dom. IV. ejusd. fer. 3. l. 3.

OPUS & INTENTIO BONA.

Operatio bona ubique homini necessaria est. Voluit Deus ut in ipso Paradiso homo operaretur: dicitur enim *Genesis* 2. Posuit Dominus hominem in Paradiso ut operaretur, & custodiret illum: sic nullus status quantumvis bonus conservari potest nisi benè operando. Et iterum de homine extra Paradisum posito dicitur, Emisit eum extra Paradisum ut operaretur terram, & additur, In sudore vultus tui vesceris pane tuo, *Genesis* 2.

Arguuntur à Christo qui stabant tota die otiosi, & dicit illis, Ite & vos in vineam meam, & pro diversitate operis diversa merces retribuitur, *Matth.* 20.

Servus qui accepit quinque talenta, & cum eis lucratus est alia quinque à Domino laudatur, sed

sed qui nihil operando abscondit pecuniam Domini sui, talentum perdit, & à Domino reprobatur. *Matth.* 25. Ex opere bono cognosci electos indicat Christus dicens, *Si filij Abrahæ estis opera Abrahæ facite. Ioan.* 8.

Operantis intentionem plus Deus attendit quam opus. Cain obtulit de frugibus terræ munera Domino, & Abel de gregibus, optimo scil. affectu et intentione, ideò respexit Dominus ad Abel et munera ejus, ad Cain verò non respexit, *Genesis* 4.

Opera et prodigia in speciem similia fecit Moyses et ministri Pharaonis in Ægypto, sed quia hæc non erant sincera, nec in Dei nomine, non potuerunt Domino accepta esse, *Exodi* 7.

Ozias Rex Iuda voluit incensum super altare Domini adolere, quod in se opus bonum est, sed quia benè, et licito modo non fiebat, Rex subito leprâ à Deo percussus fuit. 2. *Reg.c.*6.

Opus bonum comparat Apostolus Sementi, cujus modica etiam grana, non modicum fructum adferunt. Et ut ad operandum animet. Qui, inquit, parcè seminat parcè et metet, et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet, 2. *ad Corinth.* 9. V. *Intentio bona.*

ORATIO.

Orare primò debent Prælati pro suis subditis, ut suis orationibus à populo iram Dei avertant. Sic cùm post adorationem vituli Deus populum vellet destruere, Moyses eorum prælatus pro eis ferventer oravit, et veniam meruit à Domino invenire, *Exod.* 32. Propter orationem Moysi absorptus est ignis, qui devorabat castra murmurantium præ labore, *Num.* 11. Pro afflicto populo ignitis serpentibus oravit Moyses, et erecto serpente

pente æneo, à Deo remedium habuerunt. *Num.* 21. Samuel dixit ad populum : Absit à me hoc peccatum, ut cessem orare pro vobis : Ostendens peccare prælatos qui pro suo populo non orant, 1. *Reg.* 12.

Orare debent omnes homines pro peccatoribus, & inimicis. Sic devotè oravit Abraham Deum ut parceret Sodomitis, *Gen.* 18. Moyses multoties exoravit ut Deus plagam avertet ab Ægypto, & licet Ægyptij essent mali, fuit tamen à Domino sæpiùs exauditus, *Exodi* 8. 9. & 10. Salvator noster pro inimicis orare nos docuit, *Matth.* 5. Et ipse pro Crucifixoribus suis oravit, *Luc.* 23. Ferventiùs oravit Stephanus pro suis persecutoribus quam pro seipso, quia pro se orans stetit, pro suis persecutoribus genua flexit, *Act.* 7.

Orare debet homo in tribulatione ut de adversitatibus liberetur. Sic Tobias cœcus uxoris improperijs tribulatus confugit ad orationis remedium, *Tob.* 3. Filij Israël tribulati ab Holoferne orantes ad Dominum clamaverunt, *Iud.* 4. Afflictus Mardochæus pro se, & populo Dominum exoravit, *Hester* 4. Azarias & socij ejus in tribulatione fornacis ad orationis remedium confugerunt, *Dan.* 3. Jonas afflictus in ventre ceti oravit, & salvus à Domino est eductus, *Ion.* 2. Quando Petrus servabatur in carcere, oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo, & liberatus est, *Act.* 12.

Placet Deo oratio brevis & humilis. Sic oravit leprosus qui genu flexo rogavit Dominum dicens; Domine si vis potes me mundare, *Matth.* 8. *Marc.* 1. Humiliter oravit Centurio pro paralytico servo, indignum se reputans præsentia Iesu Christi, *Matth.* 8. Ad orandum nos humiliter inducit exemplum Publicani, qui brevibus verbis meruit

ruit remissionem omnium peccatorum dicens: Deus propitius esto mihi peccatori, ut habetur. *Luc.* 8.

Oratio debet esse assidua. Non dimisit Daniel propter Regis decretum, quin oraret ter in die flexis genibus, sicut antè consueverat facere, *Dan. cap.* 6. Ad hoc idem hortatur nos Dominus dicens, Oportet vos semper orare & nunquam deficere, *Luc.* 18. Ad orationis constantiam etiam Dominus nos inducit exemplo viduæ, quæ judicem cum importunitate judicare petebat; & exemplo amici qui panes instanter sibi petijt commodari. *Luc.* 18.

Orant quidam & non exaudiuntur, quia non bene petunt, vel indigni sunt qui accipiant bona. Sic David orantem pro populo, licet valdè devotè oraverit, Dominus non exaudivit, quia non erat tunc dignus exaudiri, 2. *Reg.* 12. Sic reprobata erat oratio Ieremiæ, quando dicebat ei Dominus, Noli orare pro populo isto, nec sumas pro eis laudem vel orationem, quia non exaudiam eos, *Ierem.* 11. Iacobus dicit, Petitis & non accipitis eò quod malè petatis, *Iacob.* 4. Populo indigno & malo dixit Dominus, Cùm multiplicaveritis orationes vestras non exaudiam vos, quia manus vestræ sanguine plenæ sunt, *Esai.* 1.

Oratio impetrat remissionem peccatorum. Sic per orationem Moysis dicentis, Dimitte eis Domine noxam hanc, aut dele me de libro in quo me scripsisti: Dominus populo suo peccatum dimisit, *Exod.* 32. Propter hanc causam docuit nos Salvator ut peccatorum remissionem in Oratione Dominica peteremus dicentes: Dimitte nobis debita nostra, *Matth.* 6. & *Luc.* 11. In cujus figura dimisit Rex omne debitum servo qui eum rogaverat, licet posteà ex hujus nequitia, debita dimissa

dimissa repetita fuerint, *Matth.* 18.

Oratio impetrat filios in sterilitate. Nam Isaac deprecatus est Dominum pro uxore sterili, & filios meruit obtinere, *Genes.* 25. Anna similiter devotè Deum oravit cum lachrymis, & filium à Domino impetravit, 1. *Reg.* 1. Helisæus hospitæ suæ sterili impetravit à Domino filium: quem similiter suis orationibus resuscitavit, 4. *Reg.* 4.

Oratio facit Deum operari miracula. Nam per orationem Heliæ clausum est cœlum ne pluerat, & per orationem ejus ad pluviam est apertum, 3. *Reg.* 17. Martha & Maria Dominum orarunt & impetrarunt Lazarum suscitari, *Ioan.* 11. Decem leprosi orantes ad Dominum, meruerunt recipere sanitatem, ut habetur *Luc.* 17.

Similis est oratio scalæ Iacob per quam homines animo & conversatione à terrenis ad cælestia ascendunt. Est enim oratio ascensio mentis in Deum.

Oratio est instar Thuris suavissimi, cujus odor in cœlum ascendit & Deum oblectat, sicut ait Psal. Ascendat deprecatio mea sicut incensum in conspectu tuo.

Sicut corpus vivit per animam, sic anima vivit per orationem. Oratio est sicut Armatura quâ Christianus se contra mundi, carnis, & dæmonis assultus defendere debet.

VIDE EX BREVIARIO. Oratio *non consistit in solis verbis.* Dom. III. Sept. fer. 4. l. 3. Dom. I. Pentec. fer. 3. *Magister ejus Christus.* fer. 4. ante Ascens. l. 1. fer. 6. Pentec. 24. Aug. n. 3. l. 2. *negotijs nostris præmittenda.* 7. Mart. n. 2. l. 2. 24. Aug. n. 3. l. 2. *Bona est cum jejunio & eleemosyna.* Dom. III. Sept. fer. 5. l. 2. *& gratiarum actione,* Dom. IV Epiph. fer. 2. l. 2. & fer. 4. l. 3. ibid. *qui petit alienum à salute, nihil impetrat.* 2. Com. plur. Mart. paschali. n. 3. l. 3. Vera

Oratio

Oratio *publicanos justificat.* Dom. X. n. 3. *dæmones pellit.* Dom. III. Sept. fer. 4. *Montes transfert.* 17. Novemb. n. 2. Locus *orationis principaliter est Templum.* Pſ. 5. fer. 2. ad laud. Pſ. 25. fer. 4. ad prim. *in quo etiam efficacior promiſſio facta eſt.* Com. Dedic. n. 1. l. 3. *Pro invicem orare Deo gratum eſt.* fer. 6. Pentec. l. 2. 14. Sept. n. 1. l. 3. Dom. 2. Pentec. fer. 4. l. 2. Dom. II. Sept. Sabb. *pro inimicis orandum.* 1. Maij. n. 2. l. 3. Octav. Steph. n. 1. l. 3. *Vivi bene faciunt, orando pro mortuis.* 4. Maij. l. 2.

P.

PATIENTIA.

Homo patienter ferre debet injurias. Ioſeph patienter tulit injuriam quam ei fratres proprij intulerunt, eiſque poſteà illatam injuriam clementer indulſit, ut dicitur, *Geneſ.* 37. Citò oravit Moyſes pro Maria ſorore ſua quæ eum offenderat murmurando, *Numer.* 12. David perſecutionem ſuſtinuit, quam ei proprius filius inferebat, 2. *Reg.* 15. Tobias patientet tulit conſanguineorum improperia pariter & uxoris, ut habetur *Tob.* 2.

Patienter debet homo ferre tribulationes & pœnas à Deo, vel Dei causâ inflictas. Sic Tobias excœcatus patienter ſuſtinuit cæcitatem, *Tob.* 2. Iob fuit patiens perdendo ſua, & filios, & quaſi ſe ipſum per gravem infirmitatem, *Iob.* 1. & ſequentibus: Eleazarus duros ſuſtinuit patienter pro legum obſervantia cruciatus, 2 *Machab.* 6. Septem fratres cum pia eorum matre in ſuis tormentis, mirabilem patientiam habuerunt, 2. *Machab* 7.

Homo debet patienter offenſas dimittere ex corde, non ſolùm ſemel ſed pluries. Nam Petro querenti quo-

ties dimitteret proximo? non solùm septies, sed septuagies septies, *Matth.* 18. Ad patienter portandum injurias inducit nos Christus exemplo servi nequam, cui dimissa fuerant decem millia talenta, ut patet *Matth.* 18. Exemplum etiam patientiæ habemus in Christo tempore passionis, quia patientiam conservavit in verbis detractorijs & contumelijs, in factis, & illusionibus, & verberibus, crucifixione, blasphemijs, & morte, *Matth.* 26 *Marc.* 14.

VIDE EX BREVIARIO. *Est omnium virtutum tutela.* Dom. 5. Pasch. n. 2. *nobis necessaria.* Com. un. Mart. n. 2. *per eam perdita recuperantur.* Dom. II. Sept. Sabb. Dom. III. ibid. fer. 5. *est melior quàm arrogantia.* Dom. II. Aug. Sabb. l. 2. *debet esse constans.* Dom. 5. Pasch. n. 1.

Vide, *Tentatio, Tribulatio, Perseverantia.*

PAX.

DEus *pacem diligit.* Patet ex his, quia in ejus Nativitate Angeli pacem annunciaverunt, *Luc.* 2. Pacem præcepit discipulis suis inter se habere, *Ioan.* 14. Pacem commisit Apostolis prædicare, *Luc.* 10. *Matth.* 10. Pacem in testamento reliquit, *Ioan.* 14. Et post resurrectionem suam pacem discipulis suis nunciavit, ut habetur, *Luc.* 24. *Ioan.* 20.

Aliquando pacem perturbat invidia. Nam fratres Ioseph invidentes ei, non poterant ei quidquam pacificè loqui. Ambitio etiam pacem perturbat, & discordias suscitat inter propinquos, ut patet in Davide & Absolone ejus filio, 2. *Reg.* 15.

E contra, *Pacis colendæ amor,* patet in Davide erga Saulem se ubique hostiliter persequentem, quem cum in spelunca conclusum occidere potuisset,

tuisset, noluit eum attingere, sed maluit potius se amicum præbere, & fateri se esse unum pulicem, indignum quem Saul persequeretur, & sic lenitate magis quam ullis armis Saulis iram, & invidiam superavit, eumque adegit ut Davidem in gratiam reciperet, & illum se meliorem ac justiorem esse fateretur. 1. *Regum cap.* 24. & 26.

Voluit expressè Deus Templum sibi à Salomone ædificari, ex eo quod esset Rex pacificus, & à bellis abstineret 1. *Paral. c.* 22. Sic & nos Templum Dei esse non possumus, nisi in animo, & cum alijs pacem conservemus.

Pax *falsa & ficta*, apparet in Antiocho, qui cum Arcem nomine Silon expugnare non potuisset, cum obsessis pacem simulavit, et juravit se eam servaturum, sed intra mœnia receptus Arcem et omnia funditus evertit. 1. *Machab. c.* 6.

Alcimus sacerdos cum à Iudæis ad Demetrium Asiæ Regem defeciisset, simulans tamen se amicum esse suis fratribus et Iudæis, pacem illis juravit, et nihil se mali illaturum, sed postea ex illis sexaginta viros uno die crudeliter necavit. 1. *Machab.* 7.

Triphon simulatâ pace cum Ionathâ, eum in Urbem honorificè introduxit, sed mox clausis portis Ionatham comprehendit, et omnes qui cum eo venerant occidi jussit. 1. *Machab. c.* 13.

Sicut Mundus non potest subsistere nisi inter Elementa terram, aquam, aërem, et ignem sit pax et concordia: sic omnis respublica et familia perturbatur et dissolvitur, nisi pax sit inter cives, et domesticos.

Sicut dissonantia chordarum turbat musicam, ita discordia cordium et animorum perturbat familiam.

Pax est vinculum animorum, quam si sustule-

ris perit societas humana, et succedit confusio, sicut factum est per confusionem linguarum in ædificanda turri Babylonica.

VIDE EX BREVIARIO. *Cum Deo habenda.* Octav. Innoc.n.1.l.1. *Pax reddetur, si cassaverit prævaricatio, & peccatum.* Dom.3. Novemb Sabb. *Pro pace meritò laudandus Deus.* Dom.II.Adv.Sabb. *pro victoria.* ibid. & Dom. 5. Aug.fer.4.l.3. Cantic. fer.5. *est à Deo.* 30.Iun.n.2.l. 3. *quamvis etiam impio detur.* Dom.3.Novemb.n.1.

Vide *Amor proximi.*

PECCATUM.

Peccatum nocet homini, quia multoties pœnâ corporali punitur. Ut patet in Adamo et Eva expulsis de Paradiso cum alijs pœnis. Sodomitæ etiam pœna ignis et sulphuris sunt puniti, *Gen*,29. Uxor etiam Loth, quæ peccavit contra præceptum Domini se vertendo retrò, in statuam salis est conversa, *Genes*, 19. Pharao etiam propter peccatum cognovit se flagellari dicens, peccavi in Deum verum, *Exod*, 10. Quia filij Israël multoties Deum offenderunt, ab eo sæpiùs flagellati sunt, *Num. Iud. Iosue, Regum, Iudith*, et per totum quasi vetus testamentum, *&c.*

Peccatum à Deo clamat vindictam. Sicut illud de quo dixit Dominus ad Cain: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, *Genes.* 4. Similiter dixit Dominus Abrahæ: clamor Sodomorum et Gomorreorum venit ad me, *Gen*,18. Clamor peccatorum vestrorum in aures Dei Sabaoth introivit, *Iacobi*, 5.

Scriptura comparat peccatum cum Igne ardente, qui hominem absumit. Cum Serpente venenato, *Eccli*,11. *Quasi à facie colubri fuge peccatum,*

tum. Et cum Gladio ancipiti : *Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas, ibid.*

S. Cyprian. serm. de lapsis : Peccata sunt lapsis, quod Grando frugibus, quod turbidum Sydus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod navigijs sæva tempestas.

Peccator, quia transgreditur decem Dei præcepta, decem plagis Ægypti punitur. Prima plaga est Sanguis, quia peccator meretur mortem. 2. est Rana, quia voluitur in sordibus peccatorum. 3. est Cinifices, propter aculeum conscientiæ. 4. est Musca, quæ ad candelam alas suas stultè comburit, ita peccator igne infernali. 5. Pestis animalium, quia habet animam peste peccati infectam. 6. Vesica turgens, per peccatum luxuriæ, aut superbiæ. 7. Grando, significat morbos et pœnas cœlitus immissas. 8. Locusta omnia devorans, opera peccatoris infructuosa, et sine merito. 9. Tenebræ densissimæ, sunt cæcitas peccatoris à via salutis aberrantis. 10. Mors primogenitorum, indicat mortem animæ propriæ, et maledictionem posteritatis juxta psalmistam ; *Semen impiorum peribit.* Et sicut Ægyptij cum Pharaone post has plagas fuerunt submersi in mari rubro, ita peccator in mari igneo inferni, qui paratus est diabolo & angelis ejus.

Vide ex Breviario. Peccatum *mortale animam occidit.* Dom. IV. Quad. fer. 5. Dom. XV. Pent. *Cœlo excludit.* Dom. inf. Ascens. n. 2. *venialis & mortalis differentia.* Dom. III. Quad. f. 3. l. 3. & fer. 3. infra Oct. Corp. Christi. n. 3. l. 3. Dom. V. Pent. n. 3. Scandalum *est magnum malum.* 8. Maij. n. 3. 29. Sept n. 3. *causa alterius peccati.* Dom. 10. Pent. n. 2.

Vide singula Peccata in particulari. *Superbia, Avaritia, Luxuria, &c.*

PÆNITENTIA.

Pænitentia non debet differri usque ad senectutem, vel mortem. Hoc est etiam Consilium Sapientis, *Ne tardes venire ad Dominum, & non differas de die in diem.* Ad hoc facit Parabola de servis vigilantibus, & expectantibus Dominum suum, quia diem & horam mortis penitùs ignoramus. Nam secundùm Gregorium, nihil certiùs morte, nihil incertiùs horâ mortis.

Pœnitentia debet esse cum dolore cordis. Sic peccatrix mulier pœnitens lachrymis pedes domini lauit, *Luc.7.* Forte quia Dominus vidit magnam Contritionem mulieris in adulterio deprehensæ, levem ei pœnitentiam dedit, dicens: Valde, amplius noli peccare, *Ioan.* 8. Petrus postquam negando Dominum peccavit, foras exiens, flevit amarè; *Matth.26.*

Pœnitentia post Contritionem requirit peccatorum Confessionem. Dominus transtulit peccatum à Davide, quia ad reprehensionem Nathan se humiliter accusavit, dicens se peccatum commisisse, *2.Reg.12.* In cujus figura Dominus decem leprosis pœnitentibus dixit, Ite & ostendite vos Sacerdotibus, & sequitur, dum autem irent mundati sunt, *Luc.7.*

Vide *Confessio.*

Pœnitentia post Confessionem requirit integram satisfactionem. Hæc maximè consistit in asperitate jejuniorum, devotione orationis, & largitione eleëmosynarum. Viri Ninivitæ fecerunt pœnitentiam induti sacco, & jejunaverunt, & Deus indulsit, *Ionæ 3.* Machabæus & qui cum eo erant deprecabantur Dominum, capita cinere aspergentes, & lumbos accincti cilicijs, ad crepidi-

nem

nem templi provoluti, 1. *Machab.* 3.

Libenter Deus recipit peccatores ad pœnitentiam. Sic Christus Magdalenam recepit & multùm commendavit, ut habetur *Luc.* 7. Ad hoc facit exemplum de filio prodigo, qui benignè fuit receptus à parte, *Luc.* 15. Deus de se testatur, Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat. Et Christus ait, Non veni vocare justos, sed peccatores.

VIDE EX BREVIARIO. Pœnitentia *est via ad cœlum.* die 4. Epiph. n. 3. & die 6. ibidem. *non est differenda.* Dom. V. Aug. n. 2. Conversio. *ad conversionem peccatoris tria miracula concurrunt* Dom. III. n. 3. l. 1.

PERSEVERANTIA.

Homo non debet desistere à bono jam incepto. Aliàs accidit exemplum de homine deridendo, qui cœpit ædificare & non potuit consummare, *Luc.* 14. Tobias remansit in timore Domini, licet plaga cœcitatis ei obvenisset, *Tob.* 2.

Perseverandum est in toleratione tormentorum pro Nomine Christi, & defensione fidei. Exemplo Eleazari qui omnia tormenta perseveranter sustinuit, ne faceret contra legem, 2. *Machab.* 6. Stephanus firmiter perseveravit, duros ictus lapidum alacriter sustinendo, donec Christo moriens Spiritum commendaret, *Act.* 7.

Perseverandum est in malorum operum detestatione. Quia respiciendum non est retrò post egressum de societate malorum, ne accidat homini sicut uxori Loth post egressum de Sodomis, quæ retrò aspiciens in statuam salis est conversa, *Gen.* 19. Socij Danielis multùm constantes & perseverantes fuerunt, ne statuam quam

erexerat Nabuchodonosor adorarent, *Dan.* 3.

Laurentius Justinianus *lib. de ligno vitæ cap.* 10. comparat Perseverantiam cum viatore, qui non solet ab incepto itinere desistere donec ad destinatum terminum perveniat. Cum bellatore, qui non discedit de loco certaminis nisi obtentâ victoriâ. Cum architecto, cui non sufficit posuisse fundamentum ædificij, nisi ad culmen perducat. Cum agricola, qui frustra seminat, si nolit messem expectare.

Quid prodest Navarcho quod totum pelagum fæliciter emensus sit, si tandem suâ incuriâ patiatur in portu naufragium? Quid juvat medicum per multa pharmaca ægri salutem promovisse, si posteà manum subtrahat, eumque interire permittat. Rhetor non in orationis exordio, sed in peroratione plausum accipere solet. Ita in studio salutis aut virtutis parùm est inchoare, nisi per perseverantiam ad optatum exitum perveniatur, ita ferè S. Chrysost. Hom. 24. ad Hebræos. Vide, *Patientia.*

VIDE EX BREVIARIO. Perseverantia *petita impetrat.* Dom. I. Qua. f. 5. 22. Julij. n. 2. 17. Aug. n. 2.

S.

SABBATHI OBSERVATIO.

S*Abbathum interpretatur requies.* Quia in Sabbathis seu festis debet homo quiescere ab omni opere servili, & festa celebrare: quia requievit Dominus die septimo ab omni opere suo quod patraverat, *Genes.* 1. Ob hanc causam filij Israël colligebant manna pro die festo in duplici mensura, ut Sabbatho feriarentur. Mulieres sanctæ paraverunt aromata ad ungendum Chri-

stum,

stum, sed Sabbatho siluerunt, *Marc.* 16. In hujus figura requievit Dominus die Sabbatho in sepulchro, *Luc.* 23.

Sabbathum non custodientes debent corripi & puniri. Nam colligens ligna in Sabbatho jussu Domini fuit lapidatus, *Num.* 15. Arguit Neemias calcantes torcularia, & portantes onera in die Sabbathi, *Neem.* 13. Vide Catech. de præcepto. 2. Decal. & præcept. Ecclesiæ.

VIDE EX BREVIARIO. Sabbati observatio *Magna illius olim reverentia fuit.* Dom. I. Oct. n. 1. & Dom. I. Oct. n. 2. *non violatur per opera misericordiæ.* Dom. 3. Qua. f. 5. l. 2. & Sabb. inf. Pent. Dominicus dies *etiam permittit laxare animū.* die 3. Ded. n. 3. l. 2.

SAPIENTIA. PRUDENTIA.

Sapientia & prudentia in rebus agendis est optima gubernatrix vitæ humanæ. Exemplum est in *Rebecca* muliere prudentissima, quæ direxit filium suum Jacob quomodo posset parenti suo placere, & illius benedictionem obtinere præ suo fratre primogenito Esau; & postea prudenter illum recedere fecit à conspectu fratris sui Esau, donec ejus ira cum tempore desineret; *Genesis cap.* 37. Et ipse Jacob postea prudenter egit demulcendo fratrem suum & mittendo ei munera, potuis quam litigando, & ejus iram in se provocando, *ibid.*

Summa fuit sapientia Josephi in domo Pharaonis, somnia Regis sapienter exponendo, & famem prædicendo, & omnia recte ordinando, & fratres qui ipsum vendiderunt pacificè & amicè excipiendo, *Genesis c.* 41.

De Davide in ipsius laudem dicitur, 1. *Reg. c.* 18. quod in omnibus prudenter se agebat: etiam tunc quando apud Regem Achis se quasi

fatuum simulabat, ut sic illæsus ab eo dimitteretur, 1. *Reg.* 21. Sapientis enim est in loco & tempore suo desipere.

Abigael sapienter admodum Davidem à marito suo Nabal graviter offensum placavit, munera præmittendo, & se illi humiliter subjiciendo, 1. *Reg.* 25.

Salomon litem inter duas mulieres, de infante utrius esset, summâ sapientia diremit, quasi volens infantem inter utramque dividere, & sic veram illius matrem exploravit, 3. *Reg. c.* 3.

Rex Ezechias intelligens Regem Assyriorum venire ad Hierosolymam obsidendam, sapienter præcepit capita fontium extra civitatem obturari, ne exercitus hostilis aquam haberet, *Parlap. c.* 32. Sic oportet fontes & occasiones vitiorum impedire, & amputare.

Prudentia Reginæ Estheris & Mardochæi in liberando populo suo ab exitio quod Aman illis paraverat, pulchrè describitur *in libro Esther. c.* 5, 6, 7.

Daniel adolescens sapienter duos senes ex ipsorum ore convicit, & Susannam innocentem à morte liberavit, *Danielis c.* 13. Idem sapientissimè Nabuchodonosoris somnium exposuit, & ab eo honorari meruit, *Danielis c.* 2. Christus jubet Apostolos & fideles esse prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbas, *Matth. c.* 10. Unde patet prudentiam non in versutia, & fraude, sed in simplici veritate, & virtute positam esse.

Virgines quinque in Evangelio, *Matth. c.* 25. dicuntur à Christo prudentes, quia curarunt in lampadibus suis oleum habere, id est, bona opera, fidem, charitatem, &c.

Similitudo est primò inter Sapientes & bonos Medicos, sicut enim Medici sanant morbos corporis

poris, sic Sapientes curant infirmitates, & passiones animorum.

Sapientia est instar Odoramenti fragrantissimi, quia non tantum Sapientem, sed etiam alios vicinos, & qui cum illo agunt Sapientiâ & doctrinâ suâ oblectat, & meliores facit. Hinc Regina Saba aliique concurrebant, ut audirent Sapientiam Salomonis.

Socrates apud Stobæum *serm. de virtute* comparat Os sapientis, Januæ templi, quâ apertâ, & altaria, & Sanctorum imagines, & pulcherrima virtutum simulacra conspiciuntur.

Sicut Navarchus novit se ventorum mutationibus variis accommodare, & ita ad portum pervenire; sic etiam Sapiens per prospera & adversa tendit ad Deum ut finem ultimum, & portum salutis æternæ.

Sapientia est instar Salis, quia per eam condiuntur mores hominum ne sint insulsi, & à corruptione vitiorum conserventur.

Sapientis Mores in multis, moribus Divinis assimulantur; Deus maximè omnium intelligit, & minimè omnium loquitur, ita Sapiens. Deus per peccata hominum maximas injurias patitur, & minimè turbatur, ita Sapiens. Deus præsens est inter omnes totius orbis mutationes, & ipse nunquam mutatur, ita Sapiens. Deus extra seipsum beatitudinem & solatium non quærit; ita Sapientis proprium est ab animo suo rectè disposito omnem suam lætitiam & felicitatem habere, & solatiola à creaturis non emendicare. Hæc sunt prima veræ sapientiæ ac felicitatis principia.

Principium aliud maximæ sapientiæ cum aliis tradit ipse Cicero lib. 5. Tusculan. Moderari & sistere cupiditates. Sicut (inquit) Stultitia,

etsi adepta est quod concupivit, nunquam tamen se consecutam putat, ad alia, & alia inhians; sic Sapientia semper eo contenta est quod adest, & ita nunquam illam sui pœnitet.

SPES, FIDUCIA.

Sperare debet homo bonum repromissum, licet differatur. Multis annis expectavit Abraham filium, quia Centenarius erat quando natus est ei Isaac, *Genes.* 21. A promissione facta Abrahæ usque ad ingressum seminis sui in terram promissionis fluxerunt anni 460. *Genes.* 15. Erat Simeon in Jerusalem diu expectans consolationem Israel, id est, adventum Christi, *Luc.* 2. Ascensurus Christus in cœlum præcepit Apostolis ne discederent, sed expectarent promissum Patris, *Act.* 1.

Sperare debent homines consolationem in tribulatione: Afflictus corpore, spoliatus rebus, orbatus filiis sic dicebat Job, Si occiderit me in ipso sperabo, *Iob* 13. Parentibus Tobiæ irridentibus eum & dicentibus: Ubi est spes tua? Respondit, Filii Sanctorum sumus, & vitam illam speramus quam daturus est Dominus his qui fidem non mutaverunt ab eo, *Iob* 2. Cùm Susanna esset morti condemnata, erat cor ejus in Domino fiduciam habens, *Dan.* 13.

Spes & fiducia in Deum rectè comparatur stellæ polari, ad quam nautæ in tempestate respiciunt & cursum dirigunt: sic nobis in omni tribulatione respiciendum est ad Deum, & ejus auxilium ac promissa, ut cursum hujus vitæ rectè & securè dirigamus ad portum salutis. Præclarè hanc spem & fiduciam explicat totus *Psalmus* 90. *Qui habitat in adjutorio Altissimi &c.*

Spem

Spem noſtram Lucernæ comparat S. Auguſtinus *in Enchir.*, Lucerna, inquit, animæ ſpes ejus, ad illam operatur omnis homo quidquid boni ad ſpem facit, & in nocte ardet lucerna noſtra. Oleum hujus lucernæ eſt verbum Dei & ejus promiſſa, quæ faciunt ut lucerna ſpei noſtræ non extinguatur.

Sicut Peregrinantium labores & tædia relevat ſpes perveniendi in ſuam Patriam, ſic labores hujus vitæ multum mitigat ſpes perveniendi ad patriam cæleſtem: hic enim ſumus *hoſpites & advenæ ſuper terram*, ut loquitur Apoſtolus.

Spem noſtram vocat *Laurentius Iuſtinianus*, *in ligno vitæ cap.* 2. Columnam firmiſſimam qua totum ſpirituale ædificium ſuſtentatur, ſpe autem deficiente totum ædificium corruit in barathrum deſperationis.

E contra ſpes quæ extra Deum reponitur in Homine, aut favore, aut opibus, eſt inſtar Arundinis, cui ſi innitaris ſtatim frangitur & te in lapſum præcipitat, Eſt etiam inſtar myricæ ſive terræ ſiccæ ac ſterilis in qua nihil creſcit, & nullum fructum habes, poſt inanem laborem: Hinc recte *Hieremias*, Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor ejus, *Hier. c.* 17.

VIDE EX BREVIARIO. *Spes*, Com. non Pont. n. 3. l. 2. & Oct. Aſcenſ. n. 2. l. 1.

Vide *Fides*, *Benignitas Dei.*

SUPERBIA.

Superbia ducit hominem ad ruinam: Ideò Chriſtus dicit, qui ſe exaltat humiliabitur, *Matth.* 23.

Matth. 23. Volentes superædificare turrim in cœlum dispersi sunt per divisionem linguarum, *Genes.* 11. Graviter fuit punitum peccatum elationis David, quando superbè populum numeravit, 2. *Reg.* 24. Aman qui volebat ab omnibus honorari fuit in patibulo suspensus, *Hester* 7. Nabuchodonosor per superbiam depositus est de solio, & gloria ipsius ablata est, *Dan.* 4. Balthasar per superbiam interfectus est, & Darius successit ei, *Dan.* 5. Herodes superbè indutus, cùm populus ei acclamaret laudes divinas, ab Angelo est percussus, *Act.* 12.

Superbi similes sunt fumo, qui suâ levitate in altum extollitur, & ipsâ elatione in magnum globum intumescit, sed quanto globus ille fit altior, tantò magis evanescit, sic superbus quantò magis exaltatur tantò citiùs deficit, *Ita S. Aug. in Psal.* 36.

Similis est superbus ebrioso, qui optimo vino abutitur ad vertiginem et insaniam, sic homo per superbiam suas virtutes vertit sibi in arrogantiam, et jactantiam, et aliorum contemptum, *ita S. Hier.*

Quemadmodùm corpus perditâ humorum rectâ temperie fit obnoxium omnibus morbis, ita animus amissâ humilitate omnibus passionibus et vitiis exponitur, et redditur tumidus, temerarius, imprudens, arrogans, et tantùm non stultus, ut vix seipsum amplius cognoscat.

Quemadmodùm avari quantò plus opum accumulant, tantò magis se egere existimant, ita superbi et arrogantes quantò majori honore fruuntur, tantò magis magisque cupiunt honorari.

Quod in corporibus tumor, hoc in animabus superbia est, sicut enim corpus quod immodi-

modicè turget sanum esse non potest, ita et animos tumidorum dicimus mentis sanitate carere, *S. Chrysost. Hom.* 13. *in Timoth.*

Ut in area extollitur palea super triticum, non quòd sit dignior, sed sit levior, sic in hac vita superbus fertur super humilem, non ob meritum et virtutem, sed ob vanitatem et falsam opinionem.

VIDE EX BREVIARIO. Superbia *quid sit,* Dom. infra Ascens. n. 2. l. 2. Dom. II. Sept. n. 2. l. 3. *Initium omnis peccati,* 2. Novemb. n. 3. l. 1. Gloriatio vana *perdit beneficia accepta,* Dom. 2. Sept. n. 2. l. 3.

Vide *Humilitas.*

T.

TENTATIO.

TEntat Deus *aliquando hominem ut probet illum:* Sic tentavit Abraham et dixit ei, tolle filium tuum quem diligis et offer illum, *Genes.* 22. Dixit Dominus ad Philippum: Undè ememus panes ut manducent hi? hoc autem dicebat tentans eum, ipse verò sciebat quid esset facturus, *Ioan.* 6. Postquam Tobias fuit cæcatus sustinuit tentationem, quam permisit Deus evenire illi, ut posteris exemplum patientiæ daretur, *Tob.* 2. Judith dixit tempore obsidionis, memores esse debetis quomodò tentati sunt patres, ut probarentur si verè colerent Deum, *Iudith.* 8. Job propter multas tribulationes dicebat, probavit me Dominus quasi aurum quod per ignem transit, *Iob* 23. Tentavit Deus Petrum ambulantem supra mare per ventum validum, id est, tribulationem, *Matth.* 14.

Non

Non debent homines Deum tentare : Sicut populus Israël multoties tentavit Deum in deserto, *Num.* 8. Oziam qui statuit populo terminum, reprehendit Judith, dicens : Qui estis vos qui tentatis Deum ; *Iudith.* 8. Judæis quærentibus, si liceret censum dare Cæsari, ut Jesum caperent in sermone, reprehendit eos, dicens : Quid me tentatis hypocritæ ? *Matth.* 22. Cùm ejecisset Jesus dæmonium & locutus est mutus, quidam tentantes eum quærebant signum de cœlo, *Matth.* 16. Petrus increpans dixit Saphyræ uxori Ananiæ, Quid convenit vos tentare Spiritum sanctum, ut patet *Act.* 5.

Tentat diabolus mentiendo, unum pro alio ostendendo : Sic fallò dixit Evæ : Nequaquam moriemini, & promisit bona ex transgressione : Eritis sicut Dii, *Genes.* 3. Salvatori etiam ostendit regna mundi, dicens mentiendo, Hæc omnia dabo tibi si cadens adoraveris me, *Matth.* 4.

Tentationes volentes vitare, sapientiâ uti debent in resistendo : Christus à dæmone tentatus in gula, superbia, & avaritia, ad quæ possunt omnes aliæ tentationes reduci, sapienter ostendit quomodò oporteat nos tentationes superare, *Matth.* 4.

Vide ex Breviario. Tentatio *fit suggestione, consensu, delectatione*, Dom. 1. Quadr. n. 3. l. 3. *tam de bono quàm de malo periculosa est*, Dom. Passio. n. 2. l. 3.

Vide, *Tribulatio. Consolatio divina.*

TIMOR DOMINI.

Omnis Dei timor, etiam ex metu pœnæ, per se bonus, & utilis est contra peccatum : Timor Domini expellit peccatum, *Eccle.* 1. Beatus homo qui

qui semper est pavidus, *Proverb.* 28. Verebar omnia opera mea, sciens quia non parces delinquenti. *Iob* 9. Et ideo à S. Bonav. timor comparatur ostiario, qui stare debet ad ostium cordis, ne permittat inimicum intrare, scilicet dæmonem, peccatum, tentationes, & pravas cogitationes. S. Bernardus multas breviter similitudines & encomia de timore adducit, in *Cant. Serm.* 86. Timor verecundus & castus est omnium ætatum ornatus: est splendida gemma morum in vultu adolescentis: est bonæ spei nuncius: est bonæ indolis index: est testis innocentiæ: est lampas pudicæ mentis. Est famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, naturæ laus, insigne totius honestatis.

Timere debet homo Deum omni tempore. Quia in hac vita non potest esse securus. Nam Angeli in cœlo, & primi parentes in terrestri Paradiso peccaverunt, ut patet *Gen.* 3. & *Esaiæ* 4. Loth qui inter pessimos peccatores in Sodomis fuit bonus, tamen postquam exivit est inebriatus, & cum filiabus peccavit, *Gen.* 19.

Timor Domini facit hominem à peccatis desistere, & cavere. Obstetrices Deum timuerunt, ideò non necaverunt filios Hebræorum, *Exod.* 1. Eleazarus nolens vetita manducare, ait: Domine propter timorem tuum libenter hæc patior, 2. *Machab.*

Timor Domini causa est quod homo benè operetur & diligat Deum. Ideò voluit Dominus filiis Israël timorem incutere, & legem cum tonitru & igne dare, *Exod.* 20. Josaphat docuit judices ut timor Domini esset inter eos si benè vellent regere populum. Plus timens Tobias Dominum quàm Regem, rapiebat corpora occisorum & sepeliebat ea, ut patet, *Tob.* 2. Item com-

commendatur Job, quod esset bonus, justus, & timens Deum. *Iobi* 1.

Timorem Domini non habentes graviter puniuntur. Nam omnes quos misit Rex Babylonis ad inhabitandum Samariam non timuerunt Deum, & misit Deus Leones qui interfecerunt eos, *Reg.* 17. Jonas qui Deum non satis timuit tempestatem meruit, id nautæ videntes, timuerunt Deum, *Ion.* 1. Ob hanc causam dixit Dominus: Timete eum qui potest corpus & animam perdere in gehennam, *Matth.* 10.

Sicut qui transit angustum pontem semper timet ne cadat antequam ad terram firmam perveniat, sic Christianus inter angustias & pericula hujus vitæ semper metuit ne labatur in peccatum, antequam veniat ad statum securum vitæ æternæ.

Sicut necesse est ut semper timeat qui thesaurum portat per loca prædonum insidijs infesta, ita necesse est in decursu hujus vitæ formidare, ubi infestissimi animarum prædones, dæmon, mundus, caro nituntur, nos pretioso divinæ gratiæ thesauro spoliare.

Quemadmodùm fræno opus est equiti ne à ferociente equo per avia & devia abripiatur, ita fræno timoris divini opus est, ne ab indomitis cupiditatibus & vitiis nostris in interitum præcipites abripiamur.

Sicut pueri in scholis à negligentia ac petulantia deterrentur dum vident socios suos examinari & supplicio affici, ita nos ex aliorum interitu debemus nobis formidare, & clamare ad Dominum, confige timore tuo carnes meas.

Uti solis radius quando per foramen domum ingreditur cuncta quæ in ea sunt illuminat, ita si timor Domini fuerit in anima, efficit ut omnia

sua

sua peccata etiam minutissima obsérvet, *Climacus de discret grad.* 26.

Sicut per corium acu perforatum priùs seta, & post eam filum ingreditur, sic timor Domini in animam hominis charitatem & justitiam introducit, *S. Aug. in epist. S. Ioan.*

VIDE EX BREVIARIO. *Timor Domini discendus*, Dom. V. Novemb. n. 2. l. 3. *timor sanctus est salutaris*, Dom 1. Aug. n. 2.

Vide Pœnitentia, Humilitas.

TRIBVLATIO.

Tribulationem libenter & patienter sustinentes sequitur consolatio. Nam Ioseph plus crevit & prosperatus est in exilio, quam si fuisset inter fratres suos. *Gen.* 14. Quantò magis Pharao filios Israël affligebat, tantò plus multiplicabantur, & crescebant, *Exod.* 1. Heliam persecutum à Iezabel Angelus confortavit, & panem & aquam ei attulit, 3. *Reg.* 19. Excæcatum & derisum Tobiam Dominus multipliciter consolatus est, *Tob.* 2. & 10. Pueri in camino ignis receperunt angelicam consolationem, cum quibus Nabuchodonosor vidit similem filio Dei, *Dan.* 3. Undè per Psalmistam dicit Dominus, Cum ipso sum in tribulatione.

Tribulationes veniunt propter peccata hominum. Ideò fratres Ioseph dixerunt, Meritò hæc patimur, *Genes.* 42. Quia post obitum Iudæ Machabæi surrexerunt iniqui & peccatores, facta est fames magna, 1. *Machab.* 9.

Tribulationum remedium est oratio. Nam in tempore tribulationis clamaverunt ad te & exaudisti eos, *Num.* 9. Susanna in damnatione mortis posita, non habens recursum ad humanum adjutorium

jutorium, flens oravit & suspexit in cælum, *Dan.* 11.

Sicut avis à canibus circumdata & in terra posita, non habet refugium nisi elevet se in altum, & volet versus cælum, ita homo in tribulatione.

VIDE EX BREVIARIO. Tribulatio *in tribulatione non deficiendum,* Sabb. post Ciner. *ex ea aliæ virtutes oriuntur,* Oct. Innoc. n. 1. & 2. *Quare immittatur,* Dom. Pass. n. 2. 5. Maij n. 3. l. 3. Dom. XI. Pent. n. 2. l. 1. Ægritudo, *morbi aliquando vitia significant,* Sabb. Pent. l. 3. Dom. infr. Ascens. n. 2. Malum *sæpè in melius bonum permittitur,* fest. Epiph. n. 2. l. 2. & Dom. Septuag. n. 2. l. 3. *Inter malos vivere magna virtus,* Dom. I. Sept, n. 2. l. 3. Paupertas, *est parens aliarum virtutum,* 2. plur. MM. n. 3. l 3. Persecutio *facit Ecclesiam crescere,* 3. Julij n. 2, 8. Novemb. n. 3. l. 2. *duo genera ejus,* 26. Junij n. 3. l. 3. *non timenda,* ibid. & 14. Oct. n. 3. l. 3.

Vide Tentatio, Patientia.

V.

VERITAS.

VEritas *apud malos homines odium parit.* Sic Zacharias filius Ioiadæ verè & justè arguebat Regem, & Principes, quod Dominum & ejus legem dereliquissent, & ideo in odium veritatis ad imperium Regis Ioas lapidatus fuit, 2. *Paralip. c.* 24. Achior quia narrabat vera quæ Deus fecit populo Israëlitico, indignatus est illi Rex Holofernes, & coactus est exulare, *Iudith. c.* 6. Cum Propheta Baruch ex volumine legis prædixisset Regi Ioachim vera de futura captivitate Israël,

Israël, jussit Rex volumen in ignem proijci. *Hieremia c. 36.* Et Hieremias Propheta, quia civitatis Hierusalem captivitatem prædixit, in lacum missus fuit, *Hieremiæ c. 38.* Et Daniel quia apertè probavit idolum Beel non esse Deum, in locum leonum missus fuit, unde ipsum Deus & veritas liberavit, *Daniel. c. 7.* Quia Ioannes Baptista veritatem dixit Herodi, *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*, in carcere decollatus fuit, *Matthæi c. 4.* Cæcus à Christo illuminatus, quia Pharisæis veritatem apertè dixit, extra Synagogam eum proiecerunt, *Ioan. 9.* Quando Apostoli Principibus Sacerdotum de doctrina Christi vera prædicabant, cæsi fuerunt, & iussi ne de Christo amplius loquerentur, *Actuum cap. 5.*

Cur denique passi sunt tot Martyres, Confessores, & hodie verbi divini prædicatores tot injurias, & contumelias patiuntur? Nisi quia veritatem liberè annunciant, & aliorum erroribus assentiri nolunt.

Qui veritatem studiosè sectantur, Similes sunt illis qui ex visceribus terræ aurum effodiunt: & qui è profundo maris gemmas pretiosas ac lucidissimas educunt.

Comparat S. Augustinus Epist. 9. Veritatem Christianam cum pulcherrima Helena Græcorum pro qua nostri martyres tot sæculis fortius dimicant, quam Græci pro sua Helena adversus Troianos.

Bonorum ingeniorum est veritatem amare, & non pulchra verba, quid enim prodest clavis aurea, si aperire non potest, hoc est, ad veritatem ducere, idem *S. Aug. l. 4. de doct. Christiana cap. 2.*

Sicut perdix optimus est cibus, non tamen si proponatur crudus; sic etiam veritas debet proponi

poni excocta & condita sale prudentiæ, id est, suo tempore, & loco.

VOTVM.

Votum offerunt Deo homines tribulationibus oppressi at liberentur. Debellato Israël et ablatâ prædâ, votum vovit Israël Deo, et posteà victor fuit, *Num.*21. & *Iudith.*20. Viri qui erant in navi cum Iona tempore tempestatis timentes immolaverunt hostias, et voverunt votum Domino, *Ionæ* 1. Antiochus postquam percussus est à Domino insanabili plagâ, vovit se mirabilia facturum, si evaderet mortem, 2.*Machab.*9

Votum indiscretum non debet homo facere, aut servare. Tale votum fecit Iephte quando promisit immolare quod primo ipsi occurreret, *Iud.*11. Pro indiscreta et mala causa vovit Absalon, volens rebellare patri, 2.*Reg.*15. Crudele votum et impium fecerunt Judæi dicentes, et devotione vovimus nos nihil gustare donec occidamus Paulum, *Act.*23.

Votum facientes debent votum reddere. Ideò Anna quæ vovit pro filio obtinendo, statim cùm obtinuit filium, adimplevit votum, 1. *Reg.* 1. Aza Rex Iuda quæ voverat pater suus obtulit in domo Domini aurum et argentum, ut ostendatur quod aliquando vota Patrum debent reddere filij et hæredes, 2. *Paralip.* 15. Omnis populus post victoriam venit in Hierusalem et tulerunt holocausta et vota sua, *Iud.* 16.

ZELVS BONVS.

Zelus bonus est arguere acriter delinquentes. Nam videns Neemias onera portantes, et uxores ducentes

ducentes alienigenas, objurgavit eos, et acriter arguit, *Neem.* 13. Confidenter arguit Helias errantem populum, et Prophetas Baal fecit occidi, 3. *Reg.* 18. Miro zelo fervebat Ioannes Baptista, dicens Iudæis, Genimina viperarum &c. *Matth.* 3. *Luc.* 3. Et arguendo Herodem, dicens, non licet tibi fratris tui uxorem habere, *Matth.* 14. *Marc.* 6. Durè increpavit Dominus Scribas et Pharisæos, dicens, *Væ* vobis Scribæ et Pharisæi &c. *Matth.* 23. Ardenti zelo Stephanus arguebat Iudæos, dicens, durâ cervice &c. *Act.* 7. Paulus cum fervore reprehendit Elymam quando dixit: O plene omni dolo et omni fallaciâ, *Act.* 13.

Zelus bonus est etiam punire acriter injuriam Deo inferentes. Moysès iratus est de vitulo facto à populo, et tabulas confregit, et populum arguit, et eos acriter punivit, *Exod.* 32. Multùm placuit zelus Domini quem habuit Phinees quando transfodit adulterantes, *Num.* 25. Præcepit Iosue Achior lapidari, et supellectilem ejus comburi, quia tulerat de anathemate, *Iosue* 7. Magnus erat zelus Mathatiæ, qui trucidabat homines impios super aram Domini, 1. *Machab.* 2. Plures ejecit Dominus vendentes et ementes de templo, facto flagello de funiculis, *Ioan.* 2. *Luc.* 19.

ZELUS INDISCRETUS.

Zelus indiscretus est quando correctio non procedit ex justitia, sed ira vel vindicta. Sic Abisai voluit amputare caput Semei maledicentis David, sed David id non permisit, 2. *Reg.* 18. Jonas iratus propter hederam desiccatam, volebat ut Deus destrueret Civitatem, *Ion.* 4. Jacobus & Ioannes irati, quia nuncij Domini non fuerunt recepti,

recepti, voluerunt ut ignis de cœlo descenderet, & consumeret non recipientes, sed Christus reprehendit eos, *Lucæ 9.*

Zelus erat indiscretus Iudæorum pro observatione Sabbathi, quando Christum reprehendebant quod in Sabbatho infirmos curaret, *Matthæi. 12.* Item quando arguebant discipulos Christi esurientes, quod in Sabbatho spicas evellerent, & manducarent, *Matthæi 22.* Non erat etiam discretus zelus Discipulorum qui indignè ferebant, quod Magdalena effuderit super caput Domini, Iuda obmurmurante quod pretium istius unguenti non daretur egenis. *Matth. 26.* Arguit etiam Dominus Petrum, quia ardore & zelo non satis consideranto amputavit auriculam servi Principis sacerdotum, *Matth. 26.* S. Paulus ante suam conversionem zelo non bono æmulator existens paternarum traditionum, trahebat Christianos viros ac mulieres vinctos in Hierusalem, *Actor. 8.* Denique Iudæi videntes quod universa Civitas conveniret ad audiendum prædicationem Pauli & Barnabæ, Repleti sunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, *Actor. 13.*

Homo zelosus, sed indiscretus est sicut Equus generosus, qui frænum non habet, currit in incertum, in vepres, in foveas, & seipsum & alios lædit aut præcipitat.

Sicut corpus in quo prædominatur humor cholericus, alimentum etiam optimum in choleram & bilem noxiam convertit; sic etiam zelus imprudens optimas actiones corrumpit & noxias facit.

Sicut oculus cui Perspicilium viride imponitur non discernit colores, sed omnia etiam candida, ipsi apparent viridia: sic zelus hominis indiscreti

discreti nequit discernere inter bonum & malum, justum & iniquum, sed omnia vult judicio imprudenti accommodare, & suo pede curuo omnia metiri. Vide *Correptio fraterna, Charitas, Ira, Invidia.*

Ut in Apparatu præcedenti quælibet Materia promptius reperiatur, hic singulorum Titulorum Indicem suo ordine subnecto.

SYLLABVS APPARATVS PRÆCEDENTIS.

Abnegatio. pagina 14
Abstinentia. 17
Accidia. Otium. 21
Accusatio. 23
Adulatio. 25
Ambitio. v. *Superbia*, infra.
Amor Dei. 26
Amor proximi. 29
Astutia. 31
Avaritia. 33
Auxilium Dei. v. *Benignitas Dei.*
Beatitudo. 36
Bellum. v. *Discordia.*
Baptismus, 40
Benignitas Dei. 42
Blasphemia. 44
Bonitas Dei. v. *Benignitas.*
Castitas. 45
Calumnia. v. *Detractio.*
Charitas. 47
Christus. 47
Communio. v. *Eucharistia.*
Confessio peccatorum. 48
Consilium bonum. 52
Consilium malum. 53
Consolatio divina. 54
Constantia. 55
Contemplatio. v. *Oratio.*
Correptio fraterna. 56
Curiositas. 58
Deipara. 59
Detractio & Calumnia. 61
Deus v. *Amor Dei, Benignitas, &c.*
Discordia. 64
Dilectio. v. *Amor.*
Duritia cordis. 66
Ebrietas 67
Ecclesia. 69
Eleemosyna. v. *Liberalitas*

Amor proximi.
Exhortatio. 72
Eucharistia. 73
Fallacia v. *Adulatio Astutia.*
Fides in Deum. 76
Filiorum educatio. 79
Fortitudo. 80
Furtum v. *Avaritia,*
Gloria Cælestis. 82
Gratitudo erga Deum. 83
Gratitudo erga homines 85
Gula. ibid
Hæresis v. *Fides, Ecclesia.*
Homicidium. 88
Honor parentum. 89
Hospitalitas. 90
Humilitas. 91
Hypocrisis. 93
Iactantia, v. *Superbia.*
Iejunium, v. *Abstinentia.*
Infernus. 94
Ingratitudo. 96
Inimicitia, odium, discordia. 97
Intentio bona, aut mala, 98
Invidia. 99
Iracundia, v. *Inimicitia.*
Iudicium justum. 100
Iudicium iniquum. 101
Iuramentum. 103
Justitia Divina. 104
Lex divina, v. *Obedientia.*
Liberalitas. 105
Luxuria. 107
Maria Virgo, v. *Deipara.*
Matrimonium. 109
Mendacium. 110
Mors. 112
Mundi contemptus, v. *Abnegatio.*
Obedientia 114
Odium, v. *Inimicitia Invidia.*
Opus & Intentio. 116
Oratio. 117
Otium, v. *Acedia, Opus bonum.*
Patientia. 121
Pax. 122
Peccatum. 124
Pœnitentia. 126
Perseverantia. 127
Prædicatio, v. *Exhortatio.*
Sabbathi observatio. 128
Sapientia. Prudent. 129
Sacrum, v. *Eucharistia.*
Sobrietas, v. *Abstinentia, Ebrietas.*
Spes, fiducia. 132
Superbia. 133
Temperantia, v. *Abstinentia, Ebrietas, Gula.*
Tentatio. 135
Timor Domini. 136

Tribulatio.

Tribulatio. 139
V *Olutas.* v. *Luxuria.*
Veritas. 140
Votum. 142
Vita æterna. v. *Beatitudo.*
Gloria cælestis.
Z *Elus bonus.* ibid.
Zelus indiscretus. 143

PRAXIS
DICTIONEM CONFICIENDI
EX
Apparatu præcedenti, & sequenti in Doctrina Christiana.

§. 1. *Praxis conficiendi primam partem Dictionis.*

Prima pars Dictionis, facile componi poterit ex sola Narratione *Evangelii quod præsenti Die occurrit, adhibitâ quadem amplificatione, & ornatu oratorio magis obvio, & ex rei natura desumpto. Ars autem hujus amplificationis in eo consistit primò, ut singulæ partes Evangelii pluribus verbis & sententiis ad populi captum familiari modo exponantur, per interrogationes, responsiones, similitudines, comparationes dicti vel facti Evangelici, cum factis aut moribus populi præsentis, ut ad imitationem virtutis, aut fugam vitii excitetur, ut infra in exemplo ostendetur.*

Secundò, assignando causas *cur singula à Christo dicta aut gesta fuerint, v. g. ad nostram doctrinam, ad pœnam malorum, præmium bonorum, &c.*

Tertiò, *expendendo* modum *rei gestæ v. g. quanto cum amore, aut dolore, aut patientia res quæ narratur à Christo, aut alia persona, gesta fuerit.*

Tertiò, idem declarando aliqua comparatione aut similitudine, quales supra in Apparatu ad singulos fere Titulos subjiciuntur. Debet autem ejusmodi similitudo *non verbo absolvi, sed per partes deduci, comparando singulas ejus proprietates cum re aut persona cui illam applicare intendimus. Exempli causâ: quando Amorem Dei cum Igne comparamus, oportet considerare Ignis proprietates, & illas cum Amoris effectibus conferre: hoc modo: Sicut Ignis expellit frigus, ita Amor pellit teporem & negligentiam in obsequio divino: ignis dissolvit glaciem, ita amor cor peccatoris in lachrymas resoluit: in igne purgatur aurum & alia metalla, per amorem anima à peccatis expiatur: igne accenso domus illuminatur, ita amor replet hominem lumine gratiæ divinæ: ignis semper ascendit sursum, amor divinus semper animam à rebus terrenis ad cælestia attollit, &c. Simili modo alia* exempla, *& similitudines, quæ breviter assignantur, poterunt latius deduci, & ad præsentem materiam applicari.*

Hoc autem ut facilius fiat, in singulis dictis aut factis latiùs exponendis, considerandæ sunt circumstantiæ quæ memoriæ causâ hoc versiculo aptè comprehenduntur. Quis, quid, ubi, quibus, auxiliis, cur, quomodo, quando?

Cujus rei brevem methodum & exemplum ante oculos ponemus in enarrando Evangelio Dominicæ primæ Adventus de extremo judicio, quæ infra inter Dominicas prima occurret.

Primæ partis exemplum, Narratione Evangelii.

PRoponitur nobis (Auditores) hodie Evangelium de secundo Christi Adventu, & de signis

signis præcedentibus judicium extremum.

Quis illa nobis proponit? Ipse Christus, Deus & homo, judex vivorum & mortuorum, æterna veritas, quæ neminem potest fallere, quia est bonitas infinita, nec potest ipse falli, quia rerum omnium etiam futurarum scientiam habet.

Cur ea nobis prænunciavit? ut comparemus nos ad judicium futurum per bona opera, ut deleamus peccata præterita per pœnitentiam, ut caveamus peccata futura in extremo judicio severè vindicanda, *simile*, sicut latrones solent abstinere à rapinis quando vident coram severo judice sibi brevi comparendum esse.

Quomodo Christus illa prædicit? summo affectu erga nostram salutem, tanquam providus parens, qui solicitè monet filium ut caveat à periculo tempestatis, aut incendii futuri.

Audite igitur ejus verba. *Erunt signa.* Sed *ubi* illa signa apparebunt ut possimus ea cognoscere? *In sole, & luna, & stellis*, nempe in loco maximè conspicuo, ante omnium oculos, in ipsis cæli luminaribus, ut nemo ea possit ignorare. Vis scire *quanam* erunt illa signa *in sole*, *&c.* Erunt eclipses, tenebræ, fulgura, & stellæ de cælo cadentes. *Comparatio*: Cogita quo terrore concutimur quando ex aliqua parte cæli ingentes fragores audimus, & horrenda fulgura conspicimus, *quanto magis*, quando illa totum orbem occupabunt. *Transitio.*

Sed ne putemus signa judicii extremi in cælo tantum futura, pergit Christus; *Et in terris pressura gentium, præ confusione sonitus matris & fluctuum.* *Quomodo* trepidabunt homines & maxime peccatores ad hanc pressuram ex terra, & horrendum sonitum ex turbatis totius Ocea-

ni fluctibus ? *Arescentibus* (inquit) *hominibus præ timore & expectatione quæ supervenient universo orbi. Nam virtutes cælorum movebuntur. Quanto magis* debent commoveri corda peccatorum & resolvi ad lachrymas pœnitentiæ, *simile*, sicut post magna tonitrua solent nubes in pluvias resolvi, *Transitio.*

Post hæc tremenda signa in cælo, terra, et mari, videamus quid sequatur. *Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & majestate.* O quam erit hoc signum jucundum Christi amicis, è contrario, quam erit formidandum ejus inimicis. Veniet cum majestate magna, *quare* ? quia illum è cælo comitabuntur omnes Angeli, et coram illo in terra stabunt judicandi omnes Reges, Principes, et universi homines qui ab initio usque ad finem mundi vixerunt, *simile*, sicut Rex solet summa cum majestate et frequentia comparere quando in publico tribunali judicium exercet. *Simili methodo pergendum est, enarrando reliquam partem Evangelii.*

§. 2. *Praxis conficiendi secundam partem Dictionis.*

PRo *secunda parte Concionis*, eligenda erit ex eodem Evangelio *aliqua* sententia *particularis*, *quæ erit idonea ad instituendum discursum de aliqua virtute, aut vitio, aut aliâ doctrinâ ex mente Concionatoris.*

Vt pro hoc discursu materia apta inveniatur, in Indice suprà concinnato videnda erit virtus, aut vitium aut alia doctrina circa quam sententia electa præcipuè versatur; ut si sit Amor Dei, *Vide in littera A. si sit* Justitia, *vide in littera I. & sic de cæteris. Vbi nota quando est discursus de* virtute *posse etiam materiam peti*

ex

ex vitio *illi contrario , & contrà , v. g. si agitur de* Amore , *videndus est etiam titulus de* odio *vel* inimicitia , *vel* invidia.

Postquàm in Indice inventa est materia , & exempla ad mentem Concionatoris idonea , expedit illa fusius legere in ipsa Scriptura loco citato. Deindè debent illa Exempla cum aliquo ordine & ornatu oratorio in charta describi & deduci ad scopum à Concionatore intentum. Deductio autem illa ferè consistet in artificio , quod suprà ostendimus in narratione Evangelii.

Exempli causâ ex præsenti Evangelio eligitur hac particularis sententia : Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & majestate , *nempè ad judicandum. Quæratur ergò in Indice* Judicium, Justitia , *& ex illis desumatur materia & discursus juxta methodum sequentem.*

Secunda partis exemplum, in Sententia deducenda.

TVnc videbunt Filium hominis venientem in nube , &c. Quinam videbunt ? totus mundus , justi , & impii simul congregati. *Quid* videbunt ? Filium hominis scil. Christum cujus passionem & mortem spreverunt. *Quare* tunc Christum videbunt in nubibus venientem ? Ut de omnibus hominibus ex æquo & bono judicium exerceat. (Vide in indice *Iudicium justum* & ex eo reliqua compone hoc modo) Iudex ut rectè judicet debet causas diligenter examinare. Sic fecit Salomon Rex sapientissimus , 3. *Reg.* 3. Quando duæ mulieres de filio contendebant utra esset vera ejus mater : ut veritatem exploraret voluit infantem in medio collocari , deinde jussit sibi gladium adferri , dicens , se velle puerum inter utramque mulierem ex æquo dividere. *Quid* hic factum putatis ? Mu-

lier quæ non erat vera infantis mater, nulla ejus commiseratione tacta, voluit illum in duas partes dissecari. Altera vero totis visceribus commota extemplo jussit potius infantem vivum atque integrum alteri consignari. Hinc statim collegit Salomon causæ veritatem, & huic tanquam veræ matri totum infantem adjudicavit. Præclara quoque Sapientia eluxit in Daniele quæ narratur, *Dan.*13. In occulta causæ veritate indaganda. Susanna nobilis matrona à duobus senibus adulterii falso accusata ad extremum supplicium rapiebatur. Daniel, Deo impellente, Susannæ innocentiam sibi explorandam suscepit. Quid hic faceret? Causa erat occulta, aderant accusatores ætate & authoritate graves, populus ad supplicium convenerat, Susanna jam jam lapidibus obruenda erat *((Narretur decore reliqua historia, & veritas tandem detecta.)*

Ecce quanta cura & sagacitate opus est judicibus ut in rebus humanis occulta veritas detegatur. Sed Christo supremo judici in illa die nihil erit ignotum, nihil occultum, de quo dicitur, Iudex ergo cum sedebit, quidquid latet apparebit, nil inultum remanebit. Quidquid in cubiculo, quidquid in silvis, quidquid in tenebris, quidquid in intima cordis cogitatione gestum est, ante Iudicis oculos manifestè apparebit.

Cognitionem causæ & criminis sequetur justitia: *(Vide Iustitia Dei*, & indè perge hoc modo.) Iustitia requirit ut qui peccando mala aliis intulerunt ipsis pari mensurâ mala infligantur. Superbus Aman odio incensus in Mardochæum eo quod sibi genua non flecteret, curavit erigi excelsum patibulum ut in eo suspende-

penderetur : *Fusius Estheris* 7. Sed quid tandem factum ? Supplicium quod alteri paravit ipse sustinuit. Nam à Rege Assuero morti adjudicatus est, ut ex patibulo quod Mardochæo erexit ipse penderet. *Aman* est peccator, qui non dubitat aliis facto, aut verbo, aut pravâ voluntate injuriam inferre. *Assuerus* est *Christus*, qui peccatorem in extremo judicio pari supplicio adjudicabit. Hanc divinæ justitiæ mensuram ut clariùs intelligatis ponite ante oculos Viros iniquos qui curarunt Danielem in profundum lacum leonibus devorandum demitti ; *Fusius ex Dan.* 14. Concluſit Dominus ora leonum ne innocentem attingerent. Sed homines scelerati qui Danieli injuriam intulerunt in lacum conjecti extemplo à leonibus devorati fuerunt. Sic in extremo judicio instar Danielis homines innocentes à peccatoribus injustè vexati stabunt illæsi et securi. Peccatores autem in profundum inferni lacum præcipitati à tartareis leonibus æternum cruciandi abripientur. *Plura exempla si velit ex eodem Indice.* Concluſio.

Cavendum igitur peccatum à justo Iudice tam severè vindicandum, cavenda injuria proximi, cavenda superbia, cavenda invidia *&c. Descendendo ad particularia crimina, de quibus Concionator cupit suos admonere, quæ etiam in Indice videri possunt, & per Exempla illic posita dilatari.*

§. 3. *Tertia partis praxis & exemplum, ut supra de Sententia.*

Levate capita vestra quoniam appropinquat redemptio vestra. Quis hæc verba proferr? Christus, qui non tantùm est severus judex, sed

etiam benignus consolator. *Quibus* hæc dicuntur? Iustis & piis hominibus, qui in vita fuerunt injuriis & tribulationibus oppressi, nec permissi caput attollere, tunc tandem in die judicii illis dicetur, *Levate capita vestra.* Vide, *Tribulatio*, *Tentatio*, *Patientia*, & ex illis (sicut supra ex *Iustitia*) seligantur exempla Iosephi, Tobiæ &c. quibus ostendatur justos qui in hac vita multis tribulationibus opprimuntur in die judicii viso Redemptore habituros gaudium, gloriam, consolationem; pro quo videri potest in Indice, *Consolatio*, *& gloria aterna. Poterit, si velit, pergere ad aliam sententiam ex Evangelio eligendam, & ex Indice deducendam juxta praxim jam assignatam.*

In fine autem debet Orator majori affectu, & vocis contentione perorare: Scopum etiam dictionis suæ repetere, & ardentius inculcare: quandoque per apostrophen sermonem ad Deum, aut Sanctos, aut alios pro re nata convertere: auditores denique ad proposita firma & scopo dictionis consentanea vehementiùs incitare.

Ad hæc plurimùm conducet, primò ante Concionem privatâ oratione gratiam cum fructu prædicandi à Deo suppliciter postulare: Secundò, piæ meditationis exercitio affectum illum in se concitare, ad quem cupit auditores impellere: Tertiò, modum prædicandi in optimis Concionatoribus accuratè observare, eumque conari in praxim reducere, quantùm propriæ naturæ vires & inclinatio patietur: ille enim dicendi modus maximè placere solet, qui minimè affectatus apparet.

Porrò ut prædictus Apparatus et praxis ex eo concionandi facilius ab incipientibus in usum redi-

redigatur assignamus infra per reliquas Dominicas, 1. Evangelium diei: 2. Puncta sive sententias ex eo selectas, et conceptus de singulis punctis ad concionandum idoneos. 3. Apponimus ad singulas sententias Titulum in Indice sive Apparatu contentum, ut ex eo in promptu habeat Concionator materiam idoneam ex qua sententiam suam et conceptum facilè et copiosè deducat.

Denique eâdem praxi, quâ nos pro singulis Dominicis et Festis, pro faciliori tantum norma, aliquas sententias et materiam adaptavimus, poterit deinceps Concionator, cùm placuerit, sententias alias ex eodem Evangelio eligere, et illas materiæ quam habet in Apparâtu accommodare.

Ad extremum observa, materiam pro dictione peti posse non tantùm ex Apparatu, sed etiam ex Controversiis superiùs tractatis, et exemplis aliisque in Catechesi infra inducendis, eorum Indices aut titulos percurrendo, ubi pro omnibus Fidei mysteriis, et officiis justitiæ Christianæ exempla selectissima fusiùs deducuntur.

DOMINICA I. ADVENTUS.

Evangelium, *Lucæ* 21. *Erunt signa, &c.*

1. NArratur totum Evangelium Dominicæ: *Erunt signa in sole, & luna, & stellis*; juxta praxim primæ partis suprà.

2. *Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & majestate.* Adventus Christi erit peccatoribus tremendus, quia stricto judicio omnia occulta examinabit, et pœnam ex æquo retribuet. Vide ex Appa-

ratu *Iudicium rectum*, *Iuſtitia divina.*

3. *Tunc videbunt* Hæretici Chriſtum in nube cum tremore, qui noluerunt illum in Euchariſtia, aut in vera Eccleſia agnoſcere v, *Euchariſtia*, *Eccleſia*. *Tunc videbunt* Avari Chriſtum in nube, qui illum noluerunt videre in paupere. V. *Eleemoſyna*. *Tunc videbunt* Chriſtum in nube lucida Operarii tenebrarum, qui non propoſuerunt Deum ante conſpectum ſuum. V. *Luxuria*. *Aſtutia*. *&c.*

4. *Levate capita veſtra quoniam appropinquat redemptio veſtra.* Iuſti et pii qui in hac vita tribulationibus opprimuntur, in extremo judicio levabunt caput cum gaudio et conſolatione. Vide, *Tribulatio*, *Conſolatio*. Et infra *in Catech. c. 5. in fine* 4. *Noviſſima.*

Dominica II. Adventus.

Matth. 11. *Cùm audiſſet Ioannes &c.*

1. NArratio totius Evangelii, juxta praxim Narrationis ſupra.

2. *Cùm audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti.* Sicut S. Ioannem in carcere, ita juſtorum vitam exercet Deus per vincula patientiæ, morbos, paupertatem, perſecutiones in hoc mundo *&c.* Nam ut purum aurum in igne probatur, ita juſti in tribulatione. Vide in Apparatu, V. *Patientia*, et varia ejus exempla, et documenta.

3. *Exiſtis videre arundinem vento agitatam.* S. Ioannes manſit in adverſis conſtans, ſed homines reprobi inſtar arundinis cum omni vento tentationis facilè inclinantur ad peccatum. V. *Conſtantia*, *Peccatum*, et ſpecies peccati, *Superbia*, *Avaritia &c.* Item *Catech. c. 3. de præceptis.*

Contra

Contra Hæreticos, *Cæci vident, claudi ambulant &c.* Quomodo Fides (præsertim nova) debeat miraculis confirmari, vide supra in *Polemicis* part. 1. pag. 66.

Dominica tertia Adventus.

Joan. 1. *Miserunt Iudæi &c.*

1. NArratio Evangelii, juxta praxim. Narrat. ubique servandam.

2. *Tu quis es?* Homines superbi & qui se jactant, solent alios interrogare, *Tu quis es?* Sed deberent potiùs interrogare & examinare seipsos, & sua vitia. V. in Apparat. *Iactantia, Superbia.*

3. *Ego vox clamantis in deserto.* S. Joannes ex humilitate dicit se tantùm esse *vocem*, quæ est res levissima. Sed melius id possint dicere multi homines qui tantùm habent verba & voces, & nihil veritatis. V. *Humilitas, Mendacium.*

4. *Ego baptizo in aqua*, Baptismus Joannis tantùm habebat aquam pœnitentiæ, sed Baptismus Christi confert etiam gratiam, & salutem. V. *Baptismus*, item *in Catech. c.* 4.

Dominica 4. Adventus.

Luc. 3. *Anno quintodecimo.* Narr. *Evang.*

1. P*Radicans Baptismum pœnitentiæ.* Pœnitentia necessaria: est secundus Baptismus. V. *Pœnitentia, Baptismus, Confessio peccatorum.* Eadem *in Catech. c.* 4.

Hæretici male negant *Baptismum Pœnitentiæ* per Confessionem, & Absolutionem Sacerdotis: vide *in Polemicis part.* 1. *pag.* 224.

2. *Parate viam Domini:* virtutes quæ requiruntur

runtur ad parandam viam Domino in noſtra anima. V. *Amor Dei, Humilitas, Fides, Spes, Oratio, &c.*

3. *Omnis mons, & collis humiliabitur.* Superbi ſicut montes ſupra alios elati, à Deo deſeruntur, & humiliantur: vide, *Superbia.*

Nativitas Domini.

Luc. 2. *Exiit edictum.* Narr.

1. *Natus eſt vobis hodie Salvator.* Quanta Dei bonitas, qui voluit Filium ſuum pro nobis incarnari, & in ſtabulo naſci. V. *Benignitas Dei. Gratitudo erga Deum Chriſtus.*

2. *Invenietis infantem pannis involutum & poſitum in præſepio.* Si Filius Dei è cœlo ad ſtabulum ad nos deſcendit, quomodò non debemus pro Deo nos humiliare, & mundi vanitates abnegare. V. *Humilitas. Abnegatio.*

3. *Gloria in excelſis Deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Homines bonæ voluntatis debent ex amore Chriſti habere pacem cum Deo, cum proximo, cum propria conſcientia. V. *Pax. Concordia.* Item *Odium. Invidia.*

Dominica prima poſt Nativitat.

Luc. 2. *Erant Ioſeph & Maria.* Narr.

1. *Poſitus eſt hic in ruinam & reſurrectionem multorum.* Chriſtus improbis hominibus eſt ſeverus judex ad ruinam, & bonis benignus Salvator ad gloriam. V. *Iuſtitia divina, Benignitas Dei, Gloria cæleſtis.*

2. *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius.* Sicut hic Deiparæ, ita juſtis hominibus tribulationes proveniunt ad ſalutem. V. *Tribulatio, Patientia.*

3. *Quæ*

3. *Quæ non discedebat de templo jejunijs & obsecrationibus serviens nocte ac die.* Et ideò meruit Christum videre, v. *Iejunium, Oratio.*

Circumcisio Domini.

Lucæ 2. *Postquàm consummati.* Narr.

1. *Postquàm consummati sunt dies octo ut circumciderctur puer.* Debent Christiani animum circumcidere amputando peccata, luxuriam, gulam &c. v. *Peccatum, Pœnitentia, Abstinentia, Luxuria, Gula.*

2. *Vocatum est nomen ejus Iesus,* Id est Salvator. Christus pro strena novi anni offert in circumcisione suum sanguinem pro hominum salute, vide, *Benignitas Dei, Gratitudo erga Deum,*

3. Quot modis se Christus hominum Salvatorem demonstrat. v. *Christus.*

Epiphania Domini.

Matth. 2, *Cùm natus esset &c.* Narratio.

1. *Vidimus stellam ejus in Oriente.* Fides est stella quæ ducit nos ad Christum. v. *Fides Obedientia & in polemicis argumenta Fides. pag. 52.*

2. *Renunciate mihi ut & ego veniens adorem eum.* Similes sunt Herodi hypocritæ & hæretici qui simulant pietatem. v. *Hypocrisis, Intentio mala. Astutia.* Item, Genius fallax Hæreticorum, p. 252.

3. *Obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.* Per hæc tria munera significatur Christo offerenda Fides, Spes, Charitas sive Amor Dei. Item paupertas sive abnegatio sui, castitas, obedien- v. Singulas istas virtutes in Apparatu.

Dominica prima post Epiphaniam.

Lucæ 2. *Cùm factus esset Iesus.* Narratio.

1. *Invenerunt Iesum in templo.* Jesus invenitur in vera Ecclesia, & in oratione, v. *Ecclesia, Oratio.* Item, Notæ veræ Ecclesiæ &c. *part. 1. p. 52.*

2. *Nescitis quia in his quæ Patris mei sunt oportet me esse* : Serviendum Deo potius, quàm mundo aut hominibus. v. *Obedientia, Abnegatio mundi, Amor Dei.*

3. *Et erat subditus illis.* Quantùm debeant honorari parentes. v. *Honor parentum, Educatio filiorum. Et in Catech. c. 3. de præcepto honorandi parentes.*

Dominica secunda post Epiphaniam.

Ioan. 2. *Nuptiæ &c.* Narratio.

1. *Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ.* Matrimonium honorandum est, & ejus leges magnâ curâ servandæ tam à viro quàm à muliere, in mutuo amore, fidelitate, concordia. vide, *Matrimonium.* Et *in Catech. c. 4. de Sacram. Matrimonij.*

2. *Omnis homo primò bonum vinum ponit &c.* Mundus primò præbet voluptatem, postea dolorem & tribulationem : Deus è contra primò præbet tribulationem : posteà lætitiam & præmium æternum. vide, *Tribulatio, tentatio, patientia.*

3. *Hoc fecit Iesus initium signorum.* vide, *Christi miracula* v. *Christus, Benignitas Dei.*

Domi-

Dominica tertia post Epiphaniam.

Matth. 8. *Cùm descendisset.* Narr.

1. DEscendente Iesu de monte, *Ecce leprosus venit.* Leprosus dici potest quivis peccator plenus ulceribus superbiæ, avaritiæ, luxuriæ, gulæ &c. v. *Peccatum, Superbia, Luxuria &c.*

2. *Si vis potes me mundare.* Peccator debet cum magna fiducia & dolore ad Christum recurrere. v. *Fiducia, Pœnitentia.*

3. *Vade ostende te Sacerdotibus.* Debet etiam peccator peccata sua aperire & ostendere Sacerdoti in Confessione sacramentali. v. *Confessio peccatorum*: Item *Sacramentum Pœnitentiæ in Catech. c.* 4.

Dominica quarta post Epiphaniam.

Matth. 8. *Ascendente &c.* Narr.

1. *Ascendente Iesu in naviculam, ecce motus magnus factus est in mari.* Mundus est mare plenum procellis, id est, periculis, discordijs, litibus. v. *Discordia, inimicitia.* Item *pax.*

2. *Domine salva nos perimus.* Remedium in mundi periculis est auxilium Dei invocare. v. *Oratio, Auxilium Dei. Fiducia. Et in Catech. c. 2. de Orat. Dominica.*

3. *Quis est hic, quia venti & mare obediunt ei.* Si mutæ creaturæ obediunt Dei præcepto, quanto magis homo. v. *Obedientia, Timor Domini. Et in Catech. c. 3. de præceptis.*

Domi-

Dominica quinta post Epiphaniam.

Matth. 13. *Simile factum est.* Narr.

1. *Simile factum est regnum cœlorum homini qui seminavit bonum semen in agro suo.* Semen bonum est fides, aut quævis alia virtus, quæ seminatur in anima, ut posteà proferat fructum vitæ æternæ. v. *Fides, Liberalitas, Amor Dei &c. Et in Catech. c. 1. de fide.*

2. *Venit inimicus ejus & superseminavit zizania.* Zizania sunt errores hæreticorum, aut peccata in quæ dæmon, & hæretici homines inducunt. v. *Tentatio, mendacium, avaritia, luxuria, & alia vitia.*

3. *Sinite utraque crescere usque ad messem.* Deus permittit probos & improbos simul vivere in hoc mundo, sed in morte & judicio extremo illos separabit, ad præmium, vel pœnam æternam. v. *Mors, judicium, justitia divina. Et in Catech. c. 5. de 4. Novissimis.*

Dominica sexta post Epiphaniam.

Matth. 13. *Simile est.* Narr.

1. *Simile est regnum cœlorum grano sinapis &c.* Granum sinapis est vera fides in Christum, quæ nunc apparet parva, et humilis, posteà autem crescet in gloriam immensam et æternam. v. *Fides, humilitas, tribulatio.*

2. Granum sinapis dum masticatur elicit lachrymas, sed tamen conducit ad sanitatem: ita pœnitentia nunc causat dolorem, posteà verò salutem operatur. V. *Pœnitentia, patientia, tribulatio* Item *in Catech. c. 4. de pœnitentia.*

Domi-

Dominica Septuagesimæ.

Matthæi 20. *Simile est.* Narratio.

1. *Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias.* Regnum cœlorum est Ecclesia, ad quam Deus homines vocat ut benè operentur. V. *Ecclesia, Obedientia.* Et *Fides in Catech. c.* 1.

2. *Hi novissimi unâ horâ fecerunt & pares illos nobis feciſti, qui portavimus pondus diei.* Qui Deo serviunt brevi tempore ex pura intentione plus apud Deum merentur quam qui pro mundo diu, multumque laborant. V. *Intentio bona, mala, Gloria cœli.*

3. *Multi sunt vocati pauci verò electi.* Pauci sunt salvandi, eo quod pauci deserunt sua vitia. Vide, *Superbia, Avaritia, Luxuria.*

Dominica Sexagesimæ.

Lucæ 8. *Cum turba plurima.* Narratio.

1. *Semen est Verbum Dei.* Magni facienda est Fides & Prædicatio verbi divini, quia est semen vitæ æternæ. V. *Fides, Prædicatio.*

2. *Ad tempus credunt & in tempore tentationis recedunt.* Necessaria est ad salutem perseverantia in fide, & bonis operibus inter persecutiones. V. *Perseverantia, fortitudo, tentatio, tribulatio.*

3. *Hi sunt qui in corde bono & optimo fructum adferunt in patientia.* Fructus bonorum operum haberi non potest sine patientia. V. *Patientia, abstinentia, abnegatio.*

Dominica Quinquagesimæ.

Lucæ 18. *Assumpsit Iesus &c.* Narratio.

1. *Ecce ascendimus Hierosolymam &c.* Quanta Christi benignitas qui ultrò tendit Hierosoly-

solymam, ut pro peccatoribus patiatur, V. *Benignitas Dei in peccatores, Amor noster in Deum,*

2. *Et postquàm flagellaverint & occident eum, tertiâ die resurget*, Maxima consolatio in tribulatione & persecutione est futura mortuorum resurrectio, v. *Tribulatio, Persecutio, Beatitudo.*

3. *Et ipsi nihil horum intellexerunt.* Homines ingrati non intelligunt Christi in se amorem, & beneficia. v. *Ingratitudo, benignitas Dei,*

Dominica 1. Quadrag.

Matthæi 4. *Ductus est Iesus &c*, Narratio.

1. *CVm jejunasset quadraginta diebus &c.* Quàm utile & sanctum sit jejunium Quadragesimæ, exemplo Christi, V. *Abstinentia, jejunium.*

2. *Accedens tentator dixit ei &c.* Christus voluit tentari, ut ostenderet Christianos debere per multas tribulationes intrare in regnum cœlorum, V. *Tentatio, tribulatio.*

3. *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me.* Dæmon homines tentat & decipit promittendo illis falsa bona, mundi divitias, voluptates, honores, ut vera & æterna bona illis auferat. v. *Avaritia, luxuria, tentatio.*

Dominica 2. Quadrag.

Matth. 17. *Assumpsit Iesus &c.* Narr.

1. *TRansfiguratus est ante eos.* Nempe ante discipulos, id est, homines pios, qui deserunt cupiditatem mundi, & ascendunt cum Christo ad montem orationis, aut contemplationis. v. *Abnegatio, oratio, contemplatio, amor Dei.*

2. *Domine bonum est nos hic esse.* Quantum bonum & beneficium est esse cum Christo in vera Ecclesia,

cleſia, in oratione, in operibus bonis. v. *Eccleſia. oratio.* Item *in controverſ. part.* 1. *c.*2. *de vera Eccleſia* contra hæret.

3. *Surgite & nolite timere.* Qui Chriſtum timet & in eo confidit, nihil debet in mundo timere; non minas hominum, non carcerem, non mortem *&c.* v. *Timor Domini, fiducia, fortitudo.*

Dominica 3. *Quadrag.*

Lucæ 11. *Erat Ieſus &c,* Narr.

1. *Erat Ieſus eijciens dæmonium, & illud erat mutum.* Dæmonium mutum habent illi, qui in Confeſſione non apperiunt peccata ſua, & qui non laudant Deum in oratione, v. *Confeſſio, Oratio.*

2. *Omne regnum in ſe diviſum deſolabitur.* Quanta damna adferat diſcordia in regno, in civitate, in familia, v. *Diſcordia, Pax.*

3. *Qui non eſt mecum contra me eſt.* Deus odit ſimulationem & hycocriſim, vult autem habere mentem & intentionem rectam, v. *Hypocriſis, Intentio recta.*

Dominica 4. *Quadrag.*

Ioan. 6. *Abijt Ieſus trans mare,* Narr.

1. *Erat autem proximum Paſcha dies feſtus Iudæorum.* Quanta apud Catholicos debet eſſe obſervatio dierum Feſtorum & Dominicæ. v. *Sabbathi obſervatio.* Et *in Catechic.* 3 *de præceptis.*

2. *Diſcubuerunt viri numero quaſi quinque millia.* Exemplo Chriſti quanta debet eſſe liberalitas fidelium erga peregrinos, maximè pauperes, & Religioſos qui Chriſtum ſequuntur, v. *Liberalitas.*

3. *Ieſus ergò ne facerent eum Regem fugit.* Docemur hic

hic fugere vanos honores, & mercedem liberalitatis à solo Deo expectare. v. *Humilitas Intentio bona.*

Dominica 5. quæ est Passionis.

Ioan. 8. *Dixit Iesus turbis.* Narr.

1. *Qui ex Deo est verba Dei audit.* Signum est prædestinationis Conciones libenter audire et observare, v. *Prædicatio, Obedientia.*

2. *Si quis sermonem meum servabit mortem non videbit in æternum.* Per observantiam mandatorum obtinetur vita æterna. v. *Obedientia, Gloria cælestis.*

3. *Abraham mortuus est, & Prophetæ.* Nemo mortem evadit, debemus semper esse parati ut transeamus ad alteram vitam. v. *Mors,* Item 4. *Novissima in Catech. c. 3.*

Dominica 6. quæ est Palmarum.

Matth. 21. *Cùm appropinquasset.* Narr.

1. *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus,* Christi mansuetudo & humilitas Christianis imitanda. Vide, *Patientia, Humilitas.*

2. *Stravcrunt vestimenta sua in via.* Hinc collige non tantùm affectum internum, sed etiam sæpè bona externa pro Christo exuenda esse. V. *Abnegatio, Amor Dei.*

3. *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Benedictus & honorandus Deus in suis Sanctis & ministris. V. *Amor Dei, honor parentum.* Item *cultus Sanctorum in contrpart. 2. &c.*

Domi-

Dominica Resurrectionis.

Marc. 16. *Maria Magdalena &c.* Narratio.

1. *Emerunt aromata ut venientes ungerent Iesum.* Aromata Christo gratissima sunt virtutes, quæ impediunt corporis & animæ nostræ corruptionem, & Christi membra ungunt in suis pauperibus. V. *Castitas, amor Dei, liberalitas in pauperes.*

2. *Nolite expavescere, Iesum quæritis Nazarenum.* Non debet timere qui seriò Christum quærit. V, *Fides, & fiducia.*

3. *Surrexit non est hic,* Per pœnitentiam oportet cum Christo resurgere ex sepulchro nostrorum peccatorum. V. *Pœnitentia, peccatum.*

Dominica in Albis.

Ioan. 20. *Cùm serò esset,* Narratio.

1. *Pax vobis.* Pax servanda cum Deo, cum proximo, cum nostra conscientia. V. *Pax, Discordia.*

2. *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis.* Quanta Sacerdotibus concessa potestas. Vide, *Confessio peccatorum, pœnitentia.*

3. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Quantum Dei donum vera fides. V. *Fides fiducia.* Item *in Catech. c. 1. de fide.*

Dominica 2. post Pascha.

Ioan. 10. *Ego sum Pastor bonus.* Narratio.

1. *Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis.* V. *Zelus gloriæ Dei, Fortitudo.*

2. *Ego sum Pastor bonus & cognosco oves meas.* V. *Christus, Dei benignitas erga suos fideles:* applicando illi officia boni Pastoris.

3. *Fiet*

3. *Fiet unum ovile & unus Pastor. V. Concordia, pax,* Item *Ecclesiæ unitas, Controv. part. 1. c. 3.*

Dominica 3. post Pascha.

Ioan. 16. *Modicum &c,* Narratio.

1. *Iterùm modicum & videbitis me.* Totum tempus & bonum hujus vitæ modicum censeri debet, v. *Mors, Gloria æterna.*

2. *Plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit.* v. *Tribulatio, tentatio, patientia servorum Dei.*

3. *Sed tristitia vestra vertetur in gaudium.* v. *Consolatio divina, Gloria æterna, Beatitudo,*

Dominica 4. post Pascha.

Ioan. 16. *Vado ad Deum,* Narratio.

1. *Cùm venerit Paraclitus arguet mundum de peccato, & de justitia, & de judicio. V. Peccatum, justitia divina, judicium iniquum, rectum.*

2. *Paraclitus Spiritus docebit vos omnem veritatem.* Veritas & fides est à Spiritu sancto, mendacium & hypocrisis à spiritu maligno. v *Fides, mendacium, hypocrisis.*

3. *Non enim loquetur à semetipso,* Hæretici quia loquuntur à semetipsis, non à Deo, sunt mendaces & fallaces, v. *Mendacium, fallacia,* Item *vera Ecclesia, Contr. p. 1. c. 3.*

Dominica 5. post Pascha.

Ioan. 16. *Amen dico vobis,* Narratio.

1. *Siquid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis,* Quanta est vis orationis, v. *Oratio.*

2. *Ipse enim Pater vos amat, quia vos me amastis,* v. *Amor Dei, & Benignitas.*

3. *Et credidistis, quia à Deo exivi :* Fides vera in Christum quanti momenti, v. *Fides , & in Catech. c.* 1,

Ascensio Christi.

Marci 16. *Recumbentibus undecim &c.* Narr.

1. *EXprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis.* Quantum malum duritia cordis in credendo, & dolendo de peccatis, v. *Duritia cordis, Pœnitentia.*

2. *Qui crediderit , & baptizatus fuerit salvus erit.* Quantum Dei donum est Baptismus, v. *Baptismus,* Item, *Catech. c.* 4.

3. *Quanta Dei gratia est vera fides,* v. *Fides, Constantia, Perseverantia.*

Dominica post Ascensionem.

Ioan. 15. *Cùm venerit,* Narratio.

1. *CVm venerit Paraclitus,* Paraclitus idem est quod consolator , Spiritus enim sanctus consolatur homines in tribulatione, et operibus bonis, v. *Consolatio divina.*

2. *Ille testimonium perhibebit de me & vos testimonium prohibebitis.* Per fidem , spem , amorem, de Christo testimonium perhibemus quod est ei gratissimum, v. *Fides, Spes, Amor Dei.*

3. *Hæc facient vobis quia non noverunt Patrem neque me :* Hæresis , et peccatum excæcat homines , ut non videant quantam injuriam faciant Deo persequendo innocentes, v. *Persecutio , peccatum, inimicitia.*

Dominica Pentecostes.

Ioan. 14. *Si quis diligit,* Narratio.

1. *Si quis diligit me Sermonem meum servabit, & pater meus diliget eum.* Quantum bonum diligere Deum, et quomodò diligendus, v. *Amor Dei.* Et *in Catech. cap. 3. de charitate.*

2. *Qui non diligit me Sermones meos non servat.* Quantum malum non diligere Deum, ejus præcepta violando, v. *Obedientia,* Item *peccata in specie,*

3. *Pacem relinquo vobis.* Testamentum ultimum quod Christus hominibus in terris reliquit, est pax cum Deo, et proximo, v. *Pax, concordia.*

Dominica SS. Trinitatis.

Matth. 28. *Data est mihi &c.* Narratio.

1. *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Quanta sunt dona quæ percipimus à SS. Trinitate per Baptismum, et vocationem ad fidem *&c.* v. *Baptismus,* Item *in Catech, exempla cap. 4. de Sacram. Baptismi.*

2. *Docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis.* Non sufficit Baptismus et Fides sine bonis operibus et observatione mandatorum Dei, v. *Obedientia,* Item *in Controv. tract. 2, c. 2.* Item *in Catech. c. 3. Præcepta Decalogi.*

3. *Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi,* Quantum bonum Christum semper habere præsentem, per potentiam divinitatis omni loco, per præsentiam humanitatis in sacra Eucharistia, v. *Christus. V. Eucharistia,* Item *in Catech. c. 4. de Sacramento Eucharistiæ.*

Festum

Festum Venerabilis Sacramenti.

Ioan. 6 v. 48. *Caro mea :* Narr.

1. *Caro mea verè est cibus.* In institutione Eucharistiæ Deus fecit memoriam mirabilium suorum. vide, *Eucharistia :* Item *in Catech. cap. 4. Sacram. Eucharistiæ :* item *in Controv. tract. 2, pag. &c. De Eucharistiæ Sacram. contra hæreticos.*

2. *Non sicut manducaverunt Patres vestri manna & mortui sunt.* Quomodò virtus Eucharistiæ varijs figuris in Scriptura adumbratur, *ibid.*

3. *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quanta præmia dantur iis qui ad Communionem dignè accedunt, quanta pœna si indignè. *ibid. & infra in Diarij & libri fine.*

Dominica 2. post Pentecostem.

Lucæ 14. *Homo quidam fecit cœnam,* Narratio.

1. *Et cœperunt omnes simul excusare.* Magna ingratitudo est, Deum per gratiam et Prædicatores suos ad cœnam vitæ æternæ invitantem non sequi, v. *Ingratitudo. exhortatio.*

2. *Primus dixit ei, villam emi &c.* Multi excluduntur à convivio regni cœlestis per cupiditatem et avaritiam, v. *Avaritia,* item *in Catech. c. 5, de peccato capitali Avaritiæ.*

3. *Alius dixit, uxorem duxi non possum venire :* Multos etiam cœlo excludit luxuria, v. *Luxuria,* Item *in Catech. c. 5. de peccato capitali Luxuriæ.*

Dominica 3. post Pentecostem.

Luc. 15. *Erant appropinquantes,* Narratio.

1. *Via hic peccatores recipit.* Quanta Dei benignitas qui paratus est omnes peccatores

per pœnitentiam in gratiam recipere, v. *Benignitas Dei, Pœnitentia,* Item *in Catech. c. 4. de Sacram. Pœnit.*

2. *Gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente.* Quantum placeat Deo seria pœnitentia, *ibid.*

3. Item pax conscientiæ ex pœnitentia et confessione peccatorum, *ibid. & V. Confessio.* Item *Status gratiæ in fine part. 2.*

Dominica 4. post Pentecost.

Lucæ 5. *Cùm turbæ irruerent.* Narratio.

1. *Totâ nocte laborantes nihil cepimus.* Superbi, avari, luxuriosi, qui totâ nocte, id est, totâ vitâ laborant pro honore, opibus, voluptate, nullum laboris præmium à Deo percipiunt, v. *Superbia, avaritia, luxuria.* Item *in Catech. c. 3 & 5.*

2. *Exi à me quia homo peccator sum.* Peccatorem omnia mala comprehendunt, quia deserit illum Christus, v. *Peccatum.*

3. *Relictis retibus secuti sunt eum:* Bona hujus mundi sunt retia quibus anima capitur; et ideò pro Christo abneganda, v. *Abnegatio, Fallacia mundi.*

Dominica 5. post Pentec.

Matth. 5. *Amen dico vobis,* Narratio.

1. *Omnis qui irascitur fratri suo reus erit Iudicio.* Quam rigidè Deus à nobis requirit amorem erga proximum, v. *Amor proximi:* Item *in Catech. c. 3 Charitas proximi.*

2. *Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Quantam pœnam meretur inimicitia, et contumelia contra proximum, v. *Inimicitia, invidia.*

Domi-

Dominica 6. post Pent.

Marc. 8. *Cum turba multa.* Narratio.

1. *Misereor super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me.* Si tam benignus est Christus erga eos qui tantùm triduò illum secuti sunt, qualis erit illis qui totâ vitâ mundum abnegantes illum sequuntur, v. *Benignitas Dei, abnegatio mundi,* Item *in Catech. c. 8. consilia evangelica.*

2. *Quot panes habetis: qui dixerunt, septem.* Septem panes mysticè designant septem Sacramenta quibus populus Christianus roboratur et alitur in vitam æternam, v. *Sacramenta in particulari:* Item *in Catech. c. 4.*

3. *Et præcepit turbæ discumbere:* Christi exemplo exercenda liberalitas erga egenos et esurientes, v. *Liberalitas:* Item *in Catech. c. 5. opera 7. misericordiæ.*

Dominica 7. post Pent.

Matth. 7. *Attendite à falsis.* Narratio.

1. *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium,* Cavendum ab hypocrysi et simulatione, qualis est hæreticorum, v. *Hypocrisis, Astutia, Adulatio.*

2. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur,* v. *Justicia divina, mors, Infernus.*

3. *Non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in regnum cœlorum,* Non sufficit fides sine bonis operibus, et obedientia mandatorum, v. *Controv. Tract. 2 c. 2,* Item *in Apparatu,* v. *Fides, Obedientia.*

Dominica 8. post Pent.

Luc. 16. *Homo quidam erat dives.* Narrat.

1. *Redde rationem villicationis tuæ.* Reddenda est ratio operum nostrorum in hac vita per Confessionem, ne à nobis in morte severiùs exigatur, v. *Confessio, Mors.* Item *in Caech. c. 4. Confessio, & c. 5. 4. novissima.*

2. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.* Redimenda peccata per eleëmosynas, v. *Liberalitas,* item *in Catech. cap. 5. opera misericordiæ.*

Dominica 9. post Pent.

Luc. 19. *Cum appropinquaret.* Narratio.

1. *Videns civitatem flevit super eam.* Anima peccatrix rectè comparatur Hierosolymæ brevi destruendæ, talem animam Christus luget, quia illa seipsam non deflet lachrymis pœnitentiæ, vide *Peccatum, Pœnitentia; etiam in Catechesi, cap. 4.*

2. Scriptum est, quia domus mea domus orationis est. In Templo non fabulis, sed soli orationi vacandum est v. *Oratio: Ecclesia item in Catech. cap. 2. de Orat. Dominica, &c.*

Dominica 10. post Pent.

Luc. 18. *Dixit Iesus ad quosdam.* Narratio.

1. *Non sum sicut cæteri hominum:* Vitium est jactantiæ præ se alios aspernari. v. *Jactantia.*

2. *Omnis qui se exaltat humiliabitur.* Superbis proxima est Dei vindicta et ruina. v. *Superbia.*

3. *Et qui se humiliat exaltabitur.* Proprium est Deo humiles exaltare in vita præsenti, et futura. v. *Humilitas.*

Domi-

Dominica 11. *post Pent.*

Marc. c. 7. *Exiens Iesus.* Narratio.

1. A*Dducunt ei surdum, & mutum. Surdus* est qui non audit verbi Dei præcones. v. *Prædicatio.*

2. Item *mutus* est qui non audet peccata sua confiteri, v. *Confessio : item in Catech. cap. 3.*

3. *Benè omnia fecit, & surdos fecit audire & mutos loqui.* Inter maxima Christi miracula non minimum est tales surdos & mutos per gratiam suam ad pœnitentiam adducere. v. *Christus :* item *in Catech. cap. 4. exempla pœnitentiæ.*

Dominica 12. *post Pent.*

Luc. cap. 12. *Beati oculi.* Narratio.

1. D*Iliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* v. in Appar. *Amor Dei :* Item *in Catech. cap. 3. de Charitate.*

2. *Et proximum tuum sicut te ipsum,* v. ibid. *Amor, & charitas proximi.*

3. *Homo quidam incidit in latrones, qui & despoliaverunt eum.* Hac parabolâ pulchè exhibetur status peccatoris, cujus plagas sanat Christus tanquam pius Samaritanus, v. *Benignitas Dei, Christus, &c.*

Dominica 13. *post Pent.*

Luc. 17. *Dum iret Iesus.* Narratio.

1. O*Ccurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè.* Decem leprosi mysticè sunt homines infecti peccatis contra decem præcepta, qui

ideo longe absunt à Christo, v. *Peccatum*, Item *in Catech. cap. 3. in 10. præcepta.*

2. *Ite ostendite vos Sacerdotibus.* Remedium contra lepram peccati optimum est se manifestare sacerdoti per confessionem, v. *Confessio*: item *in Catech. de sacramentum. Pœnitentiæ.* Item *Remedia sing. peccat.*

Dominica 14. post Pent.

Matth. cap. 6. *Nemo potest.* Narratio.

1. *Nemo potest duobus dominis servire.* Nempe Deo & cupiditati divitiarum, v. *Avaritia:* item *in Catech. cap. 5. de 7. pec. Capitalibus.*

2. *Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis.* Hic pulchro exemplo volucrum, &c. excitamur ad fiduciam in paterna Dei providentia, v. *Spes, Fiducia: & in Catech. cap. 12. de Spe.*

Dominica 15. post Pent.

Luc. 17. *Ibat Iesus in civitatem.* Narr.

1. *Noli flere.* In fletu, & tribulatione recurrendum est ad consolationem divinam, v. *Tribulatio, Consolatio divina.*

2. *Adolescens tibi dico surge.* Quanta Christi potentia et bonitas ut homines juvet, et excitet à morte peccati, vide *Christus, Peccatum.*

Dominica 16. post Pent.

Luc. 14. *Cum intrasset Iesus.* Narratio.

1. *Si licet Sabbatho curare.* Diebus Dominicis & Festis exercenda sunt opera pietatis, non verò servilia, ludi, aut sympositia. v. *Sabbathi observatio*: item *in Catech. cap. 3. præcepto 2.*

2. *Recumbe*

2. *Recumbe in novissimo loco.* Qui quærunt pro Christo in hac vita esse novissimi, in futura vita erunt primi, & contra, v. *Humilitas, Superbia.*

Dominica 17. post Pent.

Matth. 22. *Accesserunt ad Iesum.* Narratio.

1. *Accesserunt ad Iesum Pharisæi.* Peccatores debent accedere ad Christum per pœnitentiam, v. *Pœnitentia, Spes.*

2. *Diliges dominum Deum tuum, &c.* Debent etiam accedere per amorem Dei, & proximi. De hoc vide *supra in Dominica 12.*

Dominica 18. post Pent.

Matth. 9. *Ascendens Iesus.* Narratio.

1. *Et ecce offerebant ei paraliticum jacentem in lecto.* Similes sunt huic paralitico, qui jacent in lecto luxuriæ, acediæ, & aliorum vitiorum. v. *Luxuria, Acedia.*

2. *Tunc ait paralitico: Surge, tolle lectum tuum.* Id est, Resurge à peccatis per pœnitentiam, & desere consuetudinem vitiorum in qua jaces. v. *Pœnitentia.*

3. *Et vade in domum tuam.* Nempe ad Ecclesiam & Patrem cælestem cum filio prodigo, dicens, *Peccavi in Cœlum & coram te, &c.* v. *Confessio peccatorum.*

Dominica 19. post Pent.

Matth. 22. *Loquebatur Iesus.* Narratio.

1. *Misit servos suos vocare invitatos ad nuptias.* Deus mittit suos Sacerdotes, ut per prædicationem invitent homines ad fidem Christi, et vitam æternam. v. *Prædicatio, Fides, Gloria æterna.*

2. *Illi autem neglexerunt.* Quam periculosa est negligentia, et duritia cordis quando à Deo vocamur ad animæ salutem. v. *Duritia cordis, Inobedientia.*

Dominica 20. post Pent.

Joan. 4. *Erat quidam regulus.* Narratio.

1. *Domine descende priusquam moriatur filius meus.* Si regulus tam sollicitè orat pro vita corporali filij sui, quantò magis oportet habere zelum pro vita spirituali proximi sui. v. *Zelus, Amor proximi.*

2. *Dixit ei Iesus: Vade, filius tuus vivit.* Quam potens est humilis oratio ad obtinendam à Christo salutem. v. *Oratio, Christus, Benignitas Dei.*

Dominica 21. post Pent.

Matth. 18. *Simile est regnum cœlorum.* Narr.

1. *Misertus Dominus servi illius dimisit eum, & debitum dimisit ei.* Docet tota hæc parabola diligendum esse proximum, et injurias ei remittendas. v. *Amor proximi* Item *in Catech. c. 3. de char. proximi.*

2. *Et iratus Dominus tradidit eum tortoribus donec redderet universum debitum.* Deus ex rigore justitiæ meritò nihil remitteret illis, qui nihil alijs volunt remittere. v. *Iustitia divina.*

Dominica 22. post Pent.

Matth. 22. *Abeuntes Pharisæi.* Narratio.

1. *Abeuntes Pharisæi consilium inierunt, ut caperent Iesum in Sermone.* Similes Pharisæis sunt homines fallaces qui studeant alios decipere in verbis,

verbis, contractibus &c. v. *Astutia, Mendacium.*

2. *Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo.* Ars fallendi præcipua est adulatio, ideò ab adulatoribus cavendum.

Vide, *Adulatio.*

Dominica 23 post Pent.

Matth. 9. *Loquente Iesu ad turbas.* Narr.

1. SI *tetigero tantùm vestimenta ejus salva ero.* Si tangere vestimenta et reliquias Christi et Sanctorum confert ad salutem, quantò magis tangere corpus Christi in sacra Communione. v. *Eucharistia.*

2. *Confide filia, fides tua te salvam fecit.* Cum viva fide et fiducia ad Christum, et sacram Eucharistiam accedendum est, v. *Fides, & fiducia:* Item *in Catech. c. 1. de fide.*

Dominica 24. post Pent.

Matth. 24. *Cùm videritis abominationem.* Narr.

1. SURGENT *enim Pseudochristi & Pseudoprophetæ &c.* Monentur Christi fideles ut caveant à fallacia et hypocrisi hæreticorum. Vide, *Fallacia, Hypocrisis.* Item *in Catech. cap. 1. de fide.*

2. *Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, cum virtute multa, & majestate.* vide supra *in Dom. 1. Adventus; de extremo judicio*: Item *in Catech. de 4. Novissimis,*

PRAXIS

Concionis conficiendæ in Festis Sanctorum ex Apparatu superiori &c.

Praxis prima de quovis Festo.

PRima est communis cum Dominicis. In prima enim parte Concionis enarrari poterit totum Evangelium quod in Festo Sancti occurrit, deducendo juxta methodum ostensam in Evangelio Dominicæ I. Adventus.

In secunda parte, eligenda est ex Evangelio vel Epistola aliqua Sententia particularis, quæ referri possit ad aliquam virtutem in Apparatu contentam: v. g. de Apostolo referri poterit ad *Amorem Dei*, *Fidem*, *Zelum &c.* & ad *Vitia* illis opposita in Auditoribus emendenda. De Martyre ad *Fortitudinem*, *Patientiam*, *Perseverantiam &c.* De Confessore ad *Abnegationem*, *liberalitatem*, *humilitatem &c.* De Virgine ad *Castitatem*, *Orationem*, *Amorem Dei &c.* Prout materia & vita requirit.

Tertia pars eodem modo de alia quapiam Sententia ex eodem Evangelio vel Epistola conficienda erit. Conclusio poterit esse brevis repitirio præcedentium, hortando & commovendo ad imitatioues Sancti, vel dehortando à vitijs oppositis.

Praxis secunda de Eodem.

PRima & præcipua pars consistet in vita & morte Sancti enarranda, sive ex Breviario, sive ex alio Authore, applicando ejus virtutes ad mores Auditorum, & hortando ad imitationem.

Secunda pars fiet eligendo ex vita Sancti unum particulare punctum quod in ea maximè elucet, v. g. in vita S. Nicolai insignem ejus Liberalitatem erga egenos, recurrendo in Apparatu ad V. *Liberalitas*, & eam ex materia ibi inventa fusiùs deducendo, & auditoribus inculcando.

Tertia pars simili modo conficietur, de fælici morte & gloria hujus Sancti, auditores hortando ad ejus imitationem, fælicem mortem, amorem Dei, spem gloriæ, recurrendo in Apparatu ad V. *Mors, Amor Dei, Spes, Gloria cœlestis &c.*

Censui etiam, pro majori Lectoris commodo, hic in particulari subjiciendam seriem omnium Festorum per annum, cum brevi Annotatione Diei, Mensis, Evangelij, & Materiæ quæ ex Apparatu, aut aliunde in singulis adhiberi possit.

FESTO-

FESTORVM OMNIVM

Series per Annum, cum Annotatione diei, Evangelii, Materiæ &c.

FEstum Purificationis B. Mariæ. 2. Februarii. Evang. *Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Moysi &c.* Lucæ c.2. Hoc die acquirenda est puritas animi ab omni nævo peccati: vide in Apparatu, *Pœnitentia, Confessio, Peccatum, Castitas &c. Venit in spiritu in templum*, scil. Simeon. Quo spiritu pietatis, et reverentiæ ad templum, et Eucharistiam veniendum, ut Christum in ulnas et animum recipiamus: vide in Apparatu, *Eucharistia, Ecclesia, Amor, Gratitudo.*

Festum S. Matthiæ Apostoli, 24. Februarii, *Confiteor tibi Pater, Domine cæli & terræ.* Matthæi c.11. Quam necessarium est firma fide Deum confiteri, & in ejus paterna bonitate confidere, præsertim inter hujus vitæ tribulationes & persecutiones. Vide in Appar. Fides, *Fiducia, Benignitas divina, Tribulatio, &c. Discite à me quia mitis sum.* Vide bona *Patientiæ. Et humilis corde.* Vide in Appar. Exempla *Humilitatis*, in Christo, & Sanctis.

Festum Annunciationis B. Virginis, 25. Martii. *Ingressus Angelus ad eam dixit, Ave gratia plena.* Lucæ c.1. Quanta sit plenitudo gratiarum in Virgine Deipara, vide in Appar. *Deipara*, item de cultu Deiparæ & Sanctorum contra

tra Novatores in Theol. Tripartita, *to.* 1. *pag.* 231. *Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum.* Virgo Maria per humilitatem concepit, & Dei mater effecta, & supra omnes puras creaturas exaltata est: quam ergo nobis optandum humiliari in terris, ut exaltemur in cælis. Vide in Appar. *Humilitas, Beatitudo, Gloria*

Festum S. Philippi & Jacobi Apost. 1. Maji. *Non turbetur cor vestrum, creditis in Deum, & in me credite.* Joan. 14. Quanti momenti sit vera fides, vide in Appar. *Fides.* Sed sola Fides non sufficit ad salutem sine bonis operibus. Vide de hoc in Theol. Trip. *tom.* 1. *pag.* 191. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt.* In cælo quam vasta sint beatis cælorum spatia, v. Theol. Trip. pag. 4. Quanta & quam diversa animi & corporis felicitas, v. in Appar. *Beatitudo. Ostende nobis Patrem & sufficit nobis.* Abnegandæ sunt creaturæ ut Creator iuveniatur, qui solus animum satiat. v. *Abnegatio.*

Festum Nativitatis S. Joannis Baatistæ, 24. Junii. *Elizabeth impletum est tempus pariendi.* Lucæ c. 1. Non sufficit concipere bona proposita, sed debet adesse tempus pariendi in exequendo: vide *Panitentia, Abstinentia,* & alias virtutes. Nec parentibus sufficit prolem parere, sed debent illam in bonis moribus educare: vide in Appar. *Filiorum educatio. Et Zacharias pater ejus repletus est Spiritu sancto.* Multi magis student repleri vino, aut opibus, quam Spiritu sancto orationis, & amoris Dei, vide in Ap. *Ebrietas, Avaritia, Oratio, Amor Dei.*

Festum SS. Petri & Pauli Apost. 29. Junii. *Quem dicunt homines esse Filium hominis?* Matthæi c. 16. Notæ & signa quibus vera Chri-

sti Ecclesia à modernis Sectis discernitur, vide in Theol. Trip. *tom.1.pag.52. Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Agnoscenda est necessariò authoritas infallibilis in Pontifice Romano Petri successore, v. in Theol. Trip. *tom.1. pag.87. &c.* Quodcunque solveris super terram erit solutum & in cælis: vide ibid. de Confessione peccatorum, & in Appar. ver. *Confessio.*

Festum Visitationis B. Mariæ. 2. Julii. *Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione.* Lucæ c.1. Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia, vide in Appar. *Amor. Zelus. Unde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me?* Accommodandum hoc est adventui Christi ad nos in Communione, vide in Appar. *Eucharistia. Beata quæ credidisti.* Vera fides radix beatitudinis, vide in Ap. *Fides, Beatitudo.*

Festum S. Jacobi Apostoli, 25. Julii. *Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi adorans & petens aliquid ab eo.* Matthæi c.20. Oportet Deum adorare, id est, per Bona opera Justitiam, Abstinentiam, Obedientiam mandatorum, prius honorare, & postea beneficia ab eo postulare: aliqui contrarium faciunt, & ideo quod petunt à Deo non impetrant, vide in Appar. *Obedientia, Abstinentia, Opus bonum &c. Christus autem dixit ei, Quid vis?* Quanta benignitas paratus est nobis dare quod volumus, modo bona benè velimus, & ad nostram salutem, vide *Benignitas Dei.* Sed ecce stultam matris postulationem, *Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram:* vide, *Superbia.* Respondit meritò Christus, *Nescitis quid petatis.* Hinc discе quid, & quomodo oran-

randum : vide in Apparatu *Oratio.*

Festum Assumptionis B. Virginis. 15. Augusti. *Intravit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædam Martha nomine excepit eum in domum suam.* Quanta merces Hospitalitatis & liberalitatis, præcipuè erga Sacerdotes, & Ministros Christi : vide in Appar. *Hospitalitas, Liberalitas, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima.* Sic turbantur qui nimis multa volunt habere in divitiis, deliciis &c. vide in Appar. *Avaritia, Gula &c. Porro unum est necessarium.* Veræ divitiæ, deliciæ, beatitudo sunt in solo Deo : vide in Appar. *Beatitudo vera.*

Festum S. Bartholomæi Apostoli, 24. Augusti. *Exiit Iesus in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* Lucæ 6. Quantum absunt qui noctes & dies totos transigunt in sympositiis, aut in otio, & vix mediam horam in oratione, Missa &c. vide *Ebrietas, Otium, Oratio.* Et exemplum est in ipso S. Bartholomæo, quibus scribitur centies de die, & centies de nocte, & quidem flexis genibus Deum orare solitum. *Et omnis turba quærebat eum.* 1. Christum, *tangere. quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes.* Quare nos non sanamur à morbis nostris animi, & corporis ? Quia non satis sæpe & devotè quærimus Christum tangere in sacra Communione : vide in Appar. *Eucharistia.*

Festum Nativitatis B. Virg. 8. Septemb. *Liber generationis Iesu Christi*, Matthæi c. 1. vide in Appar. *Deipara*, & ejus prærogativas, & *Castitatem, Charitatem &c.* ut supra in aliis ejus festis, præsertim Annunciationis.

Festum S. Matthæi Apostoli, 21. Septembris. *Vidit Iesus hominem sedentem in telonio Matthæum*

thæum nomine, & ait illi, sequere me. Matthæi c. 9. vide hic *Benignitatem Dei* omni generi hominum dicentis, sequere me. 2. Quam felix de quo exemplo Matthæi dicitur, *Surgens secutus est eum.* Ut Christum sequaris necesse est prius surgere de cæno vitiorum, *Avaritiæ, Luxuria &c.* Item surgere de lecto otii & Acediæ in quo pigri jacent: vide in Appar. *Acedia.*

Festum S. Michaelis Archangeli. 29. Septembris. *Quis putas major est in regno cælorum!* Matthæi 18. Sola humilitas hominem exaltat, Superbia autem præcipitat in ruinam, uti patet in lapsu Angelorum, & primorum parentum: vide in Apparat. *Superbia, Humilitas.* Ideo Respondit Christus, *Nisi efficiamini sicut parvuli non intrabitis in regnum cælorum.* Expende proprietates parvulorum esse, non studere opibus, aut honoribus, aut luxuriæ, non simulare, non mentiri, sed potius aliis se regendos & docendos præbere: vide in Appar. *Avaritia, Luxuria, Astutia, Mendacium.* E contra qui volunt in mundo magni esse student artibus politicis, simulationi, mendacio: vide in Appar. *Simulatio, Mendacium, Hypocrisis.* De his simulandi artibus politicis, præclara sunt quæ deducit S. Gregorius in lib 10. Moral. c.6. & habentur in Lect.2. Nocturni de communi Confessoris non Pont. *Deridetur justi simplicitas &c.*

Festum SS. Simonis & Judæ. 28. Octobris. *Hæc mando vobis ut diligatis invicem.* Joan. cap.15. vide in Appar. *Amor proximi.* Cui contrariatur, *Odium Invidia*, ibid. *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit:* vide in Appar. *Patientia, Persecutio.*

Festum Sanctorum Omnium. 1. Novembris.

Beati

Beati pauperes spiritu, Marci c. 5. Mundus ponit suam beatitudinem in divitiis, & honoribus, Christus in paupertate & contemptu mundi: vide in Appar. *Beatitudo vera. Abnegatio mundi:* contra, *Avaritia*, *superbia*, ibid. *Beati qui lugent.* v. Pœnitentia. *Beati misericordes.* v. *Liberalitas*, *Eleëmosyna &c.* ibid. *Beati pacifici.* v. Pax. *Beati qui persecutionem patiuntur.* v. *Persecutio*, *Odium &c.*

Festum S. Andreæ Apostoli, 30. Novembris. *Venite post me.* Quanta felicitas abnegare mundum & sequi Christum: vide in Appar. *Abnegatio*, *Obedientia*, & alias virtutes hominis Christiani. *Faciam vos fieri piscatores hominum.* Tales hominum piscatores sunt qui alios hortatione & exemplo docent, & ad salutem adjuvant: vide in Appar. *Exhortatio*, *Zelus animarum.* Denique amor Crucis in S. Andreæ cruci affixo, v. *Persecutio*, *Tribulatio*, *Amor Dei.*

Festum Conceptiomis Immaculatæ B. V. 8. Dembris. *Liber generationis* Jesu Christi *&c.* Matthæi 1. Non possumus esse amici, aut imitatores virginis immaculatæ nisi per castitatem, & puritatem à macula peccati: vide in Appar. *Castitas*, *Baptismus*, *peccatum.* De Immac. Conceptione, & cultu Deip. vide aliqua in Theol. Trip. *tom.* 1. *pag.* 234.

Festum S. Thomæ Apostoli, 21. Decembris. *Thomas unus ex duodecim non erat cum eis quando venit Iesus.* Ioan. c. 20. Quam periculosum est abesse à consortio fidelium in templo, concione, sacro *&c.* vide in Appar. *Ecclesia*, *Exhortatio*, *Eucharistia.* Et contra Hæreticos, vide in Theol. Trip. notas veræ Ecclesiæ pag. 52. *&c.* & de Sacramento Eucharistiæ & Sacrificio Missæ

sæ pag. 9. *Beati qui non viderunt, & crediderunt*: vide in Apparatu. Fides, & Euchariſtia: in his Chriſtus, feliciter creditur, etſi non videatur.

Feſtum S. Stephani Protomartyris 26. Decembris. *Ecce ego mitto ad vos prophetas, & ſapientes, & ex illis occidetis.* Matthæi c. 23. Boni & ſancti homines ſunt qui præcipuè à malis perſecutionem ſuſtinent: vide in Appar. *Perſecutio, Tribulatio, Odium.* Sed illæ tribulationes ſunt claves cæli. Hinc Stephanus cum lapidaretur dixit, *Ecce video cælos apertos, & Ieſum ſtantem*: vide in Appar. *Beatitudo, Gloria cæleſtis, Benignitas divina.*

Feſtum S. Joannis Evangeliſtæ, 27. Decembris. *Converſus Petrus vidit illum Diſcipulum quem diligebat Ieſus.* Quare Ieſus Ioannem tantopere diligebat? Propter Ioannis ſingularem Caſtitatem, Humilitatem, Zelum Apoſtolicum, Amorem erga Chriſtum, ſicut enim ignis ignem excitat, ita amor amorem: vide in Apparatu illas virtutes, & vitia illis cppoſita.

SVM-

SVMMA DOCTRINÆ CHRISTIANÆ

P. Petri Canisii Soc. Iesu.

Cum brevi Elucidatione, & selectis Exemplis nunc primum adjectis.

Præfatio, & notitia operis.

Postquam præcedentes Tractatus pœnè ad calcem adduxi, visum est multis ad subsidium animarum, à nobis unicè intentum, plurimum conducere, si huic operi adjungeretur ipsa Doctrina Christiana brevi expositione & exemplis illustrata: ut hac opportunitate tam commodâ Curatores animarum ad Doctrinæ adeò necessariæ frequentem explicationem facilius inducantur. Eoque magis quod simul in eodem Libro adjunctas habeant Controversias Fidei, Theologicas resolutiones, atque Apparatum selectæ materiæ: quæ omnia ad singulas Doctrinæ Christianæ partes doctè accuratèque exponendas, ac probandas, subsidium optatissimum suppeditant.

Vt igitur hic oportunitati, & amicorum votis operam meam accommodarem, reliquo Operi hanc Doctrinæ Sacræ Elucidationem adjungere decrevi, non sine auxilio quorundam Theologorum hujus Collegii Lovaniensis, qui ad hoc animarum subsidium operam, exempla quædam oportuna seligendo, suam promptissimâ voluntate obtulerunt: in hoc imitati, non tantum Bellarminum summosque Theologos, sed ipsum quoque S. Augustinum, qui inter sublimes rerum divinarum commentationes sibi decorum existimavit de Catechizandis rudibus *tractatum utilissimum elaborare.*

Assumpsi autem præ cæteris hac Expositione elucidandum Catechismum P. Petri Canisii Soc. Iesu Theologi eximii, tum propter dilucidum ejus ordinem & brevitatem, tum propter communem usum atque approbationem quam in repub. Christiana passim obtinuit. Nam, ut alia præteream, tam Ferdinandus Imperator, quam Philippus Rex Hispaniarum, hunc unicum Canisii Catechismum in suis ditionibus prælegendum suâ authoritate ac publico diplomate proposuerunt. Et usus ipse etiamnum docet quantâ verborum energia, quantâ soliditate Doctrinæ, quamque perspicua præ cæteris brevitate totam Doctrinæ Christianæ Summam complectatur.

Pro Usu autem adjunctæ à nobis Expositionis: Adverte primò, pro meliori distinctione, ipsum Catechismi contextum, sive Quæstionem & Responsionem seorsim imprimi, & post modicum spatium, Expositionem cum exemplis singulis pæne Catechismi quæstionibus subjungi, ut una cum quæstione quæ explicatur, ipsa quoque expositio ante oculos habeatur; quod in nullo hactenus Catechismo factum reperimus.

2. Adverte, ex peculiari delectu aliquas quæstiones præ aliis fusiùs illustrari, eo quod ad mysterium aliquod fidei

fidei exponendum, vel mores formandos plus momenti habeant, aliquas verò brevius perstringi, quia vel earum doctrina spectat ad quæstionem principalem quæ explicatur, vel quia in alia Catechismi parte magis appositè elucidantur, non enim debent de singulis semper quæstionibus exempla proferri.

3. *Quamvis sæpè de una quæstione plura exempla apponantur, necesse non est ut Catechista omnia simul producat, sed poterit seligere unum vel alterum quod præsentibus magis convenire judicabit.*

4. *Narratio Exempli, similitudinis, aut sententiæ quam selegit, ut majori cum gratia, facundia, & arte proponatur, plurimum conducet expendere singulas exempli partes & circumstantias*, quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando, *&c. Iuxta praxim supra traditam in fine Apparatus ad Doctrinam sacram.*

Praxis tradendi Doctrinam Christianam.

PRimò, debet Catechista ex maturioribus statuere unum vel alterum syndicum, qui pueros advenientes suis locis ordine constituat, & in modestia ac silentio contineat.

2. Hora auditâ, & dato per campanam signo, Catechista stans in medio populi sui, ex utroque latere secundum sexum discreti, sic ut ab omnibus videri et audiri facile possit, formabit signum Crucis vernaculè; et dum procurat ut omnes se præeuntem clarâ et distincta voce sequantur, cavebit nequis verba sua vel antevertat, vel justo serius subsequatur.

3. Curabit deinde per unum à se designatum, et in medio flectentem clara voce recitari orationem Dominicam vernaculè, cujus verba

verba cæteri per partes distinctè repetent : hoc enim modo mysteria fidei facillimè memoriæ mandantur tam à parvulis, quam à majoribus natu, qui alio ferè modo ea addiscere erubescunt.

Tum iterum efformabit crucem, ut supra.

4. Primum horæ quadrantem dabit petendis quæstiunculis facilioribus, potissimum de iis quæ scitu necessaria sunt necessitate medii, ut Deum esse unum in Natura, trinum in Personis, Remuneratorem nostrorum operum, ac Filium Dei esse nostrum Mediatorem ac Redemptorem. Deinde necessaria necessitate Præcepti, ut Symbolum Apostolorum, decem Præcepta, septem Sacramenta, unaquâque vice unum punctum accurate enucleando, et identidem idem repetendo variis modis et formulis ut altius inhæreant, errantes suaviter corrigendo, balbutientes juvando, omnes pro merito laudando : neque de facili quemquam corripit, ob ignorantiam, nisi ortam ex supina negligentia.

5. Secundo quadrante quæstiones proponat paulò difficiliores, easque fere desumptas ex ea lectione quæ Dominicâ proximè præcedenti publicè recitata, et explicata fuit.

Tum jubebit ex modestioribus, doctiorem aliquem clarâ voce pronunciare Exemplum, quod præcedenti Dominica Catechista attulit ad Lectionis explanationem.

6. Tertio quadrante, jubebit binos vel plures ex adverso stantes in medio Catechismi, et si fieri possit loco etiam eminentiori, clarè pronunciare de memoria lectionem ea die explicandam.

Mox

Mox Catechista lectionem jam recitatam clarè et breviter explicabit sermone facili, et ad parvi sui auditorii captum accommodato, idem sæpiuscule aliis, atque aliis verbis repetens, adhibitis brevibus subinde interrogationibus, et responsionibus ut majorem sibi conciliet attentionem.

7. Quarto quadrante, unum aut alterum producat exemplum selectum, quod tragicè quidem, et cum emphasi, sed vulgari sermone et phrasi pueris accommodato narrabit. Postea præmonebit, se proximâ vice visurum quis narratum Exemplum optimè retinebit.

8. Post hæc iterum formabit crucem, jubebit legi salutationem Angelicam, vel Symbolum Apostolorum, *&c.* per vices; ut hoc modo omnes qui adveniunt ea addiscant. Concludet ipse omnibus iterum præeundo in formanda cruce, ut dictum supra. Postea pueros sine tumultu binos vel ternos ex ordine dimittat.

Advertat autem ne Catechismus spatium horæ excedat, cum fructus temporis diuturnitate sæpius vel tollatur, vel minuatur.

9. Singulis quos interrogavit præmiolum aliquod vel notam elargiatur statim, vel his deficientibus eorum nomen in librum referat ut postea præmio afficiantur: et adjungat ad bona responsa subinde encomium aliquod: mirum enim quantum etiam pueri laude animentur.

Oblatâ opportunitate sæpius inculcet obligationem quam habent Parentes ut mittant prolem ad Catechismum, ut Domini mittant servos et ancillas, Ludimagistri scholares, Ma-

gistratus sibi subjectos, præsertim pupillos et orphanos; ac sæpius usu venire, ut quando hac in parte officio suo desunt, et ipsi graviter peccent, et illos quorum curam gerunt, peccatis et erroribus exponant.

Obligatio Curatorum.

UT autem ipsi Duratores animarum intelligant quanta ipsis obligatio incumbat ad plebem sibi commissam Doctrinâ Sacrâ instituendam, audiant ea de re Decretum Concilii Tridentini Sess. 5. cap. 2. *Archipresbyteri, Plebani, & quicunque Parochiales, vel qui alias curam animarum habentes Ecclesias quocunque modo obtinent, per se vel alios idoneos, si legitimè impediti fuerint, diebus saltem Dominicis & Festis solemnibus plebes sibi commissas pro sua & earum capacitate pascant salutaribus verbis; docendo quæ omnibus scire necessarium est ad salutem, annunciandoque eis cum brevitate & facilitate sermonis Vitia quæ declinare, & Virtutes quas sectari oportet, ut pœnam æternam evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant.* Id verò si quis eorum præstare negligat, etiam si ab Episcopi jurisdictione quavis ratione exemptum se esse prætenderet; etiam si ecclesiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui monasterio, etiam extra diœcesim existenti, forsan annexæ, vel unitæ, modò re ipsa in diœcesi sint; provida pastoralis Episcoporum solicitudo non desit, ne illud impleatur *Ier. Thr.* 4. Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Atque Episcopis ibidem demandatur, ut qui post admonitionem trium mensium spatio muneri suo defuerint, ad illud exequendum, si necesse sit, per Censuras Ecclesiasti-

siasticas, aut alias ad Episcopi arbitrium cogantur. Idemque de explicanda Doctrina Christiana singulis Dominicis et Festis Solemnibus sub gravi obligatione iterum denunciatur in Trid. *de Reform. Sess.* 24. *c.*4. *his verbis.*

Iidem etiam saltem Dominicis & aliis festivis diebus pueros in singulis parochiis, (Vide Const. Pii 5. Ex debito. 1571. *quam ampliavit Greg.* 13. 30. *Octobris*, 1572.) *fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & parentes diligenter ab iis. ad quos spectabit, doceti curabunt, &, si opus sit, etiam per censuras ecclesiasticas compellent: non obstantibus privilegiis & consuetudinibus. In reliquis, ea, quæ de prædicationis munere Sess.*5. *cap.*2. *de refor. sub eodem Paulo III. decreta fuerunt, suum robur obtineant.*

Quod si ad hoc munus explendum Curatores animarum severissimis Conciliorum Decretis ubique adstringantur, quantò magis ea obligatione urgentur illi qui in partibus Hæreticorum Pastoris officio funguntur. Facile enim inserent Hæretici teneris puerorum mentibus errorum suorum semina, nisi providâ veri Pastoris curâ et institutione præveniantur. Inficient paulatim incautos plebis incultæ animos falsæ doctrinæ veneno mortifero, nisi, contra illud virus, Doctrinæ Christianæ antidoto muniantur. Cumque pedetentim hæc pestifera lues occultè irrepserit, ignaros tenellæ ætatis animos infecerit, et cum adolescentibus error et ignorantia sensim adoleverit, tum demum deprehenditur per longam incuriam morbus incurabilis, et cui frustra sanioris Doctrinæ medicina admovetur. Ne igitur Curatores animarum hanc gregis sui ruinam serò lugeant, et neglecti officii rationem in districto

Dei judicio reddere cogantur, ad hoc curam ac cogitationem suam seriò adjiciant, ut à teneris annis commissum sibi populum in Doctrinæ Christianæ mysteriis, ac Dei timore constanter erudiant: quo fiet ut animas pretioso Christi sanguine redemptas ab interitu conservent, et amplam sibi in cælo laboris sui mercedem acquirant.

SVM-

SUMMA DOCTRINÆ CHRISTIANÆ

CAPUT PRIMUM.

De Fide & Symbolo Apostolorum.

QUÆSTIO.

Quis dicendus est Christianus atque Catholicus?

Resp. Qui Baptismatis Sacramento initiatus, *Iesu* Christi veri Dei atque hominis salutarem doctrinam in ejus Ecclesia profitetur: neque Sectis vel opinionibus ullis ab Ecclesia Catholica alienis adhæret.

Expositio.

SUmma dignitas est habere nomen veri Christiani. Quia per Baptismum & Fidem Christianam homines fiunt Filii Dei, & hæredes regni cœlestis. *Quotquot receperunt eum dedit eis potestatem Filios Dei fieri*, Joan. 1.

S. Augustinus lib. de Catechizandis Rudibus *cap.* 16. comparat veros Christianos cum optimo Tritico, & falsos cum Palea, quæ quamvis ad tempus cum tritico permixta sit in Area, id est, in Ecclesia, non erunt tamen simul in Horreo, id est, in Cælo. Non, inquit, sibi blandian-

tur quod in Area possunt esse cum frumento Dei, quia in Horreo cum illo non erunt, sed igni debito destinabuntur.

Exemplo illustri patet, quanta sit Virtus in doctrina veri Christiani, ex facto S Dominici, qui cum diu disputaret pro Christiana Religione, contra hæreticos Albigenses, tandem conventum est ut libellus S. Dominici, & alter libellus Albigensium pro experimento veræ doctrinæ in ignem projiceretur. Et ecce, libellus partis hæreticæ statim comburitur, Libellus verò doctrinæ Christianæ non tantum ab igne non læditur, sed etiam ex igne longè prosiliit. Et cum secundò ac tertiò in ignem projectus fuisset, semper in virtute veræ ac Christianæ doctrinæ illæsus permansit. Ita fusius tradit S. Antoninus in Chronico *part.* 3. *tit.* 19. *c.* 1. & Surius 5. *Augusti.*

Tantam quoque *Virtutem*, ac robur suppeditat nomen *Christiani*, ut S. Blandina Virgo cum inter acerbissima tormenta inclamaret, *Sum Christiana*, nullum doloris sensum passa fuerit, imò visa est inter summas delicias versari, ut refert Euseb. in hist. Eccles. lib. 1. c. 5.

Tantus *honor* est nominis Christiani, ut S. Ludovicus Rex Galliarum solitus fuerit dicere, se in nulla parte Regni sui tantum honoris unquam accepisse, quantùm Possiaci. Quia nempe ea in urbe Baptismo initiatus Christiani nomen accepit, ideòque profitebatur se summo cum lætitiæ sensu præ cæteris omnibus in ea urbe commorari, uti per Belleforestum in ejus vita narratur.

Hinc Reges Galliæ nomen *Christianissimi*; & Reges Hispaniæ nomen *Catholici* pro summi honoris titulo à Sede Apostolica acceperunt, &

& hactenus semper retinuerunt.

Hæretici verò, etsi vocentur Christiani quia in nomine Christi Baptismum susceperunt, non sunt tamen Catholici: quia *Sectis & opinionibus ab Ecclesia Catholica alienis adherent*: exempli gratiâ negant Missam, cultum Sanctorum, & alia puncta fidei, quæ contra hæreticos probantur suprà *de Controv. fidei part.* 1. *tract.* 2. *pag.* 115. 119. & 126.

Q. *Quod signum hominis Christiani?*

RESP. Signum sanctæ Crucis, quod formatur hoc modo: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen.

Expos. Signum Crucis docet nos unum esse Deum: quia dicimus, *In nomine*, non verò, in nominibus. Et tres esse personas divinas, quia additur nomen trium personarum, *Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Deindè manum demittendo à fronte ad pectus, profitemur secundam personam scil. Filium Dei pro hominum salute descendisse in uterum B. Virginis *Mariæ.* Postremò transferendo manum à sinistra ad dexteram, declaramus per Christum nos translatos esse à maledictione ad benedictionem. Hæc Mysteria scire & credere omnibus adultis necessarium est ad salutem necessitate medii, sic ut ignorantia non excuset. *Vnde cum prædicta praxi formandæ Crucis valdè aptè doceri & retineri possunt,*

Signum Crucis est Armatura hominis Christiani, ut exemplo declaratur. Constantinus Imperator ad Christianam fidem conversus circa annum Christi 312. à Maxentio tyranno cladibus variis affectus est: & postea à Licinio

Imperatore circa annum 318. Cum autem divino auxilio fretus cum paucis copiis hosti potentissimo occurrere pararet, virtute salutiferæ Crucis ab imminenti periculo liberatus fuit. Nam supra ejus copias lucidissimum Crucis signum in aëre apparuit, & vox de cœlo audita est, *In hoc signo vinces*, cujus præsidio munitus præclaram victoriam ab hostibus reportavit: In cujus rei memoriam deinceps signum Crucis suis vexillis inscribi curavit. Baronius tom. 3. ad an. 312. & 318.

Refert S. Gregor. l. 3. Dial. c. 7. quendam Judæum nocte ingruente urbe exclusum, in vetusto Apollinis templo pernoctasse. Hic à tenebricosa dæmonum caterva circumcingitur. In his periculis misero Judæo nulla spes auxilii affulget. Tandem occurrit Christianos solitos adversus pericula se Crucis signo munire. Signat igitur se signo Crucis, & ecce tota dæmonum turba extemplò in fugam agitur; exclamans, *Vas vacuum, sed signatum.*

Genevam versus Catholicus cum hæretico iter agebant: orta subitâ tempestate cum tonitru & fulgure, Catholicus de more sese identidem cruce signabat: hæreticus verò per jocum & ludibrium percunctatur, an Catholicus se signando muscas abigeret. Sed Deus non irridetur: horrendo statim fragore crucis contemptorem fulmen è nubibus lapsum extinxit, Catholicus qui ejus lateri adhærebat incolumis permansit. Florimond. lib. 8. c. 4. §. 1.

Q. *Quibus de rebus primùm docendi sunt Christiani?*

R. Esp. De Fide, Spe, Charitate, Sacramentis & officiis justitiæ Christianæ.

Q. *Quid*

Q. *Quid est Fides.*

RESP. Donum Dei ac lumen, quo illustratus homo, firmiter assentitur omnibus, quæ Deus revelavit, & nobis per Ecclesiam credenda proposuit: sive scripta illa sint, sive non sint.

Expos. Fides debet esse integra: quia qui peccat in uno factus est omnium reus. Sicut navis quæ in cæteris integra est, si unam rimam habeat, per eam submergi potest.

Hinc ergo errant hujus temporis Libertini & hæretici, qui dicunt quemlibet Christianum in sua fide posse salvari, quod supra refutatur in controvers. p. 1. c. 3.

Quanta sit vis veræ fidei singulari Exemplo declaratur. Anno Christi 471. Duo Philosophi quorum alter erat Ariana hæresi infectus, de fide acriter disceptabant. Tandem orthodoxo Philosopho visum est, relictâ verborum contentione, virtute potius divinâ fidei suæ veritatem comprobare; obtulitque Ariano ut accenso igne luculento uterque in medias flammas descenderet, & victor haberetur, qui in igne immunis persisteret. Hanc conditionem cum Arianus detrectaret, orthodoxus fidei veritati confisus ardentem rogum solus ingressus est, & indè cum Ariano illæsus, & intactis etiam vestibus dispuravit. Baron. tom. 6. anno 471. & Niceph. l. 15. c. 23.

Simile exemplum legitur in vita S. Patricii, qui ut Magum Fidei obsistentem convinceret, jussit Benignum comitem suum collocari in domuncula ex aridis lignis & stipulis confecta, Magum ex adverso in domo ex humido & viridi ligno erecta: injecto utrimque igne Benigno

penitùs illæso, Magus cum tecto viridi continuò exarsit

Huc facit exemplum S. Gregorii Thaumaturgi, qui virtute fidei montem è suo loco transtulit, & plura hujusmodi in Martyrum vitis prodigia. Vide suprà in Apparatu, Ver. *Fides.*

Q. *Quæ summa est fidei seu omnium credendorum?*

Resp. Symbolum Apostolorum, in duodecim distinctum articulos.

Expos. Symbolum Apostolorum quivis Catholicus scire & credere tenetur: & peccant parentes si filios suos illud docere negligant. Est enim norma fidei, quâ Christi fideles ab infidelibus distinguuntur. Sicut per tesseram & sacramentum militare Imperator proprios milites ab alienis discernit & dignoscit.

Præclarum in hoc genere est exemplum S. Petri Martyris ex illustri Ordine S. Dominici. Cùm natus esset ex parentibus Manichæorum hæresi infectis, ab ipsa tamen quasi infantia contra hæreses pugnavit. Dum puer septem annorum scholas frequentaret, à patruo hæretico interrogatus, quid in scholis didicisset: respondit intrepidè se Christianæ fidei Symbolum didicisse. Et quamvis multis Patris, Patruique blanditiis & minis tentaretur, nunquam potuit ab illa fidei constantia & Symboli professione dimoveri. Hujus Professionis magnam illi Dominus coronam præparavit. Cùm enim posteà factus Religiosus, magno ardore fidem & pietatem prædicaret, Deumque sæpè rogaret ut pro ea possit vitam profundere. Ecce tibi Mediolanum redeuntem hæreticus Sicarius ex insidiis aggressus est, & stricto mucrone ejus capiti repetitis ictibus lethale vulnus inflixit. Ille verò, in ipso

ipso mortis articulo, consuetum fidei suæ scutum assumens, Symbolum Apostolorum quod à pueritia constanter tenuit, magno animi gaudio recitavit, & cum ea tessera ad perpetuam constantiæ palmam in cœlum migravit, uti patet ex Breviar. Rom. 29. Aprilis.

Q. *Qui sunt illi duodecim articuli?*

R Esp. Hi videlicet:

1. Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ.

2. Et in *Iesum* Christum filium ejus unicum, Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus.

5. Descendit ad inferos, tertiâ die resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.

7. Indè venturus est judicare vivos & mortuos.

8. Credo in Spiritu sanctum.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum.

11. Carnis resurrectionem.

12. Et vitam æternam, *Amen.*

Q. *Quid sibi vult primus Symboli articulus, Credo in Deum Patrem.*

R Esp. Ostendit primam in Deitate personam, Patrem scilicet cœlestem & æternum, cui nihil factu impossibile sit vel difficile, qui cœlum & terram, visibilia simul & invisi-

bilia cuncta ex nihilo produxerit, & producta usque conservat, & gubernat summâ bonitate, & sapientiâ.

Expos. Omnipotentiam suam Deus vel maximè ostendit, creando, seu, è nihilo producendo totum hoc universum, idque sine labore, sed solo nutu, & imperio voluntatis. *Dixit enim, & facta sunt omnia, mandavit, & creata sunt. Psalm.* 148. Hanc Dei omnipotentiam (ut refert Polidorus) insigniter edoctus est Canutus Angliæ Rex qui ob magnam suam potestatem arrogantior, sedili in tumidi maris littore posito, ipsum mare sic allocutus est: Mare tu regni mei pars es, ego tibi impero, tu mihi volo obtemperes: vix verba protulerat, continuò intumescens mare impetu in Regem facto è solio illum in terram dejecit: Ad se reversus auream hanc protulit sententiam: *Vana est omnium Regum potestas; solus Deus omnipotens:* & coronâ Cruci impositâ pietatis posteà, ac modestiæ cultor extitit egregius. *Polyd. Virgil. ex Chronic. Germanorum.*

Aliud exemplum divinæ potentiæ notius & illustrius patet *Exodi cap.* 7. Quando Deus per Moysem debellavit Regem Pharaonem convertendo virgam in serpentem, & omnes aquas in sanguinem, & dividendo mare rubrum dum populus Dei transiret, Ægyptios autem omnes maris fluctibus obruendo. *Ibid.* etiam Exodi *cap.* 14.

Si coram adultis doctrina sacra exponatur, poterit Dei existentia & potentia doctè demonstrari ex rebus creatis, per argumenta superiùs tradita in Controver. *part.* 1. *cap.* 1. Vel per exempla ex Apparatu, verbo, *Benignitas Dei.*

Q. *Quid*

Q. *Quid verò secundus articulus : Et in Iesum Christum filium ejus ?*

R Esp. Commonstrat secundam in Deitate personam, *Iesum* Christum scilicet, filium Dei naturalem, unicum illum, ab æterno genitum, & Patri consubstantialem, Dominum ac Redemptorem nostrum, ut qui nos perditos liberavit.

Expos. Augustissimum nomen Jesu in amore & veneratione habendum docuit Apostolus Paulus ad Philip 2. v. 9. *Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod est super omne nomen: ut in nomine* Jesu *omne genu flectatur cœlestium, terrestrium & infernorum.* Sed an etiam utile est nomen illud invocare in angustiis suis ? Multò maximè : Refert Athanasius *in vita S. Antonii* 17. *Ianuarii.* S. Antonium, invocato solo Jesu nomine, non semel integram dæmonum cohortem fugasse. Simile exemplum refert P. Petrus Ribadineira in vita S. Ignatii Societatis Jesu Auctoris, *l.* 5. *cap.* 6. his verbis : Dormientem Ignatium strangulare diabolum voluisse Romæ anno 2541. audivi : Guttur ejus quasi manu injectâ præfocare conatus est, tam fortiter ut nullo conatu posset Ignatius SS. Iesu nomen invocare: sed cùm nervos omnes intenderet, vim vi repellens in suavissimam vocem tandem erupit, Iesumque inclamavit; quâ voce diaboli conatus repulsus est. Porrò ex contentione Ignatius, quod posteà vidimus, per dies aliquot raucus omninò & sine voce fuit. S. Bernardinus ex ordine S. Francisci nominis Iesu summus cultor fuit.

Sed quî concipi potest Iesum Christum esse verum Filium Dei Patris, & ab illo per veram genera-

generationem procedere ? Id facile colligis ex sequenti similitudine : Dum quis speculum intuetur, illicò producit imaginem adeò sibi similem, ut nullum possit inveniri discrimen : quæ imago sine ullo labore, sine instrumento, in ictu oculi momentoque formatur. Pari modo Deus Pater oculo intellectus speculum divinitatis suæ ab æterno intuitus, statim imaginem sibi ipsi simillimam formavit, et hæc imago est Filius. Sed dum nos in speculo producimus nostri imaginem, illa imago non vocatur noster filius ; cur magis divina imago vocatur Dei Filius ? Ideò scilicet quia Deus huic suæ imagini, totum esse suum totamque naturam contulit, quod nos intuendo facere non possumus. Si opus sit, plura de Christo dabit Apparatus supra, verbo, *Christus*.

Q. *Quid porrò tertius : Qui conceptus est de Spiritu sancto.*

RESP. Mysterium proponit Dominicæ Incarnationis. Quia idem Dei filius de cœlis descendens, humanam naturam assumpsit : sed modo singulari prorsus, ut qui conceptus fuit sine patre, ex virtute Spiritus sancti, et natus ex Maria Virgine illibata.

Expos. Mirabilem hanc Christi in utero Virginis Conceptionem, partumque virgineum, et illæsam Deiparæ virginitatem ante partum, in partu, et post partum, jam olim à Prophetis prædictam non uno loco testantur Scripturæ. Isaiæ 7. v. 14. *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel, &c.*

Et verò quamvis hæc verba de Mysterij veritate dubitare non sinant, tamen voluit illam Deus aliquando triplici miraculo certissimam reddere.

reddere. Hærebat dubius in re certissima magnus Theologiæ Doctor ex Ordine S. Dominici, proposita sibi non fidei, sed rationis difficultate, qui fieri posset ut Maria Mater esset, & Virgo? multos annos hæc anxia fluctuatio viri animum occupavit, cùm tandem illi Magistrum misit Deus: quem putatis? Eximium fortassis Theologum? *Minimè*: sed humilem Fratrem Ægidium ex Ordine S. Francisci, qui hominis tentationem divinitus edoctus, baculo, quo se sustentabat, terram pulsans his illum verbis antevènit: Frater Prædicator; *Maria*, Virgo est ante partum: statimque candidissimum è terra ortum est lilium. *Mox* iterum percussâ humo: Frater, *Maria*, Virgo est in partu, alterumque exortum est lilium. Dein tertiò terram feriens, *Maria*, inquit, etiam Virgo est post partum, simulque tertium prodiit lilium: quo viso miraculo Doctor Dominicanus omnem deinceps dubitationem libenter deposuit. *In vita S. Ægidij apud Surium 23. Aprilis.*

Similitudinem, si desideres, quæ mirabilem hanc claustri Virginalis in ipso partu integritatem aliquo modo exhibeat: hanc habe: Sol effectum suum, calorem, & lumen producit per medium aliquod corpus vitreum, ita tamen ut vitrum integrũ omninò maneat & illæsum; sic & Christus in hunc mundum prodiit ex utero Virginis, hunc omninò integrum relinquendo & inviolatum. Plura in Appar. v. *Deipara.*

Q. *Quid verò quartus: Passus sub Pontio Pilato?*

Resp. Mysterium tractat redemptionis humanæ. Nam idem verus Dei filius secundùm humanam illam naturam assumptam, extrema verè passus est pro nobis & peccatoribus omni-

omnibus redimendis. Undè licet agnus esset sine macula, tamen sub Pontio Præside in crucem suffixus, in cruce mottuus, & sepultus fuit.

Expos. Seriem totius Christi Passionis, paucis his verbis contentam dabunt fusius Evangelistæ *Matth.* 27. *Marci* 15. *&c.* imo & Prophetæ, qui de Passione & morte Domini multa vaticinati sunt, ut Davidem omittam, Isaiæ oracula tam clara sunt, ut rectè dici queat eum rem gestam potius expossuisse, quam futuram prædixisse. *Isaiæ cap.* 53. *& alibi.*

Sed si Christus Deus fuit: quî mori potuit? Verè mortuus est Christus, qui Deus erat & homo, secundum humanam naturam: sicut rectè loquimur dum dicimus ille homo mortuus est: cum tamen anima, quæ altera hominis pars est, mori non possit. Figura hujus mysterij in Veteri Testamento fuit Isaac divinam naturam repræsentans, qui occisus non fuit, sed ejus loco aries, qui humanam naturam referebat. *Vt notat S. Ambrosius in Psalm.* 39.

Sed age videamus quam grata sit Passionis Christi memoria, de qua Albertus Magnus sic ait: *Simplex recordatio Passionis Dominicæ plus valet, quam si integrum annum jejunaret quis in pane & aqua, vel si quotidie virgis & flagellis cœderetur usque ad effusionem sanguinis.* Idem ferè revelasse Deum Sancto cuidam Eremitæ testatur Ludovicus à Saxonia *de Vita Christi cap.* 58. SS. Gertrudi, Brigittæ, Mechtildi, Catharinæ, paria fere revelata tradit Ludovic. Blosius *cap.* 2. *Monil. Spirit.*

Rem subinde prodigio confirmavit Deus. Serviebat tyranno cuidam gentili captus quidam adolescens Catholicus, qui gemebundus & dolens regiam obibat, cum tamen liberalissimè haberetur,

beretur, causam petiit tyrannus; repositit Dei servus, stigmata Domini sui se in corde portare. Indignatus Tyrannus, experiar, inquit, num vera sint quæ dicis: jubet itaque aperto Juvenis pectore cor ejus evelli, & bifariam secari: mirum dictu! apparuêre in ipso corde, Christi Passionis instrumenta: rei novitate attonitus tyrannus cum suis ad Christi fidem conversus est. *Cantiprat. lib. 1. c. 25. part. 8.*

Similia Christi Passionis instrumenta inventa sunt in corde B. Claræ de Monte Falco, ut legitur in ejus vita 17. Augusti. *Fasti Mariani ex Monum. Eccl. Mont. Falconis.*

Q. *Quid autem quintus: Descendit ad inferos?*

RESP. Mysterium Resurrectionis Christi complectitur, qui secundùm animam quidem Patres è limbo liberaturus descendit: tertio verò post mortem die, resumpto corpore, vi propriâ factus est redivivus.

Expos. Resurrectionem suam die post mortem tertiâ crebrò in Evangelijs legitur Christum prædixisse Matth. 13. *Oportet filium hominis pati, & tertia die resurgere.* Et cap. 20. *Filius hominis tradetur ad crucifigendum, & tertia die resurget.* Figuram hujus Resurrectionis habemus in veteri Testamento, *Genes.* 42. In Josepho qui è carcere ad regnum evectus, Christi post mortem ad suos reditum expressit. Et *Jonæ c. 2.* in ipso Propheta Jona, qui tribus diebus, & tribus noctibus in ventre Ceti, sepulturam Christi & tempus resurrectionis expressit; sicut ipse Christus exposuit, *Matth. 12. & Luc. 11.*

Sed nec post Christi tempora defuerunt figuræ hujus resurrectionis. Septem erant germani

Fratres

Fratres sub Decio Imperatore à patre proditi, quia Catholici, & in specu concluſi, fame omnes enecandi. Mirum dictu, post aliquot sæcula vivi comparuerunt, eo scilicet tempore quo surrexerat hæresis, quæ resurrectionem mortuorum negabat; ex his Fratribus unus civitatem ingressus omnia videt mutata, pecuniam profert alimenti aliquid cæteris comparaturus, sed nec ipse nec moneta agnoscitur. Ad loci Episcopum, quin & ipsum Imperatorem Theodosium protrahitur, qui re prudenter examinata comperiunt septem illos fratres annis omnino 372. dormiisse Paulò post omnes sacro epulo refecti pariter obierunt, & cum illis simul ista hæresis extincta est.

Exemplum aliud potest esse in Lazaro post quatriduum à Christo ad vitam resuscitato, & pluribus alijs. Quod Deo non est magis difficile, quam efficere ut ex semine quod in terra sepelitur flores & fructus exurgant, de quo plura infra *Art. XI.* de Carnis Resurrectione.

Q. *Quid sextus articulus. Ascendit ad cœlos?*

Resp. Mysterium affert glorioſæ Ascensionis Christi, ut qui post expletum Redemptionis nostræ opus, ad Patrem transivit ex hoc mundo, & cœlos sua virtute Triumphator ascendit, atque in ipsa æterna Patris gloria super omnia est collocatus.

Expos. Christi glorioſa in Cœlos ascensio nobis describitur Actor. 1. *Videntibus illis elevatus est, & nubes suscepit eum, &c.* Et olim illam videtur vaticinatus Prophet David. Psal. 46. *Ascendit Deus in jubilo, & Dominus in voce Tubæ.*

Hæc Ascensio in Cœlos, uti Christo glorioſa, ita

ita illius grata & pia memoria hominibus salutaris est : Confirmat id Bosius hoc exemplo *tom. 1. de Signis Eccles. l. 5. c. 2.* Nobilis quidam ethnicus jam pluribus annis jacuerat in lecto paralyticus, invisit illum forte Christianus, narravitque non omninò de sanitate desperatum, si spem poneret in Christo, ejusque uomen imploraret ; ejus rei causa, imaginem ægro reliquit Christi ascendentis in cœlum. Ægrotus, hortante Christiano, maximo animi studio Dei nomen imploravit, rogavitque ut per glorioſam in cœlos ascensionem, posset è lecto sanus ascendere. Mirum dictu ! multis aspicientibus repentè è lecto sanus ascendit, & Christo nomen dedit : quo cognito Imperator Cochinchinæ Legatos Macaum misit qui legis Christianæ prædicatores ad se accirent, quo & ipse & sui subditi veram Christi legem amplecterentur.

Q. *Quid septimus. Indè venturus est judicare ?*

RESP. Demonstrat extremum judicij diem, quando Christus humana in carne visibilis rursus de cœlo descendet, ac tremendum aget judicem omnium, proborum ac improborum, & reddet unicuique secundum opera ejus.

Expos. Sanctum Divini hujus & extremi judicij timorem conceperat S. Job, de quo in Scripturis legitur Iob. 9. *Verebar omnia opera mea sciens quod non parceres delinquenti.* Et cap. 30. *Quid faciam cum venerit ad judicandum Deus ?* S. Clemens Petri Successor de Beato Apostolorum Principe scribit, frequenter dicere solitum : *quis peccare poterit si semper ante oculos postremum judicium ponat ?* Quam lectionē adeò altè mentibus suis impressam voluerunt viri Sancti, ut semper postremum hoc judi-

judicium sibi ob oculos ponerent, quo se à peccatis immunes servarent. S. Hieronymus de seipso testatur ad Eustochium : *Quoties diem illum considero toto corpore contremisco : sive enim comedo, sive bibo, sive aliud quid facio, semper videtur mihi tuba terribilis sonare in auribus meis : Surgite mortui, venite ad judicium.* Exemplum de adolescente quodam narrat S. Vincentius Fererius *Concion. 3. in Sexages.* Illum proposito sibi extremo judicio, ita cohorruisse, ut repente ex timore omnes ejus capilli instar senis canitiem contraxerint. Vide plura exempla supra in Apparatu verbo, *Timor Domini.* Et v. *Justitia Divina.*

Q. *Quid verò octavus. Credo in Spiritum sanctum?*

R Esp. Exhibet tertiam in Trinitate personam Spiritum sanctum, qui ex Patre Filioque procedens, unus verus æternusque Deus est, & regnat cum Patre & Filio, & proindè cum utroque simul adoratur & conglorificatur.

Expos. Articulus hic exhibet Spiritum sanctum cum Patre, & Filio eundem esse naturâ, non personalitate : ut clarè testatur S. Joannes Apostolus. Joan. 5. *Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt.*

Et verò bona non mediocria à Spiritu sancto in homines descendunt. Exemplum est in adolescente ex studiosa juventute, qui ad monita salutaria surdus jacebat. Intempestâ nocte virum videt majestate vultus venerandum, Deum scilicet Patrem, qui illum æternæ damnationis reum denunciavit. Sub alteram noctem vir adest integrâ ætate crucem humeris bajulans, & sanguinem suum in faciem ejus projiciens, hæc addens:

dens : *Erubesce, & tesseram damnationis cape, futuram salutis si maluisses.* Desperabat jam æger de salute: Fratris tamen suasu ad Spiritum sanctum se convertit, qui tertiâ nocte apparens misero scelerum veniam, & beatam mortem nuntiavit. *Ex Spec. Exem. & Fast. Mar. in Festo Pentecost.* Vide infra in Catech. cap. 5. ad finem de 7. donis Spiritus sancti, & 12. fructibus ejusdem.

Q. *Quid nonus articulus. Sanctam Ecclesiam Catholicam: & Sanctorum Communionem?*

RESp. De Ecclesia docet quatuor nobis credenda esse : Primum, Ecclesiam esse unam, nimirùm in uno spiritu Christi Jesu, in una fide, fideique et Sacramentorum doctrina, in uno capite ac rectore universalis Ecclesiæ, Vicario Christi scilicet ac divi Petri Successore. Secundò, hanc ipsam sanctam esse, quia tùm à Christo capite & sponso suo, cui per fidem & Sacramenta conjungitur, sanctificatur : tum à Spiritu sancto perpetò gubernatur. Tertiò, eandem esse Catholicam seu universalem, quia toto orbe diffusa, Christi fideles omnes omnium temporum comprehendit. Quartò & postremò, in hac ipsa Ecclesia Communionem esse Sanctorum, puta non eotum solùm, qui in terris credentes peregrinantur, verumetiam qui carnis mortalitate exuti vel regnant in cœlo, vel illic regnaturi, in igne purgatorio, suorum peccatorum sordibus expiantur. Qui quidem veluti unius corporis membra, se invicem juvant mutuis officijs, meritis, orationibus: & sacrosancti Missæ Sacrificij, Sacramentorumque Ecclesiæ virtutem participant.

Expos. In Sanctorum Communione fundantur Indulgentiæ ad quas dispensandas in Ecclesia esse

esse authoritatem patet ex Scripturis : *Quæcumque solveritis super terram erunt soluta & in cœlo*, Matth. 18.

Exemplum est in eo quod contigit S. Francisco, qui cum à Christo ad ejus Capellam de Portiuncula, ipsius Virginis Mariæ instinctu, petiisset Indulgentiam Plenariam omnibus qui istam Ecclesiam contriti & confessi subirent. Annuit Dominus, mandavitque ut Vicarium suum Summum Pontificem ea de causa adiret, à quo hujuscemodi Indulgentias impetraret, quas paulò post illi Honorius 3. Summus Pontifex liberaliter indulsit : *In vita S. Francisci cap.* 88.

Indulgentiarum vim & efficaciam hinc collige : Confluebant ad orbis caput Romam ad Indulgentias lucrandas ex omni orbis parte non pauci ; inter alios qui ex Slavonia aderant, mulier fuit, quæ, dum in Patriam omnes iter & reditum parant, repentè moritur, suis apparet in via, & declarat se vi Indulgentiarum rectè cœlum petjisse, addens, si Indulgentias lucrata non fuisset, multis annis se igne purgatorio fuisse torquendam. *Pedagog. Christ. de Indulg.*

Undè qui Indulgentias, vel negligunt, vel contemnunt, non minùs stulti sunt quàm ij, qui cum debita sua gravia facilè possent dissolvere ex ærario Regis aperto, id negligunt. Dum enim Indulgentias lucramur, dissolvimus pœnas quibus per peccatum obnoxij eramus ex publico Ecclesiæ thesauro per Indulgentias ex Christi & Sanctorum satisfactione nobis concessas.

De Indulgentijs fusius agitur suprà in Resol. Theol. part. 3.

Q. *Quid porrò decimus, Remissionem peccatorum ?*

RESP. Offert præsentem Dei gratiam peccatoribus omnibus, ne quis de venia peccato-

rum

rum ſuorum conſequenda unquam deſperet, modò in Eccleſia perſeveret Catholica, & ritè ejuſdem Sacramentis utatur.

Expoſ. Duo hic articulus comprehendit: videlicet non ſolùm remiſſionem peccatorum in Eccleſia Catholica repiriri, quod omnes Catholici admittunt, & paſſim extat in Scripturis; ſed etiam in ea eſſe poteſtatem peccata dimittendi per Sacerdotes, quam Petro & Succeſſoribus dedit Chriſtus Matth. 16. v. 19. *Quodcumque ligaveris ſuper terram erit ligatum & in cœlis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Ioan. 20. *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis.* Undè deplorandum omninò eſt aliàs Chriſtianos, medijs quæ in Catholica Eccleſia reperiuntur, non perindè ac deberent, uti ad ſalutem. Nemo qui vel læſus eſt, vel adverſa laborat valetudine dubitat ea adhibere remedia quæ ſanitati reſtituendæ poſſunt conducere, quantò magis illi qui ſpiritualiter ægri ſunt, & in peccatis ſuis hærent, deberent ea media adhibere quæ Dei ſapientia ad curationem animorum, atque adeò ad vitam reparandam inſtituit, & in ſua Eccleſia reliquit?

Porrò in Eccleſia per Chriſtũ indubitatam eſſe peccatorum remiſſionem declarat exemplum S. Mariæ Magdalenæ: *Luc.* 7. & boni Latronis *Luc.* 23. Accedit exemplum Clodovei Regis Francorum de quo in officio Eccleſiæ Tornac. legitur: Cùm excitus famâ S. Eleutherij Tornacum adveniſſet, occultum gerens animi vulnus, ſeu peccatum mortale quod confiteri erubeſcebat: motus pijs S. Eleutherij monitis crimen profuſis lacrymis faſſus eſt. Sed cùm dubius hæreret num crimen ſibi eſſet condonatum, S. Eleutherium

rium rogavit ut pro se Deum deprecaretur, quo id sibi ad securitatem animi constaret. Postero die Eleutherio ad aram facienti adfuit Angelus, qui peccatum Clodovæo remissum nuntiavit. Undè Rex Ecclesiæ Romanæ, cui recens se adjunxerat, dein acerrimus defensor exstitit.

Pro expositione Confessionis Sacramentalis contra Sectarios, vide argumenta suprà in Controv. tract. 2. cap. 6. Casus ad eam pertinentes traduntur fusè in Resol. Theol. part. 3. cap. 1. 2. & deinceps.

Q. *Quid autem undecimus. Carnis Resurrectionem?*

Resp. Mortuos ad vitam excitandos asserit, & novissimum judicij diem confirmat: Nam ante Christi tribunal in carne redivivi omnes apparebimus, ut recipiat unusquisque, prout gessit in suo corpore, sive bonum, sive malum.

Expos. Carnis resurrectionem tam Vetus quam Novum Testamentum certam facit: illud quidem Job. cap. 19. *Et in carne mea videbo Deum, &c.* Hoc vero Joan. c. 5. *Qui bona fecerint procedent in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerint in resurrectionem judicij* Sed qui fieri potest ut exustum corpus v.c. cineres qui in flumen projecti sunt, reviviscat? Mirum id minimè videbitur, si Deum omnipotentem esse recolamus, qui si potuerit cœlum & terram è nihilo producere, cur nequeat corpus in favillas redactum ad statum pristinum revocare? cum hoc facilius sit quam illud. Et cum cernamus arbores ornatum suum, fructus, & vitam quasi in hieme amittere, sed vere dein appetente velut quadam resurrectione adveniente erumpere folia, flores germinare, fructus producere, cur ita inquit S. Gregorius *Homil.*

Homil. 28. *in Evang.* mortuorum corpora Deus nequeat ad vitam reducere ?

Mysterij hujus veritatem exemplo comprobat S. Gregorius Turon. *de glor. Confess. c.* 50. S. Severinus cum obequitans fortuitò à mespilo arbore graviter percuteretur, illi maledixit, ipsoque momento arbor arefacta est. Post dies aliquot rediens, videnſque arborem aridam, orare cœpit Dominum : *Tu Domine in signum quod corpora nostra resurgent, præcipe ut reviviscat hæc arbor.* Mirum dictu ! ipso momento arbor frondescere cœpit et paulatim pristino vigori est restituta. Huc reduci possunt quæ dicta sunt de Resurrectione Christi ad hujus Symboli *Art.* 5.

Q. *Quid demum postremus. Et vitam æternam ?*

Resp. Fidei et virtutis Christianæ præmium beatam immortalitatem ostendit, ut certò sciamus, post hanc vitam supereſſe aliam longè diversam, verèque securam, beatam, ac sempiternam, quæ credentibus et obtemperantibus Christo destinata sit.

Expos. Hanc vitam æternam, seu gloiram cœlestem certam faciunt passim sacri codices, quanta verò ea sit non explicant, nec porro explicare possunt, ut fatetur Apostolus 1. ad Corint. 2. *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus diligentibus se.* Sed qua in re illa gloria seu vita æterna consistit ? In eo potissimum quod similes Deo futuri simus in gloria, beatitudine et claritate. *Similes ei erimus quia videbimus eum sicuti est.* 1. Joan. 2. Non minus quam ferrum ignitum, quod etsi ferrum maneat, magis tamen ignis apparet quam ferrum. Vel ut ait S. Cyprian. *de singul. Cleric.* Sicut sol in specu-

lo apparens vero soli similimus est, ita homo ad cœlestem visionem elevatus Deo similis erit.

Gloriæ hujus magnitudinem ipse dæmon aliàs mendax aliquando professus est F. Jordano Ordinis Prædicatorum, viro Sanctissimo. Interrogatus enim ubi foret lubentius? in cœlo respondit, idque ut faciem creatoris mei possem intueri: lubentissimè enim unus omnia omnium damnatorum tormenta subirem usque ad diem judicij, ut vel ad minimum temporis spatium Deum et ejus gloriam possem intueri. Rogatus dein aliquam cœlestis pulchitudinis cum terrenis rebus comparationem: frustra id quæri respondit dæmon, cum nihil omnino in terris sit, quantumcumque pulchrum, quod vel per speciem cum cœlesti illa beatitudine possit comparari. *Herold, in promptuario exempl. litter G. Rho & alij.*

Q. *Quæ est summa omnium Symboli articulorum?*

Resp. Corde & ore confiteor Dominum Deum, quo nihil aut majus, aut sapientius, aut melius patest excogitari, eum & unum in essentia seu natura divina, & trinum in personis esse, utpotè Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum: ita ut hi tres unum sint, unus verus, æternus, immensus & incomprehensibilis Deus: ex quo, per quem, & in quo sunt omnia. Pater est Conditor universorum, Filius Redemptor hominum, Spiritus sanctus, Ecclesiæ, seu Christi fidelium sanctificator et rector. Igitur huic sanctissimæ et individuæ Trinitati respondent Symboli tres partes præcipuæ: Prima, quæ de Creatione est, Patri; secunda, quæ de Redemptione, Filio: tertia, quæ de Sanctificatione, Spiritui sancto accommodatur.

Q. *Quid*

Q. *Quid est Ecclesia ?*

R Esp. Est omnium Christi fidem atque doctrinam profitentium congregatio, quæ sub uno et summo post Christum capite et Pastore in terris gubernatur.

Q. *Qui ab Ecclesia prorsùs alieni sunt ?*

R Esp. Primùm Judæi & infideles omnes, atque à fide apostatæ, deindè hæretici, ij scilicet, qui cum baptizati sint, contra Catholicam Fidem cum pertinacia tuentur errorem. Præterea Schismatici, qui à pace & unitate Catholica ipsi se segregant. Postremò qui à Commuione Sanctorum, à participatione Sacramentorum, & ab Ecclesiæ suffragijs, divinisque officijs per Ecclesiasticam potestatem legitimè excluduntur : undè & Excommunicati dicuntur : Qui omnes à Christi corpore, quod est Ecclesia, sejuncti & alieni sunt, proindèque spiritualis vitæ ac salutis expertes manent, Sathanæ mortique perpetuæ, nisi resipiscant, obnoxij. Ac vitandi quidem illi omnes Catholicis, sed imprimis hæretici, & schismatici, non minùs quàm pestes quædam exitiales, fugiendi ac execrandi sunt.

Q. *Quæ demùm est simplex, brevis & recta fidei regula, qua Catholici ab hæreticis discernuntur ?*

R Esp. Ea est, Christi fidem atque Ecclesiæ authoritatem integram profiteri, illudque ratum ac fixum tenere oportere, quod Ecclesiæ Catholicæ Pastores atque Doctores credendum definierunt. Cæterùm si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi, inquit Christus ipse, sicut ethnicus & publicanus. Non enim habebit Deum Patrem, qui Ecclesiam noluerit habete Matrem.

Expos. Unica est Christi Ecclesia, sicut *unus est Deus, una Fides, unum Baptisma*, eaque Romana, Apostolica, Universalis, extra quam, sicuti durante diluvio extra arcam Noë nullus emersit, ita nullus omninò salvari potest, ut præclarè S. Augustlib.4.de Symb.ad Catech.c.13.*Si quis absque Ecclesia inventus fuerit alienus erit à numero filiorum, nec habebit Deum Patrem qui Ecclesiam noluerit habere matrem.* Undè Hæretici & Schismatici neque salvi esse possunt, neque vera sunt membra Ecclesiæ, sed à S. Cypriano dicuntur membra putrida à corpore abscissa, & comparantur ramo ab arbore præciso, item radio, qui si à sole sejungatur, deficit: & fluvio, qui si à suo fonte separetur, necesse est illum exsiccari.

Hanc Ecclesiam contra hostes suos semper Deus defendit, ut staret inconcussa veritas, *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Fredericus II. Imperator Schismaticus, Ecclesiæ Romanæ meditabatur exitium, scribebatque Pontifici Innocentio IV. propediem destruendam omnino Romanam Ecclesiam: reposuit illi Pontifex, brevi illum, ni resipisceret, moriturum, & æterno igne puniendum. Ita evenit, nam paulo post à proprio filio Manfredo strangulatus fuit anno Domini 1250. Ita ex Alberico refert Crispinianus, quamvis Pontificum hostis acerrimus, & ex his Bozius *Signo* 19.

De vera Ecclesia, & Hæreticis extra Ecclesiam, explicatio & exempla data sunt initio hujus cap. 1. ad quæst. *Quis dicendus est Christianus? Quod ejus signum? Quid est Fides? &c.* Argumenta 8. pro Ecclesia Romana vera & unica, habes supra in Controv. part. 1. cap. 2. & 3. &c. Item pro Pontifice, & alijs fidei Articulis contra Hæreticos, vide ibidem.

CA-

CAPUT II.

De Spe & Oratione Dominica.

Q. *Quid est Spes?*

Resp. Virtus est divinitùs infusa, per quam certa cum fiducia nostræ salutis & æternæ vitæ bona expectantur.

Q. *Vndè modum rectè sperandi & petendi discimus?*

Resp. Ex Oratione Dominica, quam Christus ipse Dominus & Magister noster ore suo sacrosancto tradidit & præscripsit.

Q. *Recita per partes Orationem Dominicam.*

Resp. Pater noster, qui es in cœlis, Sanctificetur nomen tuum.

2. Adveniat regnum tuum.
3. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra.
4. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.
5. Et dimitte nobis debita uostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.
6. Et ne nos inducas in tentationem:
7. Sed libera nos à malo. *Amen.*

Q. *Quid sibi vult initium hujus Orationis, Pater noster qui es in cœlis?*

Resp. Præfatiuncula est, quæ nos memores reddit summi beneficij quo Deus Pater per Christum nos sibi in filios adoptivos, & hæredes cooptavit. Atque hoc dulci Patris nomine provocamur, tum ad eum redamandum, tum ad precandum magna cum fiducia.

Q. *Quid explicat prima petitio. Sanctificetur nomen tuum ?*

R Esp. Proborum filiorum justum & liberale desiderium : Hi petunt semper & ubique in se alijsque promoveri cognitionem, timorem, honorem, amorem, & cultum æternæ majestatis, & quicquid demùm ad summi optimique patris gloriam spectat.

Q. *Quid secundâ petitione agimus, Adveniat regnum tuum ?*

R Esp. Petimus gloriam regni cœlestis, æternæque felicitatis nobis donari, ut citò cum Christo in sempiternum regnemus.

Expos. ORationis hujus præstantiam præ cæteris omnibus orationibus inde colligo, quod ab ipso Christo Domino nostro facta sit : si enim picturas & alia manu facta eo majoris solemus æstimare quo auctorem habent magis celebrem, quomodo hanc non æstimabimus orationem, quæ auctorem habet ipsum Deum ?

Quanta autem sit hujus orationis vis, & efficacia docebit nos hoc exemplum : Episcopus quidam in extasim raptus puerum vidit aureo hamo mulierem è profundo lacu expiscantem. Ad se reversus cœpit ea quæ viderat ruminari ; ad templum se conferens offendit eundem parvulum sepulchro matris suæ insidentem & orantem : rogatus puer quid ageret ; respondit : orare se, & identidem recitare Orationem Dominicam pro anima matris defunctæ, cognovit ergo Episcopus hunc esse quem aureo hamo piscantem viderat, hoc est, Matris animam ex piacularibus flammis per Orationem Dominicam liberan-

liberantem. *Auctor Speculi Exempl. titul. defuncti. Exemp.* 23.

In secunda Petitione, Regnum Dei quærere jubemur, juxta dictum Christi Matth. 6. *Quærite primum Regnum Dei, &c.* Quæsiverunt hoc diligenter adeo S. Ignatius de Loiola, & S. Nicolaus Tolentinas, ut legitur in eorum vita, ut continuò fere ad Deum aspirarent cupientes dissolui hoc mortali corpore, & esse cum Christo. Peregrinamur enim hic omnes in terra, dum ad patriam perveniamus, quæ regnum Dei est quod hic petimus. Pulchrum est quod legitur in hanc rem de S. Adriano apud Adonem Viennens. *in Martyr.* 8. *Sept.* Hic Sanctus etiamnum ethnicus videns Christianos maxima tormenta cum gaudio sustinere, ab illis petijt, quodnam pro his præmium exspectarent? Reposuerunt illi. *Adveniet nobis regnum Dei.* Hæc audiens Adrianus suum etiam petijt in Christianorum numerum nomen referri, & post gravia tormenta ad regnum illud Dei illustris etiam Martyr evolavit.

Q. *Quid tertia, Fiat voluntas tua?*

R. Esp. Petimus divinæ gratiæ nobis opem adesse, ut Patris voluntatem in terra, sicut Beati omnes in cœlo faciunt, syncerè, alacriter, & constanter adimpleamus.

Expos. Ad regnum Dei perveniet qui voluntatem Dei fecerit, *Qui facit voluntatem Patris mei qui in Cœlis est, ipse intrabit in regnum Cælorum.* Matth 7. Quare S. Gertrudis, ut legitur in ejus vita, subinde trecenties sexagesies quinies hæc verba: *Fiat voluntas tua*, piissimè iterabat, hocque gratissimum Deo fuisse sacrificium, ipsi Deus revelavit. Unde quodam tempore à Christo jussa eli-

gere sanitatem aut morbum ; respondit : *Vehementissimè desidero Domine ut non facias voluntatem meam sed tuam.* Plura de hoc exempla leguntur supra in Apparatu verbo *Obedientia.*

Q. *Quid quarta , Panem nostrum quotidianum da nobis hodie ?*

Resp. Petimus suppeditari nobis , quæ ad vitam sive corporis , sive animi fovendam & sustentandam spectant, ut victum & vestitum, verbum Dei & Ecclesiæ Sacramenta.

Expos. Panem quotidianum sic rogantibus Deus elargietur uti promisit : *Quærite primum regnum Dei & justitiam ejus & hæc omnia adjicientur vobis.* Matth. 6.

Id aliquando miraculo comprobavit, uti legitur in vita S. Dominici *l. 3. c. 4.* Cum domi nihil cibi esset , jussit hic vir Sanctus Fratres mensæ nihilominus accumbere , et illi benedixit. Vix accubuerant , ecce ingressi duo Angeli eleganti specie singulis fratribus (erant numero centum) singulos candidissimos panes apposuerunt , quo facto exhibita reverentiâ disparuerunt. Simile est exemplum quod legitur in Annal. Minorum P. Lucæ Waddingi *an. Christi* 1219. Accumbente S. Francisco cum quingentis Fratribus , pari modo viginti Angeli succincti , panes et vinum ministrarunt. In Apparatu v. *Benignitas Dei.*

Q. *Quid quinta, Et dimitte nobis debita nostra ?*

Resp. Petimus veniam ac remissionem peccatorum , parati vicissim remittere , quod in nos alij peccaverint.

Expos. Si Proximo non dimittamus, neque Deus dimittit

dimittit nobis peccata, uti Christus disertè asserit. Matth. 6. *Si non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Et patet in Exemplo quod præclare refertur in vita S. Nicephori apud *Henschenium*, 16. *Februarij*. Venit in odium Sapricij Sacerdotis Nicephorus; hic sæpius tum per se, tum per internuncios dimitti sibi petierat, si quid peccasset, sed inexorabilis persistebat Sapricius. Postea capitur Sapricius quia Christianus erat, et pro Christo tormentis admovetur. Ibat jam ad palmam Martyr Sapricius; per viam ad genua ejus accidit Nicephorus veniam petens: sed iterum repulsam passus est; tandem Sapricius cervicem præbere jussus, mortem turpi vitæ redemit; Christi fide ejuratâ, quo viso se Christianum proclamat Nicephorus, et coronhm martyrij quam Sapricius miserat, justo Dei judicio, adeptus est. Vide in Apparatu *Amor proximi*.

Q. *Quid Penultima, Et ne nos inducas in tentationem?*

Resp. Petimus in hac tanta vitæ imbecillitate divinâ virtute fulciri, atque adversùs Mundum, Carnem, Dæmonemque defendi, ne quocunque modo tentationi succumbentes, peccato consentiamus.

Q. *Quid septima & postrema, Sed libera nos à malo?*

Resp. Petimus Dei benignitatem, quâ ipse nos liberet, et vindicet à miseria tum corporis, tum animi, sive in hac vitâ, quoad saluti nostræ congruit, sive in futura. Et additur *Amen*, hoc est, fiat, sive fiet, ut spem desideriumque monstremus accipiendi ea, quæ septem his petitionibus continentur.

Q. *Quæ summa est priorum orationis hujus petitionum?*

RESP. Priores quatuor ostendunt, quæ his bona sperare ac petere debeamus: Inter quæ primum ab summum est, divinæ Majestatis honor et gloria: proximum, nostra felicitas: huic accedit Deo debita obedientia: Postremum est, corporis animæque sustentatio necessaria. Hæc summatim continentur prioribus quatuor.

Q. *Quæ summa est reliquarum petitionum?*

RESP. Tres posteriores continent mala, quæ deprecari debeamus: ut sunt peccata, quæ nobis Dei regnum præcludunt: tum tentationes, quæ, nisi ope divina protegamur, suâ vi ad peccandum nos pertrahunt: ac postremò hujus ac futuræ vitæ calamitates. Docet igitur Dominica precatio simul et bona petere, et mala deprecari.

Expos. In Petitione 6. et 7. liberari petimus à malis animæ potissimum, cum mala corporis multum subinde conducant ad salutem, et gloriæ augmentum, uti colligimus ex eo quod Deus multa mala viris Sanctissimis evenire patiatur.

Pulchrum est quod ad hanc rem declarandam exemplum adfertur ex actis Nerei et Achillei cap. 9. *apud Surium* 13. *Maij*. Cum S. Petrus cum discipulis domi suæ pranderet, ex iis unus Titus nomine à Petro petiit ne, cum tam multos curaret, filiam suam Petronillam ex paralysi pateretur decumbere? Cui Petrus, hæc ei infirmitas facit ad salutem; in cujus rei veritatem mandavit ut surgeret et accumbentibus ministraret. Surrexit et ministravit incolumis, sed ministerio expleto, jussit eam Apostolus iterum ad lectum redire, ne scilicet facili hoc ad perfectionem obtinendam medio frustraretur.

A malo

A malo autem animæ Deus hominem liberat per gratiam ſuam efficiendo ne conſentiat tentationi et peccato. Sic liberavit Suſannam quando à duobus Senibus ad committendum adulterium tentata fuit, præbendo illi, ad divinam opem confugienti, tantum gratiæ robur ut diceret: Melius eſt mihi incidere in manus veſtras & mori, quam peccare in conſpectu Dei mei. Plura exempla haberi poſſunt ex Apparatu ſupra V. *Tentatio, Tribulatio.*

Q. *Quomodo Salutationem Angelicam recitas Virgini Matri?*

REſp. Ave *Maria* gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui *Ieſus*: Sancta *Maria* Mater Dei ora pro nobis peccatoribus, nunc, & in hora mortis noſtræ, *Amen.*

Q. *Vnde hic modus Deiparam Virginem ſalutandi profluxit?*

REſp. Primùm ab exemplo Angeli Gabrielis, & ſanctæ Elizabethæ: deindè ex uſu ipſo, & conſenſu Eccleſiæ Catholicæ ortum ducit.

Q. *Quem verò fructum adfert hæc ſalutatio?*

REſp. Sacroſanctæ Virginis & Dominicæ Incarnationis gratam, & æquè ſalutarem nobis refricat memoriam, ac præterea monet, ut gratioſæ Virginis favorem, atque apud Deum interceſſionem nobis conciliemus.

Q. *Quid diſcimus ex hac Salutatione?*

REſp. Eximias dotes ac laudes incomparabilis Virginis, ut quòd Dei donis ac virtutibus ampliſſimis referta, quòd eadem Virgo & Ma-

ter, quòd inter omnes omnium temporum mulieres benedicta, quòd Regis Regum Christi Dei & Domini nostri parens, ac perindè inventrix gratiæ, ac genitrix vitæ nobis extitit.

Expos. Quam gratum sit Beatissimæ Virgini hanc Angelicam Salutationem frequenter recitari collige ex Exemplo S. Gertrudis quod refert Blosius *Mon. Spir. cap. 3. §. 9.* S. Gertrudis lecto affixa cum horas legere non posset, aliasque preces ex voto Beatissimæ Virgini persolvere: quod unum ægre poterat hæc verba identidem repetiit, *Ave Maria gratia plena, Dominus tecum.* Apparuit illi Deipara Virgo induta pallio aureis floribus exornato; cumque flores hos laudaret Gertrudis, reposuit Virgo: hos flores esse Salutationes Angelicas quas illa non sine labore protulerat, hoc tam insigni pallio se à Gertrude exornatam, siquidem nihil magis placeret, quam frequens illius orationis repetitio.

Quanta autem sit hujus orationis vis & efficacia sequens declarabit exemplum. Cum quidam è familia B. Catharinæ Suediæ somno correptus è curru decidisset equorum ungulis obtritus, & rotarum pondere oppressus animam ageret. B. Catharinæ Virginis opem imploravit, recitatâ semel Salutatione Angelicâ. Res mira! è vestigio surrexit, & ita sibi restitutus est, ut nullum mali vestigium supereresset. In vita B. Catharinæ Suediæ *apud Surium & P. Henschen. Martij* 22. Alia in Apparatu verbo *Deipara.*

CAPUT

CAPUT III.

De Charitate & Decalogo.

Q. *Quid est Charitas?*
Resp. Infusa à Deo virtus, qua ipse propter se, proximus autem propter Deum diligitur.

Expos. Vim Charitatis Divinæ insigniter experta est Beata Virgo Theresia, quæ tanto divini amoris incendio conflagravit, ut viderit Angelum ignito jaculo sibi præcordia transverberantem. Ita habetur in vita illius.

S. Ignatius Martyr tanta in Christum charitate flagrabat, ut summis votis exoptaret pro ejus amore omnium tormentorum genera sustinere, his verbis; Ignis, Crux, bestiæ, confractio ossium, membrorum divisio, & totius corporis contritio, & tota tormenta diaboli in me veniant, tantum Christo fruar. Cum verò in tormentis jam constitutus Sanctissimum Jesu nomen sæpius repeteret, rogatus cur nomen illud toties ingeminaret? Respondit, *Quia nomen hoc cordi meo insculptum gero.* Et hoc ita se habere miro prodigio deprehenderunt illi qui post ejus mortem in medio cordis nomen Jesu aureis litteris expressum invenerunt. *Ita Padag. Christ. ex S. Chrysost. in Epist. ad Ephes. 4. v. 24.* Alia de Charitate sequuntur.

Q. *Quot sunt Charitatis præcepta?*
Resp. Duo sunt principalia: diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua, et ex totis viribus tuis, Hoc est primum et maximum manda-

mandatum. Secundum verò simile huic : Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his præceptis universa Lex pendet, & Prophetæ.

Expos. Rectè dicitur Charitas Dei primum & maximum mandatum : quia ex perfecto Dei amore cæterorum mandatorum observatio procedit. Sicut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt, sic multæ virtutes ex una charitate generantur, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis. Ideo si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione quasi nihil despiciet eam. *Cantic.* 8. Sæpissimè S. Joannes Evangelista, discipulos suos ad charitatem proximi his verbis adhortabatur : Filioli, diligite alterutrum, præceptum domini est, & si solum fiat, sufficit. *Ribadenera in ejus vita.*

Magnus ille Joannes cognomento Eleëmosynarius, qui in charitatis exercendæ occasiones continuò invigilabat, Cum ob eximiam planeque profusam in pauperes munificentiam à quodam plurimum laudaretur : *Quiesce, inquit, frater, nondum pro te sanguinem fudi, sicut mandavit mihi Dominus meus Christus.* Lorinus in 1. Joan. cap. 2. vers. 17.

Q. *Quo indicio se prodit Charitas erga Deum.*

R Esp. Si ejus observes mandata. Hæc est enim Charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus, & mandata ejus gravia non sunt. Et Christus ipse docet : qui habet mandata mea, & servat ea, ille est qui diligit me.

Expos. Desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum sunt præcepta Dei, *& dulciora super mel & favum:*

favum : *Etenim servus tuus custodit ea , in custodiendis illis r tributio multa.* Psalm. 18. Hac suavitate allectus Rex David exclamat Psalm. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum* : nempe per ardorem charitatis. S. Gregorius Nyssenus , Oratione 2. de pauperibus amandis, explicans hæc verba Christi Joan. 5. *Iugum meum suave est & onus meum leve* , ait : *Tale jugum ne detrectemus , ne excutiamus , suave est , leve est , subeuntis cervicem non atterit , sed demulcet.*

De hac Charitate plurima dicta & exempla , si cupis , vide supra in Apparatu verbo *Amor Dei* , &, *Obedientia mandatorum* Motiva idonea ad Amorem Dei excitandum habentur hic in fine *de Praxi Assist. moribundis.*

Q. *Quomodo se prodit & agnoscitur Charitas erga proximum ?*

R Esp. Charitas patiens est , benigna est : Charitas non æmulatur , non agit perperam , non inflatur , non est ambitiosa , non quærit quæ sua sunt , non irritatur , non cogitat malum , non gaudet super iniquitate , congaudet autem veritati : omnia suffert , omnia credit , omnia sperat , omnia sustinet.

Expos. Omnis homo est hominis proximus , nec ulla est cogitanda longinquitas generis , ubi est natura communis. Ita S. Augustinus scribens in Psalmum 118. S. Paulinus Nolæ Episcopus , ut viduæ filium à Barbaris captum redimeret , seipsum in servum vendidit , vide *Breviar. Romanum* 22. *Iunii.* S. Ignatius de Loyola ut lascivum juvenem ad amasiam properantem corrigeret , aquis se collo tenus hyemali tempore immersit , cumque infelix libidinis mancipium id adverteret ,

ret, exclamavit Ignatius, Perge miser ad fœdissimas tuas voluptates, impendentem capiti tuo ruinam non vides? Ego me hic tui causâ frigore constringam, donec justissimum Dei furorem in te paratum avertam. *Ribadeneræ in ejus vita.*

Sed præterire non possum illustre exemplum summæ in proximum Charitatis, simul & Humilitatis, in *S. Edwardo Anglorum Rege.* Cum hic in palatio suo juxta Ecclesiam S. Petri moraretur, supervenit unus natione *Hibernus* pedis utriusque officio privatus, sic ut retrorsum fœdum in modum pedum articuli carnibus inhærerent, & suppositis scamnis repere cogeretur. Hic ad Regis cubicularium nomine Ugolinum conversus, Sexies, inquit, limina Apostolorum sic rependo visitavi, & sanitatem nondum obtinui: Sed ab ipso Apostolo Petro in mandatis accepi Regem adire, ut me suo dorso subvectum ad Ecclesiam palatio vicinam perferret, & hoc si fecerit, me membrorum meorum integram sanitatem obtenturum: Hæc ubi nunciata sunt Regi, summâ statim charitate commotus, pauperem, ut erat, sordibus & sanie oppletum, in Regios humeros attollit, ejusque brachia squallida circa suum collum complexus, cæpit eum inspectante populo ad templum deportare. Alii pauperis atrogantiam, alii Regis simplicitatem ab eo delusam irridebant. At cum Rex paululum processisset, ecce subitò pauperis nervi extenduntur, emergunt ex carne marcida pedum articuli, crura jam vegeta in rectum protenduntur, ex sanie ac sanguine largè profluente Regia vestis ornatur magis quam fœdatur. Quid plura? Omnes stupore attoniti proclamant, Pauperem jam

sana-

ſanatum, ac tempus eſſe ut Rex ſarcinam tam moleſtam deponat. Rex autem, ut cæpit, populi clamores nihil moratus, uſque ad ipſam Eccleſiam conſtanter pergit, & ante ſanctum Altare holocauſtum illud charitatis quod hactenus detulerat, Deo ac S. Petro reſignat, atque integrè ſanatum dimittit. Pauper autem ille tanto beneficio, & conſuetâ peregrinandi pietate commotus, ſuſcepto à Rege itineris viatico, gratias Deo, & S. Petro acturus, Romam profectus eſt. *Ludovicus Granatenſis in Conc. 3. de S. Petro part. 1.*

Vide alia Exempla &c. ſupra in Apparatu verb. *Amor proximi.*

Q. *Cur præcepta Decalogi decem proponuntur?*

RESP. Etſi duo ſunt Charitatis præcepta, in quibus plenitudo Legis verſatur, tamen præcepta Decalogi idcirco adjiciuntur, ut præcipuè magis omnes intelligant, quæ ad Charitatem tum Deo, tum proximo exhibendam pertinent.

Q. *Quæ ſunt præcepta Decalogi?*

RESP. 1. Ego ſum Dominus Deus tuus. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi ſculptile, ut adores illud.

2. Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum. Nec enim inſontem habebit Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Domini Dei ſui fruſtrà.

3. Memento ut diem Sabbati ſanctifices.

4. Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut ſis longævus ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

5. Non occides.

6. Non

6. Non mœchaberis.

7. Non furtum facies.

8. Non loquêris contra proximum tuum falsum testimonium.

9. Non concupiscès uxorem proximi tui.

10. Non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, & universa quæ illius sunt.

Q. *Quid sibi vult primum præceptum, Non habebis Deos alienos?*

Resp. Prohibet ac damnat idololatriam seu cultum falsorum deorum, artem magicam vel divinatoriam, observationes superstitiosas, omnem denique cultum impium: è diverso autem requirit, ut unum Deum optimum maximum credamus, colamus & invocemus.

Expos. Sæpius in hac vita vindictam sumit Deus de iis qui divinationibus, vanis observationibus, maleficiis & incantationibus magicis animum addicunt. Ochoziæ Regi ob consultum Beelzebub Deum Accaron, mortem Dei jussu prædixit Elias, 4. *Reg.* 1. Saul coarctatus ab hostibus, Pythonissam consuluit, & postridie in peccatis suis mortuus, seipsum gladio peremit, 1. *Reg.* 28.

Quæ spectant ad superstitionem, magiam, & alia contra hoc præceptum exponuntur supra *in Resol. Theol. part.* 5. *cap.* 1.

Q. *Licetne Sanctos colere & invocare?*

Resp. Licet: non ad eum quidem modum, quo jubemur Deum colere & invocare, tamquam Creatorem & Redemptorem & Largitorem bonorum omnium; at longè inferiori gradu;

gradu; nimirum, veluti, dilectiſſimos Dei amicos, noſtroſque apud ipſum interceſſores & patronos.

Q. *Huicne Præcepto adverſatur uſus Imaginum Chriſti ac Sanctorum?*

RESP. Nequaquam: quia Præcepto huic. Non facies tibi ſculptile, cauſa mox additur, Ut adores illud; videlicet Ethnicorum more, qui falſorum deorum ſtatuunt ſimulachra, & idola ſua impiè colunt. Nos autem in imaginibus Chriſtum & Sanctos, quos repræſentant, pio à majoribus tradito more veneramur.

Expoſ. Cultum Sanctorum nobis commendat Deus, qui teſte magno Auguſtino, *Multa non concedit; niſi mediatoris ac deprecatoris opera & officium interceſſerit.* Serm. 4. de S. Stephano. Quapropter SS. Patres Chriſtianos adhortantur ut Sanctorum opem implorent: cæteros ut præteream, loquentem audiamus S. Baſilium Oratione ad 40. Martyres: *qui aliqua premitur anguſtiâ ad hos confugiat, hos oret ut à malis liberetur.*

Quam utilis nobis ſit Sanctorum, & maximè Reginæ Sanctorum cultus, probat exemplum quod ſubjicio. Conſueverat pius quidam Virginis cliens Roſarium quotidie perſolvere, die quodam iter faciens cum nonnullis, aliqui ipſum præceſſerant, qui in latrones incidentes miſerè ſunt occiſi, incidit & hic in eoſdem, qui & hunc ſtricto ferro ſunt aggreſſi, mortem jam jam inferre parati. Procidit hic in genua, breve vitæ ſpatium tremulo ore flagitat, quo ſuum de more penſum virgini perſolvat. Conceditur, & ecce mirabile viſu, vix preces ad Virginem miſericordiæ Matrem fundere inceperat,

qui eam non ſemel promiſſi, diræque imprecationis admonuit; ſed illa poſthabitis his omnibus nuptias cum altero celebrat. Ipſo nuptiali die cognatis & amicis genio lætitiæque indulgentibus, ſponſa ex remorſu conſcientiæ perjurii memor, redditur ſolito triſtior: Quod dum ſponſus & parentes obſervare incipiunt, duo mali genii ſub ſpecie duorum equitum ædes pulſant, benignè excipiuntur, & menſæ adhibentur; A menſa choreæ inſtituuntur, & equitibus tamquam magnis & nobilibus amicis ſponſa honoris cauſâ adjungitur, qui ubi cum ſponſa aliquamdiu ſaltaverant, eam è conſpectu parentum & cognatorum avexerunt. Altero die parentes & amici, dum ſponſam quærunt, ecce iidem equites occurrunt, veſtes & muliebrem mundum referunt, & hæc verba truci vultu adjiciunt, Non hæc ornamenta ſed ſponſam nobis conceſſit Deus, filia veſtra in inferno æternis flammis torquetur; nec enim habebit infontem Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Dei fruſtra.

Juramenti & voti ſi cupis fuſiorem explicationem, vide ſupra in *Reſol. Theol. part. 5. de Præcept. cap. 2.* Et de eodem exempla in Apparatu, verbo *Iuramentum.*

Q. *Quid imperat tertium Præceptum, Memento ut diem Sabbathi ſanctifices?*

RESP. Vult Sabbathum, ſeu diem feſtum, in Eccleſia piis operibus celebrari: quod fit adeundo templum, & audiendo Miſſam.

Laborare autem hoc tempore, & occupationibus deditum eſſe ſervilibus, planè interdicit.

Expoſ.

Expos. Festa celebremus non corporis nitore, non vestitus mutatione, ac magnificentiâ, non comessationibus & ebrietatibus, quarum fructum cubilia & impudicitias esse didicistis, sed animi puritate, & mentis hilaritate. S. Gregorius Nazianzenus Orat. 4. in Julianum. S. Gregorius Magnus in Registro, *Recte* ait *Dominico die à labore terreno cessandum est, atque omnimodè orationibus insistendum, ut si quid negligentiæ per sex dies agitur, per diem Dominicæ Resurrectionis precibus expietur.*

Nicanor contemnens Sabbathum Judæorum, ab his in prælio cæditur & superatur, 2. *Machab.* cap. 5. Plura exempla de violatione Sabbathi assignantur supra in Apparatu V. *Sabbathi observatio.* Et explicatur fusè *in Resol. Theol. Part.* 5. *cap.* 3.

Q. *Quid injungit quartum, Honora patrem & matrem?*

R Esp. Ut his qui secundùm Deum vitæ nostræ sunt auctores, reverentiam, obedientiam, opemque præstemus, ac omni demùm officii genere illis ipsis satis faciamus. Deindè jubet ut Magistratus, cùm civiles, tum Ecclesiasticos, parentum & majorum loco habeamus, illorum dicto lubentes pareamus, & revereamur potestatem atque auctoritatem.

Q. *Qua ratione potestatem & auctoritatem Ecclesiasticam reverebimur?*

R Esp. Videlicet, si receptis œcumenicis Conciliis, si receptis Apostolorum ac Patrum institutis ac decretis, si probatis majorum consuetudinibus; denique si summis Ecclesiæ Pastoribus ac Pontificibus tribuerimus, quam singularem illis debemus, observantiam, obedien-

dientiamque. Ubi vel maximè peccant, qui cultum divinum, & sanctiones cæremoniasque Ecclesiasticas covellunt, atque contemerant: tum qui Synodis & Pontificibus obtrectant, ac in Sacerdotum jura & templa involant, sacra profanantes.

Expos. Apostolus ad Coloss. 3. hortatur liberos ut *parentibus obediant per omnia.* Rechabitæ ne à patris consilio umquam discreparent, vino in perpetuum abstinuerunt: Jerem. 35. *Maledictus qui non honorat Patrem & Matrem.* Deutero 27.

Nostrâ ætate (ait S. Bernardinus) in quodam Hispaniæ oppido, adolescens fuit, qui per parentum inobedientiam eo devenerat ut anno 18. propter latrocinia & publica facinora in vincula conjectus & suspendio damnatus sit. Erat tum prorsus imberbis, pendenti vero atque exanimi subitò prorupit barba, moxque spectante populo comæ capitis planè canescunt, ita ut ætatem referret hominis nonagenarii. Miraculo rei accitus cum populo & toto Clero accurrit Episcopus, omnes in genua prostrati Deum orant, dignetur hujus adeo novæ & miraculosæ rei causam patefacere. Non vanæ fuêre horum preces; divinitus Episcopo revelatur, adolescentem illum victurum fuisse ad ætatem 90. annorum, nisi parentibus inobediens & contumax extitisset. S. Bernardinus *tom. 2. Sem. 17. Quadrag.*

Quomodo honorandi sunt parentes explicatur supra *in Resol. Theol. part. 5. cap. 4.*

Q. *Quid sibi vult quintum, Non occides?*

R Esp. Prohibet vim externam, cædem, & injuriam omnem, quæ corpori & vitæ proximi adferri possit. Ad hæc iram, odium, rancorem, indignationem, & quosvis affectus ad proximi læsionem quovis modo spectantes excludit, & penitus resecat.

Expos. Propter homicidium Deus maledicit Caino: *quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, maledictus eris super terram.* Genes. 4. De quo S. Ambros. Cum pœna à Do-,mino cessaret, torquebat eum suorum con-,scientia peccatorum, latebat miser tremens, ,& timens, & cum adhuc percussor deesset, ,ipsa se injusti vita cruciabat. *S. Ambros. in Psal. 35.*

Narrat de sicario, Abbas Sabbatius, qui à patrata per summam immanitatem innocentis pueri cæde, quo scelus occultum melius expiaret, & conscientiam oblatrantem obmutescere faceret, religiosæ vitæ rigorem & habitum assumpsit, jamque aliquamdiu in religioue piè vixerat, cum ecce scelus semper animo, & vultus exanguis occisi parvuli identidem oculis obversans, exturbat tandem hominem è monasterio. Pueri enim voces continuò auribus ejus insonare illud videbantur, Cur me occidisti? Nec sinebat, ut auctor ait, una hora conquiescere. Quare semper tremens ac pavens tanti cruciatus impatiens ut umbram hanc tristem effugeret, è monasterio excessit, urbem ingressus Diospolim, judici se sistit, carceri traditur, & capite plectitur. Ita P. Engelgrave in cœlo empyreo, *tom. 2. in Festo SS. Innocentium.*

Plura

Plura si cupis Exempla reperies in Apparatu. V. *Homicidium*. Et de præcepto non occides agitur supra *tom.2.part.3. cap.6. pag.480.*

Q. *Quid vetat sextum, Non mœchaberis?*

RESP. Fornicationem, adulterium & obscænos, illegitimosque concubitus, tum quidquid honestati, verecundiæ, & ingenuo pudori adversatur. Nam & qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est in corde suo.

Expos. Quam grave malum sit luxuria, & quantopere fugiendum declarat S. Paulinus *Epist.2.* qui eam vocat paralysim animarum, Clemens Alexandrinus, epilepsiam appellat, S. Basilius Seleuciensis *Orat.5.* Luxuriam censuit esse *pestem vivacem*, quæ scilicet interiora animæ depascitur. Graves huic vitio Deo vindice decernuntur pœnæ.

Exemplo erit infelix muliercula, cum quâ clericus unus aliquot annis male vixerat. Hic in morbum incidit, qui scilicet illi erat opportunus monitor, verùm ut illi esset, non fuit impudenti fœminæ, quæ etiam illum ubi primum convaluit, ad illicitam venerem pellicere dum conatur, eâdem quâ ille prius tabe corripitur, contabescit, & infelicem expuit animam. Vix illius jacuerat cadaver, cum adsunt & ostium pulsant Æthiopes bini, quorum unus frænum manu gestabat, pulsantibus adest clericus, quæritque ecquid velint, cui illi, mulam, inquiunt, quærimus quam hic habes domi, negat pernegat ille sibi aliquam esse mulam: tum illi vim inferentes, domumque subingressi muliebri cadaveris ori frænũ imponunt, & cum eo mox avolantes domum immani ac tartareo

fœtore, clericum ingenti horrore complent, illudque & auribus, & animo Clerici ingerebant, *Nolite fieri sicut equus & mulus quibus non est intellectus.* Ex litteris annuis Soc. Jesu in Regno Peruano, anno 1652. 31. Julii.

Plura ex Sacris litteris vindictæ divinæ exempla vide in Apparatu. V. *Luxuria.* Alia item notatu dignissima: casus & remedia luxuriæ v. supra *tom. 2. de Præceptis cap. 6.*

Q. *Quid septimo cavetur, Non furtum facies?*

Resp. Omnis rei alienæ illicita contrectatio & usurpatio, ut sit in furto, rapina, usura, lucris injustis, dolis malis, & iniquis contractibus; demum quibusvis commutationibus & distributionibus, quibus Christiana charitas læditur, & proximus circumvenitur.

Expos. Neque fures, neque rapaces Dei Regnum possidebunt. 1. *Corinth. 6.*

Usurarius quidam nobilis in Italia confitebatur Sacerdoti peccata sua injustitiæ, absque proposito usuris deinceps abstinendi, aut animo ablata restituendi. Confessarios, quod rectè monerent de restitutione facienda, & propterea absolutionem negarent, diversis vicibus mutavit. Tandem incidit in quemdam confessarium, qui ut isti nobili placeret, hominem injustum toties quoties relapsum absolvebat, & quod prædives esset usurarius ille, epulabatur quotidie splendidè confessario ad mensam sæpius adhibito. Cum autem vespere quodam lautè simul fuissent epulati, confessario domum reverso, subitanea morte defungitur dives, & una cum confessario à duobus dæmonibus, qui in servorum specie eumdem accesserant tamquam

quam hero agenti animam spirituales suppetias laturum, ad inferos detruditur, ut qui injustitiæ particeps fuerat, esset & pœnæ. *In Pædag. Christiano part. 2. cap. 3. §. 2.*

Furta oriuntur ex Avaritia, de qua exempla in Apparatu. V. *Avaritia.* Resolutiones de furto & rapina *tom. 2. part. 5. cap. 7.*

Q. *Quid in octavo agitur, Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.*

Resp. Interdicitur testimonium falsum, mendacium, & omnis linguæ contra proximum abusus, ut est in susurronibus, detractoribus, maledicis, adulatoribus, mendacibus ac perjuris.

Expos. Abominatio est Domino, labia mendacia, Prov. 12. & Psal. 5. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.*

Ananias & Saphyra Christiani conjuges interrogati ab Apostolorum Principe, num tanti agrum suum vendidissent, quanti allatum pretium esset? cum per voculas tantum duas falso respondissent, *etiam tanti.* Nece repentina quasi fulmine tacti corruerunt ambo, *Actor. 5.* Poterant illi retinere sua, nulla eos lex cogebat in alienum ærarium facultates omnes inferre, sed quia videri valebant fallò omnia sua dedisse, subitò sunt extincti. Hinc optimè Job apud animum suum decernens, inquit, *Donec supererit halitus in me, & spiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.* Job cap. 27.

Plura in Apparatu. V. *Mendacium. Astutia. Detractio.*

Q. *Quid postrema duo præcepta, Non concupisces uxorem, nec rem proximi?*

R Esp. Vetant concupiscentiam uxoris, ac rei alienæ: quoniam quod alienum est haud solùm injustè & pro libidine nostra occupare non licet, sed ne voluntate quidem ad illud expetendum ferri debemus; ita ut nostris rebus contenti, absque omni invidia, æmulatione, & cupiditate vivamus.

Expos. Radix omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt à fide & inseruerunt se doloribus multis, tu autem ô homo Dei hæc fuge 1. Tim. 6. Cantipratanus lib. 2. apum, Vidi, inquit, Sanctum magistrum Guidonem, qui cum scholas regeret adolescens, incaute semel fœminam contemplatus, per annos tres etiam ipsâ mortuâ sensit acres motus concupiscentiæ & graves tentationes, adeo ut die noctuque illi præsens videretur. Ut turpes & impuras has concupiscentias refrenaret, ad locum in quo sepulta jacebat mulier, se contulit: de nocte clam tumulum defunctæ aperit, nares & faciem putrefacto cadaveri ramdiu admovet ut pœnè fœtore nimio suffocatus extingueretur. Quæ res, ita compressit carnis stimulos, ut nullum concupiscentiæ motum tota vita passus sit.

Plura in Apparatu. V. *Luxuria. Avaritia.*

Q. *Quæ summa, quisve finis præceptorum Decalogi?*

R Esp. Nimirùm, ut Deus & proximus sincerè diligantur, cujus rei Symbolum fuit in duas tabulas Decalogi à Deo facta distinctio. In priori quidem tabula tria docentur, quæ ad chari-

charitatem Dei; in secunda verò septem quæ ad dilectionem proximi spectant, explicantur.

Q. *Quâ ratione præcepta primæ tabulæ Charitatem Dei edocent?*

R Esp. Quoniam tollunt & prohibent vitia cultui honorique Dei maximè contraria, idololatriam, apostasiam, hæresim, perjurium, superstitiones; admonent autem, verum purumque Dei cultum corde, ore ac opere fideliter exhibendum esse: quod ubi fit, utique solus verus Deus cultu latriæ colitur & adoratur.

Q. *Quomodò præcepta secundæ tabulæ Charitatem proximi explicant?*

R Esp. Eo ipso quòd nostrum erga proximum officium ordine complectuntur: videlicet, ut non solùm majores honoremus, sed etiam opere, verbis ac voluntate prodesse omnibus, & nocere nemini studeamus, sive corpus proximi, sive persona juncta conjugio, sive bona fortunæ considerentur.

Q. *Quæ summa est præceptorum de proximo diligendo?*

R Esp. Hæc ipsa nimirum: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Omnia verò quæcumque vultis ut faciant vobis homines & vos facite illis. Hæc est enim Lex & Prophetæ.

Expos. Omnes hæ 4. quæstiones recolunt ea quæ dicta sunt de Charitate Dei & proximi in singulis præceptis decal. de quibus jam actum est.

Q. *Suntne præter Decalogum alia præcepta?*

R Esp. Sunt utique; nec solùm utiliter illa, verùm etiam necessariò observanda; præsertim Ecclesiæ præcepta, cui veluti sanctissimæ matri, sponsæque Christi aures, & mentes præbere Catholici omnes debemus.

Q. *Quot sunt Præcepta Ecclesiæ?*

R Esp. Præcipua quinque numerantur:

1. Statutos Ecclesiæ festos dies celebrato.

2. Sacrum Missæ officium diebus festis reverenter audito.

3. Indicta certis diebus jejunia, & à quibusdam cibis abstinentiam observato.

4. Peccata tua Sacerdoti proprio, aut alteri cum ejus facultate, singulis annis confitetor.

5. Sacrosanctam Eucharistiam ut minimùm semel in anno, idque circa festum Paschæ, sumito.

Q. *Quem fructum adfert horum observatio Præceptorum?*

R Esp. Hæc atque id genus alia Ecclesiæ tum instituta, tum præcepta, primùm fidem, humilitatem, & obedientiam Christianam exercent: deindè cultum divinum, honestam disciplinam, & publicam tranquillitatem alunt, conservant, & ornant, eoque mirificè conferunt, ut decenter & ordine cuncta in Ecclesia peragantur, præterquam quod æternam vitam meremur, si illa ex charitate observemus.

Expos. Circa 1. & 2. Ecclesiæ præceptum. De ingenti fructu Sacrificii Missæ (quod in diebus festis præcipitur) sic loquitur Trident. Sess. 22. Cap. 2. *Docet sancta Synodus sacrificium illud* (scilicet

licet Missæ) *vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia contriti & pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Etiam bona temporalia per Missæ Sacrificium à Deo obtinemus.

Mechanicæ duo erant artis, quorum unus copiosâ prole gravatus ditior quotidie fiebat, alter vero sine prole & uxore pauperior, cum tamen uterque æque strenuè operam suam impenderet. Rogatus à socio ditior, quî id fieret? respondit nullam se scire causam tam blandæ fortunæ, nisi quod sacro quotidie interesset antequam operari inciperet. Hoc ubi alter intellexit, summa pietate deinceps quotidie sacro interfuit, & ditior illico factus, beneficium Missæ agnovit. *Surius in vita S. Ioannis Eleëmosynarii.* Plura in Apparatu. V. *Eucharistia. Sabbathum.* Item tom. 2. in Cont. de Sacrificio Missæ, Et in Resol. Theol. Tom. 2. part. 3. tr. 2. de Sacram. Eucharistiæ. Et tract. 5. cap. 3. de celebratione Festorum.

Ad Præceptum 3. de Jejunio servando, S. Leo Serm. 2. de Jejun. verissimè dixit, *Quid potest efficacius esse jejunio, cujus observantiâ appropinquamus Deo, resistimus diabolo? semper virtuti cibus jejunium fuit: de abstinentia prodeunt castæ cogitationes, rationabiles voluntates, salubriora consilia, & per voluntarias afflictiones caro concupiscentis moritur, virtutibus spiritus innovatur.* S. Edmundus à teneris unguiculis sextas ferias in memoriam Passionis Dominicæ, pane & aqua contentus transigebat. *Surius in vita 16. Novemb.*

Narrat Pelagius interpres Græcus, teste Drexelio tractatu de Jejunio *l.* 2. *c.* 3. §. 1. ad religiosum senem venisse juvenem, qui seipsum accusavit dixitque: Mi Pater, mea me caro trahit ad vetita, nec dæmon feriatur, suggerit impura, non sum ferendo tam pravas cogitationes. Cui senex, hæc talia, inquit, mihi nunquam negotium exhibuerunt. Miratur juvenis, & dicti rationem deposcit: senex oratione placida respondet: ex quo Monachus sum, nec panis nec aquæ, nec somni umquam satis admisi. Hinc ego talibus cogitationum molestiis non urgeor. Alios fructus jejunii vide in Apparatu. *ver. Abstinentia.* Et gulæ damna. V. *Ebrietas. Gula.*

Ad quartum Ecclesiæ præceptum: de utilitate annuæ Confessionis, Tertullianus lib. de Pœnitentia cap. 12. *Exomologesis, inquit, gehennam in corde extinguit, thesaurum ignis æterni dissipat, & adversus gehennam secunda subsidia præbet: nutat quidem anima & irrationales medicinas sibi divinitus attributas in tempore agnoscunt, cervus sagittâ confixus ut ferrum & irrevocabiles moras ejus de vulnere expellat, sit sibi dictamno medendum, hirundo, si excæcaverit pullos, novit illorum oculos rursus de sua chelidoniâ juvare: & peccator restituendæ sibi sanitati, institutam à Domino exomologesim sciens præteribit?* Non præteribit certè si modò attendat quæ sibi ab exomologesi parata animæ bona, si admiserit, & quæ mala si eam respuerit, aut sacrilegè peregerit.

Exemplum refert Lobbetius Dominica 3. Quadragesimæ, ex historia Indica anno 1590. In Urbe Itata, sita in India Orientali, puella fuit Christianis sacris imbuta, quæ fœdæ libidini aliquamdiu se dedit: ne porro magis de-

derer,

deret, eam tetigit vindex Dei manus & lethalem morbum immisit. Ægrotanti adfuit Sacerdos è Societatè Jesu, cui novies est confessa, at leviora tantum peccata, semper enim graviores noxas alto silentio pressit. Moritur sacrilega, & se à morte uni ex domesticis sed horribili specie inter circumstantes flammas sistit, & addit, æternis illis ignibus addictam se, quod sacrilegè leviores in confessione edixisset, celasset autem culpas graviores. Alia in Apparatu V. *Confessio*. Et de hoc præcepto annuæ Confessionis plurima ad Praxim explicantur. Tom. 2. in Resol. Theol. part. 3. cap. 1. &c.

Ad quintum Præceptum, de Communione Paschali, curandum est ut ea cum omni cordis puritate accipiatur. Quia licet Sanctissima Eucharistia in se omne bonum complectatur, non omnes tamen, qui sacramentaliter communicant, eumdem fructum referunt, ut indicat S. Thomas in hymno à se compositio: *Sumunt boni, sumunt mali, sorte tamen inæquali vita vel interitus: mors est malis, vita bonis, vide paris sumptionis, quam sit dispar exitus.*

De hoc exemplum contigit Cordubæ in viro familiæ satis illustris, qui sacro epulo in statu lethalis peccati munitus obiit. Nocte insequenti postquam terræ mandatus est, en tibi duo ephœbi, pulsant portam Collegii Cordubensis Societatis Jesu, facem manu gestantes, rogant loqui Confessario defuncti, habere se rem momenti illi communicandam. Adest Confessarius, quem face prælucente deducunt ad summum templum, ubi hic sepultus. Dum ad fores templi ventum est, unus eorum claves patri exhibet dicens audacter aperiret, non esse quod timeret: hinc deducunt ad summam

aram & dant in manus clavem tabernaculi in quo hierotheca asservabatur : jubent ciborium secum deferat, illumque cum facibus deducunt ad sepulchrum defuncti, quo ut pervenit, unus eorum dixit : Pater, hic conditus est Dominus qui seriò à Reverentia vestra admonitus ut cum inimico in gratiam rediret, si salutarem absolutionem accipere vellet, sictè tantum id præstitit, & maledictum ejus cadaver adhuc in ore habet Sacram Hostiam, quam non valuit deglutire. Quo dicto pede terram pulsant, & ecce cadaver arcanâ vi assurgit, aperit sacrilegum os, & Hostiam exhibet, quam Sacerdos in Ciborium recondit. Tum rursus pede tertam pulsant, & subitò corpus in abyssum concedit. His peractis Patrem deducunt ad Collegium, & illico disparent. *Ex P. Engelgrave in prima parte Lucis Evangelicæ, Dominica secunda post Pentecosten.*

De requisitis in Praxi ad Communionem Paschalem, vide supra *in Resol. Theol. p. 3. tr. 2. c. 4.* Et in Apparatu videri potest. v. *Eucharistia.*

CAPUT IV.

De Sacramentis.

Q. *Quid est Sacramentum?*

R. Est invisibilis gratiæ signum visibile, ad nostram sanctificationem divinitùs institutum. Aliud est enim quod in Sacramento videmus, aliud quod in eo accipimus. Signum videmus externum, occultam verò & spiritualem gratiam, quæ res dicitur Sacramenti, accipimus.

Expos.

Expos. HUjus quæstionis explicatio de Sacramenti materia, forma, ministro, intentione, effectu, charactere, *&c.* fusè habetur supra *Tom. 2. par. 3. tr. 2. cap. 1. de Sacramentis in communi.*

Q. *Quot sunt Sacramenta?*

RESp. Septem, quæ à Christo Domino instituta, ab Apostolis tradita, & in Ecclesia Catholica semper conservata ad nos usque pervenerunt. Sunt autem hæc, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extremà Unctio, Ordo, Matrimonium.

Expos. Cur septem Sacramenta ad hominum salutem à Christo instituta sint, declaratur ex similitudine quam illa habent cum rebus ad vitam corporalem conservandam & promovendam necessariis. Primò enim per Baptismum homo spiritualiter renascitur: per Confirmationem augmentum gratiæ & robur spiritus additur: nutritur per Eucharistiam, juxta illud Joan. 6. *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus verè est potus:* Per Pœnitentiam sanitati restituitur. Per Extremam Unctionem peccatorum reliquiæ abolentur, gratiaque contra hostium nostrorum insidias confertur. Per Ordinem Ministris Ecclesiæ potestas datur in rep. Christiana ad munia Ecclesiastica rite decenterque obeunda. Per Matrimonium denique datur gratia, legitimâ conjunctione, prolis suscipiendæ & in Domino educandæ.

Numerus septenarius Sacramentorum defenditur contra hæreticos supra Tom. 2. in Contr. part. 1. tract. 2. cap. ult.

Q. *Quare Sacramenta veneranda, & summo in pretio habenda sunt?*

R Esp. Primum quidem, quia à Deo & Christo Domino in lege nova instituta: deindè, quia gratiam Dei nobis necessariam, eamque uberrimam non modò significant, verum etiam ceu vasa quædam sacra divini spiritus continent, & ritè suscipientibus conferunt: ad hæc, quoniam adversùs peccatum præsentissima sunt remedia, seu divina medicamenta nostri Samaritani: Postremò, quia bonis gratiam habentibus, eam ipsam conservant, augent, amplificant.

Q. *Cur Sacramentis cæremoniæ solennes & Ecclesiasticæ adhibentur?*

R Esp. Multis profectò & gravibus de causis. Primum, ut Sacramentorum administrationem spectantes admoneantur, nihil hic profanum, sed arcana quædam, & divinis plena mysteriis geri, quæ singularem reverentiam exigant: Deindè, ut ad Sacramenta ipsa accedentibus cultum promoveant interiorem, quem Deus præcipuè postulat, & cujus veluti signa, testimonia & exercitia sint cæremoniæ. Præterea, ut Sacramenta ministrantes majori cum dignitate & fructu munus suum obeant, dum veteris Ecclesiæ institutis, Sanctorumque Patrum vestigiis fideliter inhærent. Constat etenim hujusmodi cæremonias pleraſque inde à temporibus Apostolorum, per continuam successionem ad nos usque in Ecclesia perseverasse. His demùm retinetur honesta religiosaque disciplina, his fovetur publica tranquillitas, quæ sæpè rituum externorum aut immutatione, aut innovatione graviter interturbatur.

Q. *Quid*

Q. *Quid est Baptismus ?*

R Esp. Primum maximèque necessarium legis novæ Sacramentũ, quod semel in aqua confertur, quo spiritualiter renascimur, & peccatorum plenâ remissione percepta, in filios Dei adoptamur, hæredesque vitæ cœlestis adscribimur.

Expos. Baptismus est instar Ianuæ quâ Ecclesiam ingredimur. Neque potest aliquis nisi per hanc januam intrare regnum cœlorum. Est enim Baptismus primò Infantibus necessarius ad salutem necessitate medij : Secundò, adultis necessarius est necessitate præcepti, & medij saltem in voto, (extra martyrium) quando scilicet justificantur per actum Amoris Dei quo implicitè desiderant implere omnia præcepta, adeoque suscipere Baptismum à Deo præceptum : juxta decretum Christi Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto non potest introire in regnum Dei.*

Plura de Baptismo traduntur supra Tom. 2. de Sacram. part. 3. tract. 4. cap. 2. Et alia in Apparatu v. *Baptismus.*

Exemplum de virtute Baptismi narratur in vita S. Xaverij *lib.* 4. *cap.* 3. Refertur puellam quamdam vivis excessisse, cujus mors summopere parentem affligebat. Hic auditis à Xaverio patratis prodigijs, ad sui alloquium benevolè eum invitat, adest opportunè Xaverius intellecta afflictione animi ejus, bene sperare jubet, filiam vivere : dum pater interim anceps hæret, occurrunt famuli, qui filiam à mortuis resuscitatam nuntient, præ gaudio vix suæ mentis compos ad locum in quo mortuam relinquerat, advolat, filiam vivam reperit, illa se ab inferis Xaverij precibus ereptam testatur, quibus æternum fuerat ob Baptismi defectum addicenda. Prima itaque illa

illa ardentissimis votis Baptismum expetiit : deinde secuta cum patre universa familia , omnes sacro fonte lustrati sunt.

De Baptismi virtute præclarum est exemplum de Constantino Imperatore à lepra per Baptismum sanato , quod refertur *in Breviar. in vita S. Sylvestri* 31. *Decemb.*

Non licet Catholicis infantes suos baptizandos tradere Ministris Hæreticis extra necessitatem : variis prodigijs id sibi displicere Deus ostendit. Refert *Bredembachius l. 7. c. 52. Amstelrodami an.* 1579. Catholicam mulierem prolem enixam, cujus maritus Calviniana hæresi erat infectus. Urgebat hic , ut infans in templo Calvinistarum baptizaretur , illa vero à Catholico Sacerdote ut sacro fonte lustraretur , multis precibus instabat. Cum itaque nihil his proficere se cerneret , clam omnibus ipsa infantem baptizavit. Facti hujus ignarus conjux. puerum defert ad Calvinistarum templum : at cum hæreticus Minister eum baptizare jam vellet, contigit, ut derepentè factus sit mutus. Rei novitate perculsus parens domum regreditur , quid circa infantem peregisset curiosè uxorem rogat. Hæc intrepidè se puerum priùs baptizasse confessa est, & maritus ejuratâ hæresi cum Sancta Matre Romana Ecclesia se reconciavit.

Exorcismi adhibentur in Baptismo, ad infringendam dæmonis potestatem , si quam forte in baptizandum habeat.

Per Crucis signa in diversis corporis partibus formata significatur primo, per Baptismum certum animæ caracterem imprimi.

2. Ut sensus omnes aperiantur ad Deum & Jesum Christum cognoscendum & amandum.

3. Ut baptizatus non erubescat, publicè fidem ac

ac Catholicam Religionem profiteri.

4. Ut sint quasi signa quo baptizatus se suavi jugo Christi subijciat, paratus mortificationem Jesu Christi in corpore suo portare.

5. Ut baptizatus intelligat membra sua Deo consecrata, & facta habitaclum Spiritus Sancti.

6. Denique ut significetur vim omnem baptismatis virtutem suam & efficaciam à Passione & Morte Christi recipere.

Reliquæ vero cæremoniæ adhibentur, ut ejusdem dignitatem, æstimationem, gratias, virtutem, effectusve varios denotent.

Jacobus de Vitriaco *l. 2. vitæ Mariæ D'Ognies.* Refert, Beatam hanc Virginem vidisse certo tempore, cum puer in quodam prope Nivellas pago ad Ecclesiæ januam baptizaretur, quod dæmon summâ confusione ex infantis corpore egressus sit. Et cum ipsa accurrens puerum de fonte sacro levaret, visibiliter Spiritum Sanctum in animam ejus descendentem, seque cum eo magna Angelorum multitudine cinctam deprehendit.

Q. *Quid est Confirmatio?*

R Esp. Est baptizatis collatum ab Episcopo Sacramentum, in quo per sanctum Chrisma, & verba sacrosancta confertur gratia, & robur spiritus additur, tum ad firmiter credendum, tum ad nomen Domini, quando sic est opus, liberè confitendum.

Expos. Pro præparatione necessaria ut hoc Sacramentum validè quis suscipiat, requiritur ut prius sit baptizatus: Ut vero dignè, debet esse in statu gratiæ.

Quoad fructum quem confert hoc Sacramentum, hæc Doctrina est S. Augustini in Fulm.

Con-

141. Consignat illis cruce frontem quæ pudoris est sedes, ut constanter & intrepidè nomen Domini confiteantur : impingit & alapam, ut Christianam militiam invicta patientia exercendam & ornandam esse sibi perpetua memoria retineant. Debent autem parentes habere curam ut quando pueri pervenerunt ad annos discretionis Episcopo offerantur.

Miraculum in conservatione Sacri Chrismatis refert Milevitanus lib. 2. contra Donatistas. Ampullam Chrismatis per fenestram ut frangerent Donatistæ jactaverant : at non defuit manus Angelica, quæ ampullam spirituali subvectione sic deduceret ut projecta casum sentire non potuerit, atque ita Deo muniente illæsa inter saxa consedit. *De Confirmationis Doctrina, v. plura tom. 2. in Resol. Theol. p. 3. tr. 5. cap. 3.*

Q. *Quot præcipua de Eucharistiæ doctrina Capita scitu necessaria?*

R Esp. Quinque : Primum est ejus Veritas. Alterum est panis & vini in Christi corpus & sanguinem conversio. Tertium, adoratio debita. Quartum, ejus oblatio : Quintum & postremum, ejusdem Sacramenti sumptio.

Q. *Quæ est veritas Sacramenti Eucharistiæ?*

R Esp. Nimirum hæc, Christum verum Deum ac hominem verè ac integrè in hoc Sacramento contineri, & nobis adesse, ubi Sacerdos ritè ordinatus panem & vinum verbis illis arcanis & à Christo traditis consecrarit.

Q. *Quæ sit conversio per verba illa, quibus hoc Sacramentum Sacerdos conficit?*

R Esp. Ea, ut per ipsa verba operante Christo, & vinum in corpus & sanguinem Dominicum

cum

cum convertantur & transſubſtantientur, atque ita panis & vinum eſſe deſinant in Euchariſtia.

Q. *Quæ Sacramento huic debetur adoratio?*

R Eſp. Eadem ſanè, quæ Chriſto Domino ac æterno Deo debetur, quippe quem illic præſentem agnoſcimus. Ideoque religioſo cùm corporis, tum animi cultu, ut par eſt, hoc Sacramentum ſupplices veneramur.

Q. *Quare cenſetur hoc Sacramentum oblatio?*

R Eſp. Quia eſt legis novæ ſacrificium, & oblatio munda, cruentis legis Iudaicæ ſacrificijs incruenta ſuccedens, quæ pro vivis ac defunctis Chriſti fidelibus in Miſſa offertur ac celebratur. Unde fit, ut Euchariſtia non ſolum à fideli populo ſumatur, ſed etiam pro peccatis à Sacerdotibus ad Dominicæ paſſionis ac mortis continuam commemorationem quotie immoletur, ſemperque oblata fuerit in Eccleſia Dei.

Q. *Quid in Sacramenti hujus ſumptione ſervandum.*

R Eſp. Quod fides & authoritas ſanctæ Matris Eccleſiæ docet, videlicet, Chriſtiano laico ſat eſſe, ſub una ſpecie panis totum Chriſtum accipere: & ex hac ſumptione conſequi, ut, qui non indignè acceſſerit, ingentem Dei gratiam, ac æternam quoque vitam obtineat, qui verus ac integer Sacramenti hujus fructus exiſtit: eoque fit efficior, quo ſæpius ſacra & ſalutaris illa Communio dignè iteratur.

Expoſ. Hoc diviniſſimum Sacramentum in veteri Lege præfiguratum erat 1. per arborem vitæ, *Gen.* 2. 2. per ſacrificium Abelis, *Gen.* 4. 3. per Sacrificium Melchiſedech, *Gen.* 14. 4. per Agnum Paſcha-

Paschalem *Exod.* 12.5. per manna cœleste. *Exod.* 16.6. per panes propositionis, *Levi.* 24.7. per panem Eliæ 3. *Reg.* 19. &c.

Institutum est hoc Sacramentum à Christo ad hos fines.

1. In testimonium infiniti erga nos amoris.

2. Ut repræsentationem & memoriam passionis suæ, ac vitæ nobis relinqueret, præsertim cùm nobis ut in memoriam ejus faceremus commendavit.

3. Ut per cibum potumque cœlestem in vita spirituali confirmaremur.

4. Ut contra assultus dæmonum nobis esset Antidotum.

5. Ut maxima inter se, & homines esset conjunctio.

6. Ut nos ad Fidei, Spei, & Charitatis exercitium invitaret.

7. Ut perpetuum legis novæ esset Sacrificium, & perpetuum subsidium.

Quod auditio frequens Sacri prosit ad tentationes dæmonis fugandas, & pœna eam non satis æstimantis sequenti historiâ declaratur. Erat vir nobilis, qui pro desiderio quo tenebatur indies Sacrum audiendi, domi suæ Sacerdotem alebat. Is certâ Solemnitatis die, quæ in vicino pago celebrabatur, cum facultate domini sui ad templum se contulerat isthic ad atas facturus. Dominus interim ob negotia quædam eo ipso die intercurrentia moras traxit, & serò admodum ad idem templum properavit, multùm per viam anxius ac timens ut isto die festo, Sacro interesse posset. Occurrit properanti villicus quidam, quem rogat, nùm fortè spes esset adhuc Sacrum eo die audiendi, cùmque villicus reponeret, spem nullam supereſſe, cum jam instaret meridies omnesque

neſque Sacerdotes celebraſſent. Tantò nobilis cœpit mœrore affici, ut ad commiſerationem villicum moveret, qui temerè nimis hæc ad nobilem locutus eſt: Quid dabis mihi, inquit, & omni quod hodie Sacrum audiendo recepi meritum, libens in te tranſcribam. Chlamydem hanc, reponit Nobilis, conditionem ſuſcipit ruſticus. Ille chlamydem, hic tranfert Sacrificij meritum, utrimque diſceditur. Nobilis ad pagum properat, ſi fortè adhuc Sacro intereſſe poſſet: ſed, ſic præſens ſpe ſuâ fruſtratus eſt, quod tamen pacatiori, quam ante animo tulit. Domum regreditur, cum ecce in via cum chlamyde ſua ex arbore pendulum videt ruſticum, temerarium nimis rei Sacræ venditorem. Scilicet dolor animi, qui nobilem anteà afflixerat, ruſticum invaſit, eoque perduxit, ut deſperans fauces ſibi laqueo eliſerit.

Quantum verò proſit Sacrificium Miſſæ tam vivis quam defunctis præclarè docetur ſequenti Exemplo quod refert Beda *in hiſt. Anglic. lib. 4. cap. 22. & Baron. in Annal.*

Anglus quidam aulicus, cæſo in acie Rege Elbuino, captus eſt ab hoſtibus, & vinculis arctè conſtrictus in cuſtodia detinebatur. Verùm certâ diei horâ vincula diſrupta ſubitò & ſponte ſua decidebant, quantumvis novis funibus & catenis conſtringeretur. Omnibus rem tam prodigioſam admirantibus, poſtea compertum eſt, captivi fratrem, qui fuit ſuperior cujuſdam Cœnobij, ſolitum fuiſſe quotidie pro fratre ſuo, quem in prælio defunctum putabat, ſacrum celebrare; eamque fuiſſe cauſam cur Deus voluerit in illo oſtendere virtute Sacrificij, uti vivorum, ita mortuorum vincula diſſolvi. Quæ res ad curanda pro defunctis Sacrificia populum valdè

valdè excitavit. Intellexerunt enim (inquit Beda) quod Sacrificium salutare ad redemptionem valeret & animæ & corporis sempiternam.

Aliæ quæstiones quæ spectant ad Eucharistiam, & Missæ Sacrificium contra Hæreticos traduntur suprà Tom.2.in Cont. p.1.tr.2.cap.5.De praxi devotè celebrandi aut communicandi vide infra in fine med.5.Pro resolutionibus Theologicis de Eucharistia & Sacrificio Missæ, fusè illæ traduntur Tom.2. p.3.tr.3.cap.4.

Q. *Quid est Pœnitentia?*

R Esp. Est secunda post naufragium tabula,& necessarium relapsis Sacramentum , in quo remissio peccatorum & à reis petitur,& à Sacerdotibus tribuitur.

Expos. Potestas absolvendi Sacerdotibus concessa probatur ex Joan.c.20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis,& quorum retinueritis retenta sunt.* Item ex Tridentino Sess. 14.

Ex D. Ambrosio lib. 1. de Pœnitentia cap. 1. *Peccatores uti leprosi offerre se debent Sacerdotibus ut Levit.4. Item Matth. 8, Vade ostende te Sacerdoti & offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illis. Item Luc.17.Ite ostendite vos Sacerdotibus,& factum est dum irent, mundati sunt.* Sic & *qui leprem animæ id est peccata Sacerdotibus patefaciunt cum vero dolore , & emendationis proposito, à peccatis emundantur.*

Exempla ex S Scriptura in Novo testamento de bono pœnitentiæ etiam extra Sacramentum, patent sequentibus , Matthæus Publicanus pœnitens ad apostolatum vocatur, *Matth.9.*

Petrus post ternam Christi negationem pœnitens Princeps Apostolorum statuitur,*Matth.26.*

Zachæus

Zachæus Publicanus pœnitens Christum hospitio recipere meretur, *Ioan.* 21.

Latro pœnitens de cruce in paradisum migrat, *Luc.* 23

Maria Magdalena quæ peccato serviverat, pœnitens à Christo benignè excipitur, *Luc.* 7.

Adolescens Prodigus per pœnitentiam reversus, epulo & convivio à patre recipitur, *Luc.* 15.

Q. *Quæ sunt partes & actiones Pœnitentiæ?*

RESP. Tres: Contritio, vel dolor animi peccata sua detestantis, & ad vitam meliorem adspirantis. Confessio, seu peccatorum suorum coram Sacerdote facta explicatio: & Satisfactio denique, seu vindicta punitioque criminum de se ipso sumpta, ad præstandos fructus dignos pœnitentiæ.

Expos. Exemplum doloris animi habemus 2. Reg. 12. *Et dixit David ad Nathan, peccavi Domino: Dixitque Nathan ad David, Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris.*

S. Gregorius Homil. 34. in Evangelia refert, de quodam Victorino, qui post vitam sat longo tempore perversè in sæculo traductam, meliori afflatus spiritu monasterium petiit, in quo orationis, pœnitentiæ, & austeræ vitæ studio ita præluxit reliquis, ut & divino alloquio ac societate frui fuerit promeritus. Quadam nocte cum in secretiori montis latere Monasterij Abbas cerneret postratum, tanta derepentè claritas illo in loco visa est, ut tota regionis pars luce candesceret, quo fulgore attonitus Abbas aufugit. Post horæ spatium reversus in cubiculum frater à suo Abbate accersitur, de loco rogatur, exponitur visum. Hic se manife-

manifestatum videns, & hoc, & vocem pariter de cælo dilapsam, sibi omnia ob elicitum verum dolorem peccata remissa renunciantem, summo animi gaudio Abbati exposuit.

Confessio requiritur integra, nullo peccato mortali celato cujus conscientia est. Seraphinus Razius in Hortulo Exemplorum, titulo de Confess. cap. 3. Horrendam refert cujusdam mulieres ob peccatum præ pudore in Confessione occultatum punitionem. In Italiæ civitate (cujus nomen tacet) fuit nobilis fœmina, pia ac sancta, si externa opera consideraſſes, & sic per omnes audiebat. Hæc mortua unicam reliquit hæredem filiam, quæ pro animæ matris refrigerio in dies multas preces effundebat. Elapsis à morte matris aliquot hebdomadis, cum mane more suo pro matre oraret, accidit ut subito, & inusitato tremore corriperetur, & convertens oculos ad ostium cubiculi unde sibi videbatur strepitum audiviſſe, horribile visu monstrum & graviſſimum fœtorem emittens aspexit. Unde cum gravi timore consternata surrexiſſet à loco orationis, ad cubiculi feneſtras citiſſime cucurrit, ut seſe deorsum præcipitaret: verum audita hac voce, siſte gradum filia, à Deo confirmata subsiſtit, quid horrendum istud spectrum vellet auditura. Quod voce humana talibus cum ea sermonibus egit. Scito hoc primum filia, me esse infelicem heu ac maledictam matrem tuam, non obstante vita irreprehensibili quam semper in præsentia hominum duxi, propter enormia tamen quædam clam à me fœde commissa peccata, ac præ verecundia numquam in confessione exposita, æternis inferorum flammis adjudicata sum. Quare ne post hac Deum pro me incassum deprecceris. Atque ita factis per varias cubiculi

partes

partes saltibus, signisque suæ præsentiæ quasi ferro candenti impressis, evanuit. Puella damnatione matris admodum afflicta, confestim se ad Ecclesiam contulit, totamque rem Patri qui per quadragesimam pro concione dicebat, plene enarravit. Et ut utrique certior eventus fieret, ambo se ad prædictum cubiculum contulere, ac monstri vestigia, simulque fætidum odorem percepere. Quare Pater loco lustrali aqua tincto, filiam consolatus est, quæ illi fecit licentiam publicè, si visum esset, factum denuntiandi.

3. Pars est *Satisfactio*, quæ sita est in adimplenda pœnitentia.

Refert Petrus Damiani de Ottone Imperatore, qui Crescentium nobilem quod Pontifici infestus vim & arma intulisset, occidi jussit, cui tamen vitam & salutem spondebat. Quod crimen cum ad pedes S. Romualdi Abbatis prostratus retexisset: satisfactionis & pœnæ suæ nomine jussus est nudis pedibus in montem Garganum proficisci, ubi Michaëlis Archangeli memoria propter maxima in eo loco ab ipso accepta beneficia pie frequentatur & colitur. Paruit mandatis Imperator, et per 40. dies solemni jejunio destinatos, horrido, & aspero sacco indutus duro in strato cubavit, aliisque pœnitentiæ operibus corpus afflixit. Interim, in genere, talis ordo, & modus ritè confitendi præscribitur.

1. Ut quis Deo grates habeat pro servata ad hoc usque tempus vita dataque facultate se cum Deo reconciliandi.

2. Implorandum auxilium divinum, & gratia Spiritus Sancti ut memor esse quis valeat suorum delictorum.

3. Examen instituitur conscientiæ circa cogitata, dicta, facta, omissa.

4. Elicitur

4. Elicitur dolor de peccatis ex amore Dei, vel metu gehennæ.

5. Integra instituitur confessio, specie & numero peccatorum recensitis.

6. Impletur satisfactio. Uti supra de singulis explicatur *tom. 2. in Ref. Theol. part. 3. tr. 2. c. 2. 4.* &c.

Q. *Quid est Extrema Vnctio?*

Resp. Est Sacramentum, quo ægroti per oleum sacrum & verba Christi in magnis morbi molestijs relevantur, ut fælicius ex hoc mundo demigrent & corpora etiam, si ita expedit, sanitati restituantur.

Expos. De hoc Sacramento clarissimum testimonium dat Jacobus Apostolus: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit remittentur ei.* Hic recolendum est exemplum quod Joannes Nider *lib. 4. formicarij cap. 11.* refert de Ruperto Rege Romanorum, qui hausérat tartaream hanc animo persuasionem, quâ quidam superstitiosè credunt, se post hujusmodi Sacramenti susceptionem omnino è vita migrare oportere. Tandem juris utriusque periti doctoris hortatu factum ut salubre adeò corporis & animæ antidotum susceperit. Cum ecce ilico se relevari in morbo sentiens exclamavit, revera si hoc Sacramentum sciviſſem, tantum pro utroque valuisse homine, dudum ipsum avidissimè postulassem. Hic princeps convalescens multis post annis Romanum gubernavit Imperium. & tandem feliciter in bonis perseverans operibus vita functus est.

Aliud exemplum nobis dant annuæ litteræ Collegij

Collegij Lugdunensis Soc. Jesu an 1599. Æger magno febris æstu conflictatus inter confitendum urgente morbo de potestate mentis exierat. Iam de sua salute actum esse, sempiternis se supplicijs apud inferos damnatum clamitabat, nullius orationem auribus admittebat. Confessarius viso ægri furore ad divina præsidia, ubi humana deerant, confugit. Monet domesticos ut Sacrum oleum, quod æger ante mentis excessum postulaverat, celeriter adferendum curarent. Mira dictu visuque res, simulatque Sacro Oleo inunctus est, mentis sanitatem recepit, ac paulo etiam post corporis valetudinem recuperavit.

Recte igitur S. Augustinus Serm. 215. de Tempore. *Quoties aliqua infirmitas supervenerit corpus & sanguinem Christi ille qui ægrotat accipiat, & deinde corpusculum suum ungat, ut illud quod scriptum est impleatur in eo: infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, &c. Videte fratres, quia qui in infirmitate ad Ecclesiam cucurrerit, & corporis sanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebimur obtinere.* Plura supra in Controv. part. 1. cap. ult. Et in Resolut. Theol. part. 4. cap. 6

Q. *Quid est Ordo?*

R Esp. Est Sacramentum quo Sacerdotibus, aliisque Ministris Ecclesiæ potestas confertur ad Ecclesiastica munia ritè decenterque obeunda.

Expos. Propter Sacerdotalis Ordinis dignitatem, in vita S. Francisci legimus, eum aliquando dixisse fratribus, si mihi in platea obvij fierent unà Sacerdos & Angelus, & utrique mihi exhibenda esset veneratio, Sacerdoti primum, ac deinde Angelo exhiberem: Verè enim Sacerdos Angelum dignitate præcellit. Hinc factum est ut

tantæ dignitatis perpetuo memor, seque eâ indignum ratus, numquam Sacerdotio inaugurari voluerit

Sacros Ordines indignè susciplens divinitus punitur. *Surius* 3. *Septembris* refert, de quodam Religioso, qui commisso sacrilegio se ad Ordines cum alijs fratribus suis contulerat, nec præmissâ confessione, aut de delicto verâ contritione conceptâ, sacrum Diaconatus Ordinem indignus susceperat. Vix à templo in hospitium fuerat reversus, dum inter manducandum à mente raptus frendêre dentibus ac mirè se collidere cœpit, idque per horas non paucas, donec post multas sociorum pro eo apud Deum fusas preces sibi redditus est, ac domum reversus. Eâ infestatione liber fuit diebus aliquot, sed à commisso tamen scelere minimè resipiscens, validiori modo à tartareo hoste possidetur, cæpitque diebus ac noctibus summâ fratrum suorum commiseratione ac labore excruciari, & exarescere cæpit ejus brachium dexterum quo sacrilegum furtum commiserat: quo factum ut Abbati viro altioris considerationis res suspecta esse cœperit. Subornat ergo quosdam qui energumenum dum sibi compos esset rogarent, num fortè sibi gravioris delicti conscius esset, fore ut Dei misericordiam impetraret. Quid multa? Rubore confusus, commissum à se facinus palam facit, Deum ut pro se rogent, fratres obtestatur. Nec vanæ preces, etenim Abbatis jussu, jejunia, afflictiones corporis, Sacrificia pro ejus incolumitate indicuntur, quibus citò restitutum pristinæ sanitati brachium, & dæmon ab eo fugatus est.

Q. *Quid postremò est Matrimonium?*

RESP. Sacramentum quo vir & mulier legitimè contrahentes individuam vitæ societatem

tem ineunt, gratiâque divinâ donantur, tum ut soboles honestè & Christianè suscipiatur & educetur, tum ut fœdæ libidinis & incontinentiæ peccatum evitetur.

Expos. Hæc societas in Scripturis commendatur. *Relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ,* Gen. 2. *Quod Deus conjunxit homo non separet.* Matth. 19. *Iis qui Matrimonio juncti sunt præcipio non ego sed Dominus, uxorem à viro non discedere .... & vir uxorem non dimittat.* 1. ad Cor. 7. Exemplum in puella, quæ matrimonii pactum juramento confirmatum violavit, supra datum est de juramento.

Non decet Matrimonium contra parentum voluntatem inire, quod infaustum esse solet. Apud Surium 1. Jan. in vita S. Basilij habetur, quomodò Protetij Senatoris filia ab ejus servo per magum decepta, & insano amore correpta, instanter rogabat patrem ut possit jungi Matrimonio cum illo, qui si consentire noluerit pro ea redditurus esset rationem in die judicij. Aut comple, inquit, desiderium, aut brevi me extinctam videbis. Pater, qui filiam hanc Deo consecraverat, mœrore absorptus, amicorum consiliis jussit fieri quod petebat, ne sibi ipsi exitium adferret. Vade, inquit, misera, multùm lugebis aliquando cum facti pœnitebit, nec tamen mederi poteris. Inito igitur conjugio, quod celaverat maritus jam fecit palam: observatum est eum nunquam ingredi Ecclesiam, imo nec Christianum esse. Hoc ubi advertit uxor, humi se prosternere, suis unguibus se discerpere, vellere capillos, pectus tundere, in has voces erumpere: nemo parentibus non obediens salvus umquam fuit: heu me miseram quæ me sponte con-

conjeci in hanc sortem ipsâ morte deteriorem.

Optima admonitio parentum Saræ, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, seipsam irreprehensibilem exhibere *Tob.* 10. Quanto magis, illa dilectio in conjugio Christiano exerceri debet.

Narrat Rodericus Sancius *part.* 2. *Histor. Hisp. cap.* 4. Præclarum amoris conjugalis exemplum. Cum Eduardus Regis Angliæ primogenitus ad Domini sepulchrum transfretasset, fuissetque in via proditoriè à Mauro quodam gladio venenato percussus, & medicorum remediis non tam allevaretur, quam alligaretur, tandem in Angliam sine salutis spe reversus est. Ejus itaque uxor, Regis Hispaniæ Filia, novam & inauditam, sed amore ac pietate plenam, adhibuit medelam: plagas enim mariti toxico infectas, quæ vi veneni claudi non poterant, linguâ indies lingebat, sugebatque humorem & pus venenosum quasi dulcissimum liquorem. Cujus vigore sic omnem veneni materiam extraxit ut integratis vulnerum cicatricibus ille plane curatus, illa quoque divino favore servata incolumis evaserit. Alia in Apparatu v. *Matrimonium.* Et *in Resol. Theol. part.* 3. *cap. ult.*

Q. *Estnè inter Sacramenta discrimen?*

Resp. Est sanè: Baptismus enim Confirmatio & Ordo semel collata nunquam iterantur, sicuti cætera. Item Baptismus necessariò suscipitur ab omnibus, & à relapsis pœnitentia. Arbitrarium est autem uti reliquis, modò nullum contemnas aut irreverenter sumas, illudve cùm sumendi tempus est negligas.

C A-

CAPUT V.

De officiis Iustitiæ Christianæ?

Q. *Vot sunt officia Iustitiæ Christianæ?*

R. Hæc duo: Declina à malo sive peccato, &, Fac bonum sive officium Justitiæ.

Q. *Qui potest homo cavere peccatum, & bonum facere seu præstare Iustitiam?*

Resp. Non id per se quidem, sed Christi gratiâ ac Spiritu instructus Christianus potest, ac debet, quantum hujus quidem vitæ status admittit, justè vivere, & legem implere.

Q. *Quotuplex est peccatum?*

Resp. Duplex: Originale, & Actuale.

Q. *Quid est Originale?*

Resp. Quod ab ortu nobis congenitum, per Baptismum in Christo condonatur.

Expos. De Peccato Originali testatur Scriptura ad Rom. 5. v. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit in quo omnes peccaverunt.* Sola excipitur Virgo Deipara, quæ nullo unquam Peccato Originali aut actuali inquinata fuit.

Memorandum est exemplum quod de quodam Brasilo, qui à Peccato Originali, sacro Baptismatis fonte, necdum ablutus è vivis decesserat, quod in vita Patris Josephi Anchietæ, Magni Brasiliæ Apostoli, è Societate Jesu, refert Sebastianus Bezetarius. Quidam nomine Didacus jam pridem Christiana Religione susceptâ inter Christianos tamquam Christianus diu versatus, in domo Lusitani civis diem suum obierat. Ca-

daver diu examine jacuerat, & sepulturæ paratum. Elapso duarum horarum spatio mater familias Gratia Roserigia nomine, videt cadaver moveri, & horrore concutitur. Mox promptior animo accedit, ut quid rei subsit, propius dignoscat. Didacus jam vitæ redditus. Dominam rogat, se illo funebri amictu dissolvat, quo effecto P. Josephum Anchietam advocari jubet. Properè accurritur ad ædes Societatis, & Didacus vitæ restitutus P. Josepho nunciatur. Hic celer advolat, quo viso Didacus de animæ suæ salute sermonem ingressus, narravit se, ut è vivis decesserat, monitum, non recto itinere in ea loca se venisse, quod per baptismi ostium, nondum scilicet Peccato Originali deleto, Ecclesiam intrasset. Non negabat se sacro fonte numquam tinctum fuisse, at insciciam prætexens ab albis hominibus (sic Europæos indigitabat) se Christianam Doctrinam edoctum, sibique Didaci nomen inditum referebat: ab eo verò tempore, cum se perfectum Christianum putasset, præcepta omnia servanda suscepisse, nulla injecta mente de suscipiendo baptismo. Proinde enixe P. Josephum rogavit, se quam primum sacro baptismate in Ecclesiam induceret; se enim ad alteram vitam unde regressus esset, properare. Tum Josephus hominem, etsi Christianæ legis non rudem, accuratè tamen instruit, quantum extremi temporis patiebantur angustiæ, & instructū magno cum animi sui fructu baptizavit.

Iam Didacus decedendi veniâ à matre familias petitâ, eam rogavit, ut vilia, quibus tegebatur indumenta, alicui egeno porrigeret, curaretque duo Missæ Sacrificia offerenda, ut saltem cultu illo suo nomine exhibito Deum venerare-tur. Tum sibi ardentem Ecclesiæ ritu candelam

porrigi

porrigi postulat, & ad P. Josephum conversus, adsis mihi, inquit, Pater, donec voti compos Deo Sacris undis ablutam animam reddam. Pater piis precibus intendit, inter quas animam demum Peccati Originalis maculâ absterså liberatam emisit, cum qua non poterat in cœlum introire. Exempla alia quæ possint spectare ad Peccatum Originale, tradita sunt supra de Sacramento Baptismi.

Q. *Quid est peccatum Actuale?*

R Esp. dictum, factum, vel concupitum, contra vel præter legem Dei aut Ecclesiæ.

Q. *Quotuplex est Actuale?*

R Esp. Duplex: Mortale, sic dictum, quia mortem animæ præsentem adfert: (Anima enim quæ peccaverit, ipsa morietur) & Veniale; ut cui venia facilè tribuitur, & sine quo ne justi quidem vivunt.

Q. *Quibus gradibus ad peccatum deducimur?*

R Esp. His tribus: Suggestione, Delectatione, Consensu, seu deliberatâ voluntate peccandi.

Expos. His gradibus prima parens nostra Eva ad peccatum ascendit, & se cum posteris improvida perdidit, *Gen.* 3. Callidus accedit ad incautam serpentis larvâ indutus dæmon: Et, *cur præcepit*, inquit, *vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno Paradisi?* en suggestionem. Hanc, si te salvum velis, repellas illico necesse est. Secus fecit (pro dolor!) mater nostra; quæ & alterno eam cum Serpente fovit sermone. *De fructu*, ait ipsa, *lignorum, quæ sunt in Paradiso vescimur; de fructu vero ligni, quod est in medio Paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud,*

illud, ne forte moriamur : Cui Serpens : *Nequaquam morte moriemini ; scit enim Deus , quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dij scientes bonum & malum.* Hoc inquam discursu quæ prius erant blande suggesta fovit mulier malesana , sed & eum fructum tulit quem solent illi , qui ignem sinu exceptum non excutiunt ; subditur enim, *Vidit igitur mulier , quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis , aspectuque delectabile :* En delectationem, quæ libere admissa animum jam promptum & expeditum nullo labore ad consensum , & hujns præmia pœnas sempiternas pertrahit. Audite exitum : *Et tulit de fructu illius , & comedit, deditque viro suo , qui comedit.* En consensum, & extremam peccati ruinam. Quare animæ tuæ saluti si consultum velis, dum dæmon ad peccatum pellicit , in limine resiste, ne ignem illum sinu excipias , quo jam nunc æternum incipias ardere.

Q. *Qui sunt supremi gradus peccantium ?*

R Esp. Eorum,qui scientes ac prudentes ex mera peccant malitia:qui etiam de peccato ipso gloriantur:& qui bene monentibus obstrepunt, ac salutaria consilia prorsus contemnunt.

Q. *Quare peccatum fugiendum ?*

R Esp. Quia Dominum Deum offendit , summum bonum eripit , & summum adfert malum peccanti , dnm divinam tollit fruitionem numquam recuperandam, & pœnas , ærumnasque homini accersit sempiternas.

Q. *Qua dicuntur peccata Capitalia ?*

R Esp. Illa , ex quibus , veluti capitibus & fontibus , omnia alia peccata proficiscuntur.

Q. *Quot*

Q. *Quot sunt peccata Capitalia?*

R Esp. Septem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.

Q. *Quâ ratione vitari & vinci hæc peccata possunt?*

R Esp. Si Jesu Christi gratiæ cooperemur, peccatorum damna & pericula considerantes, & virtutes septem his peccatis contrarias exercentes.

Q. *Quæ virtutes peccatis Capitalibus adversantur?*

R Esp, Hæ septem: Humilitas, Largitas, Castitas, Benignitas, Temperantia, Patientia, Devotio, seu sedula Pietas.

Superbiæ Exemplum.

ANgelus assumpto corpore cum Eremita gradiens fœtenti cadaveri in via occurrit, dixitque Eremitæ obturanti nares, ecquid nares constringis? Ille fœtorem cadaveris causam esse objecit. Paulò post juvenis pulcher ad superbiam ornatus phaleris & telâ aureâ equo vectus transibat, qui cùm adhuc longè abesset, obturavit nares Angelus, quod Eremita admirans, interrogavit rationem: cui Angelus, ille juvenis superbus & lascivus plus coram Deo & Angelis fœtet quàm cadaver illud quod fœtidissimum odorem spirabat. *Ex Spec. Exemplorum pag.* 42. V. in Appar. *Superbia.*

Avaritia.

RIbergerus Nobilis ditissimus in Suevia prævidens famem subsecutam, undique corraso frumento implevit granaria, idque tanto vendidit pretio ut populus aut mori fame, aut bona omnia ei tradere debuerit. Inter plurimos ecce

unus parvulis onustus offert sex talares filiorum vestes promittens postmodum plenam solutionem. Indignatus dives pecuniam exigens negavit triticum : Discedens pauper maledixit diviti. Post paucos dies Ribergerus servum ad granaria misit ut ea inviseret, redijtque dicens, illic tres atras boves pascere, & servus die postero mortuus est. Misit & alium, & hic redux nuntiavit non tantum boves, sed & equos qui frumentum devorarent, se vidisse. Ipse itaque vix credens, ascendit, & per foramen aliquod vidit greges pecudum diversos frumentum consumere : attonitus indè mente captus est, eaque dixit & egit ob quæ catenis ligari debuit, sicque exemplo punitæ à Deo avaritiæ ab alijs incarceratus fuit: Ita *Mart. Del Rio ex Petro Pizarro fol. 261.*

Ex avaritia furando res alienas sæpe homines perdunt res proprias. Quidam dum messem in area colligeret, sustulerat manipulos proximi sui, & ad cumulum suum illos addebat, ut eum augeret : sed res aliter evènit. Nam statim cecidit fulmen, & area accensa est. Miser ille statim currit ad virum Dei qui prope habitabat, & suam calamitatem & incendium illi exponit, furtum autem suum celare conabatur. Sèd vera dicere iussus, furtum etiam suum confessus est. Jussit autem vir Dei ut culpam corrigeret, si velit à pœna liberari. Nam si tu, inquit, manipulos restitueris, ignis ille à Deo missus extinguetur. Mox ille festinus cucurrit & manipulos obtulit illi cui facta fuerat injuria : quo facto, flamma illa viri sancti oratione statim extincta fuit. Quæ res terrore & horrore furti incolas implevit, & totam civitatem Antiochenam ubi res contigit. Ita narrat *Theodor. in historia SS. Patrum.*

Quam

Quam procul ab Avaritia debeant esse judices suo exemplo præclare docuit Thomas Morus angliæ Cancellarius. Accusatus ille fuit apud Regem, quod à vidua nomine Vaugham poculum aureum accepisset post sententiam in judicio pro ipsa latam. Morus acceptum à se poculum aureum coram Rege fassus est, sed rogavit Regem ut interrogaret viduam, quid postea de poculo factum fuerit. Illa rogata agnoscit Cancellarium poculum hilari quidem vultu accepisse, & magnas gratias pro dono egisse: sed convocatâ familiâ curasse illud vino repleri, sibique hilariter propinasse, & simul cum vino poculum reddidisse. Quo cognito Rex Morum multum collaudavit, & calumniatorem objurgatum Moro pro suo arbitrio puniendum permisit. Rem hanc narrat *Thomas Stapletonus in vita Thomæ Mori cap.* 3. plura exempla vide supra in *Apparatu, verbo, Avaritia.*

Luxuria.

MIles defunctus amasiæ apparens tormentorum rationem reddidit raucâ & horridâ voce, nempe quia cantilenis luxuriosis decantandis suavem aliàs vocem impenderat. Crura ei erant nigerrima & scabiosa, gloriatus enim erat in vita de eorumdem pulchritudine, ostendensque roganti puellæ reliquium infelicis corporis statum, amotâ à pectore chlamyde bufonem teterrimum toti corpori quadratum ostendit, dicens se hoc pro lubricis peccatis, aliisque corporis cum illa delictis pati in æternum debere, adeoque, vanas, quas illa pro eo fundebat, preces futuras. *In Specul. Exempl. tit. Infernus.* V. Apparat. *Luxuria.*

E contra præclarum est castimoniæ Exemplum in S. Thoma Aquinate, qui mulierem quæ ipsum ad labefactandam castitatem solicitabat, arrepto titione generosè abegit. Et ob hanc victoriam Deus illi perpetuum castitatis donum concessit,

Ira.

FUit nobilis quædam domicella rixosa & iracunda, ita ut domum et templa, totam etiam civitatem suis rixis impleret et discordijs turbaret. Mortua illâ sepulta ante templi valvas, visum est sepulchrum flammas et ignes vomere, quo aperto repererunt superiorem partem corporis flammis ambustam & adhuc flagrantem, inferiorem verò partem integram, & in signum virginitatis custoditæ, illæsam. Ita *Cæsarius lib. 4. cap. 22.*

Wenceslaus Rex Bohemorum ex quadam occasione contra suum pincernam vehementi irâ commotus fuit. Et ex illa iracundia subitanea voluit eum proprijs manibus interficere. Sed ex nimio illo furore, & ardore vindictæ, statim Rex in paralysim incidit, et intra paucos dies mortuus fuit. Sic enim Ira non tantum nocet animæ, sed etiam corporis mortem accelerat. Ita habet Crommerus lib. 13. histor. Poloniæ, vide in *Apparatu, verbo, Ira.*

Gula.

HOrret animus referre quorumdam Baccho se consecrantium luctuosum exitium. Nobiles Germani duo in Apeldorn Velvæ Pago inter se convenerant, ut vino adusto tamdiu se ingur-

ingurgitarent, donec eorum alter expiraret: Si quis Prior surgeret, in eum diabolus potestatem haberet. Quo perducit hominem infrænata intemperantia! Accidit, dum strenuè hac lege potitarent, mercatorem illic fortè transire, quem, ut se tertium adjungeret, coëgerunt. In domum inductus alter mortis metu se Bacchum hausto liberali venerari simulat potiùs, quam re ipsâ veneratur. Tum locum ingressus ferali forma dæmon, duos helluones sibi devotos aggressus est, & utrique, arrepto collo, cervicem fregit. Hæc gulæ deditos manet merces. Ita *Dauroult. in Floribus Exemplorum cap. 6. tit. 7. exemp. 7.* vide in Apparatu v. *Gula. Ebrietas.*

Invidia.

IN vita S. Attali, qui succedens B. Columbano Cœnobium rexit, diabolus in eum aliquot subditorum corda suscitavit, qui recusabant tantæ disciplinæ austeritatem ferre. Ille è contra mediis spiritualibus usus, nec potens ad rectam normam deducere, pertinaces ire permisit; qui postquam segregari sunt, virum sanctum detractionibus laniarunt. Sed ecce unus eorum febri ardentissima correptus, nequidquam implorans Attali auxilium, igne fatali accensus, emoritur morbo: exemplo isto docti adstantes ad virum Sanctum recurrere, qui veniâ donatos securos reddidit; contemnentes vero aliqui pœnitentiam diversis morbis disrupti interiere; quorum unus securi, alius flumine, alter mari vitam infelicem finierunt. *In Specul. Exemplor. pag. 268.* vide in Apparatu v. *Invidia.*

Q. *Quæ peccata in Spiritum Sanctum committi dicuntur?*

R Esp. Ea quæ suâ malitiâ sic divinam excludunt gratiam, ut neque in hoc sæculo, nisi ægrè admodum, neque in futuro remittantur.

Q. *Quot sunt peccata in Spiritum Sanctum?*

R Esp. Sex: Præsumptio de misericordia Dei, vel de impunitate peccati, Desperatio, Agnitæ veritatis impugnatio, Fraternæ charitatis invidentia, Obstinatio, & Impœnitentia.

Expos. Quodnam luctuosius quam quod subdo pertinacis & obstinati peccatoris monumentum haberi potest? Lego in actis pro Beatificatione B. P. Francisci Borgiæ Societatis Jesu, apud Eusebium Nierenbergium in ejus vita, Virum quendam in Hispania, quam sanguine nobilem, tam vitiis ac flagitiis infamem, gravi ægritudine correptum, ac de vita periclitantem, tantâ obstinatione in sceleribus suis perstitisse, ut recta omnes monentes rejiceret, nolletque de anima per confessionem expianda quemquam audire. Venit tum forte eam in Urbem S. Borgias, qui cognito miseri periculo, pro zelo suo illum juvare cupidus, ante Christum crucifixum in genua procidit, eum ardenter obsecrans & obtestans, ut qui orbi universo sanguine suo saluti fuisset, infelici ac pertinaci illi animæ non deesset. Francisco hæc precato, ex cruce servator, Adi, inquit, confestim ægrum, eumque hortate, ut se expiet, & ego mox illi ut medicus & infirmorum curator adero. Abit B. Pater spei bonæ plenus, ad ægri domum se confert, quo Servator jam præcesserat, medici ac prope famuli specie illi solatia

ſolatia atque obſequia deferens. Excipitur ab infirmo non inurbane P. Borgia ; verùm ubi de confeſſione cœpit , ad eam inſtituendam adduci non potuit. Recedit iterum Dominus , relicto ad ulteriores conatus apud ægrum Franciſco , qui & ipſe cum operam perderet , etiam receſſit , & denuo coram Chriſto crucifixo in genua provolutus , per ſacra illius vulnera obteſtatur , ut miſero adſit. Cui Dominus : cònveni iterum pertinacem illum Franciſce , meque tecum defer , ſi forte me conſpecto , cruci pro ſe fixo convertatur , & vivat. Rediit Borgia , & ſubmotis arbitris , ut liberior eſſet æger , verbis ad pietatem omnem compoſitis , ſubmiſſis in terram genibus , Chriſtum cruci affixum illi repræſentat : per Paſſionem , dolores , ſacra Domini Jesu vulnera orans , obſecranſque , ut animæ ſuæ miſereatur , æternitatem maturius menti imprimat , nolle Deum mortem peccatoris, ſceleribus omnibus ejus miſericordiam majorem eſſe. Ad omnia pertinax obmuteſcit : addit & vocem ſuam Dominus Jesus , & vocem ſanguinis , quem ex , vulneribus copioſe effundebat. Per hunc iterum iterumque obteſtatur Franciſcus ; ſed nihil profuit. Tum vero ſervator revulſa à cruce manu , ſacroſanctum cruorem in faciem projicit obſtinati peccatoris , qui quot guttas numerat, tot veluti linguis in magno judicii die coram orbe univerſo neglectam & contemptam benigniſſimi Dei ac Redemptoris ſui miſericordiam illi exprobrabit.

Q. *Quæ peccata in cœlum clamare dicuntur ?*

R Eſp. Quæ per ſe vehementer abominanda ſunt , & apertè humanæ charitatis jura violant:

lant : unde vindictam clamare perhibentur , & horrendis sæpè modis in hac vita divinitus vindicantur.

Q. *Quot sunt peccata in cælum clamantia ?*

R Esp. Hæc quatuor : Homicidium voluntarium , Peccatum Sodomiticum , Oppressio pauperum , viduarum , atque pupillorum , denium Merces operariorum defraudata.

Expos. Exemplum *homicidii* voluntarii à Deo puniti exhibetur *Genes. cap.* 4. in Caino qui fratrem suum Abelem fraudulenter quasi ad deambulandum in agrum evocavit. Et ecce cùm soli essent in agro contra fratrem violenter insurgens eum occidit , sed quam sibi abominandum esset illud facinus Deus statim aperuit , qui contra homicidam his verbis intonuit. *Quid fecisti ? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram &c.* Sanguis nempe innocens vocem tremendam habet , quæ in cœlum usque auditur , & homicidii vindictam deposcit.

Quam detestandum sit *Sodomiæ* peccatum apertè patet in eversione ipsius Sodomæ & Gomorrhæ , ubi cum incolæ infando illi carnis peccato addicti essent , ultricibus flammis à Domino consumpti fuerunt , uti gravibus verbis testatur Scriptura Genes. cap. 14. v. 24 *Pluit Dominus super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem à Domino de cœlo , & subvertit civitates has , & omnem circa regionem &c.*

Oppressio pauperum per vim & potentiam Deo semper execrabilis fuit , uti patet 3. *Reg. cap.* 21. *v.* 19 Cùm enim Rex Achab vellet invito Naboth vineam eripere , Jezabel Regina

ut

ut Regis voluntatem exequeretur, per suam potentiam curavit Naboth falsò accusari & lapidibus obrui. Sed ecce parem Dei vindictam! dum Achab festinaret ut jam defuncti vineam occuparet, Dei nomine occurrit illi Elias Propheta & pœnam denunciat, dicens, Hæc dicit Dominus; *In loco hoc in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum*, quod justo Dei judicio evenit.

Q. *Quæ peccata dicuntur aliena?*

R Esp. Ea quæ ab aliis quidem committuntur, sed nobis interim auctoribus, vel quoquo modo adjutoribus, aut saltem non impedientibus, ut idcirco nobis etiam imputentur.

Q. *Quot modis aliena peccata nobis imputantur?*

R Esp. Novem his modis: Consilio, jussione, consensu, irritatione, laudatione seu adulatione, reticentiâ culpæ alienæ, conniventiâ vel indulgentiâ, rei alienæ participatione, & pravâ facti alieni defensione.

Q. *Quæ dicuntur opera carnis?*

R Esp. Ea quæ homines secundùm carnem viventes, & à Dei filiis spiritualibus degenerantes, committere solent.

Q. *Quæ sunt opera carnis?*

R Esp. Paulus ea recenset in hunc modum: Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt, Fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis,

bis, ſicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.

Expoſ. Quanta ſit malitia in operibus carnis, & veneficiis, & commerciis cum dæmone ſequenti Exemplo luculenter exponitur. Lugduni in Gallia vir militaris Vigiliarum Præfectus, dum nocte quadam ex officio urbis compita circumluſtrat, ad commilitones ſuos converſus, impurum animi ſui ſenſum hac impiâ voce declarat: Ad ſatisfaciendum carnis deſideriis, ſi vel ipſe dæmon modò ſe mihi offerret immunis non abiret. Vix hæc verba protulerat, & ecce mulier ſplendido in ſpeciem habitu, famulo lucernam præferente, impuris hiſce Veneris mancipiis occurrit. Poſt exhibita ultro citroque urbanitatis officia, illi fæminæ ſe confeſtim adjungunt, & domum ad quam ſe redire fingebat eam deducunt. Ingrediuntur ſimul, & deſideratam cum ea libidinem explent. At res tota ex dæmonis arte compoſita & phantaſtica fuit. Nam ſublato à dæmone fuco, deprehendunt ſe cum cadavere tabo, ſanie, ac vermibus fluente rem habuiſſe, & in obſoletæ domus ruinis verſari. Ad hæc dum attoniti obſtupeſcerent, ecce tibi inſolito fulminis ictu proſtrati ſunt, unus quidem eodem loco & nocte extinctus eſt, alter verò poſtridie, tertius denique die tertio interiit. Ex Doultremanni *Pædagogo Chriſt. part.* 1. *cap.* 7. *pag.* 132.

Odii & invidiæ exemplum proponitur nobis 1. *Reg. cap.* 18. & 31. In Saule qui Davidem ex odio injuſto multis modis occidere conatus eſt, donec tandem ab hoſtibus ſuperatus violentas manus in ſeipſum convertens ſeſe propriâ haſtâ interemit.

Aliud

Aliud æmulationis & inimicitiæ exemplum patet in fratribus Josephi qui ipsum vestibus spoliatum vendiderunt, sed Deo sic disponente ipsi fame compulsi coacti sunt Josephum venerari, & ab ipso vitam & veniam postulare, *Geneseos cap. 35.*

Ebrietatis & comessationis quam acerbus sit fructus docet Exemplum apud *Cantipratanum lib. 2. apum c. 56. §. 2. Et in Pædag. Christ. pag. 152.* Dum quidam cum sociis inter pocula Animæ immortalitatem irrisisset, adfuit extemplo quidam sub mercatoris habitu, & statura procerus, cui per jocum socii ajunt, si tu bonus es mercator, en hic hominem qui suam animam venalem habet. Bene est, inquit mercator, qui erat dæmon sub mercatoris specie: Sed velim scire quanto pretio ea vendatur? Non magni, inquit alter, si tot vini amphoras dederis illam referes. Postquam mercator ille pretium quod petebatur pependisset, & communi omnes joco risuque applausissent, & poculis jucundè indulsissent, cum tempus adveniret quo societas illa dissolvenda erat; Heus boni viri, exclamat mercator, quid vobis videtur. Qui emit equum numquid non etiam frænum feret? Cum omnes incepto joco insistentes, id æquum esse pronunciarent, statim veterator infernalis se prodit, arreptumque impium ganeonem coram omnibus cum corpore & anima secum asportat, debitum temulentiæ & impietatis suæ præmium relaturum.

De prædictis omnibus, Luxuria, Invidia, Ira, Ebrietate, consilio malo, Adulatione, &c. Superius plura exempla data sunt: Item in *Apparatu* sub propriis titulis.

Q. *Estne satis Christiano, malum fugere & à peccato declinare?*

R Esp. Nequaquam; sed præterea bonum agere & virtutes exercere necesse est. Alioqui scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi.

Q. *Quid boni faciendum Christiano?*

R Esp. In genere quidem quidquid boni lex naturalis, divina vel humana præcipit vel ostendit: in specie verò pro suâ quisque vocatione præstare officium & acceptæ Dei gratiæ cooperari cum gratiarum actione debet. Omnis enim arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Q. *Quæ sunt præcipua bonorum operum genera?*

R Esp. Ea, quibus sobriè, justè, pieque vivitur in hoc sæculo, & per quæ itidem justi magis magisque justificantur, & sancti indies sanctificantur.

Q. *Quotuplicia sunt hæc operum bonorum genera?*

R Esp. Triplicia: utpote Jejunium, Eleëmosyna seu misericordia, & Oratio, de quibus ita legimus: Bona est Oratio cum jejunio & Eleëmosyna.

Q. *Quis est fructus bonorum operum?*

R Esp. Habent ea promissionem ac mercedem hujus ac æternæ vitæ; Deum placant, gratiam conservant, & augent; denique Christiani hominis vocationem certam faciunt atque consummant.

Q. *Quid*

Q. *Quid est jejunium?*

RESP. Est certis diebus, juxta morem & præscriptum Ecclesiæ, carnibus abstinere, & saltem unicâ cibi refectione in die contentum vivere frugalius: Sed si generatim hoc nomen accipias, Jejunium est corporis quædam castigatio piè susceptа, ut vel caro spiritui subjiciatur, vel obedientia exerceatur, vel Dei gratia impetretur.

Expos. Jejunii utilitatem declarat nobis ipsa Ecclesia, quæ in Præfat. Missæ Deum sic alloquitur: *qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris & præmia.*

Exempla Jejunii præbet nobis Scriptura in Moyse qui per 40. dierum jejunium Dei alloquium & aspectum obtinere meruit, *Exod.* 24. Et Ninivitæ qui post 40. dies subvertendi erant, per jejunium à Deo veniam meruerunt.

In vita S. Patricii legimus quod in altissimi montis vertice 40. dies cum solo Deo in jejunio & oratione transegerit.

At nostro tempore sacra Catholicorum jejunia abhorrent Hæretici, atque omnem Ecclesiæ Romanæ de cibis vetitis legem rident & contemnunt. Sed insigni Exemplo violatæ hujus legis pœnas dederunt.

Postquam in Germania Torpatenses in Lutheri impia dogmata concesserant, feriâ sextâ solemne Paschæ festum proximè præcedente, finitâ Lutherani Ecclesiastæ concione, civibus è templo D. Virgini sacro revertentibus, quidam alium concivem & familiarem invitat ad prandium; rogat una domum comitetur; habere se egregie paratum Petasonem Westphalicum: arridet alter, & sibi reponit esse Gallum

lum opipare elixum, hunc se in reciprocum benevolentiæ signum adferre. Mensæ accumbitur, vorant guloſè, horum alter os quoddam rodens imprudens pœne, ipsum deglutit. Quare cum nec transmittere, neque eximere valeret, multum ejulans debitâ Ecclesiæ mandati, violatori pœna, eo ipso die suffocatur. Nec divinæ ultionis manus evasit alter; nam postridie Paschæ malo spiritu correptus, non multò post rabie ac furore exagitatus animam una cum possidente dæmone exhalat. *Ita Dauroutius in Flor. Exempl. cap.* 1. *tit.* 10. *Exemp.* 7. Vide in Appar. *Jejunium.*

Q. *Quid est Oratio?*

RESP. Est mentis, in Deum elevatio, per quam vel mala deprecamur, vel bona nobis aliisque petimus, vel Deo benedicimus.

Expos. Ad Orationem nos Christus impensè hortatur Luc. 11. v. 9. *Ego dico vobis petite & dabitur vobis, quærite & invenietis; pulsate & aperietur vobis.* Ideo oratio à S. Augustino Clavis cæli vocatur, per quam & cælum aperimus, & omnia beneficia corporis & animæ à Deo impetramus, si cum fiducia, humilitate, & perseverantia ad Deum recurramus.

De S. Patricio in ejus vita traditur, quod assiduò centenis ter vicibus Dominum adorando genua flectebat: qualibet horâ diei Canonica centies se crucis charactere signabat. Nocturni verò temporis magnam partem divinis precibus cum ducentis genuflexionibus impendebat. Per hanc orationis vim quasi omnipotens omnia à Deo impetrabat, adeo ut velut alter Thaumaturgus ut templum in unius viri nobi-

lis

lis fundo erigere posſit, hujus rogatu fusa prece montem in terram depresserit, sed cum vir ille nobilis promissis stare nollet, iterum ad orationem confugiens, montem prius tellure hausſtum in priorem altitudinem revocavit.

Addamus Exemplum pauperis Cerdonis Constantinopolitani cui nomen Zacharias. Hic cum singulis noctibus ad orandum coram Vener. Sacramento Templum S. Sophiæ adire soleret, visus est ab alio totus luce circumfusus, cui etiam ingredienti valuæ templi sponte se aperiebant, & ultro claudebantur dum templo egressus erat: Deo sic demonstrante quantum sibi placeat humilis oratio.

Q. *Quid est Eleëmosyna seu Misericordia?*

R Esp. Est beneficium, quo alterius miseriæ ex commiserationis affectu subvenimus.

Q. *Quotuplex est genus Eleëmosynæ seu Misericordiæ?*

R Esp. Duplex: Alia quippe sunt opera misericordiæ corporalia; alia verò spiritualia, quoniam vel ad corporalem, vel ad spiritualem miseriam proximi sublevandam spectant.

Q. *Quot sunt opera Misericordiæ corporalia?*

R Esp. Septem: Esurientes pascere, potum dare sitientibus, operire nudos, captivos redimere, ægrotos invisere, hospitio peregrinos suscipere, mortuos sepelire.

Expos. Eleëmosyna non est solum beneficium, quo alterius miseriæ ex commiserationis affectu

affectu subvenimus, sed etiam debitum, quia si non demus pauperi quod nobis superfluum est ad statum secundum conditionem nostram honeste sustentandum, hoc ipsi quasi surripimus, uti asserunt SS. Patres, Basilius, Ambrosius, Hieronymus, Bernardus, sed imprimis breviter & dilucidè Augustinus in Ps. 147. *Superflua*, inquit, *diviti, necessaria sunt pauperi: res alienæ possidentur, cum superflua possidentur.*

In extremo judicii die dicet Christus, *Venite Benedicti Patris mei possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi, addens causam, Esurivi enim & dedistis mihi manducare, sitivi & dedistis mihi bibere: hospes eram & collegistis me, &c.* Sed duris & tenacibus dicet, *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus; esurivi enim & non dedistis mihi manducare, &c. Et ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.* Ex quo loco Evangelistæ deducitur hoc argumentum: nullus damnatur ob aliquid omissum quod non obligat sub præcepto: atqui reprobi hic damnantur ob omissam Eleëmosynam, ergo illa aliquando saltem in necessitate obligat sub præcepto.

Vultis Exemplum Viri Sancti qui hanc opinionem sibi in praxi duxerit servandam? Audite quid de S. Francisco narret S. Bonaventura *in ejus Vita.* Quæ S. Francisco in Eleëmosynam data fuerant, si pauperior quis ab eo stipem peteret, illico non tam donabat, quam jure suo cedebat. Unde audiens, vetulæ cujusdam inediam, dixit, frater mi restituamus alienum hoc (pallium suum denotans) quod ego retinebam donec æquioris tituli possessor appareret. Jam apparuit pauperrima quædam soror nostra, ad quam rogo ut mittas hoc meum

meum pallium, cum quibusdam panibus ex Eleemosyna collectis: Quæ dum fratres portaverint, dicant quod suum erat sibi dari: reputo enim quæ nobis conferuntur in nostrum usum cedere donec indigentior supervenerit. Sed vide miram Dei providentiam & remunerationem. Eodem tempore aliqui ex Pontificiis detulerunt tot panni ulnas, quot Sancto Patri, ejusque sociis vestiendis sufficiebant.

Atque ut hæc viri Sancti in pauperes liberalitas à Deo liberaliter compensata; sic alterius tenacitas graviter punita. Refert quippe *Geneb. lib.* 4. *Chronograph.* anno Christi 914. cum dira fames Germaniam infestaret, Episcopus Moguntinus Hatto nomine, plurimos pauperes in horreo congregatos ea spe, quod escæ vel panis nonnihil ex Episcopi liberalitate accepturi essent, concremari jussit, dicens, nihil differre eos à muribus, frugibus tantum consumendis natos. Quam tyrannidem Deus protinus ultus est. Præcepit namque muribus ut catervatim illum invaderent, ac diu noctuque affligerent vivumque devorarent. Itaque ille in turrim in medio Rheni extructam aufugit: sed nec ibi à morsibus murium tutus esse potuit. Nam mures facto agmine per Rhenum natantes in turrim conscendère, justum Dei judicium executuri: quod agnoscens miser horrenda tandem morte inter mures periit. Feruntur mures nomen quoque ejus à parietibus & tapetibus abrasisse.

Verum liberales & munifici erga egenos, non tantum in altera, sed etiam in hac vita felices & beati futuri sunt, & in hac quidem vita providebit Deus, ut nunquam illi inopiâ laborent, qui opes suas in pauperes distribuerint

juxta illud Psalmi, *qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Et Pauli 2. Cor. 9. *qui autem administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum & augebit incrementa frugum justitiæ vestræ, ut in omnibus locupletati abundetis.*

Nitida hoc similitudine illustrat S. Basilius, sicut putei continuo exhausti, & copiosiore & puriore fluunt aquâ: clausi verò & quieti facile putrescunt, sic & opes reconditæ inutiles sunt, translatæ in pauperes novum fructum pariunt. Item alia non minus apposita Clemens Alexandrinus, sicut ad ubera, quæ suguntur, vel mulgentur lac solet confluere, ita & opes confluunt ad eos qui erogant illas.

Memorabile hujus rei Exemplum exstat, *in Prato Spirituali*, de nobili quodam Constantinopolitano, qui cum omnia sua in pauperes distribuisset, filio nihil nisi Christum curatorem reliquit. Quare & Christus se ei curatorem præstitit, monuitque virum egregiè divitem, ut illi filiam unicam in uxorem traderet, eumque omnium bonorum hæredem scriberet, qui id ipsum accuratè implevit, monuitque juvenem: ecce bonus curator tuus hanc tibi uxorem misit. Adeo verum est quod dixit Sapiens: *qui dat pauperi non indigebit, qui despicit deprecantem sustinebit injuriam.* De hac præclara virtute plura in Apparatu, V. *Liberalitas.*

Q. *Quot sunt opera Misericordiæ spiritualia?*

R. Esp. Sunt & ipsa septem: uti, Peccantes corrigere, ignorantes docere, dubitantibus rectè consulere, pro salute proximi Deum orare, consolari mœstos, ferre patienter injurias, offensam remittere.

Expos.

Expos. Priora septem misericordiæ opera corporalia vocantur, quod circa corpus versentur, ut consideranti patet; hæc spiritualia dicuntur, eo quod ad animam referantur eoque pluris facienda, quantum anima, juxta ipsius Christi testimonium, plus est quam corpus, quare & impensius, illorum usus nobis commendatur à sacra Scriptura, ac imprimis à Magno illo gentium Doctore Paulo, sed nullum æque ac inimicorum dilectio, & remissio injuriarum. Hic ad Ephes. 4. sic scribit: *Estote invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut & Deus in Christo donavit vobis.* Idem repetit cap. 5. *Estote ergo imitatores Dei sicut filii charissimi & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos.* Eandem doctrinam rursus inculcat ad Coloss. 3. *Induite vos sicut electi Dei, sancti & dilecti viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem, & donantes vobis metipsis, si quis adversus aliquem habet querelam: sicut Dominus donavit vobis ita & vos.*

Sed quid meriti nobis promittitur ob hanc gloriosam de nobis in diligendis inimicis reportatam victoriam? Audite Matth. 6. *Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum dimittet & vobis pater vester cœlestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Quæ cum in manu nostra sint monet S. Augustinus lib. 50. Homiliarum Hom. 6. *Dimittamus inimicis nostris, ut libera conscientia possimus in oratione Dominica dicere; dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.*

Exemplum ad hanc rem accommodatum narrat Henricus Magnus *dist.* 9. *Exemp.* 94. De quodam viro opulento & nobili, qui dum summa animi pertinacia inimico supplici reconci-

liari recusasset, subito ex hac vita ereptus est. Mortuo ingenti pompa exequiæ apparantur, corpus à funebri amicorum turba ad templum defertur, ubi pro more qui tum vigebat, decantatum solenniter officium defunctorum ante aram in qua Christi pendentis è cruce imago erat exposita: cumque Sacerdotum aliquis illam officii lectionem inchoasset; *Parce ei Domine*, visa est imago avulsis à cruce manibus, aurem sibi utramque occludere, horrendum illud intonans, *non pepercit, non parcam.* Ad quæ verba, attonita circumfusa multitudo in cadaver impij involat, & alitibus cœli extra civitatem illud devorandum abjecit. Hinc discite quam verum sit illud Evangelii, oportere nos misereri aliorum si misericordiam à Deo & nos consequi velimus, juxta parabolam illam servi, qui ideo graviter à Deo punitus est, quod ipse non remisisset conservo suo, sicut & illi à Domino familias omne debitum remissum fuerat. Videri potest in Apparatu, V. *Correptio fraterna. Exhortatio. Amor proximi.*

Q. *Quæ sunt virtutes omnium præcipuæ?*

Resp. Post Theologicas quidem illas, de quibus dictum est, Fidem & Spem & Charitatem, præcipuæ sunt Cardinales, quæ Christianos cum primis decent.

Q. *Quæ dicuntur Cardinales virtutes?*

Resp. Quæ tamquam fontes aliarum & cardines omnem honestæ vitæ rationem continent.

Q. *Quot*

Q. *Quot sunt virtutes Cardinales?*

RESP. Quatuor: Prudentia, Justitia, Temperantia, Fortitudo: quibus in Christo consequitur homo, ut providè, justè, temperatè, ac fortiter in omni vita degat, ac placeat Deo.

Expos. Cardinales quædam virtutes idcirco dicuntur, quod sint tamquam aliarum fontes & cardines: & quemadmodum ostium in cardine sic omnis honestæ vitæ ratio in illis versetur, ac boni operis universa structura eisdem inniti quodammodo videatur, de quibus ita scriptum est Sapientiæ 8. *Sobrietatem & prudentiam docet, & justitiam, & virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus.*

Prudentia.

QUare proderit illarum definitionem fusius paulo proponere. Prudentia est virtus quæ secundum honesti rationem quid expetendum, quidve fugiendum sit homini præscribit, juxta illud Ecclesiast. 32. *Fili sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebit.* O si omnia ad hujus virtutis normam agerent mortales, quam multa infortunia evitarentur, quam multa omitterentur de quibus heu postea, sed nimis serò, doletur. Exempla prudentiæ maxime spectantur in bono consilio, de hoc in Apparatu, V. *Consilium bonum, malum, quale dedit Herodias filiæ, ut peteret caput Ioannis Baptistæ.* Item in Apparatu V. *Sapientia.*

Iustitia.

JUstitia est virtus quâ cuique sua tribuuntur. De hac ita Proverb. 14. *Melius est parum cum justitia, quam multi fructus cum iniquitate.* Item: *quid prodest homini si universum mundum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur?*

Potestne illud sequi ex neglectu justitiæ? Omninò, teste Augustino, Non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum. Hortendum est exemplum quod supra retulimus ex *Pædagogo Christiano part. 2. cap. 5. §. 2.* de usurario quodam nobili in Italia qui confitebatur Sacerdoti peccata absque proposito ab usuris imposterum abstinendi, & unà cum Confessario qui eum absolvebat ad inferos abreptus est.

E contra insignis exercendæ justitiæ zelus sequenti exemplo à Deo comprobatur. In Anglia capti erant tres falsæ monetæ fabricatores sceleſtissimi, & juxta legem ad manuum abscissionem condemnati. Intereà Archiep. Cantuarienſis, in cujus potestate illi erant, in die Pentecostes celebraturus interrogat, an justitia adhuc impleta esset. Responsum est propter diem festum dilatam esse pœnam usque in crastinum. Nequaquam, inquit, ego hodie Sacrum non absolvam nisi prius in illis justitia impleatur. Quâ peractâ, dum in Sacrificio illa verba recitaret, Ecclesiam tuam pacificare, juvare, custodire & regere digneris, nivea columba omnibus inspectantibus super eum descendit, & alis super caput expansis sic mansit, donec Sacrificium absolveretur. *Ex Spec. histor. lib. 25. Et magno Spec. exemplorum.*

Tem-

Temperantia.

ESt virtus voluptatum carnis quæ gustu atque tactu percipiuntur moderatrix : ad quam sectandam sic nos hortatur Scriptura ; Petr. 2. *Sobrii estote & vigilate , quia adversarius vester Diabolus tamquam Leo rugiens circuit quærens quem devoret :* ut autem hanc virtutem amare , & illi oppositum vitium hodie nimis vulgare odisse possimus , mala quæ secum trahit perpendamus.

Et 1. quidem facultates exhaurit , Proverb. 2. *Qui amat vinum & pinguia non ditabitur.* 2. Corpus imbecillum reddit , hinc oculorum lippitudo , oris graveolentia , membra tremula , capitis distillationes , tusses , poplexia , paralysis , articulares morbi , & denique mors , plures enim occidit gula quam gladius. 3. Reddit hominem ad omnia inutilem.

Videte hoc egregia similitudine expressum. Corpora nostra terrena sunt : quo modo pluvia nimis diuturna si fuerit , terra infunditur & in lutum resolvitur , ut nulla in ea cultura fieri possit : sic & caro nostra quando abundantiore potu fuerit inebriata , nec spiritualem culturam accipere , nec fructus animæ necessarios poterit exhibere.

Estne igitur ebrietas grave peccatum ? Est peccatum mortiferum si voluntaria sit & pervenerit usque ad violentam usus rationis privationem : nam Apostolus Paulus 1. Cor. 6. *Nolite errare , neque fornicarii , &c. neque ebriosi regnum Dei possidebunt.*

Sed nec ad finem vitæ differre solet pœnam qua ebriosos plectere decrevit Deus , quam

passim exitu infausto & luctuoso solent finire. Notum est quomodo Holoferni vino somnoque sepulto à Judith caput resectum sit, *Judith. cap.* 12.

Balthasar Babyloniorum ultimus Monarcha, dum lasciviæ cum concubinis ebrietatem misceret temulentus, vidit ignotam manum scribentem in pariete : *Mane, Tecel, Phares*, & eadem nocte regno & vita à Cyro spoliatus est *Daniel* 5.

Aliud Exemplum recentioris memoriæ refert *Mart. del Rio tom.* 2. *Disq. Magic. l.* 3. *p.* 1. *q.* 7. Tres helluones in Flandria, quadam die in seram noctem compotationem protraxerant, cum unus illorum minus impius, sat ait, Baccho datum est, Deo saltem agamus gratias. Ego verò, subinfert alter procacior, cacodæmoni gratias agendas censeo cui operamur, & cum risu mensâ relictâ in lectos ruunt singuli : vix decubuerant, ecce tibi in triclinium, vi januâ reserata, dæmon magni, arri & trucis viri specie, habitu venatorio, & cum eo coci duo parvuli obambulant, & lectos circumspicit torvo vultu ; deinde horrenda voce : ubi est ille qui mihi gratias agit ? adsum, referam grates. Lecto abstrahit pavitantem, & traditum cocis jubet infigi veru, & lento igne assari : Parent promptè, assatur infelix, & moritur. Demum venator ad superstites sub stragulis trepidantes vix vivos ; digni vos etiam (ait) pari supplicio, nec deest voluntas mihi : sed vetor vi majore. Invitus nunc abeo, & moneo, respiscite, aut manent vos terribiliora. Disparent larvæ, nec tamen aliis animus rediit vel vox, nisi clara luce, ubi surrexere, collegam inveniunt mortuum & (ne visum inane putes)

assatum

assatum cum horrore intuentur. Vide huic exemplo idoneam similitudinem anseris assati cum ebrioso, supra in Apparatu, V. *Ebrietas in fine.* Item V. *Gula.*

Fortitudo.

AD hanc colendam satis nos hortatur Scriptura cùm timorem improbum nobis adimit, & Christianæ mentis fiduciam, alacritatem, constantiamque commendat. *Fugit impius nemine persequente*, inquit Salomon Proverb. 28. *Iustus autem quasi leo confidens absque terrore erit.* Et Petrus de fidei ac pietatis hostibus hoc admonet: *Timorem eorum ne timueritis, neque conturbemini. Quis est*, inquit 1. Petri 3. *Qui vobis noceat si boni æmulatores fueritis? Sed etsi quid patimini propter justitiam, beati.*

Exemplum Christianæ fortitudinis patet in vita S. Laurentii, qui nec blanditiis, nec terroribus tyranni, nec lento igne, nec craticulâ ardenti, in minimo potuit à fide dimoveri, ut fusè narratur in Breviar. 10. Augusti lect. 4. 5. 6. Plura exempla in Apparatu. V. *Fortitudo.*

Q. *Quæ dicuntur dona Spiritus Sancti?*

RESP. Septem illa, quæ super Christum requievisse Propheta testatur, & quæ ab ipso, ceu fonte omnis gratiæ, in alios derivantur: ut donum sapientiæ, donum intellectus, consilii, scientiæ, fortitudinis, pietatis, ac timoris Domini.

Q. *Quænam illa quæ fructus Spiritus vocantur?*

RESP. Ea quæ pii secundum spiritum viventes operantur, & per quæ spirituales à carnalibus dignoscuntur.

Q. *Qui sunt fructus Spiritus?*

R Esp. A Paulo Apostolo sic numerantur: Charitas, Gaudium, Pax, Patientia, Longanimitas, Bonitas, Benignitas, Mansuetudo, Fides, Modestia, Continentia, Castitas.

Expos. Quid est timor Domini? Est Spiritus Sancti donum quo peccator divinæ justitiæ timore salubriter concutitur ad conversionem. At qua ratione ad hunc Dei timorem pervenitur? Si consideret attentè instabilitatem humanam, & quod ignoret, quid sibi tandem futurum sit. Cautiores nos esse convenit exemplo Angelorum qui de gradu suo deciderunt. De quibus Jobi 4. *Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles, & in angelis suis reperit pravitatem, quanto magis qui inhabitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum,* Adde de Adamo qui cecidit in Paradiso; Judas in consortio Christi turpiter lapsus, suspensus, damnatus fuit, quæ fusius exaggerata materiam exemplo dabunt. Plura exempla in Apparatu, V. *Timor Domini.* Item de *Charitate, Pace, &c.* dictum est tam ibi, quam alibi in Catechesi.

Q. *Quæ dicuntur Beatitudines Evangelicæ?*

R Esp. Illæ, propter quas in Evangelio etiam hi, qui miseri prorsus ac infelices videntur, beati, ac felices pronuntiantur.

Q. *Quot sunt Evangelicæ beatitudines?*

R Esp. Octo, quas ita Christus in monte tradidit.

1. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

3. Beati

3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.

4. Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

6. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

7. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.

8. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

Expos. Hinc collige vanam esse prorsus mundi de beatitudine sententiam, quæ permultos interim fallit, ac perdit. Nam beati fore vulgò putantur divites, præpotentes, gloria & authoritate clari, bonis fortunæ affluentes, voluptatibus indulgentes. Verum Doctrinæ Christi repugnant, qui non divites sed pauperes, mites &c. beatos pronunciat. Hinc rectè Esaias exclamat cap. 3. *Populo meus qui te beatum dicunt ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.* Quis ergo beatus dicendus? Non alii quam quos supra ipsa veritas quæ falli aut fallere non potest beatos nuncupavit. Patet id in Epulone divite, & Lazaro paupere: moritur uterque, dives sepelitur in inferno, pauper ab Angelis in sinum Abrahæ deportatur. Epulo in inferno Lazarum rogat, quem fuerat in terra aspernatus, ut guttula una arentis linguæ sirim refrigerare dignetur, & negatur. Causam vultis; addit illam Dei nomine Evangelista. *Fili recordare quia recepisti bona in vita tua, Lazarus similiter mala, ideo hic consolatur, tu verò cruciaberis.*

ciaberis. De his beatitudinibus plura alibi in Catechesi, & in Apparatu, V. *Abnegatio, Patientia, Consolatio divina, Liberalitas, Castitas, Pax, Tribulatio, Persecutio.*

Misericordia.

EXemplum commiserationis & misericordiæ legitur in vita S. Patricii apud nos cap. 15. quem cum Cæcus insequeretur ut per eum lumen oculorum à Deo impetraret, contigit cæcum alicubi impingere & in terram corruere. Quidam ex comitatu Christianæ misericordiæ immemor cæci lapsum risu excepit. At vir Sanctus in cæcum commiseratione, in ridentem indignatione commotus. Tu, inquit, qui oculis ad illudendum misero abuteris, oculorum usu privaberis, huic vero visum à Deo humiliter poscenti oculorum lumen restituetur: ac formato crucis signo illusori visum abstulit, cæco donavit.

Mansuetudo.

S. Thomæ de Villanova Ord. Erem. S. Augustini tanta inerat mansuetudo ut Valentiæ carcerem à nimio situ & horrore diligenter repurgaret, & cum esset Episcopus, si quando in carcerem compingendi erant homines Ecclesiastici, non poterat sibi à lachrymis temperare, adeo ipsam justitiæ severitatem sua mansuetudine temperabat.

Pius V. Pontifex, vel ideo verè pius quia vere mitis, cum quidam in eum libellum probrosum vulgasset, ideoque majestatis læsæ damnatus esset, ut modum inveniret quo damnatum libera-

liberaret, illum ad se adduci jubet. Interrogat an scriptum illud probrosum contra Pontificem Christi Vicarium, an potius contra Michaëlem Gisterium (hoc erat Pontifici nomen) in lucem dedisset? Cum reus se contra Michaëlem tantum edidisse responderet, jussit liberum dimitti. *P. Rho in hist. virtutum l.7 c. 8.*

Persecutio ob justitiam.

EXemplum peculiare patientis persecutionem propter justitiam enituit in Traversio insigni fidei pugile in Hibernia, qui cum librum pro authoritate Ecclesiæ Romanæ contra hæreticos scripsisset, captus est, & præ tribunali publicè interrogatus, an talem librum ille composuerit? Mox ille Christiana libertate manum attollens respondit: *Hi sunt digiti qui librum illum conscripserunt.* Cumque ea de causa supplicio affectus, & cadaver exustum foret, digiti illi quibus scriptum illud exaravit illæsi manserunt, quamvis ut consumerentur à carnifice sæpius in ignem conjecti fuissent. *Ita Spondanus & plures alij.*

Q. *Quæ dicuntur Evangelica consilia?*

RESP. Videlicet quæ per Evangelium non tanquam ad salutem necessaria, sed veluti suscipientibus magis expedita atque utilia à Christo non præcipiente quidem, sed consulente proponuntur.

Q. *Quot sunt Evangelica consilia?*

RESP. Principalia tria sunt: nimirum, Paupertas voluntaria, Castitas perpetua, & Obedientia integra, quæ propter Deum homini religiosè exhibetur.

Expos.

Expos. Hujusmodi consilia Christus, non verbo tantum docuit, uti mox ostendemus, sed etiam *Exemplo* vitæ suæ sanctissimæ confirmavit. Quoad, *Paupertatem*, cum dives esset, propter nos pauper factus est, non habens ubi caput reclinaret, Quoad *Castitatem*, ipse semper virgo, etiam ex virgine nasci voluit, & Sanctarum Virginum Sponsus semper perseverat. Tam sedulus demum fuit in præstanda *Obedientia*, ut Matri Virgini, ac Josepho fabro subditus fuerit, & ad mortem usque crucis obediens factus, de se ipso, testatur: *Descendi de cœlo non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.*

Ad hanc voluntariam paupertatem amplectendam adhortatur nos Luc. 18. *Si vis perfectus esse vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me.* Hujus autem cultores ac professores erant Apostoli, quorum nomine fidenter dixit Petrus ad Christum Matth. 19. *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.*

Ad Castitatem invitat Matth. 19. Item Paulus ad Cor. 1. *Bonum est homini mulierem non tangere.* Et S. Joannes *Apocalyp.* 14. singulare huic virtuti præmium decernit. Qui, inquit, cum mulieribus non sunt coinquinati sed virgines permanserunt, sine macula ante thronum Dei assistunt, cantantque novum canticum coram Deo & Agno, sequuntur Agnum quocumque jerit.

Obedientiam vero commendat Matth. 16. *Si quis vult venire post me abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me.*

Hujusmodi autem Christi imitatores, qui dictis

dictis consilijs observandis serio vacarent, semper Ecclesia habuit, nec tantùm de vulgo aliquos, sed etiam Imperatores & Reges, quibus, servatis Christi consilijs, Deo servire erat regnare, eligentes potius abjecti esse in domo Dei sui, quam habitare in tabernaculis peccatorum.

Atque ex his non paucos sibi vindicat Anglia & Hibernia. Ac imprimis *Sigibertus* Rex Northumbriæ in Anglia circa annum Christi 640. abdicato regno monasticam vitam amplexus est. Et cum postea hoste regnum invadente, totius populi precibus coactus esset aciem ad bellum præcedere, noluit vel tantillum Religiosum habitum dimittere, sed eo indutus ante exercitum ad prælium processit, uti refert *P. Platus lib. 2. cap. 26.*

In eadem Anglia *Etelredus* Rex an. 740. postquam pluribus annis regnum suum piè justeque administrasset, coronâ in nepotem suum *Chenredum* ultro translatâ, Religiosam vitam in solitario regni sui Cœnobio elegit. At ecce idem *Chenredus* fæliciorem reputans patrui Religiosi quam Regis fortunam, post quinquennium inanem purpuræ regiæ fulgorem cum religioso habitu commutavit, quem ex manibus Cælestini primi Pontificis Romæ accepit. Neque multo post tempore illum ex eadem Anglia *Inas* Rex Saxonum ad Apostolorum limina secutus est, ubi se regnumque suum Pontifici ultrò subjecit, & mundo valedicens per religiosa vota se Christo mancipavit, ut tradit idem *Platus loco citato.*

In Hibernia an. 650. *Vibeanus* Rex tres habuit filios, *Forsæum*, *Follianum*, & *Vltanum*: hi omnes

nes cœleſte regnum terreno præferentes Religioſum ſtatum amplexi ſunt. Utque à mundi luxu, & paterna Aula remotiùs viverent, in Galliam trajecerunt, ubi cum Regis Clodovæi licentia Monaſterium ædificarunt, atque in eo tanta pietate vixerunt, ut omnes in Sanctorum numerum relati fuerint. *Platus ibid.*

Ex aliis Regnis longum eſſet recenſere Exemplum Carolomanni, Trebellii, Bambæ, Veremondi, Ramiri, aliorumque Regum & Imperatorum, qui Evangelica Chriſti conſilia & religioſa vota omnibus mundi opibus ac regnis prætulerunt.

Q. *Quæ hominis noviſſima dicuntur?*

Reſp. Ea quæ homini ad extremum accidunt; ut Mors, Iudicium, Infernus, & Cæleſtis gloria, de quibus ita docet Sapiens: In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua & in æternum non peccabis.

Expoſ. De *Morte* ſic loquuntur Scripturæ: *Statutum eſt hominibus ſemel mori*, ad Heb. 9. Et hoc pulchrâ ſimilitudine exponit Eccleſ. 2. *Omnes morimur, & ſicut Aqua dilabimur in terram.*

Et in hac quidem mortis certitudine, nihil incertius quam quando ſimus morituri, teſte Eccleſ. 9. *Neſcit enim homo finem ſuum.* Quare providè monet Servator noſter, *Eſtote parati quia qua hora non putatis filius hominis veniet.*

Mortis memoria.

S. Joannes à liberalitate in pauperes dictus Eleëmoſynarius, ut noviſſimorum ſemper recor-

recordaretur, sepulchrum sibi exstrui, sed imperfectum relinqui, curavit, ac monitorem statuit, qui diebus festis sibi coram omnibus diceret, *monumentum tuum in hodiernum diem est imperfectum, Domine, jube ergo ut id finem accipiat: incertum enim est quâ fur ingrediatur*, id est mors, & hæc eum cogitatio ad eleemosynas tantas excitavit: ita Leontius in ejus vita. Sed ad alios transeamus.

Carolus V. Imperator ac supremus olim orbis Monarcha, ut se ad mortem melius compararet, depositio sceptro & corona, abdicavit à se totum Imperium, & omnia regna Hispaniæ, Indiæ, aliaque quæ per orbem possidebat, seque in solitario Hispaniæ angulo abscondit, ubi adhuc vivens curavit suas exequias se præsente celebrari, ut sic futuræ mortis memoriam sibi altius infigeret, & se ad eam ritè præpararet. Et nos mortis immemores de minimo terræ puncto litigamus.

B. Francisco Borgiæ Gandiæ Duci & Catalauniæ olim Proregi, cui à Clemente X. Sanctorum fastis adscripto, dum hæc scribo, orbis Christianus applaudit, en quantum profuerit seria mortis memoria. Francisco commissum fuit cadaver Isabellæ Imperatricis uxoris Caroli V. ad Regum sepulchra Granatam deducendum. Cumque aperto jam loculo ipsi de more jurandum esset, illud esse Imperatricis cadaver, vidit illud adeo deformatum, & sanie ac vermibus scatere, ut nisi aliunde id noviſſet affirmare non posſit illud esse Imperatricis corpus, quod tamen in vita à summa formæ præstantia celeberrimum fuit. Borgias hoc aspectu commotus, ô, inquit, inanes morta-

mortalium ſpes! Ad hoc devenit tanta majeſtas & pulchritudo! Sat Aulæ Regum, ſat datum eſt Dominis morituris. Ac poſtea Aulæ valedicens, Domino immortali in Societate Jeſu ſic ſervivit, ut ipſe ad immortalem inter Sanctos gloriam pervenerit. *Ita in ejuſdem vita.*

Refert P. Cottonus *Serm. de Morte* quandam domicellam vitæ vanitati ac libertati adeo deditam fuiſſe, ut ex multis quas Confeſſarius injunxerat pœnitentiis, ſemper diceret, ſe nullam poſſe implere. Hanc tandem à Confeſſario propoſitam admiſit, ut quoties manus lavaret, toties ſibi ipſi tacita diceret: Hæc caro vermium eſca erit. Hac cogitatione in animum altè admiſſa adeo immutata eſt, ut alijs deinceps optimo virtutis exemplo præluxerit. V. in Appar. v. *Mors.*

Iudicium.

DE judicio Apoſtolus ad Hebr. 10. *Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis.* Et 2. ad Cor. 5. *Cuncta quæ fiunt adducet Deus in judicium pro omni errato, ſive bonum ſive malum ſit.*

Refert hoc modo Joannes Climachus, ſolitarium quemdam in Choreb habitaſſe. Hic cum diu negligentiſſimè vixiſſet, non habens animæ curam, morbo tandem ad extrema deductus eſt; cumque è corpore jam migraſſet, poſt horam ad ſe rediit, rogans ut inde abſcederemus. Cellæ vero aditum obſtruens manſit intus annis 12 nihil præter panem & aquam guſtans, & ſedens attonitus volvebat ſemper quæ viderat, ita fixo cogitatu, ut nec vultum immutaret, vim ſolum lacrymarum profundens.

fundens. Cum jam morti foret vicinus rupto aditu ingressi sumus, cumque ab illo doctrinæ verbum supplices peteremus, hoc tantum audivimus. Ignoscite mihi, nemo qui mortis & judicij memoriam verè agnoverit peccare unquam poterit. Nos verò mirati sumus talem in eo, qui negligens fuerat, beatissimam reformationem. Alia in Apparatu, V. *Justitia divina.*

Infernus.

IBi *erit fletus & stridor dentium.* Matth. 18. Ibi *vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* Marc. 9. *Cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum*, Apoc. 21. Sed quis explicabit quid hoc sit cruciari in sæcula sæculorum? Considera tot annorum millia quot sunt momenta in tempore à creatione mundi; quot guttæ in mari, quot arenæ in ejus littore, quot in arboribus folia, quot in hominum capitibus pili, quot in cœlo stellæ: nihil hactenus numerando profeciſti, plus enim restat quam numeraris, & æternitatis nec principium quidem hactenus attigisti. Hinc rogat Esaias 33. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante, quis habitabit de vobis cum ardoribus sempiternis?*

Refert Venerabilis Beda *Histor. Anglic. lib.* 3. *cap.* 19. B. Fursæum natione Hibernum, Peronensium in Picardia Divum tutelarem, semel in mentis raptu horrendos inferni cruciatus aspexisse. Ex hoc brevi infernalium pœnarum cognitione ita deinceps afficiebatur, ut etiam in rigida hyeme simplici tectus vestitu ex earum recordatione statim ex toto ejus corpore guttatim

guttatim sudor efflueret. Si tantam vim habet gehennæ absentis recordatio, quid faciet præsentis perpessio.

Idem Beda in *Hist. Anglic.* narrat senem quemdam vitæ restitutum in eremum concessisse, ubi supra humanas vires austeram & religiosam vitam duxit : increpabant eum vicini quod se enecaret : quibus ille in lacrhymas solutus : O utinam vobis datum esset videre quæ ego vidi ! certo certius affirmo, has pœnas nihil esse ad æternas illas, quas vidi. Alia exempla in Appar. V. *Infernus.*

In vita S. Patricii refertur, quomodo Deus voluerit hominibus quandam infernalium pœnarum speciem exhibere, quando S. Patricio orante ingens terræ Antrum cum novem in eo foveis apertum est, in quas si quis pœnitentiæ causa intrabat, horrenda dæmonum spectra, & ignis, & aquæ, & varii generis tormenta occurrebant. Ideoque locus ille in boreali Hiberniæ plaga Purgatorium S. Patricii ab incolis nuncupatur. *Idem tradit Gir. Cambrensis in Topographia Hibern. dist. 2. Salteriensis, & Dionys. Carthusianus de 4. Novis. part. 3. art. 14.*

Gloria Cælestis.

S. Stephanus vidit cælos apertos & Iesum stantem à dexteris virtutis Dei : & hac cælesti visione quantumvis exiguâ ita recreatus est, ut nec lapides, nec persequentium furorem, nec mortem ipsam formidaret.

De magnitudine hujus gloriæ Exemplum insigne refertur *in Speculo Exempl. p.* 115. De Monacho quodam viro admodum pio, & religioso,

ligioſo , qui cum mane ſimul cum aliis ejuſdem Monaſterij matutinis precibus intereſſet , & caſu in hunc ſcripturæ locum incidiſſet, *Mille anni ante oculos tuos tanquam dies heſterna , quæ præterijt* , cœpit ſecum cogitare , qui id fieri poſſet , & in ea cogitatione reliquis ex choro digreſſis perſtitit aliquamdiu , petivitque ſibi illum verſum à Deo revelari. Et ecce , continuo pulcherrima Avis ante oculos ejus volat , & avolat ; ille inſequitur etiam extra templum in nemus aliquod amplum & ſpatioſum haud procul à Cœnobio , illic avicula ſubſiſtens , adeo ſuavi ac cæleſti modulatione Monachum extra ſe raptum detinuit , ut ad trecentos annos , ſine cibo ſine potu illi ſuavitati affixus permanſerit , donec tandem avis avolans illum dimiſit. Ille Monaſterium repetit exiſtimans per duas treſve tantum horas ab eo ſe abfuiſſe , pulſat januam , accurrit ianitor , petit quis homo ſit , & quid velit ? Sum , inquit , hujus cœnobii Sacriſta , qui eo hodie poſt preces matutinas ſum egreſſus. Ianitor inſanum aut delirum putans ; petit ab eo nomina Fratrum ; ille ſingulorum nomina ordine profert , & mirans ſe non admitti petivit adduci ad Abbatem , quo deductus , nec ille Abbatem , nec Abbas illum noverat : interrogat itaque Abbatem de prædeceſſoribus aliiſque qui deprehenſi ſunt à trecentis annis ibi vixiſſe , atque ita tandem totum myſterium evolutum fuit. Quod ſi una tantum cœleſtis aulæ avicula , ita hominem veluti extra ſe rapere potuerit, quantum in cœlo gaudium conciliabunt tot cœleſtium ſpirituum voces , ac ipſius Chriſti , Deiparæ Virginis, & omnium Sanctorum ſocietas perpe-

tua :

tua : Si una gutta tantum deliciarum contineat, quid erit repleri ubertate domus Dei, & torrente voluptatis potari.

Hujus doctrinæ documentum simul & exemplum in se præbuit Thomas Morus Angliæ Cancellarius. Cum enim Religionis causâ à Rege in vinculis detineretur, uxor ejus nomine Aloysia multis precibus eum solicitare cæpit, ut serviret tempori, ac Regis voluntati se accommodaret, neque oblatas opes ac honores repudiaret. Interrogat illam Morus, mea Aloysia, dic amabo quot annis bonis illis quæ commemoras fruemur ? Respondit illa, viginti annis, si Deo ita visum fuerit. Abi, inquit, stulta mercatrix, tu me vis cum caduca viginti annorum fortuna æternam gloriam & fælicitatem commutare ? Si viginti annorum millia diceres, aliquid tu quidem dixisses, quid tamen hoc esset cum æternitate collatum ? Pereant omnia vitæ bona, & vita ipsa potius quam ego tanto periculo vitam in cælo perpetuò duraturam exponam. Et ut dixit sapienter, ita egit fortiter, ac pro Ecclesiæ Romanæ defensione caput securi, gloriæ æternæ securus obiecit. *Sander. de schism. Angl. lib.* 1.

In varijs etiam Sanctis Deus gloriæ cæleſtis aliquod initium in hac vita ostendit.

S. Paulus Apostolus adhuc vivens raptus est in tertium cælum, & ibi audivit arcana verba quæ non licet homini loqui.

Moyses etiam in hac vita postquam montem ascendisset, & ibi per quadraginta dies in oratione cum Domino versaretur, facies illius ex divino colloquio ita radiabat, ut filij Israel propter

ter fulgorem inde emicantem non potuerint oculos in ejus faciem intendere. Quanto majori cum luce & splendore Beati in cælo pro omnem æternitatem fulgebunt quorum corpora induent immortalitatẽ & incorruptionem post hujus vitæ ærumnas pro Deo patienter toleratas. *Fulgebant Iusti quasi splendor Firmamenti , & quasi Stellæ in perpetuas æternitates.* Danielis cap. 12.

Vidit etiam Jacob scalam de cælo ad terram usque pertingentem, & Angelos per eam ascendentes & descendentes ; & præ stupore tantæ gloriæ exclamavit : *Quam terribilis est locus iste , non est hic aliud nisi Domus Dei, & porta cæli.* Genesis cap. 18.

In novo Testamento *Apocalypsis cap.* 3. Joannes Evangelista testatur, captum se fuisse in Spiritu , vidisse sedentem in Throno, audivisse voces cæleſtes, conspexisse 24. Seniores adorantes sedentem in Throno, aliaque gloriæ cæleſtis arcana.

In morte S. Francisci unus Fratrum vidit illius sanctissimam Animam in specie Stellæ splendidissimæ ex illius ore emicare , & cum ingenti gloria in cælum ascendere. Nec mirum , inquit S. Bonaventura , illum cum Christo figuram stellæ præ se tulisse , qui etiam in hac vita stigmata Christi portavit. In *vita S. Francisci.*

In funere S. Patricij Hiberniæ Apostoli exequias celebravit Angelorum chorus , qui cæleſti luce , suavissimo concentu , & odoris fragrantiâ præsentium oculos , aures , atque animos miro modo recreavit. Quinimo totis duodecim diebus quibus corpus inhumatum permansit , exequiarum locus & regio vicina sine noctis vicissitudine continuâ luce collustrata fuere :

fuere : ut in *ipsius Vita* traditur. Plura vide in Apparatu V. *Beatitudo.*

Cæleſtis gloriæ ac beatitudinis noſtræ prima radix & origo eſt Doctrina Chriſtiana, quam hactenus elucidamus. Hæc enim eſt per quam Deum ut creatorem, ac remuneratorem noſtrum firmiſſima fide agnoſcimus, & agnoſcendo in eum ſperamus, ſperando diligimus, diligendo veneramur : & ad promovendam præſentem ejus futuramque gloriam juſtitiæ Chriſtianæ officia exercemus. Hæc eſt lucidiſſima illa Cynoſura, quæ nos in ancipiti hujus vitæ curriculo inter adverſa & proſpera perpetuò moderatur, ne à recto ſalutis æternæ curſu deflectamus. Hæc denique eſt quæ in ipſis vinculis, carceribus, exilijs, bonorum, vitæque periculis, invictos Chriſtianæ militiæ pugiles virtute roborat, patientia munit, Conſtantia obarmat. Non enim coronabitur, niſi qui conſtanter & uſque ad finem legitimè certaverit.

Ad hanc Conſtantiam ne deſint poſteris præclara ſuorum Majorum exempla, præſertim in Catholico Hiberniæ regno, illa hoc loco, poſt hanc doctrinæ Chriſtianæ elucidationem, oportunè ſubijciemus.

EX-

EXEMPLA CONSTANTIÆ

Inter perpetuas pro fide Persecutiones: præsertim in Catholico Hiberniæ Regno per 12. sæcula.

ECclesiam Christi non immeritò Majores nostri à sui exordio Militantem dixerunt. Hic constanter in acie stándum, hic militandum, hic adversus Fidei hostes semper dimicandum fuit. Habet verò hæc Militia id præ ceteris illustre, quod non magis ad Victoriam conferat magna agere, quam fortiter pati; neque magis glorioſum sit pro Christo in causâ Fidei alienum sanguinem, quàm proprium fudisse. In hac patiendi nobili palæstra suis constanter præire Dux ipse supremus & voluit, & debuit: Oportuit enim Christum pati & ita intrare in gloriam suam. Purpureum hoc Ducis vexillum firmo pede contra omnes Tyrannorum minas secuti sunt Apostoli omnes, & ab Ecclesiæ exordio tot Martyrum myriades. Hoc quoque ævo Europam quâ patet circumspice universam. Quot in Belgio, aliisque Regnis Christianæ Constantiæ illustres victimæ cecidere. In una Anglia sub uno Henrico 8. quindecim Superiores Regularium constantiam suam pro sustinenda Pontificis authoritate suo sanguine consignarunt: Religiosi alij ad ceterorum

terrorem supra quinquaginta fame, pædore carcerum, ac suspendio sublati, ac pæne totidem Sacerdotes singulari eruditione ac constantia illustres, præter duo Regni ac orbis lumina Joannem Fisherum Episcopum Roffensem, & Thomam Morum Regni Cancellarium, qui pro tuenda fide Romana colla securi intrepidè subiecerunt.

In hoc quoque Constantiæ Theatrum suo jure non postrema prodeat tandem Hibernia, non unius tantum ævi curriculo, sed per duodecim pæne sæcula cum Fidei hostibus, cum Hæresi, cum omnibus Tartari machinis & injurijs, non indecoro Marte conflictata.

Ingentia quidem sunt Miracula quibus S. Patricius universam Hiberniæ Insulam pariter cum fidei lumine ab initio collustravit Verùm illius nullum existimo magis stupendum fuisse prodigium, quam quod in illa Gente quam à principio nactus est mobilem, & ad vagos Gentilium errores maximè proclivem, Fidei radices tam altè infixerit, fundamenta Religionis Romanæ tam validè firmaverit, ut contra insurgentes omni ævo procellas per annos mille ducentos ad hunc usque diem, firmam immotamque præstiterit. Sapientis scilicet atque excellentis Architecti præcipua laus est, non ædificium extruere peregrino marmore opulentum, non magnificâ fronte superbum, non depictis auro laquearibus illustre, sed firmis potius subnixum fundamentis contra omnes temporum injurias, casusque venturos, sartum tectum illæsumque constituere. Hæc tua laus est, magne Patrici, hæc dos primæva est, quam à Te pridem accepit tanto parente ter fœlix Hiberna: cujus in ea dote conservanda in hodiernum usque

diem

diem Constantiam admirandam, mihi brevi tantum compendio exponendam proposui.

Annis à fundata per S. Patricium Hiberniæ Ecclesia quadringentis, quantis ea fuerit incrementis provecta, quantis pietatis, ac doctrinæ ornamentis illustrata infinitum foret enarrare. Si *Pietatem* spectes, terram pridem incultam & horridam; eo tempore hortum cœlestium deliciarum, & terrestrem Paradisum non immeritò nuncupares. Quod ne à me liberali nimis elogio pronunciatum videatur, testem appello [a] Iocelinum antiquitatis studio illustrem. Intra (inquit) breve temporis spatium nulla eremus, nullus pæne terræ angulus, aut locus in Insula tam remotus fuit, qui perfectis Monachis aut Monialibus non repleretur: ita ut Hibernia speciali nomine Insula Sanctorum ubique terrarum jure nominaretur. Utque plures in eandem sententiam brevitatis studio prætermittam, instar omnium erit irrefragabile S. Bernardi testimonium *in Vita S. Malachiæ*. Verè, inquit, Sanctus locus, fœcunduſque Sanctorum, nec modò in præfatas, sed in externas etiam nationes, quasi inundatione facta, illa se Sanctorum examina effuderunt. Quot ex hoc numero in Europam universam pietatis propagandæ studio æstuantes sese effuderunt [b] Columbani, quot in Galliam Fiacrii, ac Malachiæ, quot in Germaniam Kiliani, quot in Belgium Auberti, Levini, Rumuldi? Adeo ut quidquid isto ævo Roma armis ac Religione, hæc extrema Europæ Insula Sanctitatis ardore ac studio repleviſſe videatur.

Quanta verò fuerit cum hac Sanctitatis laude conjuncta *Doctrinæ* excellentia, cum alijs pluribus testem sese offert antiquiſſimus Beda, natio-

[a] *Iocel. p. 173. in Vita.* [b] *Lomb. p. 212.*

ne Anglus, non magis pietatis, quam sinceritatis studio Venerabilis : *a* Qui apertè asserit è gente Anglorum plurimos etiam Nobilium relictâ suâ Patriâ divinæ lectionis studio solitos esse in Hiberniam commigrare : *b* qui & duos Angliæ Reges Osualdum, & Osuinum apud Hibernos optimis disciplinis imbutos ac institutos esse commemorat. Quin & ipse Camdemus ex eadem gente licet heterodoxus affirmat, eâ ætate Anglosaxones in Hiberniam tanquam ad bonarum litterarum mercaturam magno studio confluxisse. In Gallias quoque ex hoc communi artium omnium Emporio integros sacrorum Philosophorum greges enavigasse testatur Altissiodorensis è Francorum gente author amplissimus. Ex hoc denique fœcundissimo scientiarum Lycæo prodiisse per Europam celeberrimarum Universitatum, ut Parisiensis in Gallia, Papiensis in Italia, primos fundatores declarat disertè *c* S. Antoninus alijque complures. Adeo ut ab accepta per Patricium fidei luce, verè possis exclamare ô Hibernia ! Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius, & lætata sum in omnibus quoniam antecedebat me ista Sapientia, quam sine fictione didici, & sine invidia communicavi.

Invidit tamen hostis tartareus Hiberniæ hanc sanctitatis ac sapientiæ gloriam, quam ne pariter cum fide ad seram posteritatem transmitteret, impia exterorum arma in hoc dicatum pietati domicilium summo impetu concitavit. Eo forte Divinæ Providentiæ id permittentis consilio ; ut gens illa quæ tot sæculis pietatis ac litteraturæ, eadem deinceps Christianæ constantiæ

a Lib. 3. cap. 27. b Lomb. p. 193. in Brit. p. 730.
c Lombar. p. 230. Sap. 7.

stantiæ documenta orbi præberet.

Anno siquidem raparatæ Salutis octingentesimo, juncti Danis Nortmanni armata classe *a* Hiberniam ingressi, infestissima utrimque bella suscitarunt, vario eventu per annos pœne ducentos continuata. Quo tempore vix ulla evasit urbs aut oppidum, vix ulla celebrioris notæ Ecclesia, quam Paganorum impietas, & in Gentem Christo fidelem pertinax odium non everterit; adeo ut commemoret D. Bernardus in Cœnobium Benchorense elatos simul una die non nongentos à piratis impie occisos. His Ecclesiæ Hibernicæ cladibus tam diuturnis successit Procerum tam inter se, quam deinceps cum vicinis Regibus, Hiberniæ dominium affectantibus, perpetua pœne dimicatio, quæ nondum obductas priorum temporum cicatrices acerbiori semper vulnere cruentavit. Inter has sibi succedentes temporum injurias, & concatenatas Gentis universæ calamitates, non parum deformata sunt primæva illa Hibernicæ Ecclesiæ ornamenta; abactæ Musæ, suppressa sanctitas, eversa olim florentissima priscæ pietatis monumenta. Mansere tamen, quod mirère, omni ævo inconcussa, à Patricio primum jacta fidei Catholicæ fundamenta. Non defuere unquam in tot exterorum assultibus domestici Athlantes qui hujus Ecclesiæ ruinam suis humeris sustinerent. *b* Non cessavit in populo tot sæculorum cladibus & injuriis eflerato cultus veræ fidei, sacrificium, hostia, libatio. Non exulavit priscorum temporum imitatrix pietas, ac religio, quamvis ad latebras, ad sylvas, ad speluncas toties relata: splenduit illa in latebris, floruit in

a Colgan. tom. 1. *in præf.* *b Bosius. lib.* 8. *c.* 1.

sylvis, & è speluncis ipsis orbi Christiano latius inclaruit.

Voluitur demum ferreum & ferale sæculum quo suam inertiam & Hiberniæ constantiam indignatus Princeps tenebrarum, toto Acheronte contra hanc Gentem classicum insonuit, stygias phalanges armavit, bella, horrida bella toto furore, viribus totis adornavit. Infremuit enim graviterque indoluit tot Gentium spoliis inflatus Lucifer, post expugnatam & à fidei constantia abductam universam Græciam, post eversam Luthero duce Germaniam, post concussam Calvini fraudibus Galliam, post oppressam tartareo jugo Angliam, Daniam, Sueciam, Hollandiam: infractam adhuc, & suis viribus imperviam stare, & de Erebo triumphare Hiberniæ constantiam. Concipit igitur in hujus Gentis exitium dignas Lucifero iras & odia, telumque machinatur non unum, non leve, non vulgare, immittit in æthereas auras multiplices orci phalanges quæ gemina libidinis, & impietatis face regium Henrici VIII. pectus in flammas agant. Neque verò segniter exarsit non tam Henricus quàm infausta Hæresis, quæ Regis animum incautè occupavit. Pervasit illa Angliam, involvit Scotiam, prostravit Walliam, involvendam quoque communi incendio non dubitabis Hiberniam, si nescias quantas habeat vires vera fides, & armata fide constantia: hæc in periculis intrepida, in suppliciis immota, atque inter ipsas secures sui secura consistit.

Ad hanc cautem marpesiam ubi tandem advertit Henricus sisti suum impetum, frangi sutorem, ab inermi gente armata edicta repudiari, tum demum velut adversus gentem sibi inimicâ in novas iras assurgit, & parem iracundiæ suæ vindictam meditatur. Con-

Conſpexere Hiberni, firmiores fidei Romanæ pugiles undique ad cædem & ſupplicia ſub Henrico deſignari: nihil hinc de fide in *Deum*, nihil de fidelitate in Regem remisêre: trahuntur intereà in vincula religionis causâ innocentes ſubditi, eriguntur feralia pegmata, cervices crudeli ferro indies ſubiiciuntur. At horum fides ex aliorum morte vivacior, non dubitat lictorem, ferrum, ſupplicia intrepidâ cervice expectare, ac ſi vitam amittere nequirent, quamdiu fidem vitâ ipſa chariorem retinerent.

Utque luculentius ſcirent univerſi, Hæreſi regio ferro armatæ nihil eſſe ſanctum, nihil inacceſſum, non dubitavit exemplum in ingens duos ex ipſo *a* Cardinalium Collegio publico ſupplicio afficere, & venerandam purpuram nobiliori murice cruentare. Duces, Marchiones, Comites, Comitumque filios pluſquam duodecim tremendo orbi ſpectaculo ſecuri ſubjecit: & inter hos ex Hibernis illuſtriſſimum Kildariæ Comitem Thomam Fitsgarrettum ſimul cum quinque avunculis uno die ad totius Inſulæ terrorem infami ſupplicio interemit. E Baronum, Equitumque numero ſupra octodecim capita demeſſuit. Abbates, & Priores Cœnobiorum tredecim, Presbyteros ac Religioſos ſeptuaginta ſeptem bonis pariter ac vita exuit. In reliquam nobilitatem, ac plebem Catholicam ebria jam cruore hæreſis tam latè forro graſſata eſt, ut, teſte qui tunc vixit Sandero, numerum omnem, fidemque ſuperaverit.

Nonne tandem tremere inter hæc Hibernia! nonne fluctuare, nonne fortunæ, ſoboli, vitæ, aliorum more conſulere? Tremeret ſanè, meritòque ad hæc fluctuaret Hibernia, niſi à Patri-

a Sander. lib. 1. fol. 421.

cio tanquam cœlesti Apolline in negotio fidei altiùs firmata, inter trepidantes Insulas dudum numerari desiisset.

Sed hæc initia tantùm sunt dolorum ô Hiberdia! quantò tu firmitius in fide persistis, tantò tibi diuturniora prælia Hæresis indicit. Mors quidem Henricum è vivis, sed non Hæresim eripuit. Hæc velut hæreditario jure pariter cum corona ad Elizabetham translata per totos quadraginta annos parem tibi servitutem, parem calamitatum iliadem exhibebit. At tu malis pro fide tolerandis assueta, ex adverso oftendes, neque malorum numero, neque diuturnitate temporum, innatam tibi constantiam frangi posse aut labefactari.

Post tot exhibitas orbi tragœdias parum sibi profecisse visa est vesana Hæresis, ut liberius fureret, exemplo hactenus inviso, fœmineo vertici cum regia corona, Pontificis quoque tiarum imponit, ut supremo utriusque potestatis apice formidanda, gemino velut fulmine Sacra omnia ac profana miscceret. Pergit igitur hæc dominante Elizabetha majori quam cæperat impetu ac furore Templa olim avitâ majorum pietate erecta toto Hiberniæ regno Catholicis eripere, Cœnobia omnia pro sua libidine in usus profanos convertere, residua Ecclesiarum bona in novos impietatis ministros transscribere, Regni Antistites, Presbyteros, homines Deo dicatos in latebras, in exilia, in vincula adigere. Hæc ut violentius exequeretur, novo Decreto armatur publicâ Comitiorum authoritate roborato, quo omnibus Missæ Sacrificium, aut Sacramentum aliquod Romano more administrantibus indicitur, ut primâ vice ducentos aureos aut sex mensium vincula incurrant: secundâ quadringentis aureis

aureis aut unius anni carceribus adstringantur : tertiâ demum vice ut perpetuo ergastulo addicti, omnibus pariter fortunæ bonis exuantur. Hæc prima Decretorum fulmina in extremum Religionis exitium toto regno evibrata. Clerum undique tam sæcularem quam regularem vel in extremas domi angustias, vel in vaga per Europam exilia adegerunt.

Sed ne quid rei Catholicæ integrum illæsumque permaneret, non leviora in laicos reliquamque gentem tela detorquentur. Quorum ut plurima præteream : id omnibus in commune indicitur ut si qui ex universo regno, etiam de plebe infima, festivis diebus à Novatorum templis abessent, toties in pœnam, plebæis cervicibus gravem, asses duodecim in singula familiæ capita persolverent : ut tandem lento hoc supplicij genere consumptis vivendi mediis, aut vitam ipsam, aut fidem prodigerent. Hæc sanè tortura populo inopi, totque antea malis exhausto quâvis catasta aut equuleo gravior apparere potuit. Verùm ad labefactandam Hibernicæ plebis constantiam tam parum invaluit, ut inventi sint non pauci, qui omni ære ac peculio hac ratione pæne consumpto, quod reliquum erat in Exactorum manus ultro obtulère, rati servato tantum Fidei thesauro, se satis fore in pauperie divites, in mendicitate opulentos.

Quoniam ergo his artibus lentum videbatur in externas facultates & corpora graffari, compedes denique & catastas multò graviores excogitavit impia Hæresis, quibus animas ipsas constringeret, & conscientiæ soli Deo subditæ vim inferret. Hujusmodi fuit novum Juramenti genus, quo necesse foret profiteri Reginam esse supremam gubernatricem omnium suorum Reg-

norum non minus in rebus spiritualibus atque Ecclesiasticis, quam temporalibus & politicis, abjuratâ penitus omni potestate ac jurisdictione Pontificia. Qui juramentum hoc præstare recusarent statutum fuit ut prima vice bona eorum omnia fisco cederent, secundâ pœnam capitis perduellionum more incurrerent. Hæc violenta animarum carnificina quanto apertius intima veræ fidei penetralia impetebat, tantò constantius ab universa gente spretis tot pœnarum terroribus, omni tempore rejecta ac repudiata fuit.

Quis mihi nunc calamus describet pro tuenda in fide constantia eâ tempestate quot Sacri Pugiles in arenam prodiêre, quot vincula decorarunt, quot carceres nobilitarunt, quot regna exiliis, quot tribunalia dirissimis quæstionibus ac suppliciis impleverunt. Ut præteream è media plebe innumeros partim ferro, partim exiliis tot annorum curriculo miserè confectos. Inter supremos Ecclesiæ Hibernicæ Antistites recensere possim primò Archiepiscopos omnino quinque, ex Archiepiscopatu Armacano duos regni Primates Creaghium & Gauranum: ex Cassellensi Hurlæum, & Gibbonum: ex Tuamensi Nicolaum Skerettum: quorum omnium acta eximia, & admiranda constantiæ exempla, nisi brevitati studerem, promptum esset palam orbi Christiano exhibere. Ex Episcoporum numero reperio non pauciores quam tredecim non minus tiarâ quam virtute conspicuos, qui variis suppliciis & ærumnis pro conservanda orthodoxæ fidei integritate vitam ultro posuêre. Ex aliis Prælatis, Presbyteris, ac Religiosis, præter alios mihi ignotos, monumentis consignatos reperio sex supra triginta qui eâdem causâ, non dispari exitu vitam pro fide oppignorarunt. Infinitum foret

hic

hic ad calculos revocare ex primatiis Hiberniæ Familiis illustres fidei heroës, quos innata in Religione constantia & persequentium furor in exitium adduxit, quorum aliqui cum tota progenie in perpetuum proscripti, non dubitârunt Religionis veræ causâ in interitum ruere voluntarium.

Post hanc malorum iliadem, & continuam per annos quadraginta & quod excurrit bonorum, animorumque in fidei causa torturam, cum Elizabetha è vivis abeunte nondum clauditur feralis Hiberniæ tragœdia. Sub Jacobo, novo Rege, nova calamitatum scena aperitur, quæ Gentem tot malis confectam & pænè exanguem in novum constantiæ theatrum adducet. Spargit primò insana Hæresis per universum regnum avidos prædæ Sarellites recentibus edictis armatos, qui confractæ gentis reliquias novis rapinis, ac tributis exhauriant. Introducit deindè inextricabiles quæstiones de Religione Romana, [a] ejusque in singulis pœnè articulis exercitio, de avitis Catholicorum possessionibus ad severum examen revocandis. de fundis & latifundiis partim gravandis, partim ad alios Dominos transferendis, de novo Reip. statu constituendo, de novis Anglorum coloniis introducendis, de novis ministris instituendis ac dotandis, de novo titulorum ac hæreditatum jure sarciendo, quo facilius possent veteres coloni de avitâ possessione deturbari. At frustra sævit in electum Christi gregem vesana Hæresis: non frangitur, non flectitur, non labefectatur fida Deo, fida Regi Hibernia, sed Pastoris sui vocem secuta, tanquam ovis ad occisionem ducta, coram tonden-

[a] *Philad. pag. 1. art. 5.*

te se, ac laniante obmutescit. Conspirent in hanc unam omnes Erebi phalanges, non cedet: mille opprimant injuriis, non succumbet: omnia majorum decora ac monumenta posteritati eripiat, hanc illa fortunam quamtumvis diram ac luctuosam non repugnando, sed patiendo superabit. Non recusat illa & corpus, & omnia corporis subsidia secari, dividi, lacerari, modò Caput, hoc est, Regis sui coronam, aut Pontificis tiaram non attingas, his solùm protegendis pridem vitam atque arma consecravit.

Hic ego præteritorum temporum Annales & memoriam ultimam appello, si ulla unquam Europæ Regio tanta malorum serie Religionis causâ exagitata, contra omnes hominum dæmonumque injurias, tot annorum lustris, constantiâ tam infractâ atque inconcussa, in avita fide permanserit. Græciam concussit Ottomannus, & dudum cecidit illa tam nobilis, totque sulta præsidiis Orientis Ecclesia. Germaniam invasit Lutherus privato potius furore quam publico terrore armatus, & ecce quot regna, quot provinciæ nobilissimæ exiguo tempore Religionis avitæ ruinam sustinuêre. Centum jam & amplius annis sine alternâ requie, cum armata furiis hæresi, cum carceribus, cum exilijs, cum stricto lictoris mucrone, sola, inops, inermis, exhausta decertat Hibernia: & adhuc laceratis undique fortunis, integra tantum fide in Deum & fidelitate in Principem, in arena & agone persistit. Iactent alia regna opes & potentiam, strata classibus maria, subactos latè populos, advectas ab extremo oriente gazas. Tibi autem, ter beata Sanctorum Insula, absit gloriari nisi in cruce Domini tui; in

in servitute, in jugo, in paupertate pro Christi Fide constanter tolerata: hisce tu saltem titulis & insignibus decorata, in Catholicorum regnorum Fastis primas non immeritò obtinebis.

Piget fortasse hactenus tristes rerum imagines, & continuas unius regni tempestates sine alterno benignioris syderis aspectu vestris oculis animisque repræsentari. Verum, non est cur pigeat nos dicendo pergere, quamdiu non tædet Hiberniam patiendo perseverare. Vocat nos demum ultima, ac pœne fatalis tragœdiæ hujus catastrophe, in qua non tantum acerba temporum anteriorum vulnera, sed ipsius pœne Sanctorum Insulæ interitum spectare cogemur, si tamen interire dicenda est quamdiu vivit fides, spirat pietas, & secura vitæ melioris constantia in ipso quasi funere efflorescit.

Postquam igitur Hæresis, nullis umquam cladibus, nullo sanguine saturata, in hæc remotiora regni Anglicani membra per tot annorum lustra impunè desæviit, non dubitavit demum insolenti facinore in ipsum regni Caput violentas manus injicere; illud, inquam, caput truculento ferro præcidere, quod ipsa pridem in Ecclesiæ Anglicanæ caput evexit. Atque ita hæresis eadem uti facinoris hujus auctrix, ita ultrix fuit, dum ausa est uno ictu regni pariter ac religionis suæ caput amputare. Spectavit inulta domesticum scelus ipsa Anglia, & cæteri Europæ Principes potentissimi. Non tulit tamen ab ipso exordio illatas Regi suo injurias, uti fide in Deum, ita fidelitate in Regem assueta Hibernia. Erexit se quamvis oppressa, armavit se quamvis hactenus inermis, & præpotentes Anglicani Parlamenti copias in se ultro concitavit. Ante omnia pro Fidei tutela ac defen-

sione

sione Catholicum Concilium Procerum ac Prælatorum sibi præfecit, qui Regis licet eo tempore exulis & absentis nomine regni habenas, & arma administrarent. Quoque se, suamque causam Deo, ejusque in terris Vicario arctius adstringeret, Nuncium Apostolicum à Romana Sede petiit, & impetravit. Neque ex alia parte destitit missis continuò Delegatis Regis sui adventum solicitare, donec tandem Rex alium qui Catholicis armis præesset suo nomine submisit. Quamvis hinc non ignoraret Hibernia hostes regio nomini infestissimos in suum exitium iras omnes & arma conversuros. Favit quoque ab initio sinceris Hiberniæ conatibus divina clementia, ac fælicibus auspiciis totum pæne regnum Catholicis armis, suique Regis obsequio subjecit. Faustis hisce progressibus, ac lucido Fidei pœnè triumphantis intervallo incitata iterum Hæresis, odiis plusquam furialibus omnia domi forisque miscere, turbare, agitare aggreditur, ne Gentem tanto tempore suæ tyrannidi subjectam, in novam fidei liberratem assurgere patiatur.

Cromwellum igitur ævi sui portentum, ejusque copias Regis sui cæde infames, ad Religionis ac regii nominis interitum in Hiberniam latè effundit: qui omnibus toto regno edicit ut qui se, suaque servata volunt, relicto tantum Rege ac Religione Romana, Parlamenti Anglicani Leges ac Jura recipiant. His sine mora constanti fide repudiatis: ac demum post varios casus regni viribus qua vi, qua dolo miserè laceratis, quæ, quantaque pro Rege ac Religione Civitates singulæ sustinuerint ad perpetuum constantiæ exemplum deinceps spectabimus.

Cæsis

Cæsis non ita pridem ad Dublinum Catholicorum copiis, Urbi Pontanensi, quæ à Septentrione Dublino adjacet, hostilia castra admoventur: hæc quamvis externo auxilio destituta, contra perpetuos victricium copiarum assultus tam fortiter stetit ac dimicavit, quam si ex suo lapsu totius patriæ ruinam formidaret. Donec tandem hostium numero magis quam virtute superata, vitam paciſci coacta fuit. Sed & hanc innata hæresi perfidia promiscuâ cæde innocentibus ademit; extractis quoque è latebris ac publico supplicio affectis quos pro Rege ac Religione fortius stetisse constabat. Inter quos (b) P. Joannes Batthæus è Societate Jesu, cum fratre Sacerdote ad stipites alligati, & plumbeis glandibus trajecti, nobiles fidei victimæ occubuerunt.

Hoc rerum successu ad novas cædes incitata hostium crudelitas, pari furore atque impetu Wexfordiam aggreditur, Urbem maritimam, avitæ fidei, & authoritatis regiæ omni ævo tenacissimam. Hæc ut erat insigni civium robore, & natura loci munitissima, prius se hostium dolo captam vidit, quam capiendam formidavit. Irruunt denso agmine hostiles copiæ, obvios quosque prosternunt, ac præ cæteris sacratos Deo homines ad necem deposcunt. Inter hos ex sacra S. Francisci familia septem omnino innocentes victimæ cecidêre, tam intrepidâ omnium ordinum in aperta fidei professione constantiâ, ut etiam ex imbelli sexu ultro accurrerint Sacræ Deo Virgines, quæ se numero cæsorum adjiciendas obtulere.

Neque tamen hæc immania crudelitatis exempla cæteras Hiberniæ urbes permovere potuerunt,

(a) *Anno* 1648. 2. *Aug.* (b) *Annua Soc.* 1650.

tuerunt, ut cum minima Religionis aut regiæ authoritatis jactura, pro se suisque fortunis cum hæretico hoste paciscerentur. Eodem quippe hostium furore, eademque civium constantia occupatur *Rossia*, expugnatur *Waterfordia*, frustra civibus oblatâ rerum omnium præterquam Missæ, libertate; ac demum post geminam obsidionem opprimitur magis quam prosternitur *Clonmelia*, quam hostes ipsi ab admiranda fidei firmitate, parvam Romam nuncupavêre.

Stabat hactenus inter vicinarum urbium ruinas fida semper Deo, fida semper Regi *Kilkenia*, quæ olim Regni Delitiæ, & Musarum Athenæ, eâ verò tempestate Catholici Concilii sedes nobilissima fuit. Hanc velut amputatis membris exanguem, & undique desertam, impius hostis totis viribus sibi tandem oppugnandam suscepit, ut quam non poterat stantem, saltem languentem opprimeret; oblatâ sæpius conditione, ut si in Parlamenti Anglicani fidem se daret, eâdem cum *Londino* immunitate gauderet. Maluit tamen illa cum populo Dei affligi, quàm temporalis peccati habere jucunditatem. Incensis itaque, ne ab hoste occuparentur, propriis suburbiis, non tantum violentam obsidionem, sed etiam supremum totius exercitus assultum intrepida sustinuit. Donec tandem ruentis patriæ casum secuta, cum suo Antistite Davide Rotho in hostis potestatem redacta est: à quo deinceps, irâ in longum protractâ, eam subiit pro Fide ac Rege bonorum jacturam, ac primariæ nobilitatis lentam carnificinam; quam & animus meminisse, & manus exarare perhorrescit.

Unum tamen multis testibus eo tempore ge-

stum,

ſtum, non eſt cur tacitus præteream. Stabat tunc, & ſtat etiamnum Kilkeniæ, in ſplendido urbis foro moles lapidea ac magnifica, eleganti opere per modum obeliſci in ſublimè aſſurgens: huic innituntur quatuor excelſæ columnæ, quæ ſupremam totius operis partem ſuſtentant: ad has à quatuor partibus per lapideos gradus in altum aſcenditur. Supra hanc molem ad publicam venerationem lapidea Crucifixi imago in ſuprema cuſpide eminebat, quam in illum diem nullus hæreticorum furor deformare, aut violare auſus fuit. At verò poſt urbem à Cromvelliano milite occupatam, convenêre ex illis in forum aliquot impietatis anteſignani ſclopis armati, ac directis in illam Crucifixi ſtatuam crebris ictibus, ut impietati triumphum canerent, nobile illud Crucis trophæum ſibi demoliendum ſuſceperunt, quod & pertinaci tandem rabie perfectum fuit. Sed ecce, hujus impietatis artifices Deo vindice, pede non claudo pœna ſecuta eſt. Sic enim omnes divina ultio, & occultus languor invaſit, & miſerandum in modum afflixit, ut eorum nullus intra paucos dies ſuperſtes fuerit. Non potuit Kilkeniæ occumbenti minor victima immolari. Hoc ego ex publico & recenti eo tempore teſtimonio, & ex viris fide dignis qui eo loco tunc degebant, & ex Annuis in Urbem litteris compertum habeo.

Sed ad te nunc propero nobilis *Corcagia*, in hoc conſtantiæ theatro cum Fidei hoſtibus non indecorè decertantem. Urbs hæc per Momoniæ Præſidem ſine belli ſtrepitu aſtu occupata, graviora bellis pro Deo ac Rege certamina ſuſtinuit. Gener namque Præſidis urbi præfectus, ac nulli Catholico fidendum ratus, publico

blico edicto omnibus palam indicit, aut Romanam fidem, aut urbem ante vesperum esse deserendam: atque in communis fugæ signum ternam bellici tormenti explosionem instituit. Spectaculum urbi miserandum, sed orbi admirandum, ac cælo glorioſum! Ante tertium tormenti signum, cives omnes, matres cum infantibus, ac graves ætate Senatores cum universa familia in campos effusi, in exilium abiêre voluntarium, avitam religionem avitis opibus ac laribus præferentes, manè opulenti, vesperi rerum omnium, præterquam fidei ac fiduciæ in Deum, penitus egeni.

Post tantos vicinarum urbium terrores, nonne aliquid de sua erga Regem ac Religionem observantia remittet *Limericum* Urbs amplissima, sed omni spe auxilii jam penitus intercluſa. Spem quidem illa, in communi patriæ ruina, abjicere potuit, sed fidem non potuit: ut hanc vel ipsâ morte tueretur, hostem intrepida expectavit, diuturnam obsidionem undique deserta sustinuit, & ad extremum cum plurimorum civium, sui Antistitis, ac fortunarum omnium interitu, constantiæ suæ ac fidei famam ad posteros transmisit immortalem.

Cadente undique patriâ stabat adhuc in armis *Vltonia*, quam ne dubitares sacro bello manus consecrasse, Episcopum sibi Clocherensem in supremum armorum Ducem elegit. Hunc pro Deo ac Rege strenuè dimicantem, Carolus Cootus, suâ in Catholicos sævitiâ sat notus, infami tandem astu circumvenit, captumque cum plurimis proceribus, cum fide non posset, vitâ spoliavit.

Deletis copiis, & subactis passim urbibus, sola supererat *Galuia*, ad deditionem ab hoste

sæpe

sæpe solicitata. Sed hæc etiam sola, suorum civium eximiâ fide ac virtute suffulta, non dubitavit ad annum pœnè integrum contra ferocissimum hostem totius belli molem sustinere: maluitque demum suo interitu occidenti patriæ parentare, quam cum minima perfidiæ nota se suorumque fortunas à communi exitio conservare.

Quæ mihi nunc manus, quæ lingua exponet vel tenuem umbram illarum calamitatum, quas captarum urbium ac provinciarum incolæ à juratis fidei hostibus deinceps subierunt? dum propriis sedibus undique expulsi, alii ad diriſſimas quæstiones & lanienam quæsiti, alii ad longinquas regiones in exilium deportati, alii ad steriles Conatiæ scopulos compulsi, graviores ipsa morte pressuras sustinuerunt. Quæ omnia si ad calculum hic revocare prolixum non foret, liquidò constaret, plusquam centum Catholicorum millia in Romani nominis odium vita, hæreditate, aut patriâ spoliata fuisse. Quodque obstupescat sera posteritas; ad redimendum tantas tamque diuturnas calamitates, vix in toto Regno inventi sunt etiam ex infima plebe, qui in animum induxerint suum, desertâ aut etiam dissimulatâ Romanâ fide, hæresi manus dare.

Est sanè (inquies) cur Genti fideliſſimæ orbis Christianus meritò gratuletur. Nunc præsertim, postquam Cromwelli impietas suum cursum consummavit, Hibernia fidem servavit, reposita est Carolo Regi debita justitiæ corona. Rectè id quidem. At, si nescis, extinctus est dudum aliis, vivit adhuc Hibernis Oliverius, Spoliavit ille avitâ hæreditate subditos Regi fideliſſimos: manent illi maxima ex parte etiam

etiam hodie suâ hæreditate exuti. Civestoto regno muratis urbibus ac propriis laribus exclusit : coguntur Illi etiamnum velut in patria sua extorres propriis sedibus exulare. Nobilium terras ac prædia in perduellem Regi militem distribuit : hoc præmio adhuc fruitur perfidia, hac pœna plectitur adjurata Fidei Regique constantia.

At credo ego non adverso Gentis fato, sed arcano quodam divinæ mentis consilio, Hibernis in ipsa patria incumbere hanc omnibus admirandam suæ patriæ orbitatem. Ne scilicet illis unquam desit ulterior palæstra, in qua eorum erga Deum Regemque constantia exerceatur. Utque cæteris vitæ bonis ac curis exuti, id unum curare pergant, ut acceptum à majoribus sinceræ Fidei patrimonium ad suos hæredes integrum inviolatumque transmittant.

Hæc tua hæreditas, hæc tua gloria est, ô magne Patrici! qui intimis hujus Gentis pectoribus eam infixisti Romanæ fidei constantiam, quam nec longa dies, neque tot retro sæculorum cum ethnica impietate certamina, neque centum & amplius annis armata ferro Hæresis, neque tota inferorum rabies, per mille & ducentos annos concutere potuit aut labefactate. Quin potius suis aucta dispendiis, novis assiduo cladibus crescit, pressuris assurgit, roboratur injuriis, facilis pati rerum omnium, præterquam fidei ac constantiæ detrimenta.

Tua, inquam, hæc perennis gloria est, ter magne Insulæ Sanctorum Apostole, qui hanc Hiberniæ Ecclesiam tanquam primævam Petri sobolem supra Romanæ fidei petram ita solidasti, ut adversus eam, nunquam portæ inferi prævalere potuerint. O Ecclesiam verè petram,

ac

ac Romanæ petræ verè æmulam! nisi quod hæc in diuturna pace, tu in perpetuo cum hæresi bello; hæc in opibus, tu in egestate; hæc in gloria, tu in contemptu; hæc in nobili purpuratorum Senatu, tu tuo tantum sanguine purpurata contra omnes Erebi assultus immota perstistas.

Vestra quoque hæc est gloria posthuma Patricii progenies toto orbe diffusa, in quorum pectoribus etiamnum magni Parentis ardor ac sanguis efferveścit. Quibus satius est per exilia, per inopiam, per vagas sedes, hanc fidei constantiam in se aliisque tueri, quam degeneres annos ad patrios focos inerti otio consumere. Ex quorum numero nunquam hactenus defuêre antiquæ fidei novi pugiles, qui in hac Patricii arena magno animo decertarent. Quorum alii, ut de viris Apostolicis cum Apostolo loquar, vincula & carceres experti, alii egentes, angustiati, afflicti, alii in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis & cavernis terræ, ut ipsi testimonio fidei probati, hanc etiam suo sudore ac sanguine aliis comprobarent. Hæc nempe omnia etiamnum operatur primævus ille Patricii spiritus, qui in germana ejus sobole hodie perseverans, ad perferendas pro Christi fide ærumnas ac labores constantiam animosque suppeditat.

Hæc illa fidei Constantia est, ô Hibernia, quæ filios tuos tanto numero Doctrinæ ac Sanctitatis laude domi, forisque illustravit. Hæc est quæ doctrinâ ac pietate illustres ad publicam Ecclesiæ lucem per omnes Europæ gentes toties evexit. Hæc est quæ hac etiam tempestate, sobole nunquam deficiente, viros summis muneribus pares ad supremas patriæ suæ

Insulas

PRAXIS

ASSITENDI PER OMNIA ÆGRIS, MORIBUNDIS, ALIISQUE, IN QUOVIS STATU.

DE disposítione requisíta in ægro aut moribundo quoad susceptionem Sacramentorum, tractatum invenies suprà, ubi de Pœnitentia, Eucharistia, & Extrema Unctioe actum est. Hic jam tradimus praxim juvandi infirmum ut ex parte sua dispositionem illam actu habeat, & alios Actus eliciat, qui conducunt ad statum gratiæ acquirendum, augendum, aut conservandum, maximè in illa ultima lucta & agone, in quo agitur de tota æternitate. Minimè enim suo officio satisfaciunt Confessarii, qui vix ullis remediis instructi, tanquam imperiti medici, ad ægros aut moribundos accedunt: cùm sæpè ab oportunis eorum monitis, & auxiliis, morientium salus æterna dependeat.

§. 1. *Quid Confessario in primo ad Ægrum accessu curandum.*

PRimò igitur Sacerdos ad ægrum vocatus, curet ante omnia in seipso excitare magnum desiderium procurandi salutem ægrotantis, hac brevi consideratione ex S. Dionysio, *Divinorum divinissimum est coeperari saluti animarum*

rum. Et animo ad Deum elevato ex corde dicat. O utinam possim juvare hanc animam, sicut vellem juvari meam in extremo vitæ momente, ex quo pendet tota æternitas! Deindè incipiat secum præmeditari, quo modo ex his praxibus debeat cum ægro procedere.

Secundò, Si deprehendat morbum esse periculosum, conabitur impedire frequentem amicorum accessum, & alloquium de rebus mundanis, multò magis inanes eorum gemitus ac ploratus: ut sic æger habeat otium convertendi animum ad cogitationes pias, & salutaria Sacerdotis monita.

Tertiò, Curabit ob oculos decumbentis apponi imaginem crucifixi, aut aliam quæ possit in illo Dei, ac Salvatoris sui memoriam excitare: & Aquam lustralem in promptu haberi, quâ æger & lectus frequenter aspergatur.

Quartò, Si medicus aut amici non audeant ægrum de propinquo mortis periculo monere, ipse Confessarius id suaviter & benignè faciat. Hoc enim omittere crudelitas est non clementia; solet namque æger per notitiam propinquæ mortis ad seriam animæ suæ curam multò magis excitari. Poterit itaque periculum his ,verbis discretè & molliter indicare: Sumus ,omnes mortales, nescimus autem diem ne- ,que horam, medicus judicat morbum hunc non ,carere periculo: non nocet igitur tempestivè ,disponere domui tuæ, imò juvare potest ad ,corporis, & animæ salutem.

Quintò, Moneat ut, si nondum fecerit, Testamentum absolvat, ut tantò liberiùs curas omnes saluti suæ tantùm impendat. 2. Ut si quid restituere debeat, justitiæ satisfaciat. 3. Ut pro animæ suæ solatio procuret Eleemosy-

nam

nam fieri in pauperes, & ſacrificia, & alia Eccleſiæ remedia, dicatque ægro; ſi ipſe nunc tui obliviſcaris; quantò magis amici poſt mortem tui obliviſcentur? 4. Ut ex animo remittat injuriam omnibus qui ipſi inimici & moleſti fuerunt, ad imitationem & amorem Chriſti, qui moriens pro crucifixoribus oravit dicens, Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt? 5. Ut ipſe veniam poſtulet ab omnibus quos dicto vel facto offendit.

Quando autem advertit infirmum mortis nuncio angi aut turbari, debet in promptu habere motiva quibus mortis horrorem minuat, & ad ſequentes reſignationis actus ægrum inducat: qui etiam pro ſanis valere poſſunt, ad tollendum nimium affectum erga res mundanas.

§. 2. *Remedia inducentia ad Reſignationem, contra nimium mortis horrorem.*

1. COgita N. Deum eſſe ſupremum Dominum vitæ ac mortis, ac proindè vitæ uſuram quam tibi hactenus gratis dedit, quovis tempore pro ſuo arbitrio repetere poſſe. Dic ergo cum Jobo: *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſit nomen Domini benedictum.*

2. Statutum eſt omnibus hominibus ſemel mori, mortuus eſt ipſe Chriſtus, mortua eſt Virgo Deipara &c. Nemo autem meliùs novit quando nobis expediat finem vitæ imponere, quàm æterna Dei ſapientia. Ille verò tanquam amantiſſimus Pater hunc tibi vitæ terminum ab æterno deſtinavit. Dic ergo cum Chriſto in horto & brevi morituro. *Pater mi, non mea, ſed tua voluntas fiat*, Et cum Apoſtolo: *Mihi vi-*

vere Christus est, & mori lucrum. Sive vivimus sive morimur, Domini sumus.

3. Tam stultum est nolle mori, quam nolle esse de numero hominum, quorum ne unus quidem à moriendi necessitate eximitur. Si ergo aliquando moriendum est, quando potiùs quàm hoc tempore, in quo habes tam multa adjumenta piè, ac feliciter moriendi, cum præsentia Sacerdotis, cum Ecclesiæ Sacramentis, cum amicorum precibus & sacrificiis. Quam multi sunt casus in quibus posteà facilè contingeret te abripi morte subitaneâ sine cruce, sine luce, sine absolutione, sine extremis Sacramentis, cum periculo salutis æternæ, sicut multis assidùò contingit.

4. Quid est hæc misera vita, nisi carcer animæ, nisi exilium à patria cælesti, nisi gehenna curarum, dolorum, morborum, molestiarum, in qua semper una miseria alteri succedit: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miseriis.* Nonnè præstat simul & semel omnibus his malis liberari, & ad illam patriam tendere, in qua neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà. Ubi amodò dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis.

5. Multi viri sancti & sapientes finem hujus vitæ magnis votis expetebant, ut malis hujus vitæ, & peccandi periculis liberati ad æternos Christi complexus evolarent. Sic S. Ignatius Martyr, sic S. Catharina Senensis mortem ultrò invitabant, S. Teresia admirans dicebat, ô mors quis te metuat, cùm vitam parias! Dic ergo cum Apostolo, *Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hujus.* Et. *Cupio dissolvi & esse cum Christo*, Et cum regio Propheta, *Lætatus*

tus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus.

6. Inquiro, cujus rei deſiderium poſſit te in hac vita remorari? An cupiditas fruendi amicis? Multò major amicorum & cognatorum numerus te in cælo expectat: tot majores tui, tot avi, proavi, patrui, vicini, cognati, fratres fortè & ſorores, filii & filiæ præceſſerunt, reliqui omnes ad unum brevi ſequentur. *Non enim habemus hic manentem civitatem ſed futuram inquirimus.* An te trahit cupido utendi adhuc tuis bonis, aut hujus lucis uſura? At moriendo nihil horum perdis, ſed tantùm commutas in melius: nam anima tua cùm ſit immortalis in altera vita fruetur bonis multò majoribus, & nunquam perituris. Docente Apoſtolo, *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis deſcendit quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum.*

Si dicas, te tantùm deſiderare longiorem vitam, ut poſſis meliùs Deo ſervire, & ad æternitatem te comparare. At fortè diutiùs vivendo longiùs à ſalute recederes. Accidit plerumque, inquit Auguſt. ut qui creſcit ætate, creſcat & iniquitate. Uti factum eſt in ipſo Salomone. Fac igitur nunc quod tunc fieri velles. Potes uno die vel horâ, intenſis actibus, & ardenti Dei amore plures vitæ annos adæquare. Et teſtatur ipſa Scriptura, aliquos ex hac vita magno Dei favore citiùs evocari, ne per longiorem vitam pereant, nec tamen ideò minùs mereri. Audi Scripturam Sapient. 2. *Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ejus, &, Conſummatus in brevi explevit tempora multa.* ‚Dic ergo cum ‚magno erga paternam Dei providentiam affe‚ctu. Domine tu optimè noſti quid mihi expe‚diat: da quod jubes & jube quod vis, Para‚tum

,tum cor meum Deus, paratum cor meum, ut ,faci. m sanctissimam voluntatem tuam.

§. 3. *Incitamenta ad Patientiam contra morbi dolores.*

1. AMice N. nonnè desideras sequi Christum Salvatorem tuum, qui pro te multa passus est? Dices haud dubiè, desidero. Audi igitur Christum tibi loquentem. *Qui vult venire post me, tollat Crucem suam & sequatur me.* Ecce hi dolores sunt tua Crux, quam debes portare ut Christum sequaris. Si oportuit Christum pati ut intraret in gloriam suam, quomodò poteris tu sine patientia intrare in gloriam alienam? Dolores tui, fateor, magni sunt, sed dolores & tormenta Christi fuerunt multò majora. Cogita illius sudorem sanguineum, quo ex sola Passionis suæ consideratione toto corpore perfusus est. Si capitis dolore cruciaris; respice caput ac frontem Christi Salvatoris tui acerbissimis spinarum aculeis undique fauciatum. Si pectoris, aut lateris molestiâ torqueris; aspice latus Christi tui crudelissimâ militis lanceâ perforatum. Si in manu aut pede dolorem sustines, converte oculos ad Christi manus & pedes acutissimis clavis Cruci affixos. ,Deindè magno affectu dices, Non est ,discipulus super Magistrum: Si Dominus & ,Salvator pro delictis meis tanta sustinuit, quan-,tò magis debeo ego ex illius amore aliquid su-,stinere.

2. Cogita te per morbi dolores patienter toleratos, futuras Purgatorii pœnas ex parte vel ex toto compensare, & magnum cœlestis gloriæ incrementum acquirere, monente Apostolo

stolo 2. *Cor.* 4. *Momentaneum & leve tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Et iterùm *ad Rom.* 8. *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis.* Dic ergo cum S. Augustino. Domine hic ure, hic seca, ut in æternum parcas.

Ecce in hunc finem Christus ex pretioso Calice Passionis suæ hos dolores tibi propinat. Nonnè ipsius Calicem libenter acceptabis, & hos dolores licet amaros ex illius amore exhauries, cum ipso dicens. ‚Calicem quem dedit mihi ‚Pater quomodò non bibam illum? Pater, si ‚non potest Calix ille transire nisi bibam illum, ‚fiat voluntas tua.

Nonne magni faceres, si quis tibi sacratissimæ Crucis Christi reliquias insignes aut particulas aliquas donaret? Ecce tibi Christus ipse mittit hos dolores, tanquam particulas gravissimæ Crucis, quam ipse in corpore & in anima sua ex tui amore sustinuit. Dic ergo ex toto corde Salvatori tuo.

‚Domine Jesu Christe ad amorem & gloriam tuam suscipio de paterna manu tua om‚nes ac singulos hujus morbi dolores ac mole‚stias, tanquam totidem Reliquias sanctissimæ ‚Crucis tuæ mihi à te donatas. Illas tanquam ‚tales amplector & exosculor: & eas in corpo‚ris & cordis mei theca cum patientia, imò et‚iam cum gaudio portare desidero. Salve Crux ‚pretiosa, quæ decorem traxisti de membris ‚Domini mei Jesu Christi. Suscipe me disci‚pulum ejus qui pependit in te: ut per te me ‚recipiat qui per te me redemit. Christo con‚fixus sim Cruci, vivam ego jam non ego, vi‚vat verò in me Christus.

Cogita quomodò Sancti omnes optabant stig-

mata vulnerum Christi in suo corpore gestare. Quomodò *S. Paulus* gloriabatur se stigmata Domini Jesu in suo corpore portare. Quomodò *S. Franciscus* pro summo favore cicatrices quinque vulnerum Christi in suo corpore suscepit, etiamsi ex illis copiosus sanguis proflueret. Quomodò *S. Catharina Senensis* cum ingenti gaudio similem gratiam à Christo complexa est, licet tantos dolores indè sentiret, ut se morituram putaret. Certissimum autem est, & fide credendum, illos dolores ac molestias magno Dei favore & munere tibi concessos esse, si illos ad honorem aut amorem Dei patienter sustineas. Dic igitur ex animo cum Sanctis illis Deo charissimis.

„O Deus, ô Salvator dilectissime, ad amorem „& honorem divinæ Majestatis tuæ suscipio de „manu tua hos cruciatus ac molestias, eosque „complector tanquam stigmata vulnerum tuo„rum, & vestigia tormentorum quæ in sacra„tissimo corpore sustinuisti. Et utinam eodem „amoris sensu ea in corpore meo sustinerem, „quo S. Paulus Apostolus, S. Franciscus Con„fessor Seraphicus, S. Catharina Senensis, alii„que tibi dilectissimi.

„Utinam haberem illum pro te patiendi ardo„rem quem habuit *S. Laurentius* dum super ar„dentes prunas in craticula versaretur. Quem „habuit *S. Stephanus*, dum inter lapidum imbres „toto corpore contunderetur. Quem habuit *S. „Sebastianus* dum sagittis undique configeretur. „Quem habuerunt reliqui Martyres & amici tui, „quorum maximum gaudium erat pro te secari, „uri, laniari. Quod mihi deest tu supplere dig„neris, Salvator mi, cum quo vivere volo & „mori. Amen.

§. 4. *De*

§. 4 *De exercitio Fidei, Spei, & Fiduciæ in Deum.*

UT æger disponatur ad actus efficaces Amoris & Contritionis, plurimùm juvat, illum primò excitare ad vivam Fidem & fiduciam erga Deum, ac merita Christi, aliaque fidei mysteria, quantùm personæ dispositio patietur; nam ut ait Apostolus ad Heb. 11. *Sine Fide impossibile est placere Deo.*

Quòd si esset æger qui in Fide vacillaret, & confirmari indigeret, proponi possint illi breviter quædam ex argumentis quæ pro Ecclesia Romana suprà in controversiis exposuimus.

Itaque inducendus est æger, ut devotè & attentè reciter Symbolum Apostolorum: vel ipse Sacerdos illi præeat singulas Symboli partes pronunciando. Quòd si infirmior sit quam ut hoc commodum aut consultum videatur: procedat Sacerdos per paucas interrogationes hoc modo.

„Nonnè credis in Deum & Salvatorem nostrum Jesum Christum &c. Credo. Nonnè „cupis vivere & mori in fide, quam sancta Romana Ecclesia credendam proponit? Cupio. Abrenuncias omni diabolicæ suggestioni, quæ possit tibi in contrarium occurrere nunc & in hora mortis? Abrenuncio in perpetuum: & utinam possem fidem hanc sanguine meo consignare.

„Nonnè spem tuam & firmam fiduciam salutis æternæ habes repositam in Dei misericordia & meritis Salvatoris nostri Jesu Christi? „Respondet æger. In te Domine speravi non „confundar in æternum.

„Dic ergo cum Jobo c. 19. Scio quia Redemp-„tor meus vivit, & in novissimo die de terra „resurrecturus sum, & in carne mea videbo „Deum Salvatorem meum: quem visurus sum, „& oculi mei conspecturi sunt & non alius. „Reposita est hæc spes mea in sinu meo.

Debes igitur scire nulla esse peccata tam multa aut magna quæ remitti non possint per infinita Christi merita, quæ per Sacramenta, aut sinceram cordis Contritionem nobis applicantur. Exemplum habes in *S. Magdalena*, quæ quamvis esset magna in civitate peccatrix, postquàm seriò ad Christum conversa est, & de peccatis doluit, dixit ei Dominus: *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Et latro, qui tantùm in Cruce ultimâ vitæ horâ cum fiducia dixit, Domine memento mei cùm veneris in regnum tuum: statim à Christo audivit: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.*

Respice Christum in Cruce expansis brachiis paratum te ad suum complexum & gratiam admittere, modò tu velis totâ cordis fiduciâ ad illum recurrere. Audi illum ultrò invitantem: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.*

Cogita Deum Patrem esse benignissimum, qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat. Ipse te creavit, ipse te ad Ecclesiam suam vocavit, ipse te per Filium suum unigenitum redemit. Accurre igitur ad ipsius sinum tanquam creatura ad Creatorem, servus ad Dominum, redemptus ad Redemptorem, filius ad parentem. Ipse est qui filium etiam *Prodigum* post multa flagitia ad se reducem cum gaudio recepit. Tu tantùm dic cor-

de

de contrito. *Pater peccavi in calum & coram te, & jam non sum dignus vocari filius tuus.* ,Et ipse ,cum lætitiâ paterna viscera expandet dicens, ,gaudere oportet & exultare, quia filius meus ,hic mortuus erat & revixit, perierat & in-,ventus est. Testatur enim majus esse gaudium ,in cœlo super uno peccatore pœnitentiam a-,gente, quàm supra nonaginta novem justis, ,qui non indigent pœnitentiâ.

Postquam Sacerdos hæc aut alia fiduciæ motiva cum affectu exposuit, suggeret per intervalla aliquam ex sequentibus sententiis identidem ab ægro ore vel corde repetendam.

Domine si habes undè me damnare potes, habes etiam undè potes salvare: misericordia Domini super omnia opera ejus.

Quomodò pater miseretur filiorum, ita misertus est Dominus timentibus se.

Domine non timebo mala quoniam tu mecum es. Pone me Domine juxta te & cujusvis manus pugnet contra me.

Protector noster aspice Deus, & respice in faciem Christi tui.

Ad te Domine levavi animam meam, Deus meus in te confido non erubescam.

Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me.

Juxta est Dominus his qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu salvabit.

Magna est super cœlos misericordia tua, & usque ad nubes veritas tua.

Quis unquam speravit in Domino & confusus est? In te Domine speravi, non confundar in æternum. *Hoc postquam repetiit ager, concludere potest Sacerdos hac oratione.*

,Deus cui proprium est misereri semper & par-

,cere, suscipe deprecationem nostram, ut nos ,& omnes famulos tuos quos delictorum cate-,na constringit, miseratio tuæ pietatis clemen-,ter absolvat. Per Christum Dominum no-,strum. Amen.

§. 5. *De exercitio Amoris in Deum & perfectæ Contritionis.*

ACtus hic maximi momenti est, & ad illum æger aut moribundus omni conatu adjuvandus est: nam si in susceptione Sacramentorum aliquid fortè obicis quocumque modo intervenerit, hic actus est, & quidem solus, qui peccatorem reddit salutis suæ absolute securum. Proindè ad illum primò per idonea motiva disponendus est, deindè ipse actus pro viribus eliciendus.

Primò, Considera N. Dei bonitatem, Majestatem, excellentiam infinitam super omnes creaturas, quas ipse solo nutu voluntatis suæ ex nihilo produxit, & infinitâ benignitate assiduò regit & conservat. Infinitæ ejus majestati ac bonitati debetur à te, & ab omnibus, amor infinitus. O utinam possimus illum rependere! Sed quia amoris infiniti incapaces sumus, tantùm mandat nobis, ut diligamus ipsum ut Deum & Dominum super omnes creaturas ex toto corde, & ex tota anima, & ex toris viribus nostris, sic ut pro nulla re hujus miseræ vitæ velimus ipsum offendere, aut ab illo separari. Nonnè N. hoc tibi æquum & justum videtur? Quid enim justius quàm ut Deum, & Creatorem, & Dominum, qui omnibus creaturis infinitè dignior est, super omnes creaturas diligamus, Dic ergo tandem.

Diligo

„Diligo te, Deus meus, diligo te ex toto „corde meo; ex tota anima mea, & totis vi„ribus meis ſuper omnes res hujus mundi; & u„tinam amplius & amplius diligerem. Et uti„nam ab amore tuo nunquam peccando receſ„ſiſſem: certè cum gratia tua nunquam am„plius recedam.

Conſidera ſecundò, Quare in hoc mundo creaturas aliquas magno amore complectimur? Nempe, propter aliquam pulchritudinem quam in illis videmus, vel dulcedinem quam in illis ſentimus, vel benignitatem quam in illis experimur. Illa ipſa pulchritudo, dulcedo, benignitas, eſt in Deo infinities major & perfectior, à quo omnis pulchritudo, & amabilitas creaturarum, ſicut tenuis radius à Sole, & rivus exiguus ab Oceano, deſcendit. Si igitur in creaturis tenues umbras & rivos divinæ bonitatis adamamus, quantò magis ipſum omnis boni fontem & originem diligere debemus.

„O quam ſerò te cognovi pulchritudo æter„na, quàm ſerò te amavi bonitas infinita! Nunc „certè ſuper omnia te unum amo, & amare de„ſidero in æternum.

„Deus meus & omnia! Quid mihi eſt in cœ„lo, & à te quid volui ſuper terram, Deus cor„dis mei & pars mea Deus in æternum.

Conſidera tertiò, Beneficiorum à Deo acceptorum magnitudinem ac multitudinem, ex mera ac gratuita Dei benignitate. Creavit te ad imaginem & ſimilitudinem ſuam ex innumeris hominibus quos tuo loco creare potuiſſet. Corpus tibi dedit præ multis aliis integrum & ſanum, non claudum, aut cœcum, aut informe &c. Animam tibi donavit im-

mortalem, rationis capacem, & multis naturæ & gratiæ donis præditam. Et quem in finem ſic te creavit? Ut poſt hanc vitam cum ipſo Deo fælicitatis & gloriæ æternæ particeps efficiaris, quo nullum majus donum excogitari poteſt. Si ergo diligis parentem qui tantùm corpus tuum genuit, & paucorum tantùm annorum hæreditatem tibi comparavit, quantò majori dilectione & affectu debes Deo adhærere, qui non tantùm corpus, ſed etiam animam immortalem, & hæreditatem æternam tibi in cælis præparavit.

„O creator mi, ô Pater æterne, diligo Te „ſuper omnem mundi dilectionem, non tan„tùm quia ego hæc à te bona accepi, ſed quia „in teipſo tam bonus es, tam pius, tam benig„nus, ut me indignum tot tuis donis ac bonis „prævenire dignatus fueris. Et interim ego in „te peccando ſui tam ingratus, quando tu erga „me fuiſti tam gratioſus.

Conſidera quartò, Poſtquam Dei dona, & ſpem ſalutis æternæ peccato perdidiſti, quomodò per Filii ſui mortem, Paſſionem, ac Sanguinem te à ſuppliciis æternis redemit. Quomodò iterùm, iterumque relabentem ab inferni pœnis toties conſervavit, in quibus hoc momento arderes, niſi Deus erga te divinæ juſtitiæ rigorem continuiſſet.

„Sic ergo Deus dilexit mundum ut Filium „ſuum unigenitum daret: ſic dilexit hanc ani„mam meam ut per ejus ſanguinem me à mor„te æterna conſervaret. Quid ego retribuam „Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Su„ſcipe ſaltem cor meum, & animam meam, „& amorem meum & vitam meam: ut a„more amoris tui moriar, qui amore amo-

„ris

,ris mei dignatus es mori in ligno Crucis.

Considera quintò, Immensam ac perpetuam Dei ac Salvatoris tui in te Charitatem, in eo quod velit in Sacramento Eucharistiæ nobiscum assiduò permanere, & seipsum nobis in cibum & alimentum præbere, dicens, *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem in me manet & ego in eo.* Et, *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quænam mater adeò tenerè diligit filium suum ut illi carnem & sanguinem suum in alimentum præbeat? Christi verò in nos amor omnium hominum amorem adeò superat, ut satis illi non fuerit morte suâ nos redimere, sed etiam voluerit carnem, & sanguinem, & animam, & divinitatem suam nobis in escam, in solatium, in vitæ æternæ pretium relinquere.

Dic ergo cum S. Augustino. O anima mea, si ,pigeat amare, non pigeat te saltem redamare ,Deum & Salvatorem tuum, tali amore te præ-,venientem. O amor mi! Si deliciæ tuæ sunt ,esse cum filijs hominum, quomodò non erunt ,deliciæ meæ esse tecum.

,Diligam ergo te fortitudo mea, Dominus fir-,mamentum meum, & refugium meum, & li-,berator meus, & amor meus in æternum.

Confidera sextò, Ingentia beneficia quæ Deus præ multis alijs ex speciali amore tibi in particulari concessit.

Primò, Vocavit te ad veram Ecclesiam, & fidem sine qua nulla est salvatio, idque peculiari favore & auxilio, teste Christo Joan. 6. *Nemo potest venire ad me nisi Pater meus traxerit illum.* Cogita quàm multa hominum millia in sua infidelitate & hæresi æternum pereant, quos si Deus tuo loco ad suam Ecclesiam ita vocasset, fortè multò ardentiùs illum coluissent & amassent.

Cogita

Cogita quid de te factum fuisset, si Deus permisisset te nasci ex parentibus hæreticis, aut educari inter amicos aut cognatos hæresi infectos, qui te in errorem & damnationem abduxissent.

Secundò, quomodò divina providentia non permiserit ut sine Baptismo in utero matris extinctus fueris, ut multi alij.

Tertiò, Quod ab infantia nactus fueris Magistros probos & Catholicos, qui te in timore Dei, & amore virtutis continuerunt, ne inter homines sceleratos & perditos vitam duceres.

Quartò, Quod tibi præ multis alijs præbuerit usum frequentem Sacramentorum, à subitanea morte, & à damnatione æterna conservaverit, ut possis in gremio Ecclesiæ mori, Sacerdotis absolutionem obtinere, in perfecto Dei amore & gratia vitam terminare, & ad salutem æternam cum Christo & Sanctis in cœlo pervenire. Verè potes ex animo cum Propheta dicere:

„Quid retribuam Domino pro omnibus quæ „retribuit mihi. Quomodo non diligam illum „super omnia, qui quodammodò super omnes „me dilexit?

„O mi Deus desidero te amare super omnia, „sicut te diligunt Angeli in cœlo, sicut te dili„gunt Apostoli & Martyres, & sicut te dilexit „sanctissima Virgo Deipara, cùm qua ex toto „corde & affectu dico: Magnificat anima mea „Dominum, & exultavit spiritus meus in Deo „salutari meo.

Et ut possim quantùm in me est amorem amore compensare.

„Suscipe Domine universam libertatem me„am, accipe memoriam, intellectum, & voluntatem meam. Quidquid habeo ac possideo mihi „largitus es, id totum tibi restituo, ac tuæ volun-

„tati

,tati trado gubernandum. Amorem tuum cum ,gratia tua mihi dones, & dives sum satis, nec aliquid ultra posco in rebus creatis.

Quando advertet Confessarius pœnitentem suum his motivis excitatum, & ad Dei amorem inflammatum esse, dum ferrum candet, poterit primò cum illo recitare aliquos actus Charitatis & Contritionis infra exprimendos, ut ad Confessionem generalem, aut particularem, aut ad alia Sacramenta disponatur.

Secundò, Suadere ut ex Dei amore ignoscat omnibus qui ipsum offenderunt.

Tertiò, Hortari ut ab omnibus veniam postulet quos dicto, aut facto offendit.

Quartò, ut morbi molestias, aut mortem ex Dei amore libenter suscipiat.

Quintò, ut promittat præstare debita, aut alia quæ judicat ad ægri salutem necessaria.

Sextò, ut proponat, si Deus vitam ulteriorem dederit, optimo pietatis exemplo alijs prælucere.

§. 6. *Actus varij Contritionis & Amoris Dei super omnia.*

I.

O Magne Deus! Te amo super omnia, te diligo ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus meis. O quam doleo quod à sanctissima voluntate tua cogitatione, verbo, vel opere unquam peccando recesserim. Nunc ego firmissimè propono omnia mandata tua implere, omniaque te aspirante peccata vitare. Et quare? Non aliâ causâ, quam ob immensam perfectionem, incomprehensam potentiam, altissimam sapientiam, infinitam bonitatem tuam, sive propter teipsum, & quia omni amore dignissimus

nissimus es. O Pater ! ô Fili ! ô Spiritus sancte ! ô sanctissima Trinitas ! ô Deus meus & omnia.

II.

DOmine Jesu Christe, verus Deus & verus homo, Creator & Salvator meus, doleo ex toto corde meo, quod te offenderim, quia tu Deus meus es, & te amo super omnia, firmiterque statuo, nunquam posthac peccare, sed omnes peccandi occasiones evitare. Propono quoque peccata mea confiteri, pœnitentiam, quæ injuncta fuerit, exsolvere, &, si quid alicui debeam, restituere. Amore etiam tui remitto injuriam omnem à quocumque mihi illatam. Insuper ad expianda peccata mea, offero Majestati tuæ vitam, labores, & bona opera mea universa. Ut verò humillimè peccatorum meorum veniam efflagito, ita confido, ab infinita bonitate tua, per merita sanctissimæ Passionis, sanguinis & mortis tuæ, ea mihi remittenda : præstandam etiam gratiam, quâ vitam meam emendem, & in sanctissimo servitio tuo in finem usque perseverem. Amen.

III.

DElicta mea, Deus meus, expaveſco, & ante Te erubesco, cùm veneris judicare, noli me condemnare. Doleo Deus cordis mei, doleo ex toto corde meo, quod offenderim ac læserim supremam bonitatem ac majestatem tuam. O cur unquam displicui tibi amabilissima bonitas ! ô Majestas colendissima, doleo jam ex sinceriſſimo amore tui, qui amari super omnia infinitè dignus es. Amo te Deus meus omnium Creaturarum mihi possibili affectu : idque non propter me, sed propter Te solum ô Bonitas Benignitas & Amabilitas infinita : & Tibi puro corde adhærere, Tibi placere, Te glorificare desidero in æternum.

IV. O

IV.

O Bone Jesu, Deus meus! utinam te cum beatissima Virgine matre tua & Sanctis omnibus semper amassem, & nunc amarem! nec umquam offendissem, nec offenderem posthac in æternum. Sed eheu! erravi sicut ovis quæ perijt, quære seruum tuum, adspice in me, & miserere mei. Ego iniquitatem meam agnoscens doleo ex toto corde de omnibus peccatis meis, quia tibi, quem diligo super omnia, displicent. Cupio & propono seriò emendare, cavendo omnia peccata, (maxime hoc, & illud in particulari) & novo fervore me totum servitio tuo impendere: & hoc propositum meum toties renovare cupio, quoties vivo, quoties respiro in perpetuum. In Satisfactionem me & omnem vitam meam tuæ voluntati & gloriæ offero; veniam cum finali gratia precor, & spero per te bone Jesu Salvator mi, qui ex voluntate Patris cooperante Spiritu Sancto per incarnationem, nativitatem, circumcisionem, lacrymas, labores persecutiones, passionem, crucem, mortemque me redimere dignatus es. Ad te unicam spem confugio, in abyssum meritorum tuorum me abjicio, in tua sanctissima vulnera me abscondo. Tu æternâ charitate supplere digneris imperfectionem meam, omnia peccata mea igne amoris tui exurendo & opera mea imperfecta emendando, tuisque meritis uniendo. Tu, mi Creator & Salvator, dignare me totum possidere, regere, et ab omnibus imperfectionibus & miseriis meis me liberare: tuæ denique voluntati ita adunare, ut vitam meam gloriæ tuæ, & saluti animarum impendam & numquam à te ad momentum separer, sed laudem te & benedicam cum electis omnibus nunc, & semper, & in sæcula sæculorum. Hoc

Hoc ego cum lacrhymis oro, per sanguinis undas.

Per vulnus lateris, per sacri vulnus Amoris.

Deme mihi misero sceleratæ crimina vitæ.

§. 7. *Praxis eadem per breves interrogationes, quando æger loqui vix potest.*

NOnne firmiter credis omnia, quæ tibi Deus per Ecclesiam Romanam credenda proponit? Credo, in ea fide mori volo.

Nonnè fiduciam tuam omnem in Deo Jesu tuo defixisti? Defixi, & fidenter dico; in te Domine speravi, non confundar in æternum, quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.

Nonnè Deum amas super omnia propter infinitam ejus bonitatem? Amo, & amabo in æternum Deum meum, Creatorem meum; utinam diligerem Te Salvator mi, eo amore quo dilexit te mater tua, quo diligunt te in cœlo Sancti tui in æternum.

Nonnè doles ex animo te Deum toties offendisse, quem summo amore prosequi debueras? Doleo, idque Dei solius causâ, quia divina illius majestas toties à me peccando offensa est.

Nonnè te Deo totum tradis, qui se tibi totum dedit? Trado in manus Dei, vitam & mortem meam, ut de ijs pro suo arbitratu disponat.

Nonnè, si Deus te pristinæ sanitati redderet, aliter vitæ tuæ rationes institueres? Instituerem, & ardentius quam hactenùs Deum meum amarem, eique servirem.

§. 8. *Ad ſacrum Viaticum præparatio.*

VIaticum differt à Communione ordinaria, quod in hac petamus à Deo gratiam benè vivendi, per hoc autem gratiam benè moriendi; idque viatici nomen deſignat, quod nihil aliud eſt, quàm annona ſive commeatus ad futurum iter. Sed quo longior via eſt à terra in cœlum ad quod moribundus properat, eò S. Mater Eccleſia filios ſuos decedentes Viatico inſtruit potentiore Corporis & Sanguinis Chriſti.

Forma dandi viaticum hæc eſt: *Accipe Frater* (vel ſoror) *Viaticum Corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui te cuſtodiat ab hoſte maligno & perducat in vitam æternam, Amen.*

Forma verò Communionis ordinariæ: *Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti cuſtodiat animam tuam in vitam æternam.*

Qui manè celebravit vel communicavit, & poſteà eodem die incidit in periculum mortis, poteſt iterùm Communionem ſumere non jejunus per modum viatici. Et ſi poſteà periculum duret, & æger id multùm deſideret, poteſt idem permitti poſt unum alterumve diem. Conc. enim Conſtantienſe *Seſſ.* 13 tempus non limitat, quando dicit in caſu infirmitatis Euchariſtiam dari poſſe non jejuno. Alias Interſtitium ordinarium ſolet eſſe 7. vel 8. dierum.

Poteſt dari viaticum ægro qui ex febri in delirium incidit, ſi anteà illud deſideraverit, aut ſigna Contritionis ediderit, nec appareat periculum irreverentiæ. Ita Rituale Rom. Item damnato ad mortem, etiam non jejuno, ſi neceſſitas urgeat.

Quilibet Sacerdos in extrema neceſſitate ſi Parochus

Parochus desit, potest præbere viaticum. Et, si alia hostia non suppetat, potest Sacerdos ex hostia majori, quâ celebrat, particulam pro moribundo reservare.

Sacerdos allaturus viaticum conetur anteà, si tempus suppetat, excitare in ægro magnum desiderium hujus Sacramenti, idque ut præstet efficacius, verba Ecclesiæ augustissimum convivium venerantis proponat. O sacrum convivium, in quo Christus sumitur! recolitur memoria Passionis ejus, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. Puncta hic quatuor considereret, quasi totidem sacratissimi epuli fercula.

1. Ad illa verba, *O sacrum convivium* &c. perpendat SS. Eucharistiam dari viatoribus per modum cibi, ne deficiant in via ad patriam cœleleſtem; grandis enim adhuc restat via, hostibus multis ac latronibus infestissima: ideòque Servator tuus, amice, ne animum desponderes, paravit in conspectu tuo mensam adversùs eos, qui tribulant te; ad hanc mensam ubi dignè accubueris, dices audacter, si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es Domine. Quare S. Nicolaus Tolentinas tam enixè v. Eucharistiam expetebat? Ut tanto, inquit, viatico munitus non deficiam in via ad cœlestem patriam profecturus; etsi ob demerita mea impius Belial hostis meus mihi occurrerit, possim fidenter dicere, Dominus mihi adjutor, & ego despiciam inimicos meos.

2. *Recolitur memoria Passionis ejus.* Ideò autem voluit Dominus Passionis suæ apud nos jugem esse memoriam, quod in ea divitias nostras spesque omnes sitas habere debeamus.

B. Hugo à S. Victore tria in votis habuisse dicitur,

citur. 1. Ut cibus ſibi ultimus eſſet Euchariſtia. 2. Ut ultima cogitatio ſive meditatio eſſet de paſſione Domini noſtri Jeſu Chriſti. 3. Ut ſupremum verbum eſſet dulciſſimum Jeſu nomen. Quid ni & tu ejuſmodi vota concipias?

3. *Mens impletur gratiâ.* Quod corporeus cibus corpori, hoc panis ille cœleſtis præſtat animæ: ille membra corporis, hic animæ potentias reficit, nutrit, confirmat.

4. *Futuræ gloriæ nobis pignus datur.* Quis ad illud pignus non fidenter aſpiret, quod opem certam æternæ vitæ adducit:

Ubi verò allata fuerit venerabilis Euchariſtia, quantùm infirmitas patietur, Deum præſentem veneretur, atque adoret. Sæpè viſa eſt Euchariſtia morituris vires addere ut in illo ſupremi temporis articulo, ſuum in Deum amorem religionemque palam facerent. Exemplo ſit S. Guilielmus Archiepiſcopus Bituricenſis, qui, licet animam agere videretur, ſimul atque Deum ſuum ad ſe venire cognovit, perindè ac ſi morbus omnis remiſiſſet, de ſtrato proſiliens, concito gradu Servatori ſuo proceſſit obviàm, eumque flexis humi genibus totuſque lachrymis diffluens, quanta potuit animi corporiſque demiſſione veneratus eſt, inſtantemque illi agonem ſuum commendavit.

Tum in ægro iterùm excitet Sacerdos vehemens ſacratiſſimi viatici deſiderium, in quem finem breviter repeti poterunt prædicta, tum exempla adferri eorum, qui ardentiſſimè cœleſti hoc pane, vitâ exceſſuri, muniri voluerunt.

S. Maria Magdalena admonita ut cœlum peteret, etſi itineris duces Angelos haberet, hoc tamen iter ingredirenuit, niſi priùs Chriſtum Dominum Angelorum, comitem & ducem haberet.

S. Am-

S. Ambrosij Mediolanensium Præsulis desiderio, quod præ morbi magnitudine aperire non poterat, Deus miraculo satisfecit, nam nocte divinitùs admonitus Vercellensis Episcopus, allatâ venerabili Eucharistiâ viatico illum refecit.

His alijsque æger accensus, quâ maximâ potest reverentiâ divinum viaticum recipiat: quo accepto, consideret nobilis hujus cibi dignitatem, repetitisque fidei, spei, ac charitatis actibus, dicat; Mane nobiscum Domine, quoniam advesperascit, & inclinata est jam dies. Breves dies mei sunt, & solùm corpori mei supereſt sepulchrum. Bone Jesu esto mihi Jesus & Salvator, tibi corpus & animam committo.

§. 9. *Ad Extremam Vnctionem dispositio.*

FOrma conferendi in Rituali exprimitur: iterari potest, quando novum mortis periculum incurrit. Ministranda est etiam amentibus, licet illam anteà non petierint. Pueris etiam danda est post septimum annum, si habeant usum rationis, etsi nunquam communicaverint. Aliàs resolutiones vide suprà part. 4. c. 6. ubi de Extrema Unctione agitur.

Effectus hujus Sacramenti ex Concilio Florentino est mentis sanitas, &, quantùm expedit, etiam corporis. Hic Sacerdos refutet errorem & timorem illorum, qui cupiunt semper differri Extremam Unctionem, eo quod persuadeant sibi eo collato de vita actum esse. Cardinalis Bellar. asserit ideò rariores ægros hunc sanitatis fructum decerpere, quod serius ad hanc vitæ arborem accedant.

Narrat Joannes Nider, Rupertum quendam Imperatorem circa annum Christi 1400. hujus opinio-

opinionis aspergine non leviter tinctum fuisse ; at non impunè : nam continuò tot tamque gravibus scrupulis torqueri cæpit , ut propius nil fuerit, quam ut non modò de corporis,sed & de animæ salute deturbaretur. Impediit Dei favor. Spiritualis hæc ei medicina adhibita, dumque orationes ejus pietatis plenissimas percipit ; ô me imprudentem,inquit, qui orationes tam pias hactenùs neglexerim. Ignoscat Deus insipientiæ meæ: & verò ignovit , vitæ annos insuper non paucos indulsit,quibus imperium suum sospes administravit.

Dum æger inungitur , animum his alijsque similibus orationibus pascat : *Iesu Fili David miserere mei : Deus in adjutorium meum intende , Domine ad adjuvandum me festina : Bone Iesu die animæ meæ, salus tua ego sum.*

Sacerdos peractâ Unctione ægrum animet ad fiduciam recuperandæ sanitatis,si id animæ profuturum sit, divinoque placito consentaneum ; atque in hunc finem has aliasque orationes recitet.

,Concede hunc famulum tuum quæsumus , ,Domine Deus, perpetuâ mentis & corporis sa- ,nitate gaudere , & glorioſæ B. Mariæ semper ,Virginis intercessione à præsenti liberari tristi- ,tiâ, & æternâ perfrui lætitiâ.

,Omnipotens sempiterne Deus salus æterna ,credentium , exaudi nos pro infirmo famulo ,tuo N. pro quo misericordiæ tuæ imploramus ,auxilium,ut,redditâ sibi sanitate, gratiarum tibi ,in Ecclesia tua referat actiones.

§. ulti-

§. ultimus. *Admonitio ad præsentes de Morte.*

POstquam æger expiravit, Sacerdos animam ejus circumstantibus commendet, dicatque nullo modo defunctum efficacius ab ijs juvari posse, quam si purgatâ statim per confessionem conscientiâ ad communionem religiosè accedant, ejusque fructum per modum suffragij defuncto impertiant.

Deindè adhortetur præsentes de adhibenda cura ad felicem mortem obeundam.

1. Quia ab illa, beata æternitas dependet.

2. Moneat ad hanc obtinendam necesse esse per rectam vitæ innocentis viam ambulare, & frequentem Sacramentorum pœnitentiæ, & Eucharistiæ usum adhibere.

3. Considerent pretiosum esse tempus quod ad salutem operandam conceditur.

4. Maximè certam omnibus esse mortem, horam verò mortis incertam.

5. Exiguo labore ingentes thesauros comparari posse.

6. Nihil nos hinc asportaturos, præter virtutum bonorumque operum fructus.

7. Id nunc agendum, quod feciisse optaremus, si modò supremum vitæ momentum adesset.

Pro Præparatione securissima ad Mortem, dum rectè valemus usurpandum est sequens Testamentum, quale sibi viri sancti sæpius confecerunt, & singulis septimanis devotè recitarunt ac renovarunt.

TESTA-

TESTAMENTUM

Devotissimum Hominis Christiani, Complectens Actus omnes quibus possit ad salutem æternam securissimè disponi.

IN nomine Dei, ac Sanctissimæ Trinitatis, Amen. Ego N. N. ab Annis..... tuo nutu, ô mi Creator, veni nudus in hunc mundum & brevi nudus inde ad te revertar. Cum autem omnia acceperim de manu tua, & tua sint omnia infinitis titulis, hac meâ suprema voluntate tibi me, meaque omnia restituo, quanto possum amore, quantâ possum gratitudine. Te quoque super omnes Hæredem meum constituo, qui restitues hæreditatem meam mihi, sicuti dedisti mihi Teipsum, & pretiosam animam, & Spiritum Sanctum tuum. Et quid potuisti facere amplius animæ meæ, & non feciſti? Quid verò ego hactenus retribui, & quid deinceps retribuam tibi? O quam meritò ex nunc in æternum cor, corpus, & animam, omnesque cogitationes, verba, & opera, tibi dico, & devoveo! Et si mea forent universa, ô Deus, hæc quoque darem tibi. Dignus es enim Domine accipere omnem laudem, virtutem, honorem, & benedictionem: & maximè à me qui te sic N. peccando toties inhonoravi, de quo nunc ex amore tuo medullitus doleo.

Itaque nunc cum omnibus Sanctis tuis, & in

æternum dicere incipio : Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo tibi Deo nostro in sæcula seculorum, Amen.

Hos affectus omnes renovare Cupio, quoties deinceps respiro, & maximè in ultimo vitæ momento, pro quo nunc in manus tuas commendo spiritum meum.

Insuper nunc coram te, & curia tua cælesti universa, obsigno meum votum, & desiderium, quo cupio in Fide Catholica, Apostolica, & Romana vivere, & mori, & in extrema hora Pœnitentiæ Sacramentum ad veniam peccatorum, Unctionis verò extremæ, ad luctam contra Dæmonem, Communionis autem, ad Viaticum longæ æternitatis, toto cordis affectu sumere & complecti desidero.

Hæc desideria Scripto hoc, ideo coram Te Deus meus, & coram Angelis ac hominibus consigno; ut hoc ipsum sit humilis, & explicita Sacramentorum postulatio; si quo casu interceptâ voce, linguâ eloqui non possem. Nec revocatum censeri cupio, nisi coram te, & curia tua, & septem testibus, & integris sensibus illud retractaverim. Pro Pœnitentiæ verò Sacramento ne desit materia etiam explicita : Nunc pro extrema hora fateor dolens ex sincero tui amore, me erga te ingratissimum fuisse; in oratione toties vagum, & negligentem; erga proximum non uti debui affectum, patientem, & benignum; erga me plus nimio indulgentem, & tempus omnium pretiosissimum otiosè perdidisse, cum possem eo in immensum per singula ferè momenta augere opes æternas, & pro æterna gloria tua illud ipsum impendere. De his inquam, ceterisque vitæ universæ delictis ex puro Dei amore

toto

toto corde doleo, meipsum accuso, & supplex veniam efflagito.

Quod reliquum est de bonis fortunæ, illa relinquo ijs N. N. quibus, ut confido, relinqui tibi maximè placet, & in eum usum N. qui sit ad majorem nominis tui gloriam. Tua sunt fateor, Domine, tua sunt omnia. Ego verò redditurus forsitan hodie rationem, cupio esse Dispensator fidelis, ut non studeam honori meo, sed tuo, non vanitati, sed veritati! Tu enim es via, veritas, & vita mea.

Rogo item vos Amicos meos, ut sacrificijs, precibus, Communionibus, indulgentijs, & eleëmosynis juvetis animam meam, ne qua in liminæ beatæ æternitatis occurrat tristis remora properanti ad Dominum, ad centrum, & omne bonum meum.

Si qui verò, quod absit, quacumque ex causa adversarij mihi, aut offensi estis, aut fuistis, condono ex corde vobis offensam coram Deo, qui scrutatur cor, & renes meos, propter amorem Domini mei: & si quem ipse offendi, supplex veniam peto. Pacem omnibus cum Domino Jesu relinquo, & offero, quia tendo ad Principem pacis, & vobiscum in pace in æternum vivere volo, & habitare in amantissimo corde Christi Jesu.

Hæc sunt Deus meus, judex meus, & refugium meum, hæc sunt desideria pauperis, quæ soles exaudire. Audi obsecro, & exaudi de profundis clamantem; & per misericordiam tuam confirma hoc Deus, quod operatus es in me. Hæc mea desideria et decreta certè nunc, et omni hora, morte et Sanguine signare paratus sum. Hæc suprema mea, et æterna voluntas est, eritque, Deus meus, per gratiam tuam. Estne ultra

quod possim, ô Pater misecordiarum, ô spes mea, ô Charitas, Deus meus, est ne jam, dum adhuc tempus est miserendi, quod ultra faciam? Paratum cor meum Deus, paratum cor meum exequi per omnia sanctissimam voluntatem tuam, ut securus tecum vivam in æternum, ut nunquam separer à charitate tua, ut amem te propter te, et tecum unum sim in perpetuum. O beatissima Virgo Maria, salutis meæ anchora, et portus, spes et refugium omnium miserorum, ac proinde mea; et vos beati Spiritus, et custos Angele, vosque Patroni mei, et omnes Sancti, ac Sanctæ Dei, ecce videtis hoc Chirographum meum, non mortis, sed vitæ: Auditis clamorem meum, et desiderium meum. Hoc ego in hora mortis meæ firmum, et ratum esse volo, et vestro (quod humiliter imploro) auxilio futurum spero, etiam in extremo Judicij die, ac tota æternitate. Ut sic cognoscat mundus, quia diligo te Deum meum, qui sic dilexisti me; et vivo tibi, et in te; ac amore tui mori cupio, qui amore amoris mei dignatus es mori in ligno Crucis.

Hæc signavi manu propriâ, gratiâ Dei mei, teste ipso, et curiâ illius cælesti, et sic signatum cupio in hora mortis, ut Deo meo æternum vivam. Anno..... mense.... die,... horâ.... N.N.

PRAX-

PRAXIS ASSIDUA MEDITATIONUM PRO SACERDOTE.

Ad Vitæ, & Functionum suarum perfectionem.

CUm Sacerdotis sit populum non tantùm verbo, sed etiam exemplo docere, ante omnia opus est ut ipse omnes muneris sui partes piè sanctèque exequatur. Debet enim Sacerdos esse in Ecclesia Dei, *Lucerna ardens & lucens*: lucere autem non potest foris vitæ exemplo, nisi prius ardeat intùs sincerâ erga Deum ac proximum charitate, neque hunc divinæ charitatis ardorem concipere, nisi coram Deo seriâ officij sui consideratione intellectum illuminet, & voluntatem ardenti virtutis ac perfectionis desiderio accendat. Hinc sapienter affirmat *Cajetanus in 2. 2. q. 82. a. 3.* neminem posse dici Religiosum (nec simili ratione perfectum Sacerdotem) qui semel in die mentali oratione animum non exercet: quia fieri non potest, ut quis ad Christianæ virtutis perfectionem perveniat, nisi eam seriò desideret, desiderare autem non potest nisi eam ejusque dignitatem attentè consideret.

Et mos est laudabilis hic in Belgio, ut nemo à Prælatis ad Sacerdotium admittatur, de quo non constet quod per Exercitia spiritualia in

ſanctis Meditationibus animum excoluerit, quod utinam alibi in praxim inducatur. Ne igitur omnino deſideretur medium ad Sacerdotis perfectionem tam neceſſarium, hic aliquem ad meditationem ingreſſum, per materias illius ſtatui convenientes, breviter aperiemus, ut Meditationis utilitate & ſuavitate deguſtatâ, poſſit paulatim Sacerdos ſuâ induſtriâ, & divino auxilio, illius uſum ſibi reddere magis familiarem.

Hæ autem Conſiderationes quas ſubijcio, non ſunt obiter legendæ, ſed meditantium more in ſingulis punctis ſiſtendum eſt, cum pio affectu conſiderando documenta quæ Deus illic proponit, quam neceſſe ſit illa obſervare, quam periculoſum negligere, notando virtutem quam commendant, aut vitiũ quod damnant. Et in ſingulis reflectendo ad ſeipſum, & examinando, an hoc hactenùs obſervaverit, aut contrarium vitium evitaverit, proponendo quam primùm, & in particulari ſeriam emendationem, & operum ſuorum dignam Sacerdote perfectionem, ad Dei gloriam, ad proximi ædificationem, & animæ ſuæ ſolatium, tam in hac vita, quàm in tota æternitate.

DIE DOMINICO.

Conſiderationes de Dignitate & Obligatione Sacerdotum.

COnſidera primò, Sacerdotes plures ſuam dignitatem et obligationem vel ignorare, vel non ſatis expendere: et hinc fieri ut in multis more ſæcularium vivant, nec obligationi ſuæ reſpondeant, nec in debito honore et æſtimatione

ne à sæcularibus habeantur. Sacerdotis persona et officium semper apud præcipuas Gentes tanta in æstimatione habita fuit, ut qui erant Reges, debuerint simul esse Sacerdotes, ad majorem reverentiam Regiæ personæ conciliandam. Testatur id S. Ambrosius sermone 18. in Psalmum 118. ubi testem adducens Platonem sic ait. Inter alia didicit (Plato) apud Ægyptios non licere Regem absque Sacerdotio imperare. Quin imo si ex alio genere quispiam regnum usurparet, cogebatur statim sacris initiari, ut simul Rex esset et Sacerdos. Asserit etiam Xenophon omnes Reges Lacedæmonios simul Sacerdotes fuisse. Id ipsum primi Reges Romanorum firmiter observarunt, ut diserte tradit S. Isidorus l. 7. Erym. c. 12. Sacræ etiam Litteræ Geneseis cap. 14. indicant Melchisedech Regem simul et Sacerdotem fuisse.

Quin etiam à dignitate, puritate, ac scientia quæ debet inesse Sacerdotibus, in sacris Scripturis Angeli nuncupantur, ut *Malachiæ cap.* 2. Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, et Legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. Et ab ipso Christo *Matthæi 5. & alibi*, Sacordotes vocantur, Sal terræ, Lux mundi, Lucerna super candelabrum posita. Et etiamnum propter sacri Ordinis reverentiam quilibet Sacerdos vocatur Reverendus Dominus, et alibi Sir Petrus, Sir Thadæus &c.

His expensis, seriò cogita, an tua vita et mores sint Sacerdotio digni. Non enim est tanti officij dignitas, onus, et obligatio temerè suscipienda, aut indignè exercenda. Nulli sunt in toto mundo homines graviori judicio à Deo puniendi quam mali Sacerdotes. Rei optimæ corruptio solet esse omnium pessima.

Errat sanè, & graviter errat, qui ad sustinendum Sacerdotis nomen sibi sufficere putat, à Laicis veste distingui, & Horas, ac Sacrificium, cursim absolvere. Attende quantum porrò ad exercendum hoc Sacrosanctum munus perfectionis requiratur. Audi S. Chrysostomum *conc. ad pop. Antioch.* His verbis graviter monentem.

Quo non oportet esse puriorem tali fruentem Sacrificio? quo solari radio non splendidiorem Manum carnem hanc dividentem, Os quod igne spiritali repletur, Linguam quæ tremendo nimis Sanguine rubescit? Attende etiam S. Ambrosium lib. de dignit. Sacerd. graphicè docentem Sacerdotis dignitati vitam & mores respondere debere. Nihil, inquit, est in hoc sæculo excellentius Sacerdotibus, si quod sumus professione, actione potius quam nomine demonstremus, ut nomen congruat actioni, actio respondeat nomini, ne sit nomen inane, & crimen immane, ne sit honor sublimis, & vita deformis, ne sit deifica professio, & illicita actio.

Considera secundò, Quantam apud omnes æstimationem & venerationem conciliare debeat ordinis Sacerdotalis excellentia & perfectio; & quantam Deo & Ecclesiæ injuriam faciat Sacerdos qui Ordinem illum malâ vitâ, & pravo exempio commaculat. Constantinus Imperator tantopere Sacerdotes veneratus est, ut dixerit: Si Sacerdotem viderem peccantem, ne ab alijs videretur, pallio meo illum contegerem. S. Martinus Episcopus Turon. prandens cum Cæsare, priùs socio suo, quòd esset Sacerdos, poculum porrexit, quàm Cæsari. B. Ambrosius dicit Regum ac Principum colla genibus submitti Sacerdotum, eosque osculatâ eorum dexterâ credere se eorum orationibus adjuvari. B.

Gelasius

Gelasius Papa in epist. ad Anastasium Imperatorem. Duo sunt, inquit, Imperator, quibus principaliter hic mundus regitur. Auctoritas sacra Pontificum, & Regalis potestas, in quibus tanto gravius est pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipsis Regibus in divino examine sunt reddituri rationem.

Considera 2. Hinc sanctissimos quosque ob summam ejus dignitatem refugisse Sacerdotium, ut S. Antonium, S. Pachomium, S. Benedictum, & S. Franciscum, cui hærenti, an fieri deberet Sacerdos, cùm esset Diaconus, in via occurrit Angelus, gestans vitrum perlucidum clarissimo liquore plenum, dixitque, Sacerdotis animam similem esse debere illi liquori: Undè ille Sacerdos fieri noluit, quia tantam suæ animæ puritatem esse non putavit. Multi quoque Sancti et ætate provecti eremitæ monasteria deseruêre, ne ad Sacerdotium proveherentur, alij verò jam ad illud provecti, vel etiam ad Episcopatum, in remotas terras abierunt, ne agnoscerentur, ut Joannes Silentiarius et alij. S. Marcus quoque dicitur sibi abscisi disse pollicem, ne fieret Sacerdos, et S. Ammonius aures, ne fieret Episcopus. Et ego, quomodò in hac dignitate me gero? Qua pietate erga Deum? Qua ædificatione erga proximum? Hic vita anteacta seriò considerandi est, et nova melioris vitæ proposita Deo offerenda.

Considera 3. Dignitatem Sacerdotum novæ legis, sumi ex duplici potestate illis collata, ordinis et jurisdictionis. Ratione ordinis possunt consecrare Corpus et Sanguinem Domini · ratione jurisdictionis possunt homines absolvere à peccatis. et Ecclesiam gubernare. 2. Expende quam admiranda sit illa potestas consecrandi.

Magnum beneficium credimus præstitum Josue, quod imperio suo fecerit sistere solem, *obediente Domino*, ut loquitur Scriptura Josue 10. *Voci hominis*, sed multò majus præstitum est cuique Sacerdoti. Ille enim fecit stare solem, ubi ante erat, at Sacerdos sistit Christum in cœlo existentem, ubi ante non erat, id est, in altari: illi creatura obedivit, huic creator: illi sol semel loquenti obtemperavit, huic Deus, quoties verba consecrationis eloquitur, obedit. Quis Sacerdos tam stupidus est, qui considerans tam stupendam Christi erga se obedientiam, summi Regis ad subditum, Dei ad creaturam, non viciſſim libenter obtemperet Dei mandatis? Quis cum B. Joanne Baptista non dicat, Matth. 3. *Ego à te debui baptizari*, tibi debui obedire, *& tu venis ad me*, tu mihi obedis? O me ingratum, et indignum!

Suscipe Domide deinceps universam vitam et operam meam, accipe intellectum et voluntatem, corpus et animam, ut in statu Sacerdotij tam sancto me totum tibi et proximo seriò et sanctè impendam: tribue mihi tuum amorem et hanc gratiam, et nihil ultra posco in rebus creatis. *Addendo alia quæ affectus suggeret.*

DIE LUNÆ.

De Virtutibus, zelo, & scientia quæ debent inesse Sacerdoti.

1. COnsidera, Apostolum 1. *ad Timot.* 3. velle ut Episcopus, id est, qui intendit curæ animarum, primò, non sit superbus. 2. non iracundus. 3. non litigiosus. 4. non percussor, vel manu,

manu, vel linguâ, id est, detractor et calumniator. 5. non violentus. 6. non turpis lucri cupidu, nec avarus. 7. ut sit irreprehensibilis, id est, quem nemo jure queat reprehendere, quique nullam det occasionem justæ querelæ, vel etiam qui nullius mali sibi sit conscius.

2. Considera, ideò tantam perfectionem ab Apostolo exigi in Sacerdote, quia, ut omnes Patres docent, quo quis est sublimioris status et ordinis, hoc ad ampliorem virtutum perfectionem tenetur, secundùm illud Luc. 12. *Cui plus datum est, plus exigetur ab illo*, et Sap. 6. *Judicium durissimum in his qui præsunt fiet, & potentes potenter tormenta patientur.* Et S. Gregorius, Sicut Prælatus inquit, tot coronas sibi multiplicat, quot Deo animas lucrifacit, sic si perversa perpetrat, tot mortibus dignus est, quot ad subditos suæ perditionis exempla transmittit.

3. Considera Sacerdotem debere esse omnium virtutum, maximè autem fidei, spei, caritatis in Deum & proximum, humilitatis, pietatis & castitatis, speculum & exemplar: si enim Lux est mundi, & lucerna super candelabrum posita, debet luce doctrinæ suæ, & vitæ exemplaris illustrare omnes, *Matth.* 5. si Sal est terræ, debet omnes à corruptione peccati conservare, si Pater & Magister est subditorum fidelium, debet in se ostendere exempla quæ omnes imitentur.

Debet enim sacerdos esse speculum pietatis, et modestiæ, in quo reluceat imago Christi ad cujus exemplum homines sæculares vitam et actiones suas conformare conentur. Nihil decet esse in ipsius verbis leve, nihil in oculis, nihil in gestibus nisi moderatum et verecundum. Dum quidam Sacerdos iocosus interrogasset D. Thomam Aquinatem, an non videret bovem in aëre

Volantem, et hic statim oculos ad spectandum sustulisset, derisit sacerdos illius simplicitatem, quod hoc crederet. Respondit autem vir Sanctus, Facilius ego crederem bovem volare, quam Sacerdotem mentiri

4. Considera, Sacerdotem debere habere divinæ Scripturæ, rerumque Theologicarum pro officij magnitudine conjunctam scientiam et sapientiam, et, ut Apostolus monet Timoth. 1. c. 4. *Attendere Lectioni, exhortationi, doctrinæ.* Quilibet enim Sacerdos curam habens animarum, tenetur exponere Evangelium, et Catechesin fidei christianæ tradere, et eos qui contradicunt redarguere. Si enim S. Petrus Ep. 1. c. 3. vult omnes esse *paratos ad satisfaciendum omni poscenti de fide, quæ in ipsis est* : quantò magis debent esse Sacerdotes, quia aliorum sunt Magistri et Doctores? Quid turpius est, quàm Sacerdotem non posse respondere alicui mulierculæ, vel adolescentulo hæretico objectanti, ut hoc tempore fit, Scripturæ sacræ testimonia? Unde Chrysostomus scribit, Sacerdotem in omnibus debere esse sapientissimum, et mille instructum oculis, ut non solùm sibi, sed etiam toti populo serviat. Deus verò apud Osee Prophetam comminatur imperitis repulsam à dignitate Sacerdotij. *Quia*, inquit, cap. 4. *tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.* Unde patet, quantum delinquat, et suo muneri desit Sacerdos, qui otio, aut negotijs sæcularibus vacans, negligit operam impendere utili studio, et lectioni Sacræ, quibus se, et alios perficiat. Sicut enim Calix consecratus non debet usibus profanis sed tantum Sacris impendi, sic multò magis Sacerdos per Ordines Sacros divino obsequio consecratus, debet se totum studiis, et rebus Sacris, et proximorum saluti impendere.

His

His consideratis, in particulari examinabis, quantam curam & studium adhibeas, ut his dotibus præfulgeas, & satisfacias officio Sacerdotis aut Pastoris, cujus severa ratio à te exigetur in hora mortis brevi adfutura, quando sera nimis erit emendatio. Nunc igitur necessariò faciendum est, quod tunc à te factum fuisse optabis. Deindè, per colloquium cum Deo, ad vitæ emendationem gratia humiliter postulanda est.

DIE MARTIS.

De Charitate ad immitationem Christi Sacerdoti necessaria.

POstulatâ gratiâ ad imitandum Christum tanquam tuum Ducem, Regem, ac Magistrum, imaginare illum summâ charitate peragrantem pagos & villas instar optimi Pastoris, ut oves perditas quærat, & ad viam salutis adducat.

Considera primò, Sacerdotem nulla magis virtute, quàm caritate debere flagrare, tum quia fides, spes, aliæque virtutes ad justitiam, teste Apost. 1. Cor. 13. sine illa nihil prosunt; tum quia officium Sacerdotis vel Pastoris, tam ratione potestatis Ordinis, ut dignè conficiat & administret Sacramenta, quam jurisdictionis, quatenùs curam animarum habet, id omninò postulat. 2. Nota typum hujus gessisse veteris Testamenti Sacerdotes, quorum functio erat ignem sacrum quotidie in altari fovere. *Luc. 6.* Quid enim aliud ignis ille designabat, nisi sacram Eucharistiam, Deum & hominem sub specie panis & vini continentem? *Deus autem ignis consumens est, Deut. 4.* quem Sacerdotes

nostri

[illegible] conservant, sed etiam [illegible]. Decuit nullum esse debebant cocco [illegible], ut meminerint Sacerdotem debere [illegible], in Deum scilicet, & [illegible].

[illegible] Christum Sacerdotem secun- [illegible], *Psalm.* 109. cujus [illegible] Sacerdotes nostri in conse- [illegible] Corpus Christi, dum ajunt, *Hoc est* [illegible], mirandâ declarasse caritatem erga [illegible] Apostolos in Sacerdotes. Nam [illegible] corpus, & eorum certa actu- [illegible], quæ *in suæ dilectionis illos*. Dein- [illegible] in suo amore inhiarent S. Eucharis- [illegible], quo perpe- [illegible] vellent. Ad hæc lon- [illegible] mandato cari- [illegible], ut suum amare Sanguinem [illegible] prohibuit. Amande quomodò [illegible] Christo retribuas; [illegible], quam omnes quæris.

[illegible] Christus interrogans Prin- [illegible] Petrum, de [illegible] eum percunctatus est, Joan. 21. [illegible] & ille tandem respondit: [illegible]. Christus verò, Pasce [illegible] pascendis doctrinâ & [illegible]. Gubernandam Ecclesiam ma- [illegible] ut omnes eorumque in Deum & [illegible]. Hoc Apostolum Pastoris est, *Luc* 15. [illegible], & inventam, reli- [illegible] subditorum in ovile [illegible] est, advenerunt lupo, & [illegible] non cum mercenario, qui [illegible], sed animam ponere [illegible] est congaudere omnes

oves,

oves, easque exemplo vitæ præcedere, efficereque ut se suamque doctrinam & vitam sequantur, quod non facilè impetrabit, nisi multis beneficiis, & amoris indiciis eas sibi devinciat, ac tandem ritibus Ecclesiæ, tanquam clave cœlesti, regnum cælorum illis aperiat.

Hic in particulari circa hujus charitatis actus se examinabit, & nova circa eam proposita Christo Domino, Sponso, Regi, ac supremo Pastori ardenter offeret.

DIE MERCURII.

De puritate vitæ & castitate in Sacerdote maximè requisita.

1. COnsidera, si veteris Testamenti Sacerdotes toto tempore quo ministrabant tabernaculo, à domo & uxore abesse tenebantur, (ministrabant enim per vices) quantò magis novi Testamenti Sacerdotes, qui non per vices, sed semper ministrant, debent à conjugio & omni consuetudine fœminarum & omni impuritate abstinere. Deinde si Abimelech Sacerdos 1. *Reg.* 21. noluit Davidi famelico dare panes propositionis comedendos, nisi priùs intellexisset eum ab uxore aliquamdiu se continuisse: Si idem populo faciendum fuit *Exod.* 19. cùm esset legem à Deo accepturus: Quantò magis convenit Sacerdotes nostros ab omni fœminarum contubernio alienos esse, quibus quotidie in Sacrificio Missæ corpus Domini, per panes propositionis præfiguratum, non solùm sumendum, sed etiam conficiendum, manibusve tractandum est. Considera, D. Paulum 1. *Cor.* 7. docere eos qui uxorem habent, solicitos esse quæ

quæ sunt mundi, ut placeant uxori, & ideo esse divisos, id est, in multas solicitudinum partes, ut exponit Hieronymus, distractos; qui autem non habent, cogitare quæ Domini sunt, ut sint sancti corpore & spiritu, Unde consequens est Sacerdotes soli Deo adhærere debere, ut cogitent quæ Domini sunt, & sint sancti corpore, & spiritu.

2. Considera, puritatem animi & corporis, non solùm à divinis Scripturis, sed etiam ab omnibus Conciliis, Patribus & Doctoribus, eamque non vulgarem, in Sacerdotibus postulari, idque multis de causis. 1. Quia sanctissimum Missæ Sacrificium, quo nihil augustius, crebrius peragere, in eoque purissimum Domini Corpus ore suo consecrare, & manibus tractare, aliisque porrigere debent. 2. Quia assiduè orationi & sacrarum Horarum lectioni, quæ mentem puram, tranquillam & in Deum elevatam requirunt, vacare tenentur. 3. Item alios prædicatione, & sanctæ vitæ exemplo ad omnem virtutem & perfectionem inflammare debent. 4. Quia debent magnam partem temporis impendere ovibus suis, vel subditis erudiendis, & in viam reducendis, ac si ægri sint, invisendis, solandis, & pascendis, pauperibus item juvandis, peregrinis recipiendis, Sacramentis variis administrandis: quæ omnia sanè requirunt hominem non solùm ab uxore & liberis, sed etiam omnium negotiorum secularium curâ liberrimum. Undè Apostolus 2. Tim. 2. *Nemo*, inquit, *militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus.*

3. Considera, Sacerdotem, si castitatem inviolatam non servet, multò graviùs peccare, quàm peccent in eodem genere homines sæculares.

lares. Primò, quia sacrilegium committit: *Si quis Templum Dei violaverit*, inquit Apostolus 1. Cor. 3. *disperdet illum Deus.* At quis templum Dei sanctum, & Deo consecratum propriè est, nisi Sacerdos, toties per varios ordines inunctus, & vices Dei & Angelorum subiens? 2. Quia violat votum castitatis ipsâ ordinis susceptione factum. 3. Quia summo scandalo est bonis & malis, imò & vilissimis hominibus: quod scandalum tantum hoc sæculo est, ut causam dederit tot hæresibus. 4. Quia si in statu hujus peccati celebret, aliaque Sacramenta administret, Christum suo modo crucifigit, Christo in faciem spuit, Christum cum Juda prodit, imò conculcat, & in cloacam projicit. Quid enim aliud est os Sacerdotis impudici aut concubinarii, quid aliud ejus anima vel cor, quàm cloaca fœtidissima? Quid est margaritas projicere ante porcos, si hoc non est, cùm impudicus Sacerdos audet celebrare, & purissimum Dei, ac Virginis filium manibus contrectare?

Hic examinanda est conscientia, & formanda proposita firmissima, vitandi in particulari occasiones, quæ possint puritati nocere, & adhibendi remedia quæ contra luxuriam assignavimus supra part. 3. cap. 6. in fine. Quæ omnia confirmari poterunt sequenti ad Deum Protestatione, quæ à multis puritatis amatoribus quotidie, & præsertim occurrente tentatione, usurpari solet.

Ego N. N. Dei & Domini mei Jesu gratiâ & misericordiâ fretus, Tibi me sisto, Deus cordis mei, quem ubique præsentem agnosco & veneror; & coram purissima Matre tua & mea, coram Angelo meo tutelari, & omni Curiâ cœle-

cœlesti, protestor velle me hodie, & quotidie Tibi mundo corde servire, & fugere quidquid inquinare puritatem potest. Mori malo quàm fœdari, quàm turpi motui vel delectationi scienter causam dare, vel consentire, ne momento quidem. Tu cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis. Da perficere, qui dedisti velle. Hoc iterùm iterumque Te, Bone Jesu, supplex, per Sanguinem tuum, mortem & passionem rogo: Et te Patrona mea Virgo Maria, nullâ unquam labe inquinata. Et vos omnes Sancti & Sanctæ Dei intercedite pro me, ut aliquando vobiscum possim sequi Agnum purissimum quocumque ierit, tunc & in æternum. Amen.

DIE JOVIS.

Praxis Brevis

Devotè Missam celebrandi.

PRo dispositione remota, hæc inter alia à *S. Carolo*, & Synodo Mediolanensi salubriter instituta & commendata reperiuntur. 1. Ut Sacerdotes quo puriores ad divinam rem faciendam accedant, saltem singulis hebdomadis peccata sua confiteantur, etiamsi graviora non occurrant. 2. Ut antequàm celebrent se colligant, & orantes mentem in tanti mysterii cogitatione defigant. 3. Ut sacris vestibus induti cum nemine colloquantur, neque loquentibus dent aures, mentemque & oculos ab omnibus amoveant quibus distrahi possent.

Gre-

Gregorius XIII. Pontifex concessit cuilibet Sacerdoti dicenti ante celebrationem Missæ, quæ sequuntur, 50. annorum Indulgentiam.

EGo volo celebrare Missam, & conficere Corpus & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi juxta ritum S. Romanæ Ecclesiæ, ad laudem omnipotentis Dei, totiusque curiæ triumphantis; ad utilitatem meam totiusque curiæ militantis, pro omnibus qui se commendaverunt orationibus meis in genere, & in specie, & pro felici statu S. Romanæ Ecclesiæ: Amen.

Gaudium cum pace, emendationem vitæ, spatium veræ pœnitentiæ, gratiam & consolationem S. Spiritus, perseverantiam in bonis operibus, tribuat nobis omnipotens & misericors Dominus. Amen.

Posteà sacerdotalia sumens vestimenta, Ad *Amictum*, recordaberis illius fasciæ, quâ Jesu Christi fuerunt velati oculi. Ad *Albam*, albi indumenti, quo stulti adinstar fuit illusus. Ad *Cingulum*, funium, quibus tam in horto, quàm ad columnam fuit ligatus. Ad *Casulam*, recordare purpureæ vestis, quâ ut fictus rex illusus fuit, & studè te Christo conformare.

Accedendo ad Altare, reminiscêris Domini, quando Cruce humeris impositâ, perrexit ad montem Calvariæ, ut ibi Cruci affigeretur.

1. Ad Altaris descendens gradum, antequam sacrosanctam ordiaris Missam, tuam ad Deum elevabis mentem; ac denuò æterno Patri hoc offeres Sacrificium, in unionem immensi illius amoris, quo unigenitus ejus Filius semetipsum obtulit in ara Crucis.

2. Incipies Missam voce mediocriter altâ, piè,

piè, distinctè, & non multùm festinanter pronunciando verba, observando ceremonias tempori congruas, cum gravitate, devotione, & circumstantium ædificatione: uti in Rubricis Missalis annotatæ sunt.

Ad *Gloria in excelsis*, excitandus est affectus ad offerendum Deo Sacrificium laudis, ejusque gloriam pro viribus promovendam.

Ad *Præfationem*, mens iterùm sursum elevanda est ad novam intentionem, & offerendum Sacrificium Eucharisticum ardenti affectu gratitudinis, cum omnibus Angelis & Sanctis, in cœlo & in terra.

Hic affectus in toto *Canone* continuandus est, cum attenta ejus lectione, non recitatione de *memoria*.

3. In primo *Memento*, præter tuas obligationes, varias poteris Domino commendare necessitates, per hebdomadam sequenti modo distributas.

Dominicâ, Summum Pontificem, omnes Ecclesiæ Catholicæ, & præcipuè hujus Diœcesis & Civitatis, Pastores, ac Prælatos.

Die Lunæ, Omnes Principes Christianos: ut inter sese concordent, & Catholicam Religionem ardenter promoveant.

Die Martis, In particulari hujus Civitatis, aut loci Gubernatores, & Magistratus; ut pacis ac justitiæ sint amatores.

Die Mercurii, Omnes in Christi vineâ operarios; ut animarum saluti cum zelo & fructu constanter insistant.

Die Iovis, Omnes Ecclesiasticos Ordines; ut sancti sint, & aliis sese exemplares præbeant.

Die Veneris, Omnes peccatores, hæreticos,

cos, & infideles; ut convertantur ad Dominum.

Sabbato, Omnes justos; ut in bono usque in finem perseverent.

4. Jamjam consecraturus hostiam, priusquam *Consecrationis* pronunties verba, brevi mentis suspirio sic renovabis intentionem.

Cùm illâ, Domine Jesu Christe, humilitate, charitate & intentione, quam habuisti, & sancta Catholica habet etiamnum Ecclesia; ego in hac actione, tua potentissima pronuntiabo verba: Hoc est. *&c.*

Eodem affectu consecrabis & Calicem.

5. In actu *Adorationis*, peractâ jam Consecratione, Domino offeres toto corde in sacratissima Hostia præsenti, eosdem Adorationis actus, quibus illum in cœlo & in terra omnes Sancti, ac universa adorat Ecclesia. Idipsum toties facies, quoties aliquem adorationis exhibebis cultum, genuflexione, aut alio modo.

6. *Elevando* in altum sacratissimam *Hostiam*, forti fide & profunda humilitate ac reverentia, Patri æterno illam offeres, atque unà cum illa te ipsum, in perpetuum holocaustum, ad suam gloriam, commendando illi finem, ad quem applicatur Missæ Sacrificium.

Idem facies etiam in elevatione *Calicis*; illum offerendo magno affectu in tuorum delictorum remissionem, ac totius mundi salutem.

7. In secundo *Memento*, præter illos vita functos, pro quibus aliquo titulo obligatus es orare quotidie, commendare poteris Domino sequentes, per singulos itidem hebdomadæ dies assignatos.

Die Dominicâ, defunctos tuos parentes, consanguineos, & affines. *Die*

Die Lunæ, alios defunctos à quibus aliquo modo beneficia tibi impensa sunt.

Die Martis, illos, qui quoquo modo, cùm viverent, te offenderunt, vel persecuti fuerunt.

Die Mercurii, vitâ functos, quos tu quomodo libet offendisti, vel in illorum vita persecutus es.

Die Iovis, defunctos pro quibus ab aliis nullæ speciales funduntur preces.

Die Veneris, illos; qui diuturniore tempore in Purgatorio detinendi sint.

Sabbato, illas animas, quæ citiùs de purgantibus flammis educendæ sunt in cœlum.

8. Accepturus *Manu* Hostiam, mente illam Domino sacratissimæ ejus Matris offeres puritatem, quâ ab illa infans in ulnas exceptus fuit.

9. Sacrosanctam in Communione accepturus Hostiam, paulisper subsistens, vivâ fide, Domino Jesu, in illa verè præsenti, profundæ adorationis exhibebis actum, desiderando eum suscipere cum illa, humilitate, charitate, & sanctitate, quâ sacratissima ejus Genitrix eum in terra suscepit, & quâ illum omnes ejus susceperunt Electi, atque etiamnum sancta Catholica suscipit Ecclesia, in supplementum summæ tuæ imperfectionis, & spiritualis paupertatis.

Accipiendo *Calicem*, similiter corde profundam pretiosissimo Sanguini, pro tuis fuso peccatis, exhibebis adorationem, supplicabisque ejus meritis & virtute tibi donari omnium offensarum Indulgentiam, & ardentem honoris, & animarum salutis zelum.

10. Si aliis sacram distribues Communionem, mentis

mentis oculos diriges ad immensam Unigeniti Filii Dei Charitatem & Humilitatem, quâ seipsum indifferenter omnibus; pro illorum salute dedit in cibum; & inter distribuendum, sacris ejus Vulneribus, intimo cordis affectu, communicantium animas, & simul tuam commendabis.

Post Sacrum Actio Gratiarum &c.

PRimò, tanquam tuo Domino, vel Patri, vel Medico, &c. profundum adorationis actum exhibebis.

Secundò, Gratiarum actionis, pro tanto beneficio.

Tertiò, Amoris actus ardentes.

Quartò, Contritionis tuorum delictorum.

Quintò, Oblationis tui ipsius, ac totius tuæ vitæ.

Sextò, Varias, hoc vel simili modo, efflagitabis gratias.

ORATIO.

In qua supradicti Actus continentur.

CLementissime Domine Jesu Christe, unice Servator meus, toto & intimo corde te adoro; & pro tanto beneficio immensas gratias ago. Et quia omni dignus es amore, supra omnia te amo: & doleo, quòd non, quantùm mereris, te amaverim, nec amem. Et in locum hujus defectus illas tibi offero adorationes, gratiarum actiones; & illos amoris, reverentiæ, & gratitudinis affectus, quibus te tua sacratissima complexa est Mater, & omnes

nes Sancti ac servi tui unquam persolverunt, atque etiamnum in cœlo, unà cum universa Ecclesia Catholica tua Sponsa, persolvunt. *Magnificat anima mea Dominum, &c.*

Doleo super omnia, mi Domine, quòd quomodocumque te offenderim; & summoperè displicet mihi, quòd non tantùm doleam, quantùm tua Bonitas requirit & Majestas: deque tuæ sacratissimæ Passionis virtute, cunctarum offensarum summissè deprecor veniam & remissionem. Offero cum eadem quoque me ipsum, omnesque quos exantlavi, & quos per omnem meam vitam exantlaturus sum labores, & quicquid sum perpessurus in satisfactionem & remissionem omnium meorum peccatorum, uti infinitæ tuæ Bonitati & Clementiæ confido, quòd omnes mihi noxas sis remissurus. Humiliter insuper precor, ut emendandi, & usque in finem in tuo sancto servitio perseverandi gratiam copiosam concedas, Amen.

DIE VENERIS

Praxis Brevis.

Horas Canonicas devotè recitandi.

COnsideret attentè Sacerdos obligationem quam habet debito modo, & devotione recitandi Horas Canonicas, juxta illud Decretum Innocentii III. in cap. *Dolentes*, de celebratione Missarum. *Strictè*, inquit, *præcipimus in virtute obedientiæ, ut Divinum officium nocturnum pariter*

pariter & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent, & devotè. Ubi non præcipitur tantùm subſtantia Officii, quæ pridem in Eccleſia conſtituta fuit; ſed præcipitur ipſe modus ſtudioſè & devote recitandi, uti etiam Cajetanus accuratè advertit. Ad hoc ſanè quemlibet animæ ſuæ, & ſpiritualis lucri ſtudioſum vehementer invitat & impellit conſideratio præclara S. Hieronymi, in cap. *Non mediocriter*, de conſec. diſt. 1. *Melior eſt*, inquit, *quinque Pſalmorum decantatio cum cordis puritate, ſerenitate, & ſpirituali alacritate, quam totius Pſalterii modulatio, cum anxietate cordis, & diſtractione.*

Quod ſi habeas etiam curam animarum, pro quibus oportet Deo Preces offerre, conſidera te id optimè præſtiturum per attentam, ac devotam recitationem divini Officii in conſpectu Dei & totius Curiæ cæleſtis, ad divinam opem & protectionem tibi, & tuo populo impetrandam, juxta documenta hic ſequentia.

Itaque dum Horas recitas, omni ſtudio conaberis Attentionem, devotionem, & intentionem actualem, aut minimum virtualem continuare, aut ſæpius renovare, cum interna, externaque reverentia; memor divinas laudes legendas eſſe, aut canendas, non ſolùm cum debita verborum prolatione, ſed etiam cum ſeria memoriæ, intellectus, & voluntatis applicatione, & religioſa totius corporis compoſitione, juxta illud Pſalmi 46. v. 7. *Pſallite Deo noſtro, pſallite; pſallite Regi noſtro, pſallite; quoniam Rex omnis terræ Deus, pſallite ſapienter.* Ubi quinquies repetito verbo, *pſallite*, inſinuatur pſallendum Deo, quoad vocem, diſtinctè; quoad memoriam, attentè; quoad intellectum, intelligenter; quoad voluntatem,

gratulationis. Ad voces, *Nos*, *homines*, miſerias, humanas indicantes, affectus humilitatis, contritionis, compaſſionis, & ſimiles.

9. Ad ſenſum verborum, vel litteralem, vel ſpiritualem attendendo, & affectus convenientes excitando. Ut in *Pater noſter*, cum viva memoria præſentis Dei, filiali fiduciâ, reverentia, reſignatione, & zelo gloriæ Dei, petendo illa ſeptem juxta modos orandi ſupra inſinuatos. In *Ave Maria*, excitando deſiderium laudandi B. Virginem, benedicendi Chriſtum, & impetrandi per ejus, Matriſque merita gratiam benè vivendi, & moriendi.

In *Credo*, excitando fidem, ſpem, charitatem, gratitudinem, deſideriumque participandi merita Chriſti: *Ad Domine labia mea*, *&c. Deus in adjutorum*, *&c.* recitando ea cum affectu fiduciæ in Deum per merita Chriſti, & diffidentiæ ſui, amoris, gratitudinis, zeli glorificandi Deum. In *Invitatorio*, omnes Choros Sanctorum, & ſuas potentias omnes ad Deum laudandum invitando.

Pſalmi recitandi ſunt eo affectu quem verba præ ſe ferunt, et quidem, vel uno affectu præcipuo, e. c. contritionis, ut in Pſal. 50. *Miſerere*. Vel laudis, in Cantico *Benedicite*, et Pſal. 145. 149. 150. Vel gratiarum actionis, ut in Pſal. 102. 104. 105. 106. Vel affectu divini beneplaciti perfectè adimplendi in obſervatione divinorum præceptorum, conſiliorum, inſpirationum, ut in Pſal. 118. et aliis, qui unum tantùm præcipuè affectum continent. Vel diverſis affectibus recitando cæteros, qui miram affectuum varietatem ſuppeditant, Videlicet juxta *D.* Auguſt. in Pſal. 30. timendo cum timet Propheta, amando cum amat,

mat, laudando cum laudat, plorando cum plorat, postulando cum postulat, nos humiliando cum ipse se vilem agnoscit, gratias agendo pro beneficiis nobis spiritualiter collatis, quæ Israëlitis corporaliter collata refert.

Similiter Antiphonas, versus, lectiones, orationes recitando cum affectibus, desideriis et suspiriis congruentibus. In fine, cum memoria brevitatis vitæ, et desiderio beatæ mortis, orando pro defunctis ferventer, prout pro te alios orare optares, dum *ad fidelium animæ*, singulas horas concludis.

Post Officium.

I. Defectus minùs voluntarios in recitatione officii admissos quam primum expiare stude, recitando Psal. *Laudate Dominum omnes gentes &c.* Vel simile quid, ad lucrandas indulgentias in hunc finem concessas.

II. Offer tuum obsequium quantumvis imperfectum, in unione orationum & meritorum Christi, B. Virginis, & Sanctorum, ad intentiones initio præfixas; idque vel immediatè sanctissimæ Trinitati, vel per Christum æterno Patri; vel primum B. Virgini, deindè Christo, & per hunc, Patri, hac vel simili formulâ juxta industrias quodvis opus benè peragendi.

O Maria Mater gratiæ, Mater misericordiæ, respice oculo pietatis hoc exiguum servitutis meæ obsequium, quod mellifluo cordi tuo emendandum, perficiendum, & repræsentandum dilecto Filio tuo offero, ad maximam ejus gloriam, amorem, beneplacitum, in gratiarum actionem æternam, et ad gratiam nobis impetrandam illi placendi perfectissimè in tempore, et æternitate. Amen.

DIE

DIE SABBATHI.

Exempla Divinæ Vindictæ in Sacerdotes indignè celebrantes.

COnsidera, sicut Corpus, et sanguis Christi in Sacrificio Missæ dignè accepta conferunt Sacerdoti ingentia Dei dona, et gratiam, et vitam æternam, ut testatur ipse Christus Joan. 6. *Caro mea verè est cibus & sanguis meus verè est potus, &, Qui manducat hunc Panem vivet in æternum.* Sic è contrario indignè sumenti, cibus ille salutaris et cælestis convertitur in mortiferum animæ venenum.

Hinc accedentes ad hoc sacrificium seriò monet Apostolus 1. ad Cor. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* In quem Apostoli locum audi graviter monentem non me, sed Doctorem Sanctum, Thomam à Villa Nova, concione 3. de Sacram. altaris: Reus, inquit, erit Corporis et Sanguinis Domini; ac si Christi effudisset Sanguinem. Quascunque enim blasphemias, quascunque irrisiones, quæcunque oprobria impiissimi Judæi corporaliter in Christum exercuerunt, has omnes spiritualiter repetit impius comestor, Filium Dei rursus in semetipso crucifigens, et ostentui habens.

Quid igitur mirum si Sacerdotes ad tremendum hoc Altaris Sacrificium indignè, aut irreverenter accedentes horrendis à Deo Suppliciis,

non tantum in futura, sed etiam in præsenti vita non rarò puniantur? De his pauca ex multis exempla annotemus.

Primo, Narrat Palladius, dum quadam die inviseret Macarium Eremitam, se quendam ante ejus fores vidisse Sacerdotem, totum vulneribus saucium, cujus in capite ossa erant putrefacta: qui dum Macario supplex factus esset, ut suis orationibus vulnerum suorum impetraret sanitatem; abnuit Sanctus, asserens hanc illi à Deo missam infirmitatem, in correptionem et vindictam suæ sacrilegæ temeritatis, quâ ausus fuit celebrare Missam in fornicationis delicto. Nec unquam à Deo illi voluit impetrare sanitatem, quoadusque promitteret, se de cætero ad tremendum Altaris non accessurum Sacrificium. Quod cùm se facturum cum juramento promitteret, nec amplius omni vitæ suæ tempore peccaturum sponderet; intra paucos dies, S. Macarii precibus pristinæ fuit restitutus sanitati. In vita S. Macarii c. 2.

2. Refert item Thomas Cantipratanus in hunc modum sequens exemplum. Prope villam, in qua natus fui, Sacerdos lubricus et immundus fuit. Et olim quidem cùm immundis mulieribus, panem illum legalem Sabbati, edere non licebat. At infelix ille Presbyter hunc quotidie polluto ore sumebat. Et vide vindictam Dei. Os ejus circa nasum, et mentum, et lingua computruit; ita ut vix posset præ fœtore ab amicissimis sustineri. Sed et alius in Gallia Sacerdos fuit, ut quondam puer audivi, cujus manus super Aram extensæ, igne cœlesti, usque ad cubitos combustæ et consumptæ fuerunt, *Lib. 2. Apum, c. 40. part. 6.*

3. Legitur in Speculo Exemplorum, quòd Sacer-

Sacerdos quidam sæcularis, dum quadam die Missam celebraret, alius ei assistens, vidit in Patena tempore sumptionis, non speciem panis, sed infantis. Quem cùm Sacerdos levaret, ut sumeret; cœpit infantulus ille faciem avertere, & ne sumi posset, manibus & pedibus reluctari: & non semel vir ille devotus hoc vidit, sed sæpius. Cui idem Sacerdos quâdam vice dixit inter cætera: Quoties sumo Corpus Christi cum tanta difficultate sumo, ut mirari non sufficiam. Cui ille: Consulo, ut vitam corrigas: nam hoc, & hoc ego de te, vidi. Quod audiens Sacerdos, vitam mutavit, emendationemque proposuit. Et cùm posteà celebraret, visus est ille infans ab illo viro devoto, junctis manibus & pedibus, cum summâ velocitate, illabi in os Sacerdotis. *Dist. 9. exemp. 190.*

4. Narratur & aliud hoc modo. Fuit quidam Sacerdos, majorem carni, quàm spiritui curam impendens. Is dum vice quadam honestos viros fœminasque ad convivium invitasset; jussit servum (cui hoc ex officio incumbebat) pisces non vili pretio coëmptos igni elixandos apponere, atque hujusmodi cura distractus ad celebranda divina mysteria, ipsis etiam Angelicis humeris formidanda, mente vagus, corde aridus, cura dispersus, rapido cœpit cursu properare. Cumque, jam in medio Sacrificio consisteret, solicita mente cogitare cœpit, & importunis curis turbari, ne fortè prædicti pisces, aut plus, aut minùs debito, sale injecto condirentur. Verùm cùm ille Sacerdos se ab hujusmodi, & tali horâ indecentibus cogitationibus non cohiberet; Ecce tibi Dæmon, tetrâ quadam fuligine tectus, subito adfuit, & raptum cacabum è mediis flammis, unà cum piscibus, secum detulit

tulit ad Altare. O coce, inquit, non Presbyter, cur fatuis curis in diversa distraheris? Ecce pisces hic sunt, ecce sal; (vas enim sale plenum exhibuit) injice quantùm libuerit, & vel de cætero sacris Altaribus attentior factus assiste: Atque ita irrisâ Presbyteri superfluâ cura, onera quæ portavit, suo loco restituit. O nimis instabile cor humanum, cur in tam tremenda hora in diversa raptaris! Væ tibi, quisquis es, qui in tam tremendo Sacrificio ipsum Deum, vivorum ac defunctorum judicem, ibidem præsentem, tam vagâ & distractâ mente contrectas. *Distinct.* 10. *Exemplo* 28.

5. Si in veteri lege Oza Sacerdos, quia indignè attigerat Arcam Domini, repentina correptus est morte: quantò amplius timendum illis, à talibus castigationibus, qui non solùm tangunt, verùm etiam intra sua immunda pectora tremendum Filii Dei Corpus & Sanguinem recipiunt. Judas quando in ultima Cœna indignè Corpus Domini accepit, statim in illum intravit Satanas, eumque in proditionem, & desperationem, & demum in flammas æternas præcipitavit.

Ex quibus exemplis clarè liquet, Sacerdotes, qui indignè divinum accipiunt Sacramentum, à Deo gravibus subjici infirmitatibus, subitaneâ discedere morte, variè divexari à diabolo, facile in enormia labi peccata, & tandem infaustâ morte vitam finire.

O quam tremendum est Sacerdotem, qui tanta præ cæteris beneficia à Deo in hoc Sacramento quotidie accepit, comparere coram Christo severo Judice, postquam Statum tam sanctum peccando maculavit, aut officii sui functiones sacras, erga Deum & proximum, debita cura & pietate

pietate non persolvit. Et heu! quantò magis horrendum in ipso mortis articulo à conspectu Dei in perpetuum separari: æternis ignibus ac tenebris in momento absorberi: in ardenti sulphure, pice, ac flammâ nunquam extinguenda, cum dæmonibus ac sceleratis, sine fine cruciari: idque tanto majori cum dolore atque opprobrio, quantò plura habuit Sacerdos in suo statu salutis auxilia, quibus poterat sibi, & aliis suæ curæ commissis, æternam fælicitatem comparare.

NOTA.

Aliæ Meditationes eodem modo poterunt ab ipso Sacerdote formari, quibus assiduè, matutino tempore, per horam, vel saltem mediam, spiritum in se pietatis excitet ac conservet: Ad hoc ut præsto sit ad manum oportuna Materia, notanda sunt sequentia.

Primò, poterit ex hoc Libro desumere aliquot idoneas meditationes, De virtute Fidei, Spei, & Charitatis, ex Motivis & affectibus quæ deducuntur supra, in Praxi assistendi ægris ac moribundis pag. 345. Item, de motivis ad peccati detestationem, & de Remediis contra singula peccata in particulari hic infra. Denique ex toto Apparatu supra poterit sibi seligere, & formare Meditationes de Virtutibus aut Vitiis quæ ibi per exempla ac similitudines proponuntur.

Secundò, Ex ipso Breviario fieri possunt meditationes, de Lectionibus quæ concernunt mysteria vitæ, aut Passionis Christi. Vel de aliquo insigniori Psalmo qui pium affectum & devotionem excitet: ut de Psalmo Miserere, *pro affectu pœnitentiæ: de Psalmo*, Benedic anima mea Dominum, *pro affectu Gratitudinis, & sic de ceteris: singulis scilicet Psalmi versibus cum attenta sensus consideratione inhærendo.*

Tertiò, Formando meditationem, de vita Sancti eo die occurrentis, ex tribus Lectionibus, quæ de eo in Breviario assignantur. Observando modum meditandi initio traditum, singula puncta & virtutes attentè considerando, pios affectus & desideria eliciendo, firma imitationis proposita concipiendo, & Deo, ac Sanctis per pia colloquia & affectus adhærendo. O quam parum inanes hominum fabulas & colloquia affectaret, qui semel in meditatione sanctâ seriò gustaret & videret, quam suavis est Dominus.

Sequitur novum ad omnia munia *Supplementum* huic Editioni adjectum.

PRA-

PRAXIS VARIA

ET

SELECTISSIMA.

Assistendi cuivis Proximo, in quovis Statu.

COmplectens *Primò*, Remedia & Documenta contra singula Peccata in particulari.

Secundò, Praxim Conversationis & Instructionis pro quovis hominum Statuet Necessitate, præcipuè juxta normam P. Lobneri fusius deductam.

Tertiò, Ritus necessarios administrandi omnia Ecclesiæ Sacramenta, quæ Missionario aut Curatori animarum quovis loco occurrere solent.

Ex hoc autem novo Supplemento hujus Editionis selectissimis documentis instructo, experietur Curator animarum in omni occassione tam privata, quam publica, copiosum se muneris sui subsidium in promptu habere.

CAPUT PRIMUM.

Remedia & Documenta contra singula Peccata in particulari.

§. 2. *Remedia contra vitium Superbiæ.*

1. HAbeat Confessarius in promptu pro singulis vitiis brevem et acutam sententiam, quæ instar spiculi memoriæ Pœnitentis inhæreat.

2. Ostendat quomodo Superbia reddat quemvis odibilem Deo, et simul hominibus: humilitas verò faciat omnibus amabilem: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Jacobi 4.

3. Homo superbus, qui alios contemnit, aut qui quærit ubique suam laudem, privat se merito bonorum operum, et Deus immittit illi miserias quibus humiliatur, ipso Christo id attestante Matthæi 23. *Qui se exaltat humiliabitur*, et è contra, *qui se humiliat exaltabitur.*

4. Exempla humilitatis in Sanctis, et in Christo, qui dicit Matthæi 11. *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.*

5. Pro Remedio superbiæ suadeat pœnitenti, libenter et frequenter agere cum pauperioribus, invisere hospitalia, aut alios infirmos, privatim osculari terram, cogitando se terram esse, etiam in pulverem brevi reversurum.

6. Fugiat adulatores: suas laudes non commemoret, nec ostendat se libenter eas audire, sed dicat cum Regio propheta Psalmo 113. *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.*

Ex-

Exempla vindictæ divinæ in superbos vide supra in Apparatu, V *Superbia.*

§. 2. *Documenta & remedia contra Avaritiam.*

1. INculcet pœnitenti dictum Aopstoli. ad Timot. 6. *Radix omnium malorum est cupiditas.* Ex illa oriuntur istæ lites, rixæ, odia, quæ animum assiduò turbant, et à Deo avertunt, nisi illa cupiditas tandem eradicetur.

2. Consideret vitæ brevitatem: Pro brevi via non est opus magno viatico.

3. Tempus esse ut incipiat thesaurum suum præmittere in cælum, ubi sperat in æternum habitare, monente Christo Matth. 6. *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, quo fur non appropiat.*

4. Præmium eorum qui commutant avaritiam in spiritum veræ paupertatis, et comtemptum divitiarum: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.*

5. Ut abjectâ cupiditate nimiâ, confidat divino promisso Matth. 6. *Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adjcientur vobis.*

6. Expedit vitio avaritiæ laborantibus pro pœnitentia injungere primò, paruas Eleemosynas, postea majores, donec usu elargiendi incipiat conuelli radix tenacissimæ cupiditatis & avaritiæ. Hac avulsâ animus ad bonorum æternorum cupiditatem alliciendus, nam facile nobis *fordet terra, cum cælum aspicimus.*

§. 3. *Remedia præscribenda contra peccata Luxuriæ.*

1. MOneat pœnitentem luxuriæ deditum, ut sæpe expendat hanc sententiam. *Momentaneum*

taneum est quod delectat, æternum quod cruciat. Et seriò conferat turpitudinem, pudorem, & tristitiam quæ consequitur actum luxuriosum etiam in hac vita, & multò magis in futura, cum brevissima sensus titillatione, quæ statim evanescit instar fulguris, nihil homini relinquens, nisi necessitatem vel seriò pœnitendi, vel in æternum ardendi.

2. Injungat ut frequenter & devotè postulet à Deo donum continentiæ: nam ut dicitur sapientæ 8. *Nemo potest esse continens, nisi Deus dederit.* Promittit autem Christus Matth. 17. *Patrem cœlestem daturum spiritum bonum petentibus se.*

3. Adiungat orationi aliquas corporis afflictationes, jejunia, aut vigilias. Quia, *hoc genus dæmoniorum non ejicitur nisi per orationem & jejunium.* Lucæ 11.

4. Valet etiam plurimum frequens usus confessionis, & Eucharistiæ, qui possit in partem pœnitentiæ imponi.

5. Doceat vitare occasiones luxuriæ, ut est fuga personarum quas sentit sibi periculosas: item lascivos aspectus, verba, libros, & sociorum sermones impuros. Nam præcipuum luxuriæ remedium in fuga consistit, monente Apostolo 1. ad Cor. 6. *Fugite fornicationem.*

6. Caveat à gula, & otio, honesto semper exercitio animum occupando. *Multam enim malitiam docuit otiositas.* Eccl. 33.

7. Proponat denique præmium castis in cælo paratum, Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Et oblectationem quam etiam in hac vita possunt habere in casta & pura conscientia, quæ est, *Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum,* teste Apostolo ad Philip. 4.

§. 4. Re-

§ 4. *Remedia contra Odium, Invidiam, & Iram.*

1. COnsideret necessitatem tandem deponendi odium erga proximum. Quia apertè pronunciat Christus Matth. 6. Deum non dimittere peccata, *nisi dimittenti ex corde proximo suo.*

2. Vindictam injuriæ Deo relinquendam, qui suo tempore illam infliget. *Mihi vindictam, & ego retribuam*, Deut 32.

3. Cogitet quoties Deus ipsi sua delicta remiserit: nonne decet in illius gratiam fratri suo ignoscere? *Serve nequam omne debitum dimisi tibi, nonne decebat & te misereri conservi tui?*

4. Proponat exemplum Christi, qui in Cruce oravit pro iniquissimis crucifixoribus et dixit, *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.*

5. Advertat *Invidiam* ipsi homini invido maximè nocere, dum de alieno bono dolet & tristatur, Proverb. 14. *Putredo ossium invidia.* Est instar vermis ac tineæ, quæ invidum intus rodit & consumit, & absque alia utilitate.

6. Remedia denique odij, uti & *Iracundiæ* hæc sunt. Silere quamdiu te ira commotum sentis, nec respondere nisi quaudo potes vultum & verba ad benignitatem componere: Quia, *Responsio mollis frangit iram.* Proverb. 25.

Cavere occasiones altercandi, non facile aliis contradicere. Injungere sibi pro mulcta, ut quoties alium per iram offendit, det aliquam eleëmosynam, vel ab offenso ante vesperam veniam petat. *Sol non occidat super iracundiam vestram.* ad Ephes. 4.

§. 4. Re-

§. 5. *Remedia Acediæ & Tepiditatis.*

HÆc acedia consistit in quodam animi tædio, per quod omittuntur opera pietatis, aut certè non nisi imperfectè cum animi tristitia ac tepore peraguntur.

1. Consideret talis vivâ fide, nihil se habiturum in altera vita, nisi quod in hac vita pro Deo operatus fuerit: *Ecce homo, & opera ejus.*

2. Reflectat quo modo homines pro modico hujus vitæ lucro, honore, aut voluptate, nulli labori parcant; *Et illi quidem ut corruptibilem coronam obtineant, nos autem incorruptam.*

3. Expendat quantos labores ac pœnas subierint Martyres ac Confessores pro Dei gloria, & vita æterna, quæ ipsi non est minus necessaria. Videat continuam pœnitentiam, & patientiam, quam pro sua salute ultro subeunt tot viri Religiosi, ac devoti, etiam inbecillioris sexus, & ætatis. Vel si sit Religiosus, conijciat oculos in alios fervidiores, & suos confratres, qui magno zelo & labore in arduis missionibus ac periculis versantur. Et dicat sibi cum S. Augustino, *Non potes tu quod illi, & illi?*

4. Postquam hæc seriò expenderit, prosternat se coram Deo in oratione, & ostendat illi suam miseriam, humiliter rogando ut hanc tepiditatem ac spiritualem tristitiam à se depellat: juxta consilium Apostoli Jacobi cap. 5. *Tristatur aliquis vestrum, oret,*

5. Proderit etiam contra acediam, opera pia subinde variare, ut modo oret, modò legat, &c. Moneat etiam ut ad sonum horologij cogitet, *Tempus suum esse breve*, & se temporis rationem Deo redditurum.

CA-

CAPUT II.

Praxis Conversationis & Instructionis pro quovis hominum statu & Necessitate.

§. 1. *Praxis cum Hæreticis utiliter tractandi.*

IN primo congressu concilianda est eorum benevolentia comiter alloquendo, & de ijs duntaxat rebus agendo in quibus cum illis convenimus, omni altercatione semotâ. Si quid etiam illis charitatis, obsequij, aut honoris deferendum sit, id benevolè præstandum. Sic enim disponitur animus, ut videant non contentionis, sed veritatis & charitatis studio nos conari illos à suis erroribus revocare.

Proponenda est illi paulatim multitudo, novitas, & discrepantia tot Sectarum quæ hoc sæculo emerserunt: & quomodo inter se tam repugnantes sint, ut de nullius veritate constare possit, quod clarè expositum invenies in hujus Operis tomo 1. pag. 256. 268. 291. & seq.

Et hinc exponet illi obligationem quam quisque habet indagandi viam certam & securam in negotio tanti momenti, qualis est æterna damnatio, si illa inquisitio negligatur. Nec sufficere quod videatur sibi hactenus esse in via recta, monente Scriptura, *Est via quæ videtur homini recta, & novissima ejus ducunt in interitum*: à similitu-

militudine Viatoris, qui eligit viam minimè periculosam: obligationem illam demonstratam reperies in eodem tomo 1. pag. 46.

Iuvabit etiã illi exponere motivũ vulgò notissimum propter quod moderni Sectarij in Anglia, Germania, & Belgio Ecclesiam Romanã primò seruerunt, quam eorum Majores de nullo unquam errore accusarunt per mille quingentos annos ante libidinem Henrici octavi erga Bolenam, et offensionem Lutheri erga Pontificem, et Principis Auriaci erga Hispanos: adeoque propter libidinem, odium, et offensionem, non propter veritatem ab Ecclesia Romana defecerunt. Tunc perges propter eorum exemplum, ortum ex solo odio, et libidine, teipsum in æternum perdere? de hoc vide deducta tom. 1. pag. 295.

Ponatur ipsi patheticè ante oculos status miserandus in quo versatur modernus Sectarius per ea quæ credit ab omni veritatis specie aliena, in Secta nullum habente testimonium antiquitatis, aut miraculorum, cui adversatur totus pæne orbis Christianus, quod deductum invenies in Idæa miseranda moderni Sectarij tom. 1. pag. 309.

Quamvis consultum non sit ut cum Hæreticis coram alijs publice disputetur, quia sic honoris conservandi studio plurima quæmur effugia, quibus imperitis facile imponunt. Si tamen justas ob causas disputandum sit sive publicè, sive privatim, semper observanda sunt sequentia.

1. Curandum est Sacerdoti ut in lectione Evangeliorum, et communium Controversiarum ita versatus sit, ut ex ipso Verbo Dei scripto hæreticus convincatur, cujus sensum admittere debet juxta mentem Sanctorum Patrum primitivæ

væ Ecclesiæ, juxta Methodum quam supra dedimus in Polemicis tom. 1. cap. 9. et tract. 2. cap. 1. pag. 182.

Secundo, In disputando non confidat nimium suæ eruditioni et industriæ; cùm enim sit Fides donum Dei, humanis medijs non obtinebitur. Itaque ante congressum cum hæretico, cum *Deo* in orationibus commendet, et quasdam afflictiones ac pœnitentias pro eodem offerat, sub ipsa etiam concertatione mentem frequenter elevet ad *Deum* jaculatoriis orationibus, quibus sibi gratiam, et illi lumen exoret et impetret.

3. Nè tempus frustra teratur in disputatione, consultum erit mox ad fundamentalem controversiam venire, ea autem est de notis Ecclesiæ; si enim demonstretur nostra esse vera, necessaria erit sequela, omnia quoque vera esse, quæ ipsa docuit, atque adeò non errare eum, qui sub una solùm specie sumit Eucharistiam, veneratur Sanctos, *&c.* De quibus singulis in *tom.* 1. agitur.

4. *Disputantibus* hæreticis non danda est libertas vagandi, et ab uno puncto ad aliud transiliendi, sed certa & categorica responsio extorquenda; quâ re si ipsi irritentur, caveat Sacerdos, nè ipse etiam irritetur, sed religiosâ patientiâ et modestiâ adstantibus sit bono exemplo. Attendat quoque, nè concitatè aculeatis verbis insultet, et quasi triumphum canat; hoc enim præsentibus, qui plerumque suis compati et favere solent, displicere poterit, et occasionem dare Sacerdotes Catholicos aversandi ùt superbos.

5. Sæpè non oberit urgere hæreticos, et premere quæstionem illam, unde sciant Biblia, quibus utuntur, et quæ citant, esse verum Verbum *Dei*, Evangelium S. Matthæi esse scriptum à S. Matthæo, et non ab alio, qui nomen ejus finxerit?

rit? sic enim denique deveniendum erit ad Traditionem Ecclesiasticam, adeòque ruet primarium ipsorum fundamentum.

7. Cum iis, qui simpliciores sunt, non multùm altercandum est, sed potiùs hortandi sunt, ut per orationem commendent Deo negotium hoc, rogentque, ut veram fidem eis ostendere dignetur; tum si legere possint, libellus aliquis controversiarum simplici stylo scriptus legendus offerri poterit. Prætereà verò suavia et amica colloquia cum ipsis instituentur, in quibus ostendatur illis discordia inter Hæreticos et contradictiones ipsiusmet Lutheri et Calvini, *&c.* explicabuntur etiam aliquot motiva credibilitatis pro rudi plebe magis accommodata, qualia sunt Martyria tot ac tanta pro Christiana Fide tolerata; tot tamque docti Viri ab Hæresi ad nostram Fidem transeuntes; tam mirabiles Conversiones, tam admiranda Miracula in confirmationem Fidei nostræ patrata; *&c.* Denique etsi res prima vice ex voto non succedat non desinat conatum suum cum patientia sæpius prosequi, & illorum Conversionem Deo in precibus commendare.

§. 2. *Documenta Patribus familias tradenda.*

1. STudendum, ut curam habeant institutionis Christianæ, liberos suos, & reliquam etiam familiam mittant ad Catechismum, reduces examinent, & eos, qui meriti sunt, remunetur aliquo præmiolo, ut alij quoque excitentur.

2. Ut suos servos, ancillas, liberos diligenter diebus festis ad Sacrum & Concionem mittant, & ex redeuntibus quærant, quid notaverint, puniant subtractâ aliquâ recreatione, aliòve modo negligentiores.

3. Ut

3. Ut otium domo eliminent, suosque benè occupent, ità tamen, ut tempus pro Sacro, precibusque fundendis concedant; neque existiment per tale otium quidquam decrementi rem domesticam passuram, quin potiùs certò sibi persuadeant, multùm ipsam hoc medio augendam; nam lucrum, quod propter virtutes, religionis maximè, despicitur, per virtutes meliùs recuperatur. Certè, si pietas, teste D. Paulo Tim. 4. ad omnia utilis est, quidni etiam ad rem domesticam augendam & conservandam?

4. Emendent, & tollant ludos inhonestos, ebrietatem, lasciviam, colloquia prava, juramenta, blasphemias, imprecationes, & contentiones, & similia peccata, decretâ certâ pœnâ pecuniariâ, vel abstinetiâ modicâ ijs, qui sæpiùs horum peccatorum aliquod admisisse deprehensi sunt.

5. Commendet illis lectionem libellorum piorum, recitationem Litaniarum B. V. à collecta familia ante somnum; pauperum amorem, cultum Sanctorum, & B. V. maximè: prostent, submotis inhonestis, Imagines piæ Christi passi Crucifixi, B. Virginis, Sanctorum, &c. Hæ lecticis etiam sint affixæ, ut occasio sit ante cubitum eas venerandi.

6. Suadeat Patribus familias, ut non ipsi modò uni alterive Congregationi (pluribus enim dare non expedit, quia ob domestica negotia satisfacere tot legibus non possunt) dent nomina, sed authores etiam sint domesticis ad idem faciendum, suisque temporibus eos ad conventus mittant. Ad Confessionem et Communionem, cùm leges exigunt, peragendam hortentur.

7. Summoperè illis concordiam mutuam non modò cum uxoribus servandam, sed inter ipsos etiam

etiam domesticos procurandam commendet, atque ob id frequenter illis in memoriam revocet tum illam sancti Spiritûs sententiam, Prov. 17. *Melior est buccella sicca cum gaudio* (et pace) *quàm Domus plena victimis cum jurgio*; tum tritum illud proverbium: *Concordiâ res parvæ crescunt, discordiâ etiam maximæ dilabuntur.* Eundem in finem proderit etiam narrâsse sapientissimum illud Sciluri Scytharum Regis factum, qui è vita discessurus, septuaginta, quos habebat filios convocavit, singulisque fasciculum 70. sagittarum colligatarum obtulit, frangerèque jussit; quod cùm nequirent, singulos singulas sagittas accipere et confringere jussit, quod cùm sinè labore præstitissent, subjecit: *Ità & vestra potentia, si conjuncti per concordiam manseritis, à nemine frangetur aut superabitur; secus, si per discordiam à vobis ipsis divisi fueritis.* Sententiæ et exempla de pace mutua requisita ad conversationem, reperiuntur supra verbo, *Pax* in Apparatu.

§. 3. *Praxis agendi cum Mulieribus, & maximè Conjugatis.*

CUm fœminis agendum *rarò, breviter, cautè, prudenter.* Hæc ut serventur, caveatur in Conversando locus obscurus, et ab omni teste nimis secretus: oculi à fixo aspectu, manus à contactu cohibeantur.

Hinc 1. se severum potiùs, quam familiarem exhibeat; abstineat à blandis verbis carnalem quendam affectum redolentibus. 2. Non facilè credat querelis et lachrymis fœminarum; sed potiùs adhortetur eas ad patientiam; jubeat inquirere, num causam injurijs, verberibusque doderint. 3. Non habeant fidem, si revelationes

et

devotiones fingant, sed potiùs ad observationem mandatorum Dei hortetur. Atque hæc circa mulieres in genere observanda sunt, nunc ad specialia magis descendendum est.

Virtutes ergo uxorum quod attinet. 1. Vehementer ipsis commendabit puram intentionem, ut videlicet finem illum, quem conjugata quæque mulier præfigere sibi deberet, obtinere laborent; Is autem finis est, ut marito sint adjumento in filijs generandis, nutriendis, et educandis, et per hoc debitum amorem et obsequium Deo exhibentes salvæ fiant. Hunc finem indicavit Sapiens Prov. c. 31. dum dixit de muliere illa provida. *Quæsivit lanam & linum, &c.* per lanam enim externa bona et corruptibilia, per linum verò interna et incorruptibilia seu æterna indicantur.

2. Hortetur illas ad insignem vitæ integritatem et verecundiam; hæ enim virtutes sunt vestis illa, quam sapiens mulier sibi fecit, uti Salomon indicavit, dum dixit, *Byssus & purpura indumentum ejus*, ubi per Byssum propter candorem intelligunt Interpretes innocentiam vitæ, per purperam verò verecundiam propter colorem rubrum. Certè si sic quærant regnum Dei & justitiam, omnia reliqua, quæ ad se ac familiam sustentandam sunt necessaria, copiosè adjicientur.

3. Moneat, ut etiam atque etiam imitari studeant jam sæpiùs commemoratam mulierem sapientem, quæ consideravit semitas domûs suæ, & panem otiosa non comedit. Ad hujus ergo exemplum otium diligentissimè fugiant, eumque in finem sæpiùs considerent, quæ tum interiori suæ domui, animæ scilicet; tum exteriori, videlicet familiæ desint, eâque omnia solicitè, &

optimo,

optimo, quo possunt modo, procurare studeant.

4. In memoriam illis revocet illam S. Pauli sententiam ad Eph. c. 5. *Sicut Ecclesia subdita est Christo, ità mulieres viris suis in omnibus.* Hortetur itaque illas, ut, sicut Ecclesia triplici potissimùm obsequio suum erga Christum amorem probat scilicet reverentiâ, obedientiâ, patientiâ; Ità his ipsis tribus officijs ipsæ quoque suos sibi maritos demereri studeant.

5. Singulariter illis commendet domesticorum, & liberorum maximè curam; horteturque ad exemplum mulieris sapientis omnes suos domesticos duplicibus vestiant, id est, ut tam in virtutis, quàm in aliarum artium aut munerum, quibus alere postea sese debebunt, studio eos perficiant.

6. Non minùs illis commendet imitationem illius virtutis, quam in muliere Sapiente Salomon laudavit, dum dixit: *Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua ejus.* Prov. ult. Hortetur itaque illas, ut singulari studio taciturnitati studeant, & domesticos mansuetudine potiùs, quàm imperijs duris atque verberibus ad officium perducere studeant: nam mitibus promisit Christus, quod terram, id est, homines suæ curæ commissos possessuri sint.

7. Suadeat, ut cum sapiente muliere accingant fortitudine lumbos suos, & roborent brachium suum, ad plurima incommoda, quæ matrimonij jugum secum ex omni parte affert, toleranda; alioqui enim & in hoc, & in futuro seculo miserrimas futuras.

8. Denique misericordiam erga pauperes specialiter etiam commendent, ut videlicet & ipsæ cum muliere sapiente manum suam aperiant inopi, & palmas suas extendant ad pauperem; sic enim

enim copiosam domui benedictionem obventuram, juxta illud Servatoris promissum : *Date & dabitur vobis : Mensuram bonam & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum.* Luc. 6. Has profectò virtutes si comparare studuerint uxores, verificabitur de illis, quod Salomon de muliere sapiente narrat : *Surrexerunt filij ejus, & beatissimam prædicaverunt; vir ejus & laudavit eam : date ei de fructu manuum suarum & laudent eam in portis Operis ejus.* Prov. ult.

Tentationes Conjugatarum ad tria ferè genera revocantur. *Primum*, & gravissimum ferè est, quod ex maritorum vel severitate, vel violentia, vel negligentia, aliisque vitijs nascitur. Contra hanc tentationem sic eas muniat, & 1. suadeat, ut pro maritis suis assiduò Deum, in cujus manu sunt corda hominum, precentur, imitatæ prudentem Abigail, quæ marito suo iratum David placavit. 2. Snadeat, ut non in quotidianis duntaxat obsequijs valde diligentes sint, sed extraordinaria charitatis officia erga illos ostendant, v.g. cibos illis gratos præparent, dicantque se speciali affectu erga maritum illos præparasse, omnia verò mandata promptissimè exequantur, &c. sic enim amor maritorum erga ipsas crescet, & suo tempore occasio dabitur, id quod volent, impetrandi, uti in Estheris exemplo paret. 3. Suadeat, ut, dum maritus ebrius aut iratus est, taceant; imò etiam postero die ab ipso veniam precentur, non aliter, acsi ipsæ illum offendissent; talis enim dissimulatio & patientia mirè illis mentem mariti devinciet. Certè in plerisque conjugijs causa potissima discordiarum est, uxorum garrulitas atque impatientia, uti ingeniosè indicavit Medicus ille, qui uxori, quam maritus quotidie verberabat, remedium

petenti, vasculum naturali apuâ plenum obtulit, jubens, ut marito irato, os hâc aquâ impleret & tamdiu retineret, donec mariti ira deferbuisset, sic enim futurum, ut nunquam vapularet, quod & factum est. Idem indicavit prudenter chirurgus ille, qui dum ad uxorem vulneribus plenam vocatus esset, primo loco emplastrum ori, nullum alioqui vulnus habenti, applicare voluit, causamque rogatus, respondit, frustra se reliqua vulnera curaturum, nisi hoc foramen prius obstruxisset & sanasset. 4. Suadeat, ut, dum mariti signa quædam amoris erga ipsas ostendunt, occasionem captent, & suavibus verbis rogent, ut deinceps ab hoc vel illo scelere abstineant, ut patienter ferant suos (uxorum) errores, se quoque, si hoc impetraverint, paratissimas ad omnem ipsorum nutum & obsequia fore. Caveant autem, nè unquam maritos, aut increpent, aut cum ipsis litigent, aut omninò manibus certent; nam sic magis in consuetudine eos roborant, atque ad odium & rancorem majorem excitabunt. Si hæc nihil proficiant, suadeat illis, ut Parochum, vel Virum religiosum adeant, eumque rogent, ut cum marito suo agere, aptisque mediis prudenter applicatis, ad frugem reducere studeant; Ipsæ verò interea negotium hoc Deo commendent, proque felici ejus successu Communiones aliquot, vel eleëmosynas, aliâque opera offerant. 6. Si neque hoc remedium efficax fuerit, ad patientiam hortetur, suadeatque, ut ex malo tanto fructum bonum meritorum in cœlo ingentium extrahere studeant, nè alioqui & illis objici possit, quod S. Job suæ uxori objecit, & dici: *Quasi una de stultis mulieribus egisti. Si bona de manu Dei suscepisti, mala quare non suscipias?* Profecto enim stultè agunt

agunt uxores, quæ impatienter ferunt tales miserias, quia sic & graviùs ferunt crucem, & in altera vita nil nisi gravissimas pœnas expectare ex ea possunt, cùm tamen per patientiam potuissent crucem hanc leviorem reddere, & simul ingens in cælis præmium mereri.

Secundum genus tentationis provenit ex liberorum & aliorum domesticorum corruptis moribus. Contra has tentationes sic eas muniat Sacerdos. 1. Doceat illas, non nimis graviter apprehendere errores subditorum & liberorum, sed potiùs considerare eos ut cæcos, ut ægros, quibus minimè irasci, sed cum charitate & condolentia media applicare solemus. 2. Suadeat, ut non quosvis errores mox puniant, sed minores dissimulent, exemplo piscatorum, qui piscis minoris jacturam contemnunt, ut majorem lucrentur. Revocet illis in memoriam Dei misericordiam, quam erga ipsas ostendit; & dicat illis: Ecce, an non vos quoque estis filiæ Dei? & tamen quàm parùm impletis mandata illius? si quoties peccatis, mox Pœnam injungeret, quoties jam in Purgatorio, aut inferno essetis? Si ergo vos, quæ ratione polletis, à vobis ipsis impetrare non potestis, ut efficiamini tales, quales esse deberetis, quantò minùs à liberis vestris, ratione destitutis hoc exigetis? 3. Hortetur illas, ut cum mansuetudine potiùs, quàm severitate eos corrigant, nam ut S. Prosper l. 1. de vita contempl. ait; *Leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti, asperitate autem nimiæ increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem.* Et ut S. Greg. in pastor. c. 35. ait: *Plerumque quos Cruciamenta non corrigunt, ab iniquis actibus lenia condimenta compescunt.*

Tertium genus tentationis oritur ex solicitudi-

ne, quam de liberis tum alendis, tum necessariâ dote instruendis habent. Contra hanc sic illas muniat Sacerdos. 1. Hortetur illas, ut filios in timore Domini educent, & exemplo S. Tobiæ ab infantia faciant, timere Deum; Hanc enim solam esse optimam hæreditatem, quam nemo liberis invitis auferre possit, & cum qua nullum necessariorum ad vitam mediorum defectum sint passuri; eâ enim si liberos instruxerint, audacter cum S. Tobia ad illos dicere ipsas posse: *Dilecta proles, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bene.* Tob. 4. Ut enim Deus ipse per Psalmistam dixit: *Non est inopia timentibus eum* Is. 33. 2. Jubeat illas considerare, quàm liberaliter Deus aves in aëre, pisces in aqua, feras in sylvis nutriat, quantò magis ergo hominibus pretioso ipsius Saaguine redemptis necessarium victum non negabit? 3. Jubeat item meminisse, quòd non tam ipsarum, quàm etiam Dei filii sint liberi earum; imò magis Dei, ut qui corpus & animam dederit; si ergo ipsæ tantopere solicitæ sunt pro liberis, neque illos unquam fame perire sinerent, quantò major de talibus liberis cura ab ipso Deo expectanda erit? 4. Ostendat illis, quantum periculum & damnum liberis & sibi ipsis creent, si amplam nimis hæreditatem parent; sibi quidem, dum interea salutem suam negligunt, & cœlestes divitias comparare negligunt, pro quo tamen ipso labore exiguas à liberis gratias referent, sed potiùs efficient; ut & in vita mortem ipsarum illi assiduò desiderent (quò citiùs paratâ hæreditate fruantur) post mortem verò convivia instituant,

ſtituant,& turpem per decoctionem hæreditutis notam parentibus mortuis inurant.

§. 4. *Praxis Viduas inſtruendi.*

EXplicandum Viduis,quod cum marito careant, debeant ſe Chriſto offerre, & illum in Sponſum accipere. Suadeat ut Chriſto pro dote offerant has quator virtutes. 1. Inſignem vitæ honeſtatem , qua ſtudeant Chriſto ſoli placere , & ab eo viciſſim amari. 2.Conſtans ſtudium Orationis : per hanc enim ſponſo ſuo familiares fient,nec aliorum colloquia ambient. 3.Patientiam , quâ æquo animo ferant miſerias & deſolationes quas ſecum affert ſtatus viduitatis. 4. Charitatem erga liberos & domeſticos,quâ tum neceſſaria illis provideant, tum in pietate & bonis moribus benignè inſtituant.

Tentationes quædam propriæ ſunt Viduis contra quas à Sacerdote muniri debent.

Prima tentatio oritur ex mariti morte , contra quam ſic eas muniat Sacerdos. 1. Oſtendat , meritò ſperari poſſe , maritum inter Electos annumeratum eſſe , proinde , ſi verè illum dilexerit,gaudere magis ipſas debere, quòd ille ex carcere corporis liberatus , & ab exilio revocatus in patriam , omni deliciarum genere affluentem, fuerit.

2. Declaret etiam illis, meliùs ſic proviſum iri à marito , ſi enim , cùm in terris viveret , tantâ curâ uxori & liberis neceſſaria providebat , quantò magis in cœlis hoc facturum , ubi & charitas innumeris partibus aucta eſt, & major ad quævis impetranda facultas adeſt ?

3. Revocet in memoriam , quoties viventem adhuc maritum in longinquas regiones negotiorum

tiorum causâ abeuntem sinè dolore dimiserint; quidni ergo etiam jam ipsius absentiam per diem unicum (nam mille anni coram Deo, & cum æternitate comparati, sunt sicut dies hesterna, quæ præteriit) æquo animo ferant, ut suo tempore tantò cum majori gaudio in cœlis iterùm videant; maximè cùm sperare possint, in eum locum abjisse maritum, in quo negotia sua, & liberorum commoda optimè procuraturus credatur?

4. Ostendat illis, quòd loco mariti defuncti infinities ditiorem, pulchriorem, nobiliorem, sanctiorem, & præterea etiam immortalem, summeque sponsæ suæ amantem Sponsum, ipsum videlicet Christum habere possint; ei proinde se despondeant, & tum audacter cum S. Davide Psal. 22. dicturas: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit.*

Altera tentatio ex ipso viduitatis statu & solitudine plerisque viduis perquam sanè molesta oritur, contra quam sic illas muniat Sacerdos. 1. Declaret, quantam curam se de viduis habiturum promiserit Deus, nam Exod. 22. c. dicit: *Viduæ & pupillæ non nocebitis, si læseritis eas, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem earum, & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio*, Jerem. 22. præcipit: *Viduam nolite contristare.* Matth. 23. c. *Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui domos viduarum comeditis.* Psalmista Ps. 145. de eo dicit: *Pupillum & viduam suscipiet.* Ps. 67. *Pater Orphanorum & Iudex viduarum* vocatur, ut innuat, se speciali ratione viduas defensurum.

2. Illis ostendat, quàm fideliter Deus promissis steterit, & quantam jam olim curam de illis habuerit; in eumque finem ob oculos illis

ponat

ponat viduam Sareptanam 3. Reg. 17. ab Elia adjutam.

Alteram item, cui Elisæus 4. Reg. 4. per olei multiplicationem subvênit. Nohemi viduam singulari benedictione impertitam. Ruth. c. 1. Viduam, cujus filium Dominus à morte suscitavit. Luc. 7. Annam filiam Phanuelis, quam Prophetico Spiritu donavit, & quam tantopere à S. Luca c. 2. laudari voluit. Viduam, quæ duos obolos in Gazophylacium misit, præ aliis omnibus laudatam. Marc. 12. c.

3. Proponat in exemplum viduas illas, quæ, cùm possent, nubere noluerunt; quales, sunt Pauli Romana; Blesilla ejus filia; Melania, quæ marito nondum sepulto viduitatem suam Domino consecravit; Euphrasia, quæ licèt ætate florida, & divitiis affluens, & ab ipso etiam Imperatore rogata, ut secundas iniret nuptias, constanter abnuit, & in Thebaidem se cortulit; Elisabetha Regis Ungariæ filia, quæ totum se post mariti mortem pauperibus infirmis curandis impendit; Olympia Constantinopolitana vidua, quæ cùm per annum & dimidium duntaxat virum habuisset, & ab Imperatore Theodosio moneretur alium accipere, respondit: *Si Dominus voluisset, me viro nuptam esse non tam citò me illo orbasset; quia ergo agnovit, non impliùs expedire mihi Conjugium, conjugem abstulit.*

4. Revocet in memoriam illis incommoda matrimonii, & durum vinculum, ob quod ablatum gaudere deberent potiùs, quàm tristari; meminisse quoque lubeat illius dilemmatis, quo vidua quædam Romana usa est, dum dixit: *Aut futurus mihi maritus bonus, aut malus est: si bonus, vexabit semper timor mortis illius; si verò malus, expe-*

pedit mihi magis malum hoc non experiri.

Tertia tentatio provenit ex solicitudine de victu sibi & filiis procurando; contra hanc muniat eas, partim iis mediis, quæ suprà pro simimili tentatione conjugatarum attuli; partim verò etiam iis, quæ infrà contra pauperum tentationes afferentur; specialiter verò hic proderit in memoriam revocâsse illam historiam de vidua, quæ duas filias, quas alere jam non poterat, ad aram B. Virg. duxit, eique omne in illas jus maternum transcripsit. Quo facto vix egressæ templo sunt, cùm obvius illis juvenis factus plenum pecunia marsupium offert, eique patri eorum mortuo has pecunias debere aserit. Accipit pecuniam læta mater, & ex ea vestem filiabus honestam confici curat; cùm autem vicini ità vestitas viderent, & talem pecuniam ex quæstu impudico comparatam suspicarentur, mater de infamia filiarum sollicita ad templum properat, & B. V. hanc necessitatem commendat; & sanè iterùm auditæ sunt preces. Nam die quodam festo, dum filiæ ante domum sedent, adest de cœlo Angelus, & in conspectu multorum rosas virginibus tradit, dicens, eas ab ipsarum cœlesti Matre in testimonium illæsæ virginitatis missas fuisse. Id ubi Princeps illius terræ intellexit, geminum monasterium edificavit, & utrique has virgines præesse vouit. Ita refertur in speculo Exemplorum. d. g. exemplo 117. Et ex Apparatu videri potest v. *Consolatio divina*, quomodo illa Viduis aderit, si ad eam fidenter confugiant.

§. 5.

§. 5. *Quomodo, & de quibus instituenda Moniales, & Virgines.*

SUadendum, ut sæpe recolant illam S. Bernardi sententiam: *Ad quid venisti?* Ac proinde Mundo generosè valedicentes, solum Christum pro Sponso eligant, certoque sibi persuadeant, quidquid sponsa in Sponso suo vel exoptare posset, id omne illas in Christo infinities perfectiùs reperire; ideòque meminisse eas jubeat sententiæ illius à S. Paulo 1. ad Corinth. c. 7. prolatæ: *Quæ nupta est, cogitat quæ mundi sunt, quomodo placeat viro; & mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini sunt*, ut sit sancta *& corpore & spiritu.* Audiant ergo & implere studeant consilium in simili negotio viduis à S. Augustino de bono viduitatis datum, dum ait: *Currite ad illum; placete illi ex illo; vivite cum illo, de illo.* Præcipuè verò illas hortetur ad magnam corporis, animique integritatem, ad Orationis studium, ad obedientiam, modestiam, & patientiam; hæ enim virtutes maximè sponsam Christi decent. Porrò tentationes ipsarum ad quatuor ferè species revocari possunt

Prima oritur ex solitudinis religiosæ tædio; contra hanc sic illas muniat. 1. Proponat illis exemplum avicularum inclusarum, quæ initio quidem solitudinis impatientes exitum ubique sollicitè quærunt, sed paulò post solitudini assuetæ, adeò delectantur illâ, ut neque aperto etiam ostio exeant; idem ergo ipsas sperare tantò certiùs jubeat, quantò fortior est gratia divina, quàm consuetudo.

2. Revocet illis in memoriam, quomodo pleræque uxores in sæculo solitariæ domi resideant,

& interea mille crucibus & curis oneratæ gemant, & felices virgines Deo consecratas & inclusas prædicent; gaudeant ergo illæ, sibi obtigisse felicitatem, quam aliæ tantopere expetunt, neque tamen obtinere possunt.

3. Ostendat illis peculiaris favoris indicium hoc esse, quòd Deus ità illas incluserit; ut enim venatores accipitri oculos obvelant, ne viliorem prædam infectatus, nobiliorem dimittat; ità Deus obvelat oculos mentis & corporis monialibus, ne videant, & Deū amare omittant. Sicut item imagines elegantes & altaria velis obteguntur, ne sordibus infectæ splendorem suum & pulchritudinem amittant; ità Deus Moniales vult obvelatas esse, ut tantò pulchrior ipsarum anima, puriorque remaneat, aptaque fiat ad Sacrificium Holocausti in ea offerendum.

4. Meminisse jubeat, quid Sponsus ipsarum per Oseam c. 2. dixerit: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus.* Si ergo in solitudine Jesus est, & esse cum Jesu Paradisus est; cur solitudinem horreat Christi Sponsa? Audiant ergo Thomam de Kempis lib. 1. cap. 20. sic loquentem: *Si cuncta videres præsentia, quid essent nisi visio vana? Eleva oculos tuos ad Deum in excelsis; & ora pro peccatis tuis & negligentiis. Dimitte vana vanis, tu autem intende illis, quæ tibi præcepit Deus. Claude super te ostium tuum, & voca ad te Iesum dilectum tuum, mane cum eo in cella, quia non invenies alibi tantam pacem.*

Secunda tentatio oritur ex defectu temporis ad orationem; quandoque verò ex consolationum, quas in precibus sentire cupiunt, carentia. Contra hanc sic illas muniat. 1. Ostendat illis meliorem esse & gratiorem Deo obedientiam, quàm victimas orationis & sacrificia laudis. Certè

Certè quemadmodum servus in vinea laborare jussus, si Domino suo domi suaviter canere, vel cytharâ ludere vellet, minimè gratum obsequium ipsi præstaret; ità nec hominis grata Deo oratio esse potest eo tempore, quo Deus aliud ab ipso obsequium petit. Doceat præterea, ipsum opus obedientiæ orationem esse; sic enim S. Augustinus super Ps. 150. Cùm quæsisset, quomodo res ratione carentes à S. David ad laudandum Deum invitatæ laudare ipsum possint, respondit, in eo, quòd ipsi obedientes sint, & suos effectus ad nutum ipsius producant: unde subjicit S. Doctor: *Vis semper laudare Deum? benè fac omnia, & laudasti Deum.*

Insuper firmiter illis persuadeat, ipsas consolationes, quas in oratione sentiunt, si propter obedientiam relinquantur, per obedientiam melius recuperari, si enim gaudium est in hoc mundo, hoc utique possidet puri cordis homo; quis autem cor purius & meliorem conscientiam habet, quàm is, qui in omnibus Dei voluntatem se impleviſſe advertit? Nimirum talibus contingit, quod illi Moniali, quæ cùm Christum, qui ipsam visitaverat, ad portam vocata dimisisset: rediens adhuc invenit, dicentem tamen, se abiturum fuisse, nisi ipsa, quò obedientia vocaverat, abjisset.

Secundò illis, quæ desolationes in oratione patiuntur, firmiter persuadere conetur, in his sensibilibus consolationibus non consistere profectum & perfectionem hominis, sed potiùs in integra resignatione sui in manus Dei, multoque gratiores Deo, charioresque esse animas, quæ desolationes patiuntur & aridates, quam quæ consolationibus avidè inhiant. Quod pul-

chrè aliquando Deus perſonæ cuidam deſideranti ſcire, quænam animæ Deo chariſſimæ eſſent, declaravit ſequenti viſo, ut in Speculo exempl. V. *Tribulatio exem. 6.* videre eſt. Viderat illa perſona Chriſtum ad altare ſtantem, & infrà tres Moniales flectentes. Ad harum primam accedens Chriſtus, ſuaviter eam allocutus eſt, & poſteà SS. Corpus ſuum tradidit. Subinde ad alteram progreſſus, duris verbis, & torvo aſpectu eam caſtigavit, ſimulque etiam SS. Corpus ſuum porrexit. Tandem ad tertiam pergens, non verbis tantùm, ſed etiam verberibus eam plurimis afflixit, & tum demùm SS. Corpus ſuum præbuit. Cùm autem perſona illa hujus viſi explicationem peteret, reſpondit Chriſtus, primam quidem Monialem ſibi charam eſſe, ſed quia non niſi conſolationes apperit, non eſſe eam tam charam ipſi, ac ſecundam, ut quæ etiam duriùs ab ipſo tractata, ab ejus ſervitiis non deſinat; verumtamen, quia, ſi graviores eſſent tentationes, animo & propoſito deficeret, ideò tertiam ſibi chariſſimam eſſe, ut quæ nullis adverſis rebus ſeſe ab ejus amore, *& ſervitio permittit abſterreri*,

Tertia tentatio oritur ex eo, quòd à Superioribus non videantur amari, ideòque non applicentur ad honorifica officia, ſed perpetuis increpationibus vexentur. Contra hanc tentationem ſic eas muniat. 1. Proponat exemplum Chriſti, qui uſque ad 30. annum obſcuram vitam vivens, ſubditus erat parentibus ſuis.

2. Jubeat meminiſſe ad quem finem venerint in Religionem? nonne, ut eligerent abjectæ eſſe in domo Dei ſui magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum? Gaudeant ergo ſibi occaſio-

occasionem offerri finis sui obtinendi, & eâ sedulò utantur.

3. Demonstret illis, omnia officia suam dignitatem & excellentiam desumere à voluntate Dei, illumque à Deo copiosiùs honorandum, qui officium ab eo impositum perfectiùs impleverit, perinde ac in comœdia non attenditur, quam personam egerit actor, sed quàm bene.

4. Ostendat illis commoda, quæ afferunt humilia officia præ altioribus. Nam 1. minùs periculi in illis reperitur vanæ gloriæ, & præmii per eam perdendi. 2. Purior est intentio; & hoc ipso major à Deo benedictio. 2. Minoribus talentis ad ea opus est. 4. Curas minores requirunt. 5. Consolationes divinæ in iis sunt frequentiores. 6. Proximus magis inde ædificatur. 7. Charitas fraterna mirè per ea augetur & conservatur; omnes enim diligunt eos, qui se ipsis subjiciunt, & onera pro ipsis portant. 8. Superiores valde recreantur, & multis curis sublevantur, quas alioqui suscipere deberent, dum timent, ne imponendo vilia officia, subditos offendant. 9. Securiùs possidentur; quia pauci sunt, qui ambiant illa.

5. Demonstret illis, nullam familiaritatem esse magni faciendam, aut magis appetendam, quàm cum Deo; ad hanc verò semper illis januam esse apertam. Hortetur ergo illas, ut in hac tentatione constitutæ imitentur Rachelem Monialem; quæ, cùm à Judaismo ad veram Fidem conversa, nunquam in monasterio visitaretur ut cæteræ Moniales, reliquis ad portam garrientibus; ad altare cubiculi sui accessit, & B. Virginem, aut Christum rogavit, ut & ipsi eam ad colloquium admitterent; magisque consolata discessit, quàm si ad portam cum aliis

fuisset

fuisset locuta, uti in Spec. Exempl. V. Maria ex. 10. videre est.

6. Hortetur eas ad imitandum exemplum S. Catharinæ Senensis; quæ, ut leviùs ferret vexationes parentum & domesticorum, Christum in parente, B. Virginem in matre, in reliqua familia Apostolos sibi imaginabatur.

Quarta tentatio oritur ex vitiis & peccatis quotidianis, in quæ solent incidere, & ob quæ non modicè anguntur quandoque Moniales. Contra hanc ergo tentationem sic eas muniat.

1. Jubeat illas meminisse conditionis humanæ, atque in memoriam illis revocet dictum B. Aloysii; quo dicere solebat, nimiùm de levibus & quotidianis erratis affligi, indicium hominis esse semet ignorantis: qui enim se nôrit, non posse esse nescium, hortum suum tribulorum ac spinarum suapte naturâ feracem esse. Hinc ille adversùs errata quotidiana hâc oratione utebatur: En mi Domine, quàm fragilis sum & miserabilis! quàm proclivis ad lapsum! Ignosce mihi Domine, & gratiam concede, ne idem peccatum iterum committam, & tum quiescebat.

2. Persuadeat illis, quòd, quemadmodum infirmus tendens in certum locum, etiamsi sæpiùs ex infirmitate caderet; certò tamen veniret ad locum, si post casum mox resurgeret: ità & animam, quæ tendit ad cœlum, certò eo perventuram, licèt quandoque in peccata venialia labatur, modò resurgere citò conetur.

3. Pari modo persuadeat illis; quemadmodum pater infanti suo ob morbum cadenti potiùs condolet, quàm indignatur; ità Deum quoque animæ ex infirmitate cadenti, non

modò

modò graviter non indignaturum, sed potiùs condoliturum, mediaque ad infirmitatem curandam suppeditaturum.

§. 6. *Praxis juvandi & consolandi Pauperes.*

INstruendi sunt pauperes, ut sortis suæ vilitate non affligantur, sed cum gaudio inde sibi meritum & coronam acquirant.

1. In hunc finem proponat exemplum Christi; qui, ut S. Paulus 2. ad Corinth. c. 8. ait: *Propter vos egenus factus est, cùm esset dives*; si ergo solatium est miseris socios habere, quantum erit solatium pauperi, paupertatis socium habere ipsum Deum?

2. Revocet illis in memoriam, quot millia sapientissimorum virorum & sanctissimorum sponte amplexi sint paupertatem, ut essent similiores Filio Dei; quidni ergo & ipsi gaudeant, ultrò à Deo oblatam hanc gratiam, quam alii per magnas difficultates & certamina quæsierunt?

3. Jubeat meminisse, vitam nostram similem esse comœdiæ; ut ergo actor libenter per diem personam mendici vel rustici gerit, si speret inde se Regi, Aulicisque per eam magis placiturum, & majus præmium obtenturum; Ità & ipsi libenter vilem suam personam per unicum vitæ diem sustineant, ut Deo cœlitibusque magis placeant, & merita sua multiplicent.

4. Ostendat talem & tantum esse quemlibet hominum, qualis & quantus est apud Deum, atque adeò illum esse in hac vita digniorem, qui sanctior est; hanc ergo dignitatem obtinere cùm in ipsorum sit potestate, cur doleant,

se

se falsâ gloriâ honoribusque carere?

5. Demonstret, quòd Deus divitias illis non dederit, specialis favoris loco habendum. Indicium enim est, Deum hic velle curam eorum habere, atque eos in altera vita ditare regno illo, quod pauperibus promisit: etiam ipsos in hac vita à curis, quas divitiæ afferunt, liberos esse, & annos suos in vera pace transigere. Ad quem finem proderit narrare historiam de fabro illo ferrario, quem cùm vicinus dives toto die cantantem audiisset, quoddam marsupium pecuniâ plenum in officinam conjecit; quo ille invento, mox curis obrutus de pecunia servanda & augenda, à cantu abstinuit, neque eum resumpsit, donec vicinus detecto consilio suo pecuniam repetiit.

Altera tentatio, eaque gravior oritur ex timore de victu & vestitu quotidiano parando; contra quam sic muniat eos. 1. Declaret illis, quantam Deus semper curam se habiturum pauperum promiserit, & actu habuerit, ut meritò S. Psalmista Ps. 10. dixerit, quòd oculi ejus in pauperem respiciant; diligenter scilicet considerantes, ne aliquid ei desit; *nam illi derelictus est pauper*, eodem teste Ps. 9. Unde jam olim etiam apud Ethnicos, teste Menandro Epist. 28. pauperes æstimabantur Deorum esse. Quàm verò fideliter steterit Deus promissis, id unum indicio satis esse potest, quòd S. David dicat Ps. 36. *Iunior fui, etenim senui, & non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem. Divites eguerunt & esurierunt; inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.*

Si Princeps promulgari juberet, nihil ei magis placiturum, quàm si cives, quotiescunque re aliquâ indigerent, ad eum confugerent, eam-

que

que audacter peterent; quis civium foret, qui non sæpissimè, imò assiduò ad ipsum confugeret? & tamen hic Princeps tum propter fragilitatem, tum propter limitatas divitias fallere posset. Cùm ergo Deus summè verax & potens simile decretum promulgari jusserit, imò ipse promulgaverit, dum dixit: *Petite & accipietis, &c.* Joan. 16. an non maxima cum fiducia ad eum confugiendum erit?

Demonstret illis, quot titulos habeat quivis homo justus ad omnia necessaria à Deo speranda.

Primus est, quòd *homo* sit: si enim Deus lilia agri, & volucres cœli tam sollicitè nutrit; an ipsius hominis, propter quem omnia illa condidit, non majorem rationem habebit?

Secundus titulus est, quòd *redemptus* sit: quis enim ovem, aut equum, aliudve animal, quod magno pretio emerit, fame perire sinit? quantò minùs ergo Deus hominem pretioso Sanguine suo emptum & redemptum necessariis ad vitam subsidiis destituet.

Tertius est, quòd sit *Christianus*: quis ignorat, quantam curam Deus Israëlitarum habuerit: quâ charitate & solicitudine illis manna de cœlo tot annis, coturnices, aquam de petra providerit? & Christianis, qui veri Israëlitæ sunt, quorum illi figura erant, victum quotidianum negabit? aut certè populo se sequenti per tantum miraculum panem datum credemus; & Christianis non corpore, sed animo, non pede, sed affectu, non gressu, sed virtutis studio ipsum sequentibus ac imitantibus, necessaria alimenta negaturum existimabimus?

Quartus titulus est, quòd *Servus* sit: quis nescit, quantâ curâ victum subministremus etiam brutis servientibus nobis? si verò servum nacti

sumus

simus fidelem & utilem, quàm ægrè dimittimus? An igitur minorem charitatem à Deo sperabimus? an nescimus, quantâ curâ fidelem servum suum David protexerit, & conservarit? quàm sollitè Eliam per corvum aluerit? quàm liberaliter Jobo, cui similis in terra tum temporis servus repertus non erat, duplicia restituerit?

Quintus titulus est, quòd sit *Amicus* Dei: quis amicum sibi gratum deserit? quis nescit, amicorum omnia esse communia? si ergo Deus hanc consuetudinem adeò servare decrevit, ut etiam seipsum amicis suis dare statuerit, an in quotidianis alimentis suppeditandis eam transgressurus credetur? Certè ad fiduciam orationis adhortaturus, amici panem iteratò petentis exemplo usus est, ut indicaret, hunc esse specialem titulum, ob quem non facilè quid negari possit petenti.

Sextus titulus est, quòd sit *Filius*, si enim ipsa etiam bruta tam sollicitè pullos suos alunt; an Deo hanc providentiam adimemus? An infans, si ratione præditus esset, prudenter dubitare posset, num mater eum lactatura esset, & quis dubitabit, an Deus sustentaturus sit, quibus dixit: *Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum? quòd si illa oblita fuerit, ego non obliviscar tui.* Isaiæ 49.

Septimus titulus est, quòd sit *Sponsa* Dei: quis unquam audivit, sponsam regiam à sponso desertam esse, si illa bene se gesserit? Certè Assuerus Estheri dimidium regni obtulit; quantò magis daturus fuisset, si victum tantùm petiisset? An Rex cœlestis à terreno se vinci patietur? Hos ergo titulos bene perpendere pauperes jubeat Sacerdos, certoque promittat, iis fiduciam auctum iri; si enim, qui litteras sep-

tem

tem sigillis munitas à Rege accepisset, quibus ei victum promitteret, minimè dubitaret, quin Rex promissis staturus esset; quantò minùs de Deo, qui septem hos titulos tam benignè largitus est, dubitare fas erit? Id unum ergo singulari curâ curent pauperes, ut mandata Dei servent, orationem frequentent, patientiam in adversis non deserant; de cætero omnem solicitudinem in Deum conjiciant, & eum ipsi in ore ac mente assiduò habeant.

§. 7. *Quo modo agendum cum Consuetudinarijs, & obstinatis peccatoribus.*

SAcerdoti hic imitanda est Christi mansuetudo & patientia, quâ peccatores expectat & recipit. Illius ars & industria non est posita in eo ut tales statim sine absolutione dimittat, sed ut congruis mediis & motivis tales efficiat, ut meritò absolui possint. In hoc, non in illo, consistit labor viri Apostolici.

Primo loco ad illorum animos emolliendos adhibenda est sincera ad Deum precatio pro eorum salute. Juvat etiam benigna conversatione, aut etiam obsequiis animos eorum disponere ut monita salutaria facilius recipiant, quod S. Xaverio familiare fuisse in ejus vita narratur.

2. Si legere norunt, suadeat illis, ut singulis diebus tardè & attentè unum alterumve folium ex libello pio legant, maximè ex tali, qui vel de æternitate, vel de quatuor novissimis scribat. Hi enim Concionatores muti multò efficaciùs plerumque persuadent emendationem, quàm ii, qui in cathedris cum strepitu detonant.

3. Specialiter illis commendet affectum & fiduciam

ciam ad SS. Domini Passionem, horteturque, ut singulis diebus semel vel sæpiùs ad honorem illius Orationem Dominicam, vel Salutationem Angelicam recitent; cum in finem juverit illis indicare, quod Christus quondam S. Gertrudi dixit: *Quilibet poterit respirare in spem veniæ offerendo Deo Patri meam innocentissimam Passionem & mortem. Credat igitur peccator, se per hoc obtinere saluberrimum fructum indulgentiæ; quia nullum tam efficax remedium contra peccata poterit in terris haberi, sicut devota memoria meæ Passionis cum fide recta & vera pœnitentia.* l. 4. Insin. diu. piet.

4. Simili modo conetur eos ad singularem fiduciam & amorem erga B. Virginem excitare. Suadeat ergo Sacerdos, ut hanc S. Virginem peccator, cum quo agit, variis obsequiis demereri sibi studeat, maximè singulis diebus aliquid in honorem ejus recitando, in ejus festis confitendo, per diem integrum, maximè verò Sabbati, abstinendo ab illo vitio, quo maximè infestatur. Eum in finem conveniet unâ alterave brevi historiâ ostendere, quàm salutare hoc medium multis peccatoribus fuerit, v. g. illi militi, cui diabolus servi specie assumptâ per 14. annos servierat, occisurus illum, si vel semel Salutationem Angelicam, quam recitare quotidie consueverat, omisisset, qui tamen posteà B. V. patrocinio & ope Eremitæ cujusdam, fraude dæmonis detectâ, egregiè resipuit. Uti fusiùs in Spec. Exempl. V. Salut. Angel. ex. 5. refertur. Alius verò, qui Sabbato virginis Mariæ nomen habentis pudori amore beatissimæ Dei Matris pepercerat, in torneamento occisus, contritionis elicitæ gratiam, & cum hac salutem obtinuit. Ibid. V. Horæ Canonicæ ex. 4.

5. SS. Eu-

5. SS. Eucharistiæ usum quoque, si possit omnibus modis persuadeat; ibi enim mensa est, quam paravit Dominus adversum eos, qui tribulant peccatorem, vitiorum habitus. Ibi humanus Sanguis latet, qui si hauriatur à peccatore, à morbo caduco ad peccati lapsum impellente eum liberabit. Expertus hanc efficaciam est miles ille; qui concubinæ amore implicitus, cùm S. Bernardi suasu in agone constitutus SS Eucharistiam recepisset; adeò mox mutatus est, ut summè eam detestatus sit, quam summè priùs deperierat, uti fusiùs in Speculo exempl. V. Attritio videre est.

6. Nonnunquam proderit adhibere medium illud, quo S. Bernardus peccatorem quendam à prava consuetudine abduxit; dum illi suasit, ut triduò tantùm ad honorem SS. Trinitatis à familiari sibi vitio abstineret; quod cùm ille fecisset, suasit S. Bernardus, ut alterum triduum ad honorem Christi adjiceret; quo consilio observato, ità ille immutatus est, ut etiam sinè pacto ullo deinceps abstinere statueret.

7. Salubre quandoque etiam fuerit, dolo bono circumvenire peccatorem, & ad exemplum Nathan Prophetæ, parabolæ, vel etiam historiæ propositione, ipsi status sui periculum, vitæque sceleratæ turpitudinem ostendere; quod tamen ab initio dissimulanter admodum faciendum est, ne artem mox advertens, difficulter capiatur. Parabolæ autem vel historiæ tales possunt esse. 1. Narret ex Acroamatis Jac. Bidermanni historiam de filio, qui in vineam ire jussus, patrem in itinere invadens dejecit in terram, & cultro interemit. Inferat subinde, hoc facere peccatorem respectu Dei Patris. 2. Narret ex eodem libro historiam de muliere illa,

quæ

quæ captivum maritum testudinis suæ auxilio ex Turcica captivitate liberavit; fingatque, eam postea domi à marito malè habitam, & tandem post gravia & repetita vulnera penitus occisam: Inferat hoc peccatores respectu Christi facere. 3. Fingat fuisse Reginam, quæ ex humili loco in aulam translata ad regias nuptias, miscuerit se aliquoties rabulis & lixis, & neque à Rege privatim monita, neque minis deterrita abstinuerit. Tali parabolâ propositâ expectet, quid peccator judicet; & tum inferat: Tu es illa Sponsa Spiritus sancti, &c. 4. Fingat aulicum ob delicta sua sæpiùs à Rege monitum, jamque excludendum ab aula, amicorum tamen precibus fuisse servatum; sed illum post decies recuperatam, amicorum ope, gratiam apud Regem, necdum tamen resipere, sed in antiqua peccata frequentiùs labi; an hic ulteriori amicorum auxilio dignus videbitur? Inferat subinde peccatorem esse, qui toties Sanctorum precibus in gratiam cum Deo reductus, necdum tamen resipiscat. Fingat hominem aliquem eo insaniæ redactum esse; ut ultrò vestes exuens porcorum stabulum intraverit, ibique cum porcis habitarit, siliquas & fæces comederit, in luto, si quod vidit, se volutarit, vomitum resorbuerit, &c. Inferatque, peccatorem esse talem; bestiisque se assimilare. 6. Fingat esse aliquem, qui testamentum, quo ingens hæreditas ei transcribebatur, vili pretio vendiderit: & ostendat talem esse peccatorem, qui gratiam pro vili voluptate vendat. 7. Fingat Ducem quendam, cui arx valde opulenta commissa sit, eâque insuperabilis, vili pretio corruptum, se & arcem hostibus capitalissimis tradidisse. Inferat hoc peccatorem agere, qui arcem

arcem animæ diabolo tradat. 8. Fingat, comicum fuisse; qui, cùm pollicitus fuisset comœdiam exhibere, atque ideò Regem cum tota aula sua invitasset, nunquam tamen in theatrum prodierit, & comœdiam auspicatus sit. Inferat, talem comicum esse peccatorem, qui conversionem differt.

*8. Quandoque illi ostendat, quantum gaudium creare possit Deo & omnibus Sanctis, si seriò se emendet. Eum in finem proderit attulisse favores speciales, quos peccatoribus sincerè conversis exhibuit Deus, maximè S. Mariæ Magdal. Mariæ Ægyptiacæ, Pelagiæ, &c.

§. 8. *Quo modo inducendi qui Inimicitias deponere nolunt.*

DIfficilis est curatio hujus morbi, quia instar ulceris intimis præcordiis infixa hæret inimicitia: & ferme quisque suam iram & indignatiam justam putat, & culpam totam in suum inimicum reijcit. Hinc consultum est ut Sacerdos tamquam Dei mediator conetur initio inducere utramque partem ad exhibendum aliqua signa saltem communia mutuæ benevolentiæ, ut est salutatio, alloquium, aut congressus mutuus: per hæc enim aliquando incipit illa nubes dispelli, dum unus experitur alium non esse à se tam alienum, quàm existimabat. Ostendat etiam pacis Mediator se Adversarij causam non agere, sed potius velle ipsius bono, saluti, & tranquillitati consulere.

1. Cum affectu charitatis, proponat illi exemplum Christi, qui in Cruce exclamavit: *Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt.* Luc. 23. Inferat ergo: Si Dominus inimicis tam gravibus

vibus tam liberaliter ignovit, tu servus illius minoribus non ignoscis? Hoc exemplo Theodosius Imperator se animabat; cùm enim rogaretur, ut veniam iis, qui ipsum offenderant, daret; respondit. Quid mirum est, si nos, qui homines sumus, homini ignoscamus, cùm Christus, qui Deus est, inimicis suis tantis tam liberaliter ignoverit?

2. Ostendat, quàm necessarium sit, ignoscere inimicis, eò quòd alioqui nec nobis dimittantur peccata nostra, uti patet ex servo Evangelico debitum suum parvum dimittere nolente. Hunc in finem proderit unum alterumve exemplum paulò terribilius adferre, v. g. de Sapritio Sacerdote, qui jam ad martyrium ductus, quia Nicephoro veniam petenti eam negavit, mutatâ mente diis immolavit, uti apud Surium 9. Februarii videre est. Aut de muliere; quæ cùm in turba hominum ab adolescente leviter impulsa, & humi prostrata, veniam flexo poplite & junctis manibus petenti negasset, à dæmone inspectantibus omnibus abrepta; & in puteum dëjecta est, uti S. Bernardinus Senensis S. 15. Quadr. refert. Aut de illa muliere, quæ, quia dimittere noluit, in morbo, dum ei SS. Eucharistia pro Viatico offertur, vultum avertit, & dixit: *Sicut ego averti vultum ab aliis, nolens eis dimittere, ità Deus avertet nunc vultum suum à me.* Hæc dicens obiit. *Spec. Exempl.* V. *Dimittere, ex. 6.* Aut de illo, qui cùm esset mortuus, & in Ecclesia pro eo preces consuetæ dicerentur; Crucifixi imago manus retraxit, & auribus opponens dixit: *Nec pepercit, neque parcam. ib. ex. 4* Quòd si dubitaret Sacerdos, num is, cum quo agit, seriò ignosceret; posset terribilem illam historiam de Nobili illo Cordu-

Cordubensi narrare ; qui quia fictè tantùm veniam dederat , Angeli duo Sacerdotem ad ejus sepulchrum deducentes , jusserunt SS. Hostiam ex ore auferre ; quo facto deturbatum cadaver in fossam , videri desijt , uti fusius legere est in *Pædag. Christi. p. 2. cap. 15. §. 2.*

3. Ostendat , quantos favores Christus exhibuerit ijs , qui inimicis ignoverunt ; nam S. Gualberto, & alteri cuidam nobili Anglo, post condonatam hostibus, ab illo quidem fratris, ab hoc autem patris cædem , ad Christi effigiem orantibus, visus est Christus, viventis modo , toto capite annuere, & factum approbare, ut *Baron. tom. 2. anno 1051.* testatur. Mulieri verò cuidam, quæ occisorem filij in domum susceperat , ità Deus rependit hanc gratiam, ut & filium ejus ex Purgatorio eriperet, & ipsi vitam æternam promitteret. ut Faber in *Festo S. Steph. conc. 3. n. 3.* refert.

4. Declaret ; quàm præclaram habeat occasionem ingentia bona sibi comparandi , si sincerè & liberaliter ignoscat inimicis. Nam 1. per hanc viam facillimè obtinetur remissio peccatorum , juxta illud Christi : Matth. *6. Si misericordias hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. Beati misericordes , quoniam misericordiam consequentur ?* ib. c. 5. Quis autem non libenter tres obolos proximo remitteret , ut aliquot milliones debitorum ipsi remitterentur ? 2. Ingens præmium in cœlo sperare potest ; si enim majus meritum ibi est , ubi major difficultas reperitur ; quis dubitet, huic actui maximum olim præmium respondurum, sicut maxima in eo & difficultas reperitur. 3. Etiam majorem sibi honorem & famam comparare potest ignoscendo ; si enim magnam sibi obvenisse gloriam crederet , si exercitum multis millibus constan-

tem ſuperâſſet; an non majorem obtigiſſe dicet, ſi victoriam de ſeipſo reportet, quæ omnium nobiliſſima eſt.

5. Oſtendat illi, quòd inimicus ſibi potiùs; quàm ipſi nocuerit: ſimiles enim ſunt tales homines, qui alicui nocent, vulpeculis Samſonis, quæ, dum ſegetes Philiſthæorum accendunt, ſeipſas etiam peremerunt; ſimiles ſunt unicorni, quæ dum aliam cornu appetit, ſeipſam ità arbori affigit, ut extrahere illud non poſſit; ſimiles ſunt gladio Adamantem aut ſilicem ferienti, qui ſe potiùs deſtruit, quàm lapidem; ſimiles ſunt apibus, quæ dum alijs aculeum infigunt, ſe perimunt; ſimiles ſunt canibus lapidem invadentibus, qui dentes potius ſuos conſumunt, quàm lapidi noceant; ſimiles ſunt illi, qui candelam emungit, ac candelæ quidem lumen clariùs facit, digitos autem ſuos adurit & contaminat. Unde S. Hieronymus ad Euſtochium ait: *Apud Chriſtianos non qui patitur, ſed qui facit contumelias, miſer eſt.*

6. Oſtendat, quàm multorum bonorum occaſio illi ſit inimicus; illorum nimirum omnium, quæ, n. 5. indicavi; ſi ergo amamus eum, qui nobis viam facit ad ingens lucrum faciendum, vel occaſionem præbet ingentis præmij obtinendi; ſi diligimus eos, qui nobis vel in pugilatu vel in Academicis certaminibus ſeſe opponunt, atque adeò occaſionem faciunt fortitudinis & doctrinæ noſtræ oſtendendæ; an non tantò magis diligamus inimicos, quantò majora bona ſunt ſpiritualia, quæ per amorem inimicorum obtinentur, quàm materialia, quæ in hoc mundo tam ſollicitè quæruntur.

7. Hortetur, ut inimicum tanquam manum, & inſtrumentum, aut legatum Dei intueatur, quo Deus uſus eſt ad ipſius læſi ſpeciale commodum:

dum : an non enim ut sic exosculabitur potiùs manum, aut legatum Dei tam paternè castigantis ? Aut certè hortetur, ut eum intueatur tanquam à dæmone impulsum, aut morbo suo : an non ut sic potiùs condolebit ipsi, quàm irascetur ?

8. Ostendat, quòd si velit vindictam de hoste capere, non possit id meliùs facere, quàm si totam suam causam Deo committat ; sic enim ipse Deus petijt : *Mihi vindicta, & ego retribuam.* ad Rom. c. 12. Prætereà verò etiam in memoriam illi revocet, quòd nullâ re magis se vindicare ab inimico possit, quàm si nihili faciat injurias ejus; ità enim docet S. Hieronymus in Epistolam ad Hæbreos, dum ait : *Nihil ità confusam facit injuriam agentis, sicut fortis & mitis patientia tolerantis, & neque in opere, neque in lingua se vindicantis.*

Consultum est, etiam inducere alios Amicos quibus ipse specialiter fidit, ut de adversario mollia colloquia inducant, declarando aliquam ab eo humanitatem aut beneficium sibi præstitum esse, bene de ipso locutum, & conando in rebus agendis aliquod cum ipso commercium inducere : debent enim ad hujus morbi intestini curationem varia remedia tentari.

§. 9. *Quo modo juvandi qui in aliqua Tribulatione versantur.*

EXponendum primò. Nihil sine voluntate Dei nobis contingere, testante Scriptura *Eccles. cap. 17. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt.* Deus autem noster est Pater benignissimus, qui omnia ad utilitatem nostram disponit, & solus novit quid nobis expediat.

pediat. Nec omittet suo tempore suum nobis auxilium, & solatium præstare : qui dicit justo, *Cum ipso sum intribulatione*, & D. Paulo, *Virtus in infirmitate perficitur*.

2. Ostendat Tribulationes esse signum filiorum Dei & prædestinationis. Id colligitur 1. ex S. Paulo ad Hebræos c. 12. dicente. *Fili mi, noli negligere disciplinam patris, neque fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Ex testimonio S. Raphaëlis Tob. 12. *Quia acceptus fueras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.* 3. Et ex Praxi amantium, qui comprimunt fortiter manus. Sic Deus Apoc. 3. ait : *Ego quos amo, arguo & castigo.* 4. Ex revelatione Dei, quâ quondam revelavit S. Gertrudi, quòd, quando Dominus nihil inveniens in homine, propter quod placitâ dignatione ipsum adesse deceat, tribulationes vel molestias tam corporales, quàm spirituales eidem immittit, ut inde habeat opportunitatem manendi cum illo; quia S. Scriptura dicit : *Iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde.* Alio tempore eadem Virgo intellexit, *Blosio teste in consolat. Pusill.* quod, quemadmodum annulus est signum desponsationis, ità adversitas humiliter propter Deum tolerata, sit verissimum signum divinæ Electionis, & quasi desponsatio animæ cum Deo, in tantum, ut gravatus quisque confidenter dicere possit : Annulo suo subarrahavit me Dominus meus Jesus Christus. Quod si inter ipsa adversa potest dono Dei etiam laudare Deum, & ei ex animo gratias agere, jam tanquam sponsa amabilis coronam obtinet à Domino ; quia gratitudo animi in adversis est ornatissima atque pretiosissima corona animæ. 5. Ex testimonio Dei ; quo S. Francisco dixit, infirmitatem, quam tum patiebatur,

batur, esse arrham thesauri cœlestis, qui ipsi olim offerendus esse; uti in *Spec. Exempl.* V. *cœl. gloria ex.* 8. refertur. 6. Ex omnium SS. Exemplo, de quibus S. Ecclesia canit: *Omnes Sancti quanta passi sunt tormenta, ut securi pervenirent ad palmam Martyrij. Certè, quò sanctiores fuêre, tanto magis tribulationibus vexati sunt.* 7. Ex figuris varijs. nam Electi Dei sunt lapides, qui superædificandi suo tempore super lapidem Angularem Christum crescent in templum Dei, ergo in hac vitâ poliri malleo tribulationis debent. Illi sunt triticum suo tempore in horreum Domini congregandum, ergo priùs flagellari & excuti debent. Illi sunt uvæ ex Christo, tanquam verâ vite prognatæ, ergo oportet torculari eos subjicere, ut gratissimum virtutis succum porrigant. Illi sunt holocaustum & victima Deo gratissima, ergo per ignem tribulationis immolari debent. Item tribulatio est aureæ virgæ Assueri similis, quæ signum clementiæ & gratiæ apud Regem obtentæ erat. Item est similis funiculo rubro, quem milites Josue Rahab meretrici dederant, ut eum appendens ante fenestram ab interitu servaretur. *Iosue. c.* 2. Tandem est similis signo Tau, per quod olim. *Ezech. cap.* 9. notati ab exitio servabantur.

3. Præcipuè hortetur afflictum, ut Christi exemplum & SS. Passionem ob oculos ponat sibi. Hinc enim mirum robur & solatium oriri, colligitur. 1. Ex ipsa Christi revelatione; cùm enim quædam persona vehementer afflicta esset, hanc audivit vocem, surge & cogita vulnera mea. Fecit, & mox se consolatam invênit. uti in *Fasciculo Myrrhæ P. Caraffæ* refertur. Alius, qui à Religione ad sæculum reverti volebat, à Christo his vocibus in proposito confirmatus est: *Omne asperum*

rum intinge in latus meum, & erit tibi dulce. ibid. Unde S. Catharina Senensis dicebat, tribulationem esse duro pani similem, qui, ut facilè per patientiam concoqui possit, in SS. Christi Sanguinem intingendus sit. 3. Ex æquitate: non enim est major servus domino, neque discipulus supra magistrum; neque membrum pedis melius est capite: si ergo Christum oportuit pati, & ità intrare in gloriam suam, quantò magis membra, discipuli & servi ejus per hanc viam ad cœlum tendere debebunt: Urias admonitus à Davide, ut in domum propriam iret, & quiesceret; respondit: *Arca Dei, & Israël, & Iuda habitant in Papilionibus, & Dominus meus Ioab, & servi Domini mei super faciem terræ manent; & ego ingrediar domum meam, ut comedam, & bibam, & dormiam cum uxore mea? Per salutem tuam, & per salutem animæ tuæ non faciam rem hanc.* 2. Reg. 11. An non multò magis Christianus simili modo se alloquatur: Dominus meus in toto Corpore passus est talia ac tanta: & ego hanc parvam tribulationem non suscipiam: Et ego quidem justè, ipse verò quid fecit? Ille totum Calicem in sanitatem meam exhausit, & ego in ejus honorem vel gustare illum recusabo: 4. Ex experientia colligitur hujus medij efficacia. S. Elzearius Comes, cùm uxor illius patientiam miraretur, respondit illi: *Noveris me interdum sentire aliquam in animo adversus infestantes me indignationem; sed illicò me converto ad cogitandas injurias Christo illatas, dicòque mihi ipsi eum imitari cupiens: Etiamsi famuli tui barbam tuam convellerent, & colaphos tibi impingerent, nihil totum hoc esset præ illis, quæ Dominus tuus, & plura, & majora perpessus est, certòque habeas, conjux mea, me nunquam cessare à commemorandis injuriis Salvatoris mei, donec animus planè sit tranquillus.* Surius 27. Sept. 5. Colligitur

ligitur ex simili : sicut enim amaræ pilulæ, dum hostiâ involvuntur , faciliùs sumuntur ; ità & tribulationes , si eas memoriâ Passionis Christi velut hostiâ involvamus. Sicut etiam erinaceus in foraminibus petræ refugium quærit ; ità anima Christiani in SS. vulneribus quærere deberet.

4. Hortetur , ut sæpe ad præmia tribulationibus promissa animum afflictus convertat , revocetque in memoriam illud S. Pauli ad Rom. c. 8. *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam , quæ revelabitur in nobis.* Si ergo urinatores in aqua se promptè conjiciunt , & gladiatores verbera contemnunt , & milites pericula alacri animo subeunt ; bajuli onera læti portant , ut vilem mercedem & præmium consequantur ; si Jacobo Patriarchæ videbantur dies pauci præ amoris multitudine erga Rachelem ; quidni multò magis Christianus omnes adversitates libenter sustineat amore & spe tanti præmij , quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descendit ? sic Christus proposito sibi gaudio sustinuit Crucem. sic S. Stephanus intendens in cœlum, vidit cœlos apertos. sic Christus Apostolos excitavit : *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.* Matth. 5. Sic S. Franciscum in gravi dolore oculorum animavit, dum dixit : *Francisce, si tota terra esset aurum , & mare ac flumina & fontes essent balsamum , & omnes montes , colles que ac lapides essent gemmæ ; & tibi alius thesaurus, longè his pretiosior daretur pro infirmitate , an non gauderes ? Ecce hic thesaurus est vitæ æternæ , quam tibi reposui. Et ex nunc te investio ; & ista infirmitas & afflictio tua est arrha illius beati thesauri.* Spec. Ex. V. *Glor. cæl. ex.* 8. Diabolus quoque aliquando fassus est , se libenter omnia tormenta damnato-

rum usque ad extremum Judicij diem toleraturum, si unico momento Deum intueri liceret : quid non tolerandũ ut æternùm videatur : Sicut ergo vadantes flumen, sursum oculos erigunt, nè titubantes prolabantur ; ità nè inter tribulationes labamur, consultum est, ut ad cœlum oculos mentis erigamus ; nam, ut S. Isidorus ait : *Qui futura vitæ præmia diligenter recogitat, præsentis vitæ mala æquanimiter portat.*

5. Moneat afflictum, quod nemo sit in hoc mundo sine afflictione, nam, uti Job. 14. ait : *Homo natus de muliere brevi vivens tempore, repletur multis miseriis.* Ergo satius est pati propter Deum, ut hac ratione satisfaciamus pro peccatis, lætiùs feramus tribulationem, & præmium in altera vita accipiamus, quàm ut per impatientiam nobis faciamus crucen majorem, & graves in altera vita pœnas accersamus, jacturamque summæ mercedis faciamus. Quam doctrinam antiqui pulchro hoc apologo explicabant. *Hinnulus*, inquiebant, *sylvester à lupis agitatus ad oves confugerat, quas cùm videret in pace degere*, ait : *Hic deinceps vitam meam pacificè transigam. Paulò post tamen adsunt Sacerdotes, & agnos aliquos abducunt. Quos cùm hinnulus ad immolandum trahi audisset, cum suspirio exclamavit : Heu mihi, ut video, nullus locus à persecutione immunis est ; sed tamen omnibus perspectis, meliùs est hic manere, & in obsequium Dei pati, quàm in escam cedere luporum.* Sic ergo etiam omnes justi & prudentes Christiani discurrunt, quos hinnulus iste significat.

6. Jubeat afflictum meminisse, quoties infernum vel purgatorium meruerit. Sic enim omnia leviùs tolerabit. Quis enim latro gravissima tormenta promeritus, non cum gaudio acciperet colaphum, si tota pœna in hanc converteretur, & præ-

& præterea ingens pro eo fortiter exantlato præmium offerretur ? Ecce omnia tormenta hujus mundi comparata cum gehenna nec colapho quidem comparari possent; & tamen erit, qui his longè mitiora & minora ferre recuset, maximè cùm in præmium ipsa beatitudo promittatur ? S. Franciscus Borgia omnia hospitia sibi optimè præparabat, quia cognitionem sui, & inferni præmiserat. Præmittat & hos duos prodromos afflictus ad omnes tribulationes, & omnes perquam leves efficiet.

7. Demonstret fruſtraneum esse mœrorem ad malum leniendum, nam ut eleganter S. Chrysostomus ait homil. 5. ad populum : *Tristitia ob id nobis data est, non ut in morte, aut alia re doleamus, sed ut doleamus peccatum, quasi morbi illius remedium. Sicut ergo remedium lippitudinis illam tollit, non alios morbos; sic tristitia peccatum tollit, non alias ægritudines. v. g. pecuniâ quis mulctatus est, doluit; non emendavit : filium amisit, doluit; non resuscitavit mortuum : contumelijs affectus est; non revocavit contumeliam : infirmatur, dolet; morbum non aufert, sed auget. Sed peccat quis : tristatus est, peccata delevit. Ergo tristitia tantùm facta est propter peccatum, à quo nata est : idcò ut tinea ipsum corrodit & absumit.*

§. 10. *Quo modo Consolandi quibus Amicus, parens, aut filius mortuus est.*

1. SIc afflictum apte alloquêris. Tres tantùm possunt esse causæ te affligendi dolore ex tali morte : vel ex parte Dei, vel ex parte defuncti, vel ex parte tua aut amicorum : ex nulla autem hic parte dolendum est. Nam 1. si Deum attendamus : ille jure suo repetijt quod suum erat : si ergo, cùm depositarius repetit depositum

tum suum, volentes reddimus; cur si Pater cœlestis repetit amicum, quem nobis ad tempus concessit, doleamus & queramur? Præterea, si boni Christiani sumus, nihil aliud velle debemus, quàm quod vult Deus; si ergo ille voluerit defunctum nobis auferre, quidni & nos velimus? Cur ergo non exclamamus cum S. Hieronymo (ad Paulam de obitu Blesillæ.) *Bonus est Deus; & omnia, quæ bonus facit, bona sint, necesse est. Mariti orbitas irrogatur; plango, quod accidit; sed quia sic placet Domino, æquo animo sustinebo. Vnicus raptus est filius: durum quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille, qui dederat.* 2. Si ipse defunctus attendatur; vel bonus is fuit, & bene defunctus est, vel malus fuit, & malè obijt: *Si bene,* lætandum potiùs est, quàm tristandum; nam ut S. Chrysostomus Hom. 23. in Matth. ait: *Illum abijsse in prata florentia cùm putes,* ingentes cur adversùm te suscitas fluctus *tempestatis? hic autem fluctus præsentis vitæ pernavigavit. Si ad imperandum, regnandùmque hoc caduco mortalique regno filius tuus abijsset, nolles eum indè redire, ut ipsum videres: nunc verò cùm ad meliora, majoràque regna processerit, parvi temporis absentiam ferre non poteris? Noli ergo plorare; reddidisti enim depositum, quod tibi creditum erat.* Præterea, si tu cum amantissimo amico in carcere constitutus esses; & illi à Rege gratia fieret, atque ex carcere in aulam transferretur, ut ibi continuis deliciis frueretur: an tu doleres, vellèsque eum in carcere retinere? minimè profecto, si verus amicus esses. Ecce Deus amicum tuum ex carcere corporis eduxit ad gaudia cœlestia; & tu eum ab his impedire velles? *Si* verò *malus fuit,* dolendum iterum non est; quia pejor evasisset, si diutiùs vixisset, atque adeò majorem pœnam incurrisset: quod Deus prævidens rapuit illum,

unde

unde Tertullianus c. 9. de patientia. *Christum ludimus*, inquit, *cùm evocatos quosque ab illo quasi miserandos non æquanimiter accipimus.* Certè Deus & Beati non minùs amant amicum tuum, quàm tu; & tamen illi etiam in tali casu constitutum non lugent, sed potiùs divinæ justitiæ & voluntati acquiescunt; neque tu etiam, si aliquando veneris eò, aliter facies: cur ergo non jam quoque facere possis, & facias, quod ibi quondam facturus es? 3. Si seipsos afflicti attendant, necdum habent causas dolendi, nam loco amici hujus aut filij, ipsum Deum habent, qui ipsos solari vel adjuvare possit, ergo meritò illi dici potest, quod Reg. c. 1. Elcana Annæ uxori dixit: *Anna cur fles? & quare non comedis? & quam ob rem affligitur cor tuum? nunquid non ego melior tibi sum, quàm decem filij?* Nimirum vanum auxilium & solatium illis subtraxit Deus, ut in illo tanquam fonte sinceriora quærant, cur ergo tam salutari consilio non acquiescant? Jubeat item meminisse, quantarum curarum causa fuerit defunctus; quantum impedimentum in divino servitio: hoc certè agnovit Melania Iunior, de qua S. Hieronymus scribit, quod calente adhuc mariti corpusculo, & necdum humato, duos simul perdiderit filios; quo tamen in casu lachrymam non fudit, sed stetit immobilis, & ad Christi pedes devoluta quasi ipsum teneret, arrisit, & dixit: Expeditiùs tibi nunc servitura sum Domine, qui tanto me onere liberasti. Tandem ostendat, cùm spes sit, defunctum talem in cœlestem aulam receptum esse, gratulari ipsos debere, quòd ibi tantum amicum habeant, qui & velit, & possit plurimùm ipsorum commoda promovere.

2. Revocet in memoriam, quod talibus amicis caruerint sine dolore, antequam ij nati essent;

cur ergo non etiam nunc carere possint, cùm ij ampliùs non existunt ? Imò in cœlis magno gaudio expectant ipsos, & ipsorum patrocinium suscipiunt.

3. Proderit aliqua exempla afferre eorum, qui mortem amicorum forti animo tulêre ; quale ante omnia alia est exemplum Beatissimæ Virginis, S. Jobi, matris Machæbæorum, S. Felicitatis, & S. Symphorosæ, quæ septem filios martyrio affici coram spectavit ; Mauritij, qui ad singulos ictus, quibus filij interimebantur, exclamavit : *Iustus es Domine, & rectum judicium tuum.*

§. 11. *Modus Disponendi eos qui gravem Bonorum jacturam fecerunt.*

1. OStendat bona quæ amiserunt à Deo ipsis donata fuisse : nam omnes nudi in hunc mundum venimus, & nudi inde exibimus. Non est igitur ægrè ferendum, quod Deus illa pro arbitrio abstulerit. Sed potius cum maximo animæ suæ lucro dicat cum S. Iobo cap. 1. Dominus dedit, *Dominus abstulit, sit nomen Domini Benedictum.*

2. Imo ostendat talem jacturam sæpe esse signum divinæ dilectionis. Nam sicut vinitor amputat vites, quas diligit ; & qui avem amat, & retinere desiderat, alas ei amputat ; & mater filio cultrum subtrahit, ne semetipsum lædat ; & Dominus ligna subtrahit, ne domus omnino comburatur : ità Deus iis, quos amat, temporalia subtrahit bona.

3. Declaret illis, quàm misericorditer cum illis agat Deus per hanc jacturam puniendo ; quæ enim adultera non clementer secum agi existimet, si maritus tantùm adulterum auferat ; & simul promittat, se, si illa patienter ferat hanc ablatio-

ablationem, non modò in gratiam eam recepturum, sed ingentibus etiam donis ditaturum? hoc autem facit Deus, divitias ab anima, cum quibus spirituale adulterium commiserat, auferendo. Si ergo nulla adultera in adulterio deprehensa, dicere audet marito: relinque mihi adulterum, ut pergam cum eo jus tuum lædere; quomodo anima divitias ablatas repetere à Deo audebit?

4. Demonstret, ingens illis beneficium esse collatum per divitiarum ablationem; si enim divitiæ sunt spinæ suffocantes semen verbi divini, si sunt laqueus diaboli trahens in sempiternam mortem, si sunt cancer ad vitalia animæ serpens, & mortem causans spiritualem; si sunt lapis animam pondere curarum & peccati opprimens; quidni magnum sibi beneficium collatum existimabit, à quo hi laquei, & spinæ ablatæ sunt; cui cancer iste sinè sciissione ademptus est?

5. Hortetur, ut oculos convertant ad veras divitias, scilicet ad virtutes & bona opera; item ad cœlestia gaudia, quæ ipsis invitis auferri non possunt, uti nec ipse Deus, sic certè leviter ferent jacturam temporalium exemplo primorum Christianorum, ad quos S. Paulus Hebr. c. 10. scribit: *Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem & manentem substantiam.* Quis non libenter agrum suum grandine destrui sineret, si grando aurea esset? talis autem grando est tribulatio, quia per illam regnum cœlorum emimus. Jubeat ergo meminisse illorum S. Davidis verborum: *Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua* (offerentes pecunias, quæ ipsis vel à magistratu, vel ab hoste auferebantur) *venientes autem*

tem venient cum exultatione portantes manipulos suos.

6. Denique jubeat sperare, quòd, sicut Dominus Jobo duplicia restituit, ità & ipsis possit, & verò etiam velit (si ità ipsis utile fore videbit) duplicia restituere; certè necessaria non negabit, juxta testimonium scripturæ: *Junior fui, etenim senui: Nunquam vidi justum derelictum, aut semen ejus quærens panem.*

§. 12. *Quo modo Instituendi sunt qui in Fama aut Honore grave detrimentum acceperunt.*

INfamiæ apprehensio quantum fieri potest diminuenda: plerique enim plus sui Honoris se amisisse putant, quàm re ipsa perdiderint. Imo multi circa ablati Honoris meras umbras versantur.

Sed etsi pateat Honorem alicujus facto, maledicto, aut calumnia verè læsum fuisse. Jubeat considerare an ipsius honor pluris faciendus sit quam honor Dei? Sicut ergo Deus hominum blasphemiis, injuriis, & peccatis contra se factis nihil turbatur, sic multo minus debet homo conturbari aut contristari, cujus honor infinities minoris est momenti.

1. Ostendat illi talem & tantum esse quemlibet, qualis & quantus est in oculis Dei; parùm ergo curandum esse, quiquid de illo sentiant homines: neque enim propterea æger esse quis incipit, si alii ægrum dicant; neque Sol splendorem suum amittit, si aliqui obscurum eum esse asserunt; neque propterea, quòd aliqui asinum, leonem vocent, talis erit. Verbo, si cuncta contra aliquem dicerentur, quæ fingi malitiosissimè possent, quid ipsi noceret, si omnino transire permitteret, nec plus,

plus, quàm festucam perpenderet ? nunquid vel unum capillum extrahere possent ? uti rectè Thomas Kempensis l. 3. c. 46. discurrit.

2. Hortetur, ut is, qui injuriam accepit, peccata sua & vilitatem inde exortam bene perpendat; ut verè nihilum se agnoscat: sic enim haud difficulter contemni & infamari se sinet; quis enim ægrè fert, si in nihilum verba contumeliosa jaciantur ? quis indignatur, si de sterquilinio, de stulto parùm honorificè homines loquantur ?

3. Ostendat illi tantam esse dignitatem, si quis injurietur & contemnatur, ut erubescere potiùs deberet, quòd Deus ad talem dignitatem eum evehat, quid enim dignius; quid magis majestate plenum, quàm ipsi Christo orbis Servatori similem fieri ? quantopere honoratum se crederet is, cui Rex vestem proprii filii sui dono mitteret, eamque induere juberet ? hoc autem beneficium & honorem exhibet Deus illi, quem contemni & injuriis affici sinit.

4. Ostendat, quàm nihil proficiat, mutuas injuras & convitia reponendo. Id profectò eleganter hâc similitudine declaravit S. Chrysostomus c. 5. in Epist. ad Thessal. *Convitiatus est quisquam ? vituperavit ? tu claude os tuum : si enim illud aperueris, concitabis magis ventum hunc. Non vides in ædibus, quòd, quando è regione directè duæ januæ oppositæ sunt, & flatus vehemens irruerit; si alteram clauseris, nihil efficiat flatus, sed plurimum de illius robore præcidatur ? Ità & hic duæ sunt januæ, os tuum, & os illius, qui te vituperat & probrosè incessit : Si tuum occluseris, & spirationem non dederis, omnem istum flatum extingues; si verò aperueris, effrænis reddetur.* Dicat ergo, quisquis injuriam passus est : *Posui ori meo custodiam : cùm consisteret peccator*

cator adversum me, obmutui & humiliatus sum, & silui à bonis. Hoc enim silentio duo insuper commoda consequetur. Primum est, quòd sic magis se vindicet de lædente; nam, ut S. Ambrosius lib. 2. de offic. c. 3. ait: *Si taceas, si dissimules, solet dicere* (convitiator) *quid taces? loquere, si audes; sed non audes, mutus es, elinguem te feci. Si ergo taceas, plus rumpitur; victum se reputat, illusum, posthabitum, ac irrisum. Si respondeas; superiorem se factum arbitratur, quia pacem invenit.* Secundum est, quòd ipsâ taciturnitate famam sibi hominis virtuosi faciat, quâ famâ non potest esse præstantior; sicut enim si dolium percussum, sonum edat ad minimum ictum, vacuum esse colligimus; si verò non resonet, plenum esse dicimus, ità plenos gratiâ & fortitudine existimamus esse, quos ad injurias tacere advertimus. Hinc Ecclesia de SS. Martyribus canit: *Non murmur resonat, non querimonia, sed corde tacito, mens bene conscia conservat patientiam.*

5. Non parùm etiam proderit, eos, qui injuriam inferunt, considerare quasi infantes, phræneticos, insanos, &c. quod medium S. Basilius hom. 10. de ira suggessit, dum dixit: *Si parvus puer te verbis contumeliosis peteret, occasionem tibi potius ridendi daret. Quòd si phreneticus captus, & sensu excidens verba vita incomposita & stulta minimeque vera dicat, misericordiâ potius, quàm odio dignus erit.* Hoc medio usus est Christus, dum in Cruce dixit: *Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt.* Luc. 23. Eodem usus est & Seneca, hinc quibusdam sibi oblatrantibus dixit: *Moverer, si judicio hoc facerent; nunc morbo faciunt. Non de me loquuntur, sed de se.* Prætereà lingua alienâ loquenti (juxta commune adagium) obsurdescedum est; atqui lingua convitians

tians non est Christiana, sed diabolica (nam ut benè advertit S. Hieronymus ad S. Eustochium: *Irasci hominis est, frænum iracundiæ imponere Christiani)* ergo tacendum est potiòs, quàm loquendum. Si hæ rationes etiam Ethnicos ad animi æquitatem composuerint, quanto magis Christianos, quibus infamiæ æquo animo toleratæ promissa sunt à Deo præmia æterna.

§. 13. *Quomodo Consolandi & Instruendi sint Captivi in carcere detenti.*

EXponat captivo Carcerem esse Scholam plurimarum virtutum, quas forte alibi non tam commodè disceret aut exerceret. Nempe in ea exerceri posse Humilitatem, Patientiam, Orationis studium, Resignationem, & Fiduciam in Deum. Hortetur ergo ut divinæ justitiæ æquitatem humiliter agnoscens, sæpius ex animo dicat, *Iustus es Domine & rectum iudicium tuum*, Psal. 218.

1. Ostendat hujus, & omnium malorum causam præcipuam esse peccata nostra. Sicut enim ex terra ascendit materia, ex qua tonitrua & fulmina homines percutientia generantur: ità in cœlos quoque homines materiam iræ divinæ, scilicet peccata, mittunt. Unde S. Chrysostomus; *auferamus*, ait, *malorum fontem, & omnia malorum sistent fluenta.* Hortetur ergo captivum, ut velut obediens filius agnoscat paternam charitatem, & carceris pœnam cum patientia & resignatione accipiat, sic enim & Deum ad parcendum citiùs permovebit, & suam ipse pœnam leviùs tolerabit; nam, ut S. Gregorius lib. 10. mor. c. 5. ait. *Quasi aquâ ignis extinguitur, cùm surgente furore animi sua cuique ad*

ad mentem culpa revocatur. Et *dolor flagelli temperatur, cùm culpa cognoscitur; quia tantò quisque ferramentum Medici patientiùs tolerat, quantò magis putridum esse conspicit, quod fecat.* Certè facilis erit consolatio, ut idem Doctor ait, si inter flagella, quæ patimur, delicta, quæ fecimus, ad memoriam revocemus. Dicat ergo Sacerdos captivo: *Quod meritò pateris, patienter ferre memento.*

2. Suadeat captivo, ut, quo faciliùs ferat captivitatem, in carcerem præmittat duos nuntios: cognitionem scilicet purgatorii & inferni, quorum utrumque per peccatum suum meritus fuerat; neque dubitare jubeat, quin levis quantacunque carceris molestia sit futura. Ità S. Chrysostomus promisit, dum dixit: *Si terribile aliquid videris, cogita gehennam, & illud deridebis.* Certè Monachus quidam, qui infernum viderat, ultrò se per duodecim annos incluſit, nullius admittens colloquium, donec tempus moriendi advenerat; uti Jo. Major in Spec. Ex. dist. 2. ex. 246. refert.

3. Revocet illi in memoriam commune illud proverbium: *Anima magis est, ubi amat, quàm ubi animat*: hortetur ergo illum, ut & ipse in paradisum mente deambulet; sic enim carceris molestias non sentiet.

4. Sanctorum exempla, qui carceres cum gaudio inhabitarunt. Proponat videlicet S. Josephi Patriarchæ, SS. Petri & Pauli, S. Joannis Baptistæ, &c. de quorum captivitate loquens S. Chrysostomus hom. 5. de pat. Job. ait: *Si mihi quispiam dixisset, elige, utrum velis: vis esse Angelus Petrum solvens, an Petrus vinctus? Petrus utique esse maluissem. Majus hoc vinculorum donum est, quàm solem sistere, aut mundum*

mundum movere, aut dominari dæmonibus, eosque expellere. Neque obstat, quòd hi non propter scelera inclusi fuerint; nam qui illis carcer honorificus fuit propter Dei amorem, is illis honorem afferre similem poterit per justitiam & humilitatem. Et præterea quod carceri huic ad martyrium deest, ipsa voluntas desiderio suo supplere potest. Atque hanc ipsam ob causam suadendum ipsi est, ut vel maturè contritionem eliciat, vel etiam omnino Confessionem faciat (si capite non periclitetur) ne per peccatum mortale obicem satisfactioni, meritisque ponat.

5. Magnopere curet, ut talis captivus otiosus non sit; sic enim tristibus & nocivis cogitationibus, tentationibusque aperitur aditus. Itaque suadeat frequentem rosarii, aliarumque precum recitationem, subministret illi imaginem piam, numisma habens Indulgentias, commendet ei studium in animas purgatorii; & alias similes devotiones. Quandoque etiam prodesset, talem captivum opere manuali occupare, sunt enim plerumque homines rudes, non assueti occupationibus mentalibus vel librariis; si tamen legere norunt, utiliter illis liber aliquis spiritualis v. g. vita Christi aut Sanctorum, de æternitate, de morte, de patientia, &c. offeretur legendus.

§. 14. *Quomodo assistendum Damnatis ad mortem ante, & post latam sententiam.*

NOn expedit pendente mortis sententiâ Reum ad Confessionem hortari, ne tunc timore supplicii peccatum fileat: sed potius ritè disponere ad præparationem Confessionis generalis

neralis postea faciendæ, & ad Resignationem in divinam voluntatem.

1. Non expedit etiam ut recipiat in se vitæ servandę patrocinium, quia sic Reum non posset tam commodè disponere: semper enim reus haberet spem vitæ à Confessario obtinendæ: quòd si hâc spe cadat, abalienabitur ab eodem, utpote qui causam suam non bene egerit. Poterit tamen in genere promittere, se nihil omissurum, quod in illius commodum cedere possit: quia tamen Justitiæ cursus suus relinquendus, & Magistratus tum propter obligationem, quam habet scelera puniendi, tum propter maturam considerationem, quam in hujusmodi causis adhibet, non facilè mutant sententiam; ideò suadere se dicat, ut in divinam voluntatem se penitus resignet, & quò prævisa tela minùs feriant, ad quamcunque sententiam de manu Judicis non aliter atque de manu ipsius Dei accipiendam se præparet.

2. Post latam mortis sententiam Reo per Confessionem expiato, & SS. Corpore Domini refecto, præter Confessarium & ejus socium non expedit plures cum eo conversari; ipsi verò de nulla re alia loquantur, nisi quæ ad salutem pertinet, omnem sermonem de amicis, parentibus, &c. præscindentes.

3. Ultra duas horas colloquium non protrahatur, ut quies utrique detur ad respirandum; consulendum tamen hac in re ipsius Rei voluntati & necessitati, qui si exoptet tale colloquium produci, parendum erit. Ut verò fastidium caveatur, proderit cum eodem nunc de rebus piis loqui, nunc recitare Rosarium, aut Litanias, aut alias preces; nunc familiariter admonere, ut quiescat, se interim dicturum horas, &

se

se in suis orationibus fore ejusdem memorem: nunc, Reo quasi dissimulato, cum adstantibus de rebus sacris loquatur, reeensèat accommodatas tempori historias, maximè de aliquibus Reis generosâ morte defunctis.

4. Ultimâ nocte imminente admonebit Reum, ut dormiat; ne timor mortis imminentis hominem nimis debilitet, & indispositum reddat diei sequentis necessariis admonitionibus, & imparem doloribus exantlandis. Expedit autem dormienti adesse quendam, qui, si necesse sit, consolari queat; quia tunc magis crescunt tentationes & desolationes.

5. Illucescente fatali die, prima sit cura Sacerdoti, ut formato S. Crucis signo, & invocato in vota Deo, eidem dies illa offeratur intentione optimâ; uniatur diei, quo Christus passus est; imploretur auxilium Sanctorum, præsertim Patronorum; & illius, cujus nomen gerit Reus. Detur opera, ut confiteatur iterùm, lucretur indulgentias, conformetur voluntas cum divina, & alia exerceantur pietatis opera, usque dum carcere educatur. Solatio erit magno, si indicetur pro ejus felici morte jam litatum Deo; pro anima verò denuò litandum. Spondeat quoque Sacerdos, se rogaturum plures, maximè verò Spectatores post supplicium sumptum. ut pro eo preces & fortè etiam indulgentias aliquas (maximè menstruæ Communionis, ubi earum facultas est) offerre dignentur.

6. Caveat, ne quidquam ad festinandam mortem proferat, imò interrogatus à satellitibus vel aliis, an omnia sint absoluta? respondeat, sui muneris esse, cum Reo de animæ salute

lute agere, reliqua sui fori aut judicii non esse. Secundùm Vasquez tamen irregularitatem homicidii publici non incurrunt personæ privatæ, sed tantùm ministri justitiæ.

7. Cùm fertur sententia decretoria, hortetur Reum, ut eam cum humilitate & resignatione magna, de justissima Dei manu accipiat, rogetque Deum ardentibus suspiriis & verbis fervantibus, ut intuitu hujus feralis sententiæ dignetur eum à sententia mortis æternæ liberare.

8. Cùm Reus ad mortem pergit, summopere curandum est, ne oculis huc illuc vagetur, obvios salutet, aut alloquatur, maximè amicos aut consanguineos; sed totis viribus in unam animæ salutem incumbat. Si transeundum sit propè templum vel Crucem, juvabit Christum vel sacram ædem inclinato capite, aut forsitan etiam flexo poplite venerari, & opem gratiæ divinæ exposcere.

9. Proderit in tam funesto itinere orare continuò: quod ut fiat suaviùs, nunc è libello preces recitentur, nunc è memoria prout affectus dictaverit, actus virtutum eliciantur, præsertim Contritionis, Fidei, Spei, resignationis, invocationis, &c. Sæpe tamen clamare non expedit, quia non rarò magis turbatur animus Rei, & quodam horrore percellunt vociferationes hujusmodi. Curet, ut manibus teneat Crucem; circumligatum sit Rosarium, si quidem manus post tergus non sint revinctæ, tum enim ipse Crucem ferat, & sæpiùs offerat deosculandam.

10. Cùm in conspectum loci fatalis venerit, conetur Reo adimere horrorem, vel minuere certè.

certè. Proderit exemplum S. Andreæ in memoriam revocare, & explicare, quo animo Christus montem Calvariæ conscenderit. Juvabit etiam frequenter tum repetere voces illas: *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra. Domine; hic ure, hic seca; modò parcas in æternum. Etiam si occiderit me in eo sperabo.*

11. In ipso loco denuò & magno cum affectu interroget, num animum aliquid cruciet, vel remordeat conscientiam? num iterùm confiteri velit? an aliâ quapiam tentatione impugnetur? Adhortetur exquisitis verbis ad luctam ultimam, quâ si victor evadat, triumphaturus sit in æternum. Iterùm quærat, num omnibus ignoverit? ingeminentur actus contritionis, resignationis, virtutum Theologicarum; offeratur osculum Crucis, & ejusdem ad pectus amorosa appressio.

12. Ut majori cum alacritate vel ictum excipiat, vel laqueum recipiat, rursum polliceatur sacerdos, se illius post mortem memorem futurum; nec unquam desistat à cohortatione ad patientiam. Curet, ut sæpè ingeminet illa SS. Nomina, Jesus, Maria! Et illa: *In manus tuas, Domine; commendo spiritum meum.*

Praxis assistendi ægris ac moribundis: Et Motiva illis inculcanda ad Resignationem, Patientiam, Fidem, Spem, Charitatem: Et harum virtutum ac Contritionis Actus, disertè expressi habentur paulo supra in ipsa praxi assistendi cuivis moribundo: quæ si opus sit, possunt hic, aut alibi usurpari; & maximè in quavis Sacramentorum administratione.

Item, *Instructiones* pro ipso Sacerdote quoad suâ perso-

personam, & Functiones, traduntur supra in Praxi assidua Meditationum pro Sacerdote.

Sed ne Curatori animarum his omnibus instructo, desint in hoc Libro ipsi Ritus ad singulorum Sacramentorum administrationem necessarii, oportunè excogitatum est, ut illi quoque hic in calce adjiciantur: atque ita omnia pro Apostolicis muniis requisita in hac parva mole simul in promptu habeantur.

RITVS

RITVS ET ORDO ADMINISTRANDI SINGULA SACRAMENTA

Et alia Curatori Animarum necessaria

Ex Rituali Romano.

PRO SACRAMENTO BAPTISMI

§. I. *Ritus sive Ordo Baptismi parvulorum.*

Sacerdos, omnibus ritè paratis, superpelliceo, & stolâ violaceâ indutus accedit ad limen Ecclesiæ; ubi foris expectant, qui infantē detulerunt. Tum incipit.

N. Quid petis ab Ecclesia Dei? *Patrinus respondet*: Fidem. *Sacerdos*: Fides quid tibi præstat: *Patrinus respondet*: Vitam æternam. *Sacerdos*: Si igitur vis ad vitam ingredi, serva mandata: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua; & proximum tuum sicut teipsum.

Deinde ter exsufflet leniter in faciem infantis, & dicat semel: Exi ab eo (*vel* ab ea) immunde spiritus, & da locum Spiritui Sancto Paraclyto.

Postea pollice faciat signum in fronte & in pectore infantis, dicens: Accipe signum Crucis tam in fronte † quàm in corde ; † sume Fidem cœlestium præceptorum, & talis esto moribus, ut templum Dei jam esse possis.

OREMUS.

PReces nostras, quæsumus Domine, clementer exaudi ; & hunc electum tuum N. Crucis Dominicæ impressione signatum perpetuâ virtute custodi, ut magnitudinis gloriæ tuæ rudimenta servans. per custodiam mandatorum tuorum ad regenerationis gloriam pervenire mereatur. Per Christum Dominum. ℟. Amen.

Deinde imponat manum super caput infantis, ac dicat.

OREMUS.

OMnipotens sempiterne Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, respicere dignare super hunc famulum tuum N. quem ad rudimenta Fidei vocare dignatus es : omnem cæcitatem cordis ab eo expelle ; disrumpe omnes laqueos satanæ, quibus fuerat colligatus, aperi ei Domine januam pietatis tuæ, ut signo sapientiæ tuæ imbutus, omnium cupiditatum fœtoribus careat, & ad suavem odorem præceptorum tuorum lætus tibi in Ecclesia tua deserviat & proficiat de die in diem. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Deinde Sacerdos benedicat salem : qui semel benedictus aliàs ad eundem usum deservire potest.

Exorcizo te creatura salis, in nomine Dei Patris omnipotentis † & in charitate Domini nostri

stri Jesu Christi † & in virtute Spiritus sancti †; exorcizo te per Deum vivum † per Deum verum † per Deum sanctum † per Deum † qui te ad tutelam humani generis procreavit, & populo venienti ad credulitatem per servos suos consecrari præcepit, ut in nomine sanctæ Trinitatis efficiaris salutare Sacramentum ad effugandum inimicium. Proinde rogamus te Domine Deus noster, ut hanc creaturam salis sanctificando sanctifices † & benedicendo benedicas † ut fiat omnibus accipientibus perfecta medicina, permanens in visceribus eorum, in nomine ejusdem Domini nostri Jesu Christi, qui venturus est judicare vivos & mortuos, & seculum per ignem. ℟. Amen.

Deinde immittat modicum salis benedicti in os infantis, dicens: N. Accipe salem sapientiæ: propitiatio sit tibi in vitam æternam. ℟. Amen. *Sacerdos:* Pax tecum. ℟. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus Patrum nostrum, Deus universæ Conditor veritatis, te supplices exoramus, ut hunc famulum tuum N. respicere digneris propitius, & hoc primum pabulum salis gustantem, non diutiùs esurire permittas, quò minùs cibo expleatur cœlesti; quatenus sit semper spiritu fervens, spe gaudens, tuo semper nomini serviens. Perduc eum Domine, quæsumus, ad novæ regenerationis lavacrum, ut cum fidelibus tuis promissionum tuarum æterna præmia consequi mereatur. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Exorcizo te immunde spiritus in nomine Patris † & Filii † & Spiritus sancti † ut exeas, &

recedas ab hoc famulo Dei N. Ipse enim tibi imperat, maledicte damnate, qui pedibus super mare ambulavit, & Petro mergenti dexteram porrexit.

Ergo maledicte diabole recognosce sententiam tuam, & da honorem Deo vivo & vero, da honorem Jesu Christo Filio ejus, & Spiritui sancto, & recede ab hoc famulo Dei N. quia istum sibi Deus, & Dominus noster Jesus Christus ad suam sanctam gratiam, & benedictionem, fontemque Baptismatis vocare dignatus est.

Hic pollice in fronte signat infantem, dicens: Et hoc signum sanctæ Crucis † quod nos fronti ejus damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Mox imponit manum super caput infantis, & dicit.

OREMUS.

ÆTernam ac justissimam pietatem tuam deprecor, Domine sancte, Pater omnipotens æterne Deus, auctor luminis & veritatis, super hunc famulum tuum N. ut digneris illum illuminare lumine intelligentiæ tuæ; munda eum, & sanctifica: da ei scientiam veram, ut dignus gratiâ Baptismi tui effectus, teneat firmam spem, consilium rectum, doctrinam sanctam. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Postea Sacerdos imponit extremam partem stolæ, super infantem, & introducit eum in Ecclesiam dicens:

N. Ingredere in templum Dei, ut habeas partem cum Christo in vitam æternam. ℟. Amen.

Cùm

Cùm fuerint Ecclesiam ingressi, Sacerdos procedens ad fontem, cum susceptoribus conjunctim clarâ voce dicit:

Credo in Deum Patrem, &c. Pater noster, &c.

Ac deinde antequam accedat ad Baptisterium, dicat:

Exorcizo te omnis Spiritus immunde in nomine Dei Patris omnipotentis † & in nomine Jesu Christi Filii ejus, Domini, & Judicis nostri † & in virtute Spiritus sancti † ut discedas ab hoc plasmate Dei N. quod Dominus noster ad templum sanctum suum vocare dignatus est, ut fiat templum Dei vivi, & Spiritus sanctus habitet in eo. Per eundem Christum Dominum nostrum, qui venturus est judicare vivos & mortuos & seculum per ignem. ℟. Amen.

Postea Sacerdos digito accipiat de saliva oris sui, & tangat aures & nares infantis. Tangendo verò aurem dextram & sinistram dicat:

Epheta, quod est adaperire. *Deinde tangat nares dicens:* In odorem suavitatis. Tu autem effugare diabole, appropinquabit enim judicium Dei.

Postea interrogat baptizandum nominatim dicens:

N. Abrenuncias Satanæ? Respondet *Patrinus*: Abrenuncio.

Et omnibus operibus ejus? ℟. Abrenuncio.

Et omnibus pompis ejus? ℟. Abrenuncio.

Deinde Sacerdos intingit pollicem in oleo Catechumenorum, & infantem ungit in pectore, & inter scapulas in modum Crucis dicens:

Ego te linio † oleo salutis in Christo Jesu Domino nostro, ut habeas vitam æternam. ℟. Amen.

Hic deponit stolam violaceam, & sumit aliam albi coloris.

Subinde pollicem, & inuncta loca abstergit bombacio, vel re simili, & interrogat expresso nomine baptizandum Patrino respondente.

N. Credis in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ ? ℟. Credo.

Credis in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum, natum, & passum : ℟. Credo.

Credis in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum Communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, vitam æternam : ℟. Credo.

Subinde expresso nomine baptizandi, Sacerdos dicit :

N. Vis baptizari ? *Resp. Patrinus :* Volo.

Tunc Patrino vel Matrinâ, vel utroque (si ambo admittantur) infantem tenente, Sacerdos vasculo, seu urceolo accipit aquam baptismalem, & de ea ter fundit super caput infantis in modum Crucis, & simul verba proferens, semel tantùm distinctè & attentè dicit :

N. Ego te baptizo in nomine Patris † *fundat primò*, & Filii † *fundat secundò*, & Spiritus † sancti, *fundat tertiò.*

Vbi autem est consuetudo baptizandi per immersionem, Sacerdos accipit infantem, & advertens, nè laedatur, cautè immergit, & trinâ mersione baptizat, & semel tantùm dicit :

N. Ego te baptizo in nomine Patris † & Filii † & Spiritus † sancti.

Mox Patrinus, vel Matrina, vel uterque simul infantem de sacro fonte levant, suscipientes illum de manu Sacerdotis.

Si verò dubitabatur, an infans fuerit baptizatus, utatur hâc formâ. N. Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris † & Filii † & Spiritus sancti. † *Deinde intingit pollicem in sacro Chrismate, & ungit infantem in summitate capitis in modum Crucis, dicens :*

Deus

DEus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui te regeneravit ex aqua, & Spiritu sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum *(hic inungit)* ipse te liniat Chrismate salutis † in eodem Christo Jesu Domino nostro in vitam æternam. ℟. Amen.

Sacetdos. Pax tibi. ℟. Et cum Spiritu tuo.

Tum bombacio, aut re simili abstergit pollicem suum, & locum inunctum, & imponit capiti ejus linteolum candidum loco vestis albæ, dicens:

Accipe vestem candidam, quam immaculatam perferas ante tribunal Domini nostri Jesu Christi, ut habeas vitam æternam. ℟. Amen.

Posteà dat ei, vel Patrino candelam accensam, dicens:

Accipe lampadem ardentem, & irreprehensibilis custodi Baptismum tuum, serva Dei mandata, ut cùm Dominus venerit ad nuptias, possis occurrere ei unà cum omnibus Sanctis in aula cœlesti, habeasque vitam æternam, & vivas in sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Postremò dicit: N. Vade in pace, & Dominus sit tecum. ℟. Amen.

Si verò fuerint plures baptizandi, sive masculi, sive fœminæ; in Catechismo masculi statuantur ad dexteram, fœminæ verò ad sinistram, & omnia pariter dicuntur, ut suprà, in proprio genere, numero plurali. Verùm prima nominis interrogatio, exsufflatio, Crucis impressio, seu signatio, tactus aurium, & narium cum saliva, abrenunciationis interrogatio, unctio Olei Catechumenorum, interrogatio de Fide seu Symbolo, & ipse Baptismus, inunctio Chrismatis, candidæ vestis impositio, atque accensæ candelæ traditio, singulariter singulis, & primùm masculis, deinde fœminis fieri debent.

Si infans ægrotus adeò graviter laboret, ut periculum

immineat, nè pereat antequam Baptismus perficiatur; Sacerdos omissis quæ Baptismum præcedunt, eum baptizet, ter, vel etiam semel infundens aquam super caput ejus in modum Crucis, dicens: Ego te baptizo in nomine Patris † &c.

Si non habeatur aqua baptismalis, & periculum impendeat, Sacerdos utatur aquâ simplici.

Deinde, si habeat Chrisma, liniat eum in vertice, dicens.

Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, &c. *ut suprà.*

Posteà det ei linteolum candidum dicens: Accipe vestem, &c.

Ac demùm det ei ceream candelàm accensam, dicens: Accipe lampadem, *ut suprà. Si supervixerit, suppleantur alii ritus omissi.*

§. 2. *Ordo supplendi omissa super baptizatum.*

CVm urgente mortis periculo, vel aliâ cogente necessitate parvulus, sacris precibus, ac cæremoniis prætermissis fuerit baptizatus; ubi convaluerit, vel cessaverit periculum, & ad Ecclesiam delatus fuerit, omissa suppleantur: idemque ordo, ac ritus servetur, qui in Baptismo parvulorum præscriptus est. Excepto, quòd interrogatio, an velit baptizari, formaque Baptismi, & ablutio prætermittuntur; & quædam orationes, & exorcismi suo quique loco immutati, ut infrà dicuntur.

Sacerdos igitur antequam immittat salem in os baptizati, manum super caput ejus imponens dicit.

OREMUS.

OMnipotens sempiterne Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, respicere dignare super hunc famulum tuum N. quem dudum ad rudi-

rudimenta Fidei vocare dignatus es, omnem cæcitatem cordis ab eo expelle, disrumpe omnes laqueos satanæ, quibus fuerat colligatus: aperi ei, Domine, januam pietatis tuæ, ut signo sapientiæ tuæ imbutus, omnium cupiditatum fœtoribus careat, & ad suavem odorem præceptorum tuorum lætus tibi in Ecclesia tua deserviat, & proficiat de die in diem, ut idoneus sit frui gratiâ Baptismi tui, quem suscepit, salis perceptâ medicinâ. Per eundem Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Deinde postea quam modicum salis immisit in os baptizati, dicens: Accipe salem sapientiæ, propitiatio sit tibi in vitam æternam. Amen. *dicit:*

OREMUS.

DEus Patrum nostrorum, Deus universæ conditor veritatis, te supplices exoramus, ut hunc famulum tuum N. respicere digneris propitius, ut hoc pabulum salis gustantem non diutiùs esurire permittas, quò minùs cibo expleatur cœlesti, quatenus sit semper spiritu fervens, spe gaudens, tuo semper nomini serviens, & quem ad novæ regenerationis lavacrum perduxisti, quæsumus Domine, ut cum fidelibus tuis promissionum tuarum æterna præmia consequi mereatur. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Post hæc facto signo Crucis in fronte baptizati, dictisque illis verbis:

Et hoc signum Crucis † quod nos fronti ejus damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare. Per eundem Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Manu super caput ejus imposità dicit:

OREMUS.

ÆTernam, ac justissimam pietatem tuam deprecor, Domine sancte, Pater omnipotens æterne Deus, auctor luminis, & veritatis, super hunc famulum tuum N. ut digneris eum illuminare lumine intelligentiæ tuæ, munda eum & sanctifica: da ei scientiam veram, ut dignus sit frui gratiâ Baptismi tui, quem suscepit; teneat firmam spem, consilium rectum, doctrinam sanctam, ut aptus sit ad retinendam gratiam Baptismi tui. Per Christum Dominum. *Resp.* Amen.

PRO SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.

Ordo ministrandi sacrum Viaticum.

SAcerdos ingrediens locum, *ubi jacet infirmus, dicat:* Pax huic domui. *Resp.* Et omnibus habitantibus in ea.

Tunc depositum Sacramentum super mensa, supposito corporali, genuflexus adorat, omnibus in genua procumbentibus, & mox acceptâ aquâ benedictâ, aspergit infirmum, & cubiculum, dicens Antiphonam. Asperges me Domine hyssopo, & mundabor: lavabis me & super nivem dealbabor: *& primum versum Psalmi.* Miserere mei Deus, *cum* Gloria Patri. Sicut erat, &c. *Deinde repetitur Antiphona:* Asperges me, &c. *Posteà Vers.* Adjutorium nostrum in nomine Domini. *Resp.* Qui fecit cœlum & terram. *Vers.* Domine exaudi orationem meam. *Resp.* Et clamor meus ad te veniat. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

ORE-

OREMUS.

EXaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de cœlis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet, atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

His dictis, accedat ad infirmum, ut cognoscat, num sit benè dispositus ad suscipiendum sacrum Viaticum, & utrùm velit aliqua peccata confiteri, & illum audiat, atque absolvat, quamvis priùs deberet esse ritè confessus, nisi necessitas aliter urgeat. Posteà factâ de more Confessione generali, sive ab infirmo, sive ejus nomine ab alio, Sacerdos dicit: Misereatur, *&c.* Indulgentiam, *&c.*

Deindè factâ genuflexione, accipit Sacramentum de vasculo, atque illud elevans, ostendit infirmo, dicens: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: *& more solito ter dicat:* Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantùm dic verbo, & sanabitur anima mea. *Et infirmus simul cum Sacerdote dicat eadem verba, saltem semel submissâ voce; tum Sacerdos dans infirmo Eucharistiam, dicat:* Accipe frater *(vel* soror*)* Viaticum Corporis Domini nostri Jesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, & perducat in vitam æternam, Amen.

Si verò Communio non datur per modùm Viatici, dicat more ordinario: Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat, &c.

Quòd si mors immineat, & periculum sit in morâ, tunc dicto: Misereatur, &c. *prædictis precibus omnibus, vel ex parte omissis, ei statim Viaticum præbeatur. Posteà Sacerdos abluat digitos nihil dicens,*

& infirmo detur ablutio. Deinde dicat : Vers. Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DOmine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, te fideliter deprecamur, ut accipienti fratri nostro *(vel* sorori nostræ*)* sacrosanctum Corpus Domini nostri Jesu Christi Filii tui, tam corpori, quàm animæ prosit ad remedium sempiternum. Qui tecum vivit, & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. *Resp.* Amen.

His expletis, si altera particula Sacramenti superfuerit (superesse autem semper debet, præterquàm in casu jam dicto) genuflectit, surgit, & accipiens vas cum Sacramento, facit cum eo signum Crucis super infirmum nihil dicens, & reverenter illud deferens ordine quo venerat, revertitur ad Ecclesiam dicendo Psalmum : Laudate Dominum de cœlis. *Et alios Psalmos & Hymnos, prout tempus feret. Cùm pervenerit ad Ecclesiam, ponit Sacramentum super Altare; adorat; deinde dicit. Vers.* Panem de cœlo præstitisti eis. *Resp.* Omne delectamentum in se habentem. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus, qui nobis sub Sacramento mirabili Passionis tuæ memoriam reliquisti, tribue, quæsumus, ità nos Corporis, & Sanguinis tui sacra mysteria venerari, ut redemptionis tuæ fructum in nobis jugiter sentiamus. Qui vivis, & regnas, &c. Amen.

PRO

PRO SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

Ritus, seu Ordo ministrandi Sacramentum Extremæ Unctionis.

Sacerdos intrans cubiculum dicit: Pax huic domui. *Resp.* Et omnibus habitantibus in ea.

Deinde depositò Oleo super mensam, superpelliceo, stolâque violaceâ indutus, agroto Crucem piè deosculandam porrigit: mox in modum Crucis eum aquâ benedictâ, & cubiculum, & circumstantes aspergit, dicens Antiphonam: Asperges, &c. *Quòd si agrotus voluerit confiteri, audiat illum, & absolvat. Deinde pijs verbis illum consoletur, & de hujus Sacramenti vi, atque efficacia, si tempus ferat, breviter admoneat, & quantùm opus sit, ejus animum confirmet, & in spem erigat vitæ æternæ.*

Posteà dicat versiculum: Adjutorium nostrum in nomine Domini. *Resp.* Qui fecit cœlum & terram. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

INtroëat, Domine Jesu Christe, domum hanc sub nostræ humilitatis ingressu, æterna fælicitas, divina prosperitas, serena lætitia, charitas fructuosa, sanitas sempiterna: effugiat ex hoc loco accessus dæmonum, adsint Angeli pacis, domùmque hanc deserat omnis maligna discordia. Magnifica, Domine, super nos nomen sanctum tuum: & benedic † nostræ conversationi, sanctifica nostræ humilitatis ingressum, qui sanctus, & pius es, & permanes cum Patre, & Spiritu

Spiritu sancto in sæcula sæculorum, Amen.

Oremus, & deprecemur Dominum nostrum Jesum Christum, ut benedicendo benedicat † hoc tabernaculum, & omnes habitantes in eo, & det eis Angelum bonum custodem, & faciat eos sibi servire ad considerandum mirabilia de lege sua, avertat ab eis omnes contrarias potestates: eripiat eos ab omni formidine, & ab omni perturbatione, ac sanos in hoc tabernaculo custodire dignetur. Qui cum Patre, & Spiritu sancto vivit, & regnat Deus in sæcula sæculorum, Amen.

OREMUS.

EXaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de cœlis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Quæ orationes, si tempus non patiatur, ex parte, vel in totum poterunt omitti. Tum de more factâ Confessione generali, latinè, vel vulgari sermone Sacerdos dicat:

Misereatur tui, &c. Indulgentiam, absolutionem, &c.

Antequam incipiat ungere infirmum, moneat adstantes, ut pro illo orent, & ubi commodum fuerit pro loco, tempore, & adstantium numero, vel qualitate, recitent septem Psalmos Pœnitentiales, cum Litanijs, vel alias preces, dum ipse Vnctionis Sacramentum administrat, mox dicat:

IN nomine Patris, † & Filij, † & Spiritûs sancti, extinguatur in te omnis virtus diaboli per impositionem manuum nostrarum, & per invocationem omnium Sanctorum, Angelorum Archan-

Archangelorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum atque omnium simul Sanctorum, Amen.

Deinde intincto pollice in Oleo sancto in modum Crucis ungit infirmum in partibus hic subscriptis, aptando proprio loco verba formæ in hunc modum.

Ad oculos.

PEr istam sanctam Unctionem, † & suam pijssimam misericorciam, indulgeat tibi Dominus quicquid per visum deliquisti, Amen.

Minister verò si est in sacris, vel ipsemet Sacerdos post quamlibet unctionem tergat loca inuncta novo globulo bombacij, vel rei similis, eâque in vase mundo reponat, & ad Ecclesiam postea deferat, comburat, cineresque projiciat in Sacrarium.

Ad aures.

Per istam sanctam Unctionem † & suam pijssimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per auditum diliquisti. Amen.

Ad nares.

Per istam sanctam Unctionem † & suam pijssimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per odoratum deliquisti. Amen.

Ad os, compressis labijs.

Per istam sanctam Unctionem † & suam pijssimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per gustum & locutionem deliquisti. Amen.

Ad manus.

Per istam sanctam Unctionem † & suam pijssimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per tactum deliquisti. Amen.

Et adverte, quòd Sacerdotibus manus non inunguntur interiùs, sed exteriùs.

Ad pedes.

Per istam sanctam Unctionem † & suam pijssi-

pijssimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per ingressum deliquisti. Amen.

Ad lumbos, sive renes.

Per istam sanctam Unctionem † & suam pijssimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per lumborum delectationem deliquisti. Amen.

Hæc autem unctio ad lumbos omittitur semper in fœminis; & etiam in viris, qui ob infirmitatem vix, aut sinè periculo moveri non possunt.

Quibus omnibus peractis, Sacerdos dicit: Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, &c. Et nè nos inducas in tentationem. *Resp.* Sed libera nos à malo. *Vers.* Salvum fac servum tuum. *Resp.* Deus meus sperantem in te. *Vers.* Mitte ei Domine auxilium de sancto. *Resp.* Et de Sion tuère eum. *Vers.* Esto ei Domine turris fortitudinis. *Resp.* A facie inimici. *Vers.* Nihil proficiat inimicus in eo. *Resp.* Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. *Vers.* Domine exaudi orationem meam *Resp.* Et clamor meus ad te veniat. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DOmine Deus, qui per Apostolum tuum Jacobum locutus es: Infirmatur quis in vobis? inducat Præsbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini, et oratio Fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus, et si in peccatis sit, remittentur ei: cura quæsumus, Redemptor noster, gratiâ sancti Spiritûs languores istius infirmi, ejusque sana vulnera, et dimitte peccata, atque dolores cunctos mentis, et corporis ab eo expelle, plenam-

plenamque interiùs, et exteriùs sanitatem misericorditer redde, ut ope misericordiæ tuæ restitutus ad pristina reparetur officia. Qui cum Patre et Spiritu sancto vivis, et regnas Deus in sæcula sæculorum, Amen.

OREMUS.

RÉspice, quæsumus, Domine, famulum tuum N. infirmitate sui corporis fatiscentem, et animam refove, quam creâsti; ut castigationibus emendatus, se tuâ sentiat medicinâ salvatum. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

OREMUS.

DOmine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, qui benedictionis tuæ gratiam ægris infundendo corporibus, facturam tuam multiplici pietate custodis, ad invocationem tui nominis benignus assiste, ut famulum tuum ab ægritudine liberatum, et sanitate donatum, dextrâ tuâ erigas, virtute confirmes, potestate tuearis, atque Ecclesiæ tuæ sanctæ, cum omni desiderata prosperitate restituas. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

PRO EXEQUIIS.

§. 1. *Ritus, seu Ordo Exequiarum.*

Sacerdos antequam cadaver efferatur, illud aspergit aquâ benedictâ, mox dicit Antiphonam : Si iniquitates observaveris. *&* *Psal.* De profundis clamavi, *&c. in fine* : Requiem æternam Dona ei Domine, et lux perpetua luceat ei : *repetit Antiph.*

totam

totam. Si iniquitates, *&c. Deinde cadaver effertur, Sacerdosque de domo procedens, statim gravi voce intonat Antiphonam :* Exultabunt Domino, *& Cantores inchoant Psalmum* Miserere mei Deus secundùm magnam, *&c. Clero alternatim prosequente; ac, si longitudo itineris postulaverit, dicuntur Psalmi graduales :* Ad Dominum cùm tribularer clamavi, *vel alij Psalmi ex Officio mortuorum, & in fine cujusque Psalmi dicitur :* Requiem æternam dona eis Domine, *qui Psalmi devotè, distinctè, gravique voce recitari debent usque ad Ecclesiam.*

Ad ingressum Ecclesiæ repetitur Antiphona : Exultabunt Domino ossa hnmiliata. *Deinde Ecclesiam ingressi cantant. Resp. Cantore incipiente, & Clero alternatim respondente, videlicet :*

SUbvenite Sancti Dei, occurrite Angeli Domini, suscipientes animam ejus. Offerentes eam in conspectu Altissimi. *Vers.* Suscipiat te Christus, qui vocavit te : et in sinum Abrahæ Angeli deducant te. Suscipientes. *Vers.* Requiem æternam dona ei Domine. *Resp.* Et lux perpetua luceat ei. Offerentes.

Depositò feretro in medio Ecclesiæ, ità ut defuncti pedes, si fuerit laicus, sint versùs altare majus, si verò fuerit Sacerdos, caput sit versùs ipsum altare : & cereis accensis circa corpus, statim, nisi quid impediat, dicatur Officium mortuorum, cum tribus nocturnis, & laudibus, & duo ex Clero incipiant absolutè Invitatorium : Regem cui omnia vivunt venite adoremus, *& repetitur à Clero :* Regem cui omnia, *&c Psal.* Venite exultemus, *&c. & duplicantur Antiphonæ.*

Ad finem Officij post Antiphonam Cantici, Benedictus. *&c.* Ego sum resurrectio. *dicitur* Pater : *secretò.* Et nè nos inducas in tentationem. *Resp.* Sed libera nos à malo. *Vers.* A porta inferi. *Resp.* Erue Domine animam ejus. *Vers.* Requiescat in pace.

Resp.

Resp. Amen. *Vers.* Domine exaudi orationem meam. *Resp.* Et clamor meus ad te veniat. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

ABsolve, quæsumus, Domine, animam famuli tui ab omni vinculo delictorum, ut in resurrectionem gloria inter Sanctos et electos tuos resuscitatus respiret. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Dum in Officio dicuntur Laudes, Sacerdos cum ministris paratur ad celebrandam Missam solemnem pro defuncto si tempus congruens fuerit, ut in die depositionis in Missali Romano.

Finitâ Missâ Sacerdos, depositâ casulâ, seu planetâ, & manipulo, accipit pluviale nigri coloris, & Subdiaconus accipit Crucem, & accedit ad feretrum, & se sistit ad caput defuncti cum Cruce, medius inter duos Acolythos, seu ceroferarios cum candelabris, & candelis accensis: & omnes alij de clero veniunt ordinatim in gradu suo cum candelis accensis, & stant in circuitu feretri. Tum sequitur Sacerdos cum Diacono, & assistente alijsque ministris, & factâ reverentiâ altari, sistit se contra Crucem ad pedes defuncti, retrò astantibus ei à sinistris duobus Acolythis, uno cum thuribulo, & navicula incensi, altero cum vase aqua benedicta, & aspersorio, & Acolytho, seu Clerico tenente librum, absolutè dicit sequentem Orationem.

NOn intres in judicium cum servo tuo Domine, quia nullus apud te justificabitur homo, nisi per te omnium peccatorum ei tribuatur remissio. Non ergo eum, quæsumus, tua judicialis sententia premat, quem tibi vera supplicatio Fidei Christianæ commendat: sed gratiâ tuâ illi succurrente, mereatur evadere judicium ultio-

nis,

nis, qui dum viveret, insignitus est signaculo sanctæ Trinitatis, qui vivis & regnas in sæcula sæculorum. *Resp.* Amen.

Deinde cantore incipiente, clerus circumstans, cantat sequens Responsorium.

Libera me, Domine, de morte æterna in die illa tremenda. Quando cœli movendi sunt & terra. Dum veneris judicare sæculum per ignem. *Vers.* Tremens factus sum ego, & timeo, dum discussio venerit, atque ventura ira. Quando cœli movendi sunt, & terra. *Vers.* Dies illa, dies iræ, calamitatis, & miseriæ, dies magna, & amara valdè. Dum veneris. *Vers.* Requiem æternam dona ei Domine, & lux perpetua luceat ei. *Vers.* Libera me.

Dum cantatur prædictum Responsorium, Sacerdos, Acolytho seu Diacono ministrante, accipit incensum de navicula, & ponit in thuribulum, & finito responsorio, Cantor cum primo choro dicit:

Kyrie eleison. *& secundus Chorus respondet:* Christe eleison. *Deinde omnes simul dicunt.* Kyrie eleison.

Mox Sacerdos dicit altâ voce, Pater noster, &c. *& secretò dicitur ab omnibus; & ipse interim accipit à Diacono, vel Acolytho aspersorium aquæ benedictæ, & factâ profundâ inclinatione Cruci, quæ est ex adverso, Diacono seu ministro genuflectente, & fimbrias pluvialis sublevante, circuiens feretrum (si transit ante Sacramentum, genuflectit) aspergit corpus defuncti, ter aspergens latus dextrum feretri, & ter sinistrum: deinde reversus ad locum suum, Diacono ministrante, accipit thuribulum, & eodem modo circuit feretrum, & corpus incensat ut asperserat: posteà reddito thuribulo ei, à quo acceperat stans in loco suo, Acolytho seu alio ministro tenente librum apertum ante se, dicit? Vers.* Et nè nos inducas. *Resp.* Sed libera. *Vers.* A porta inferi. *Resp.*

Erue

Erue Domine animam ejus. *Vers.* Requiescat in pace. *Resp.* Amen. *Vers.* Domine exaudi. *Resp.* Et clamor. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus, cui proprium est misereri semper, & parcere, te supplices exoramus pro anima famuli tui N. quam hodie de hoc sæculo migrare jussisti, ut non tradas eam in manus inimici, neque obliviscatis in finem, sed jubeas eam à sanctis Angelis suscipi, & ad patriam Paradisi perduci; ut quia in te speravit, & credidit, non pœnas inferni sustineat, sed gaudia sempiterna possideat. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Si defunctus fuerit Sacerdos, in Oratione dicatur: pro anima famuli tui Sacerdotis, quam hodie, &c.

Finitâ Oratione, corpus defertur ad sepulchrum, si tunc deferendum sit, & dum portatur, Clerici cantant Antiphonam.

IN Paradisum deducant te Angeli, in tuo adventu suscipiant te Martyres, & perducant te in civitatem sanctã Jerusalem. Chorus Angelorum te suscipiat, & cum Lazaro quondam paupere æternam habeas requiem.

Cùm autem pervenerit ad sepulchrum, si non est benedictum, Sacerdos illud benedicit, dicens hanc orationem.

OREMUS.

DEus, cujus miseratione animæ fidelium requiescunt, hunc tumulum benedicere dignare, eique Angelum tuum sanctum deputa custodem, & quorum quarumque corpora hic sepe-

sepeliuntur, animas eorum ab omnibus absolve vinculis delictorum, ut in te semper cum Sanctis tuis sinè fine lætentur. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Dictâ oratione, Sacerdos aquâ benedictâ aspergat, deinde incenset corpus defuncti, & tumulum.

Quòd si corpus tunc ad sepulturam non deferatur, omisso responsorio: In Paradisum, &c. *& benedictione sepulchri, si jam est benedictum; prosequatur Officium; quod nunquam omittitur, & intonet Antiphonam.*

Ego sum resurrectio, *& dicitur Canticum* Benedictus. EVOVAE. *Et repetitur Antiphona*: Ego sum resurrectio et vita, qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet, et omnis, qui vivit, et credit in me, non morietur in æternum.

Posteà Sacerdos dicit: Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. *interim corpus aspergit. Vers.* Et nè nos inducas in tentationem. *Resp.* Sed libera nos à malo. *Vers.* A porta inferi. *Resp.* Erue Domine animam ejus. *Vers.* Requiescat in pace. *Resp.* Amen. *Vers.* Domine exaudi orationem meam. *Resp.* Et clamor meus ad te veniat. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

FAc, quæsumus, Domine, hanc cum servo tuo defuncto *(vel* famula tua defuncta*)* misericordiam, ut factorum suorum in pœnis non recipiat vicem, qui *(vel* quæ*)* tuam in votis tenuit voluntatem ut sicut hic eum *(vel* eam*)* vera fides junxit fidelium turmis, ità illic eum *(vel* eam*)* tua miseratio societ Angelicis choris. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen. *Vers.* Requiem æternam dona ei Domine. *Resp.* Et lux perpetua

perpetua luceat ei. *Vers.* Requiescat in pace. *Resp.* Amen. *Vers.* Anima ejus, et animæ omnium fidelium defunctorum per misericordiam Dei requiescant in pace.

Deindè à sepultura in Ecclesiam, vel in sacrificium revertentes, dicant sinè cantu Antiph. Si iniquitates. *cum Psalmo:* De profundis, *&c.* Requiem æternam dona eis Domine, *&c.*

§. 2. *Ritus, seu Ordo sepeliendi parvulos.*

CVm igitur infans, vel puer baptizatus defunctus fuerit ante usum rationis, induitur juxta ætatem, & imponitur ei corona de floribus, seu de herbis aromaticis, & odoriferis in signum integritatis carnis, & Virginitatis, & Parochus superpelliceo, & stolâ albâ indutus, & alij de Clero, si adsint, præcedente Cruce, quæ sinè hasta defertur, accedunt ad domum defuncti cum clerico aspersorium deferente; Sacerdos aspergit corpus, deinde dicit.

Antiph. Sit nomen Domini. EVOVAE.

Psalm. 112.

LAudate pueri Dominum: laudate nomen Domini. Sit nomen Domini benedictum: ex hoc nunc et usque in sæculum. A solis ortu usque ad occasum: laudabile nomen Domini. Excelsus super omnes gentes Dominus: et super cœlos gloria ejus. Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat: et humilia respicit in cœlo, et in terra? Suscitans à terra inopem: et de stercore erigens pauperem. Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. Qui habitare facit sterilem in domo: matrem filiorum lætantem. Gloria Patri, et Filio, *&c.*

Antiph.

Antiph. Sit nomen Domini benedictum ex hoc nunc, et usque in sæculum.

Dùm portatur ad Ecclesiam, dicatur :

Psalmus 118.

BEati immaculati in via : qui ambulant in lege Domini. Beati qui scrutantur testimonia ejus : in toto corde exquirunt eum. Non enim qui operantur iniquitatem : in vijs ejus ambulaverunt. Tu mandâsti : mandata tua custodiri nimis. Utinam dirigantur viæ meæ : ad custodiendas justificationes tuas. Tunc non confundar : cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Confitebor tibi in directione cordis : in eo, quòd didici judicia justitiæ tuæ. Justificationes tuas custodiam: non me derelinquas usquequaque. In quo corrigit adolescentior viam suam ? in custodiendo sermones tuos. In toto corde meo exquisivi te : nè repellas me à mandatis tuis. In corde meo abscondi eloquia tua : ut non peccem tibi. Benedictus es Domine : doce me justificationes tuas. In labiis meis pronunciavi omnia judicia oris tui. In via testimoniorum tuorum delectatus sum : sicut in omnibus divitijs. In mandatis tuis exercebor: & considerabo vias tuas. In justificationibus tuis meditabor : non obliviscar sermones tuos. Gloria Patri, &c.

Et si tempus supereſt, dici poteſt Psalmus : Laudate Dominum de cœlis. *ut habetur in Officio ad Laudes; cum alijs duobus ſequentibus, & in fine :* Gloria Patri, &c.

Cùm autem pervenerit ad Ecclesiam, dicatur :

Antiph. Hic accipiet EVOVAE.

Psalmus. 23.

DOmini est terra, et plenitudo ejus : orbis terrarum, et universi, qui habitant in eo.

Quia

Quia ipſe ſuper maria fundavit eum : & ſuper flumina præparavit eum. Quis aſcendet in montem Domini : aut quis ſtabit in loco ſancto ejus ? Innocens manibus, & mundo corde: qui non accepit in vano animam ſuam, nec juravit in dolo proximo ſuo. Hic accipiet benedictionem à Domino : & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo. Hæc eſt generatio quærentium eum : quærentium faciem Dei Jacob. Attollite portas principes veſtras, & elevamini portæ æternales: & introibit Rex gloriæ. Quis eſt iſte Rex gloriæ ? Dominus fortis & potens , Dominus potens in prælio. Attollite portas prinpes veſtras , & elevamini portæ æternales : & introibit Rex gloriæ. Quis eſt iſte Rex gloriæ ? Dominus virtutum ipſe eſt Rex gloriæ. Gloria Patri , & Filio, &c.

Antiph. Hic accipiet benedictionem à Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo , quia hæc eſt generatio quærentium Dominum.

Poſteà dicitur : Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter, *ſecretò , interim corpus aſpergit. Verſ.* Et ne nos inducas in tentationem. *Reſp.* Sed libera nos à malo. *Verſ.* Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti. *Reſp.* Et confirmâſti me in conſpectu tuo in æternum. *Verſ.* Dominus vobiſcum. *Reſp.* Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

OMnipotens, & mitiſſime Deus , qui omnibus parvulis renatis fonte Baptiſmatis, dum migrant à ſæculo , ſinè ullis eorum meritis , vitam illicò largiris æternam , ſicut animæ hujus parvuli hodie credimus te feciſſe : fac nos quæſumus Domine , per interceſſionem Beatæ ſem-

per Virginis, & omnium Sanctorum tuorum hic purificatis tibi mentibus famulari. & in Paradiso cum beatis parvulis perenniter* sociari. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Dum portatur ad tumulum; & etiamsi tunc non portetur, dicitur.

Antiph. Juvenes & Virgines. EVOVAE. *Psalm.* Laudate Dominum de cœlis, &c. *ut habetur in Officio ad Laudes; & in fine*: Gloria Patri, &c. *& repetitur. Antiph.* Juvenes, & Virgines, senes cum junioribus laudent nomen Domini.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, &c. *Vers.* Et ne nos inducas in tentationem. *Resp.* Sed libera nos à malo. *Vers.* Sinite parvulos venire ad me. *Resp.* Talium est enim regnum cœlorum. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS

OMnipotens sempiterne Deus, sanctæ puritatis amator, qui animam hujus parvuli ad cœlorum regnum hodie misericorditer vocare dignatus es: digneris etiã Domine ità nobiscum misericorditer agere, ut meritis tuæ sanctissimæ Passionis, et intercessione Beatæ Mariæ semper Virginis, et omnium Sanctorum tuorum, in eodẽ regno nos cum omnibus Sanctis, et electis tuis semper facias congaudere. Qui vivis, & regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus &c.

Deinde Sacerdos corpus aspergat aquâ benedictâ, & thurificet; similiter & tumulum; posteà sepeliatur.

Cùm autem à sepultura revertuntur in Ecclesiam, dicatur:

Antiph. Benedicite. EVOVAE.

Canticum trium Puerorum. Dan. 3. Benedicite omnia opera Domini Domino, &c. Gloria.

Anti. Benedicite Dominum omnes electi* ejus, agite dies lætitiæ, et confitemini illi. *Dein-*

Deinde ante altare dicit Sacerdos: Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus, qui miro ordine Angelorum ministeria, hominumque dispensas, concede propitius, ut â quibus tibi ministrantibus in cœlo semper assistitur, ab his in terra vita nostra muniatur. Per Christum Dominum nostrum, *&c.*

DE SACRAMENTO MATRIMONII

§. I. *Ritus celebrandi Matrimonij Sacramentum.*

SAcerdos Matrimonium celebraturus, publicationibus factis tribus diebus festis, si nullum obstet legitimum impedimentum: in Ecclesia, superpelliceo, & albâ stolâ indutus, adhibito uno saltem clerico superpelliceo pariter induto, qui librum, & vas aquæ benedictæ cum aspersorio deferat coram tribus, aut duobus testibus, virum & mulierem, quos parentum, vel propinquorum suorũ præsentiâ cohonestari decet, de consensu in matrimoniũ interroget utrumq; sigillatim in hunc modũ vulgari sermone.

N. Vis accipere N. præsentem in tuam legitimã uxorem juxta Ritum sanctæ Matris Ecclesiæ? *Respondeat sponsus:* Volo. *Mox Sacerdos sponsam interroget:* N. Vis accipere N. hic præsentem in tuum legitimum maritum juxta Ritum sanctæ Matris Ecclesiæ? *Respondeat:* Volo. *Nec sufficit consensus unius, sed debet esse amborum, & expressus aliquo signo sensibili, sive fiat per se, sive per procuratorem. Mutuo igitur contrahentium consensu intellecto, Sacerdos jubeat eos invicem jungere dexteras, dicens:* Ego conjungo vos in Matrimonium: In nomine Patris, † et Filij, et Spiritus Sancti, Amen. *vel alijs utatur verbis*

bis juxta receptum uniuscujusque Provinciæ Ritum, posteà eos aspergat aquâ benedictâ; mox benedicat annulum.

Benedictio annuli.

Vers. Adjutorium nostrum in nomine Domini. *Resp.* Qui fecit cœlum et terram. *Vers.* Domine exaudi orationem meam. *Resp.* Et clamor meus ad te veniat. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

BEnedic † Domine, annulum hunc, quem nos in tuo nomine benedicimus †, ut quæ eum gestaverit, fidelitatem integram suo sponso tenens, in pace, et voluntate tua permaneat, atque in mutua charitate semper vivat. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Deinde Sacerdos aspergat annulum aquâ benedictâ in modum Crucis, & sponsus acceptum annulum de manu Sacerdotis imponit in digito annulari sinistræ manûs sponsæ, Sacerdote dicente: In nomine Patris, † et Filij, et Spiritûs Sancti, Amen. *mox subjungat. Vers.* Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. *Resp.* A templo sancto tuo, quod est in Jerusalem. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, *&c. Vers.* Et ne nos inducas in tentationem. *Resp.* Sed libera nos à malo. *Vers.* Salvos fac servos tuos. *Resp.* Deus meus sperantes in te. *Vers.* Mitte eis Domine auxilium de sancto. *Resp.* Et de Sion tuere eos. *Vers.* Esto tu Domine turris fortitudinis. *Resp.* A facie inimici. *Vers.* Domine exaudi orationem meam. *Resp.* Et clamor meus ad te veniat. *Vers.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

REspice, quæsumus Domine, super hos famulos tuos; et institutis tuis, quibus propagationem humani generis ordinâsti, benignus assiste, ut qui te auctore junguntur, te auxiliante

serventur.

ſerveutur. Per Chriſtum Dominũ noſtrũ. Amen.

His expletis, ſi benedicenda ſint nuptiæ, Sacerdos Miſſam pro ſponſo & ſponſa, ut in Miſſali Romano, celebret, ſervatis omnibus, quæ ibi præſcribuntur.

Cæterùm, ſi quæ Provinciæ aliis, ultra prædictas, laudabilibus conſuetudinibus, & cæremoniis in celebrando Matrimonij Sacramento utuntur, eas ſancta Tridentina Synodus optat retineri.

§. 2. *Benedictio mulieris poſt partum.*

SI qua puerpera poſt partum juxta piam, ac laudabilem conſuetudinem ad Eccleſiam venire voluerit pro incolumitate ſua Deo gratias actura, petieritque à Sacerdote benedictionem, ipſe ſuperpelliceo, & ſtolâ albâ indutus, cum miniſtro aſpergillum deferente, ad fores Eccleſiæ accedat, ubi illam foris ad limina genuflectentem, & candelam accenſam in manu tenentem, aquâ benedictâ aſpergat; deinde dicat. Verſ. Adjutorium noſtrum in nomine Domini. *Reſp.* Qui fecit cœlum & terram. *Antiphona:* Hæc accipiet benedictionem à Domino. *Pſal.* Domini eſt terra, &c. *totum ut ſupra pag.* 480. Gloria Patri, &c. Hæc accipiet benedictionem à Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo: quia hæc eſt generatio quærentium Dominum.

Deinde porrigens ad manum mulieris extremam partem ſtolæ, eam introducit in Eccleſiam, dicens: Ingredere in templum Dei, adora filium Beatæ Mariæ Virginis, qui tibi fœcunditatem tribuit prolis.

Et ipſa ingreſſa genuflectit coram Altari, & oret gratias agens Deo de beneficijs ſibi collatis, & Sacerdos dicit: Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon, Pater noſter. *ſecretò. Verſ* Et ne nos inducas in tentationem. *Reſp.* Sed libera nos à malo. *Verſ.* Salvam fac ancillam tuam Domine. *Reſp.* Deus meus ſperantem in te. *Verſ.* Mitte ei Domine

auxilium de ſancto. *Reſp.* Et de Sion tuere eam. *Verſ.* Nihil proficiat inimicus in ea. *Reſp.* Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. *Verſ.* Domine exaudi orationem meam. *Reſp.* Et clamor &c. *Verſ.* Dominus vobiſcum. *Reſp.* Et cum ſpiritu tuo,

OREMUS.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui per Beatæ Mariæ Virginis partum fidelium parientium dolores in gaudium vertiſti : reſpice propitius ſuper hanc famulam tuam, ad templum ſanctum tuum pro gratiarum actione lætam accedentē : et præſta, ut poſt hanc, ejuſdem Beatæ Mariæ meritis, et interceſſione, ad æternæ beatitudinis gaudia cum prole ſua pervenire mereatur. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

Deinde illam aſpergit iterum aquâ benedictâ in modum crucis, dicens : Pax et benedictio Dei omnipotentis Patris, † et Filij, et Spiritûs ſancti deſcendat ſuper te, & maneat ſemper, Amen.

RITUS SIVE ORDO

Conficiendi Aquam benedictam.

Ex Rituali Romano.

DIebus Dominicis, & quandocunque opus fuerit, præparato ſale, & aquâ mundâ benedicendâ in Eccleſia, vel in Sacriſtia. Sacerdos cum ſuperpelliceo. & ſtola violacea indutus, primò dicit.

Verſ. Adjutorium noſtrum in nomine Domini. *Reſp.* Qui fecit cœlum et terram.

Deinde abſolutè incipit exorciſmum ſalis.

Exorcizo te creatura ſalis per Deum † vivum, per Deum † verum, per Deum † ſanctum, per Deum,

Deum, qui te per Elisæum Prophetam in aquam mitti jussit, ut sanaretur sterilitas aquę: ut efficaris sal exorcizatum in salutem credentium: & sis omnibus sumentibus te sanitas animæ & corporis: & effugiat atq; discedat à loco, in quo aspersum fueris, omnis phantasia, & nequitia, vel versutia diabolicæ fraudis, omnisq; spiritus immundus adjuratus per eum, qui venturus est judicare vivos et mortuos, et sæculũ per ignẽ. *Resp.* Amen.

OREMUS.

IMmensam clementiã tuam, omnipotens æterne Deus, humiliter imploramus, ut hanc creaturam salis, quam in usum generis humani tribuisti, benedicere, † & sanctificare † tuâ pietate digneris, ut sit omnibus sumentibus salus mentis & corporis: & quicquid ex eo tactum, vel respersum fuerit, careat omni immunditiâ, omnique impugnatione spiritualis nequitiæ. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Exorcismus aquæ; & dicatur sinè OREMUS.

EXorcizo te creatura aquæ, in nomine Dei † Patris omnipotentis, & in nomine Jesu † Christi Filii ejus Domini nostri, & in virtute Spiritus † sancti: ut fias aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimici; & ipsum inimicum eradicare, et explantare valeas cum angelis suis apostaticis: per virtutem ejusdem Domini nostri Jesu Christi, qui venturus est judicare vivos, et mortuos, et sæculũ per ignem. *Resp.* Amen.

OREMUS.

DEus, qui ad salutem humani generis maxima quæque Sacramenta in aquarum substantia condidisti; adesto propitius invocationibus nostris, et elemento huic multimodis purificationibus præparato, virtutem tuæ benedictionis † infunde, ut creatura tua mysteriis tuis serviens ad abigen-

abigendos dæmones, morbosq; pellendos divinæ gratiæ sumat effectum; ut quicquid in domibus, vel in locis fidelium hæc unda respersérit, careat omni immunditiâ, liberetur à noxa: non illic resideat spiritus pestilens, non aura corrumpens: discedant omnes insidiæ latentis inimici: et si quid est, quod aut incolumitati habitantium invidet, aut quieti, aspersione hujus aquæ effugiat, ut salubritas per invocationem sancti tui nominis expetita, ab omnibus sit impugnationibus defensa. Per Dominum, *&c.* *Hic mittat sal in aquam in modum crucis, dicendo semel,* Commixtio salis, et aquæ pariter fiat: In nomine Patris, † et Filii, † et Spiritus † sancti. *Resp.* Amen.

Vers. Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

DEus invictæ virtutis auctor, et insuperabilis imperii Rex, ac semper magnificus triumphator: qui adversæ dominationis vires reprimis: qui inimici rugientis sævitiam superas: qui hostiles nequitias potenter expugnas, te Domine trementes, et supplices deprecamur, ac petimus, ut hanc creaturam salis, et aquæ dignanter aspicias, benignus illustres, pietatis tuæ rore sanctifices: ut ubicunq; fuerit aspersa, per invocationem sancti tui nominis, omnis infestatio immundi spiritus abigatur, terrorq; venenosi serpentis procul pellatur: et præsentia Sancti Spiritus nobis misericordiam tuam poscentibus ubique adesse dignetur. Per Dominum nostrum, *&c.* in unitate ejusdem Spiritus sancti, *&c.*

Post benedictionem aquæ Sacerdos Dominicis diebus antequam incipiat Missam, aspergit altare, deinde se; Ministros, ac populum, prout in Missali præscribitur.

FINIS.

FACULTAS R.P. PROVINCIALIS.

EGo infrascriptus Præpositus Provincialis Provinciæ Flandro-Belgicæ Societatis Jesu, ex potestate mihi facta à R. Patre nostro Joanne Paulo Oliva ejusdem Societatis Præposito Generali, concedo facultatem D. Michaeli Knobbartio Typographo Antverpiensi, imprimendi Librum cui titulus, Theologia Tripartita &c. compositum à *R. P. Richardo Arsdekin ejusdem Societatis sacræ Theologiæ Professore*, & à Deputatis Societatis nostræ Theologis examinatum, & approbatum. In quorum fidem has propriâ manu subscriptas, & officii mei sigillo munitas dedi Antverpiæ. 2. Octobris 1677.

Ignatius Diertins.

APPROBATIO CENSORIS.

LIber, cui Titulus est: *Theologiæ Tripartita &c. à R.P. Richardo Arsdekin* Societatis Jesu sacræ Theologiæ Professore compositus, continet non solidè tantùm & orthodoxè, sed admodum clarè & nervosè per totum, illud cujus argumentum proponit non obscurè in principio; ut proindè typis iteratis ad communem tam Missionariorum, quàm aliorum passim utilitatem meritò evulgetur. Ita, attenta lectione previâ, judico infrascriptus Librorum Censor; nil dubius, quin Opus hoc, notabiliter jam auctum atque emendatum, futurum omnino sit ex voto plurimorum. Author de cetero, quantâcunq; Scientiâ præditus, suam hic modestiam religiosam singulariter probat, pariter & integritatem: etenim sollicita cum moderatione cohibet à scriptione acerba calamum, charitati non minùs quàm veritati consecratum. Faxit omnipotens & misericors Deus, ut ille laboris fructus in studioso Lectore, quos speravit, reportet abundanter: desiderio huic innixus, dabam præsentem perlubenter censuram, Antverpiæ 5. Octobris, 1682.

Antonius Hoefflach Ecclesiæ Cathedralis, Canonicus Graduatus.

SUMMA PRIVILEGII.

CAroli II. Hiſpaniarium & Indiarum &c Regis Catholici, ac Sereniſſimi Belgarum Principis auctoritate cautum eſt, ne quis Librum cui titulus, Theologia Tripartita, ſive Reſolutiones polemicæ &c. qui prodit auctior & emendatior, Authore *R. P. Richardo Arsdekin* Soc. Jeſu Sacræ Theologiæ profeſſore, præter voluntatem Michaelis Knobbaert Typographi, in totum vel in partem proximo novennio intra has ditiones inferioris Germaniæ recudere audeat, vel alibi recuſum in eas inferre aut divendere. Qui ſecus ſaxit præter exemplarium confiſcationem, gravi pœna mulctabitur; uti latius patet in Litteris datis Bruxellæ, 20. Auguſti 1677.

Signat,

Loyens.

ERRATA QUÆDAM

sic corrigenda.

TOmo 1. in Præf. pag. 10. lineâ 9. pro, quacunq; *lege* quocunque.
Et pro, illa, *lege*, illo.
Tract. 1. pag. 3. §. 1. lin. 1. post, serie, *adde*, &.
Pag. 4. lin. 1. aut, *lege*, ut.
Ibid. lin. 8. à fine, ipso, *lege*, ipse.
Pag. 156. lin. 19. post, ablatis, *omitte*, à mense Decembri.
Pag. 195. lin. 17. post, assertor, *omitte*, usq; ad, impotentiam.
Pag. 287. lin. 9. pro, ad, *lege*, ab.
Et lin. 7. à fine, pro, illi. *lege*, ille.
Tomo 2. pag. 3. lin. 3. ad ea, *lege*, de ea,
Pag. 6. lin. 9. à fine, minus, *lege*, nimis.
Pag. 68. lin. 3. apposita, *lege*, opposita.
Ibid. lin. 22. judicabile, *lege*, judicabit.
Pag. 73. lin. 5. in electum, *lege*, intellectum.
Pag. 84. lin. 2. nequi, *lege*, nequit.
Pag. 85. lin. ult. pro, at, *lege*, sat.
Pag. 88. lin. 16. post, posse, *dele*, esse.
Pag. 80. lin. 6. à fine, pro, neque, *lege*, negando.
Ibid. lin. 5. à fine, elaudatione *lege*, elucidatione.
Pag. 81. lin. 25. post, judicium illud, *adde*, suspendere, & cogitare se
Pag. 144. lin. 6. Hujus, *lege*, Hunc.
Pag. 156. lin. ult. dignè, *lege*, indignè.
Pag. 145. lin. ult. post, tutiora, *adde*, hic.
Pag. 109. lin. penul. à Card. *lege*, Card.
Pag. 146. lin. 16. pro Pheologo, *lege*, Theologo præcipuè
Pag. 172. lin. 7. à fine, alij, *lege*, alios.

Pag,

Pag. 241. §. 1. lin. 7. post, qui ex locis, *adde*, fuerint ubi S. Officium exercetur, nisi ex locis Missionum.

Pag. 244. num. 18. lin. 3. post. indulgentiam ijs, *adde*, qui ejus Concionibus intervenerint, & plenariam ijs qui....

Si quæ porrò vera Errata sive typographica, sive doctrinalia in hoc Opere æquus Lector corrigenda duxerit, parati sumus grato animo ea pro correctis habere.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE